Nicolai Dubov

La capătul pământului

Editura Tineretului, 1954

Traducere de E. Zdetoveţki şi L. Storescu după

Николай Дубов, На краю земли, Детгиз, 1951

1. FUMUL DIN TRECĂTOARE

Încetul cu încetul ne-a cuprins tristeţea. Visam fapte vitejeşti, care să uimească lumea întreagă, dar nu izbuteam să facem nimic!

Eram patru: Ghenca, Paşca, Caterinca şi cu mine.

La început fusesem numai doi: eu şi Ghenca. Paşca Dolghih şi Caterinca veniseră pe urmă.

Mie, Caterinca nu-mi prea plăcea. Mereu te plictisea cu întrebările! Nu apucai bine să spui ceva, că ea voia să ştie „de ce”. Afară de asta, era mereu pusă pe ceartă. Ce să mai vorbim! Nu-mi plăcea şi pace! Avea ochii mari şi codiţele strâns împletite i se răsuceau în toate părţile. Nu-şi găsea deloc astâmpărul: cât era ziua de lungă, se-nvârtea încoace şi-ncolo, ca un titirez. Noi eram băieţi, şi ea, cu fleacurile ei, cu copilăriile ei destrăma parcă seriozitatea care domnea în colectivul nostru de bărbaţi. De altfel toate astea le-am şi spus şi Paşca a ţinut cu mine. Numai Ghenca n-a fost de acord. A zis că deoarece fata era evacuată, trebuia să-i arătăm înţelegere şi bunăvoinţă.

Caterinca a venit la noi cu maică-sa în timpul războiului. Fasciştii le bombardaseră casa din Ucraina şi tatăl ei căzuse pe front. Colhozul nostru le dăduse o locuinţă şi toate lucrurile

trebuitoare, iar când se isprăvise războiul, Maria Osipovna, mama Caterincăi, spusese:

— De bine nu fuge nimeni. Şi aici trăesc oameni, şi încă oameni de treabă… Ce să mai umblăm de colo până colo? Să rămânem aici!

Şi au rămas…

Paşca a spus atunci că el unul n-are nimic împotriva înţelegerii şi a bunei voinţe, dar că fetele sunt cam prostuţe, că nu le interesează tehnica, că încurcă oamenii în toată firea şi că una, două dau apă la şoareci. Dar Caterinca i-a scos limba şi l-a luat peste picior.

— Lasc-om vedea noi cine o să dea primul apă la şoareci!

Acum, la drept vorbind, Caterinca nu prea se arăta plângăreaţă şi era chiar fată bună; nu se juca cu păpuşile, nu-i era gândul doar la găteală şi, la nevoie, ştia să se şi apere, cu toate că era subţirică şi slăbuţă. Aşa, odată, când Vasca Scerbatâi nu i-a dat pace, Caterinca n-a stat mult pe gânduri. Cât ai clipi l-a şi atins, şi dacă nu-i despărţea Zahăr Vasilievici, nu ştiu ce s-ar fi întâmplat. Fusese primită în clasa noastră şi am mers tot anul la şcoală împreună. Am trecut apoi cu toţii în clasa a şaptea; numai Paşca a rămas repetent.

Şi, cum vă spuneam la început, visam să săvârşim fapte vitejeşti, dar, ca un făcut, cum ne puneam în gând să îndeplinim ceva, aflam că ne-o luase altul înainte!

Şi apoi, nu puteam să mai inventăm odată locomotiva sau avionul, care erau gata născocite, sau să descoperim ţinuturi necunoscute, când tot pământul e străbătut acum în lung şi în lat! Nici pe hitlerişti n-aveam cum să-i învingem, de vreme ce fuseseră înfrânţi! Până la urmă am ajuns la concluzia că ne născusem prea târziu şi că toate căile spre glorie ne erau închise. Cam asta le-am spus eu celui de acasă, dar mama făcu ochii mari şi mă ţinu de rău:

— Hei, daprostuţ mai eşti! Oamenii se bucură şi el se amărăşte!… Glorie îi trebuie dumnealui!… Poftim! Du-te în grădină şi ţi-o cucereşte!

Dar, bineînţeles, toţi copiii erau de părere că nu e chip să faci fapte glorioase în grădina de zarzavat. Şi apoi, chiar dacă le puteai face, ce înseamnă ele faţă de gloria militară? Iar Paşca zise:

— Uite, eu un lucru nu pricep: de ce mamele, care îşi iubesc copiii atât de mult, nu-i înţeleg deloc? Ce frumos scria înainte prin cărţi: „Te binecuvântez, fiul meu, şi-ţi doresc să ai

parte de fapte vitejeşti!” Şi ăştia te trimit în grădina de zarzavat!… Mai deunăzi, aveam nevoie de o bucată de piele pentru piston şi mi-am tăiat-o dintr-o cizmă. Veche. Să te ţii, ce-a sărit mama cu gura pe mine!… Asta i-a fost toată binecuvântarea!

Paşca ar fi vrut grozav să semene cu Ţiolcovschi şi mereu inventa câte ceva. Inventă, de pildă, o maşină mare care trebuia să toarne apă în ulucul vacii. Şi, vorba lui Paşca, maşina aia era de model. Pentru colhoz avea de gând să facă una mult mai mare. Partea proastă e că până la urmă nu ştiu cum a ieşit maşina lui, dar nu era în stare să toarne singură apă; în schimb, dacă umpleai cu mâna butoiul pe care Paşca îl aşezase deasupra ulucului, era de-ajuns să apeşi de o pârghie, că butoiul se răsturna şi aproape jumătate din apă nimerea în uluc…

Pe Paşca, maică-sa îl ţinea de rău fiindcă îngrămădise lângă fântână tot felul de beţe şi de fiare. Totuşi, până la o vreme, lucrurile au mers ele cum au mers! Dar odată, taică-su, întorcându-se în amurg de la fermă, calcă pe pârghie şi se pomeni murat din cap până în picioare. Furios, făcu pe loc praf toată maşinăria şi nu se ştie ce-ar fi păţit şi inventatorul, dacă n-o ştergea la unchiu-său, fierarul.

Feodor Elizarovici sau moş Fedea – cum îi spune toată lumea – pare fioros la înfăţişare, fiindcă are o barbă neagră şi zburlită, fruntea brăzdată de zbârcituri adânci şi ochii ascunşi sub nişte sprâncene stufoase. De fapt însă e un om foarte bun: ne dă voie să intrăm în fierărie şi să ne uităm, ba uneori ne îngăduie să tragem de mânerul de la care porneşte pârghia spre foalele cele mari.

Foalele sunt vechi, cârpite şi, dacă tragi mai vârtos, încep să ofteze şi să se vaite, de parcă-s gata-gata să plângă. Atunci, flacăra din vatră se stinge şi în locul ei răbufneşte o lumină albastră, în care joacă mii şi mii de scântei. Moş Fedea ia repede şi cu îndemânare din vatră o bucată de fier înroşit şi, potrivind-o bine, loveşte cu ciocanul în ea, de sar scânteile de jur împrejur. Bate, bate mereu, tot mai repede, răsucind fierul în toate părţile, până ce se întinde şi iese la iveală un dinte de boroană sau mai ştiu eu ce. Apoi, fără să se mai uite la el, moş Fedea îl aruncă într-o cadă cu apă. Face toată treaba asta atât de repede şi cu atâta îndemânare, încât noi îl pizmuim de fiecare dată. Dar degeaba ne rugăm de el, că Feodor Elizarovici nu ne dă voie şi nouă să batem cu ciocanul!

— Nu, copii! Nu se poate! Meseria de fierar începe cu

jucăria cea de colo! zice el arătând spre un baros. Ei, când o să fiţi în stare să-l mânuiţi ca pe un fulg, da, om mai sta de vorbă… Până una alta însă, treaba voastră-i să creşteţi. Poate că mai târziu o să ajungeţi şi voi fierari!

Noi, afară de Caterinca, bineînţeles, eram în stare să ridicăm ciocanul acela, ba chiar loveam uşurel nicovala cu el, dar de izbit cu putere nici chiar Ghenca nu era în stare s-o facă.

Cu moş Fedea suntem prieteni, şi în clipele lui de răgaz ne povestim câte în lună şi în stele.

La drept vorbind, fierarul nu e prea vorbăreţ, şi mai mult noi istorisim, iar el în timpul ăsta, mijind din ochi, pufăe din luleaua lui cu coadă scurtă, bătută în aramă, şi dă din cap.

Când se întâmplă să facem câte o boroboaţă, ne ia totdeauna apărarea faţă de ceilalţi. Toţi îl respectă şi-l ascultă: e deputat în sovietul sătesc, se duce la şedinţe, la Coltubî, şi e abonat la „Pravda”!

Şi de astă dată tot la el s-a dus Paşca să se plângă.

— Ce, iar ai făcut vreo poznă? îl întrebă moş Fedea.

— N-am făcut nicio poznă, dar am născocit o maşină. Şi-apoi ce, e vina mea dacă tata nu se uită pe unde calcă?…

Şi Paşca îi povesti tot necazul.

— Halal mecanic! Ei, hai să vedem cine are dreptate!

Închise fierăria şi se îndreptă spre casa lui Paşca, urmat de băiat, care păşea amărât în urma lui, gata s-o şteargă la nevoie.

Tatăl lui Paşca îşi schimbase între timp hainele şi pesemne că se mai liniştise, dar când intră fecioru-său în casă, se încruntă:

— Te mănâncă spinarea, pare-mi-se! Ia, poftește-ncoa'!

— Stai puţin, Anisime! îl opri moş Fedea. Că doar spinarea lui nu fuge! Tot aici rămâne! Firește, băiatul mai trebuie strunit din când în când, dar de ce ai fi aşa de pripit! Dacă ar fi făcut tot ce-a făcut numai aşa, ca să-ţi facă ţie în necaz, mai zic. Dar tu nu vezi ce gânduri îl frământă pe flăcăul tău?

— Las' că-i văd eu gândurile! Toată ziua, bunăziua, invenţii!…

— Păi, asta ziceam şi eu! Vrea să inventeze. Cine ştie?! Poate c-o să iasă ceva dintr-însul… Dar dacă tu, una, două, îl ameninţi cu bătaia, îi tai avântul…

Moş Fedea se plânse apoi că fierul are prea mult oţel, tatăl lui Paşca aduse vorba de ferma pe care o avea în grija lui şi aşa se isprăvi toată povestea.

Mie unul, tehnica nu-mi prea place. Mai bucuros sunt să citesc şi s-ascult tot felul de poveşti. Dar toate cărţile pe care le-am găsit aici, le-am citit şi le-am răscitit şi atunci am încercat să scriu istoria satului nostru, sub formă de cronică. Nu-mi venea să stric un caiet pentru treaba asta, şi apoi caietele mele sunt sau de aritmetică sau de caligrafie, şi n-am auzit să se fi apucat până acum cineva să scrie o cronică pe un caiet de caligrafie!

I-am cerut atunci tatii o condică mare, am scris pe copertă: „*Cronică. Istoria antică, a evului mediu şi contemporană a satului Tâja, de N. I. Berezin*” şi am copiat dintr-o carte un desen potrivit: lupta ruşilor împotriva cotropitorilor mongoli. N-auzisem niciodată să fi fost bătălii în satul nostru, dar fiindcă în orice istorie trebuie neapărat să fie războaie şi lupte, am hotărât că şi pe la noi trebuie să fi fost cândva.

Pe urmă am făcut, aşa cum se cuvenea, descrierea satului:

„Satul Tâja e aşezat pe râul Tâja; în sat trăesc cu totul 21 de familii. La răsărit el se mărgineşte cu râul Tâja, iar la apus cu drumul care duce spre comuna Coltubî, ce se află la o distanţă între cinci şi şapte kilometri de noi (până acum nu s-a stabilit

exact câţi anume; toată lumea străbate drumul ăsta şi pe sus şi pe jos, dar nimeni n-a stat până acum să-l măsoare). La Coltubî e o şcoală elementară şi sovietul sătesc, care are telefon. De acolo dai, prin Bolşaia Cern[1]), în drumul mare care duce spre Ciuisc şi pe care circulă maşini. Dincolo de râul Tâja, lanurile colhozului se întind chiar pe mal, fiindcă muntele, înalt, acoperit tot cu tufişuri, începe chiar de lângă râu.

La miazănoapte, satul este mărginit de munţi şi de taiga, iar la miazăzi, de un desiş atât de des, încât e cu neputinţă de străbătut. Iarna, mai merge, dar vara nu poţi trece prin el nici călare, nici pe jos. Până şi Zahăr Vasilievici, căruia îi place atât de mult să colinde munţi şi văi, nu se încumetă să treacă pe acolo. Mai departe sunt piscuri golaşe, iar în zilele senine se văd în zare munţii acoperiţi cu zăpadă.

Satul a fost întemeiat în…”

Ei, dar să vedeţi, de aici încep greutăţile! Fireşte, întemeierea face parte din istoria veche a satului, dar n-am izbutit să descopăr acolo nimic din antichitate! Cea mai bătrână femeie din sat e mătuşa Luşia, dar e aproape oarbă, de auzit nu aude deloc şi nici câţi ani are un ştie:

---

[1] Cern – taiga de conifere, de culoare închisă. (nota red. ruse)

— De unde să ştiu, băiete, câţi ani oi mai fi având, că doar n-a stat nimeni să-i numere! Trăesc şi eu, aşa, de pe-o zi pe alta.

Ca s-o îmbunez, i-am adus un coşuleţ plin cu poame acrişoare, dar degeaba, că tot n-am aflat nimic. O ţinea una şi bună:

— Era un loc pustiu, copile, când am venit noi aici. Şi vai de păcatele mele, peste ce-am dat! Numai fiare sălbatice şi bolovani!… Osândă, nu viaţă! mai târziu, de… ne-am deprins şi ne-am legat de pământul ăsta, că-i al nostru, şi tare-i bun!

Precum vedeţi, cu istoria antică n-am scos-o la capăt. Nici cu istoria evului mediu n-am făcut cine ştie ce ispravă. Moş Sava, pe care l-am tot sâcâit cu întrebările, nu mi-a răspuns decât atâta:

— Păi ce fel de istorie să aibă satul nostru? Ne-am zbătut în desişul ăsta, am îndurat foamea – şi încă ce foame! – ne-am mâncat între noi ca lupii şi asta-i toată istoria! Viaţa ne-a zâmbit abia în 1917. Dar adevărata noastră viaţă a început numai odată cu colhozul! Da, asta-i povestea noastră! Veacul nostru acuma începe… Istoria aşezării noastre o s-o scrie cineva, mai târziu… Ei, dar ascultă cum era mai înainte…

Şi începu să-mi povestească cum, în 1904, s-a bătut cu japonezii şi cum a fost decorat cu ordinul „Sfântul Gheorghe”. Dar asta nu mai avea nicio legătură cu istoria satului nostru…

Până la urmă am lăsat baltă cronica Tâjei. Condica am ascuns-o, dar în sat se aflase despre ea, şi de atunci nimeni nu-mi spunea altfel decât „Colca-cronicarul”…

Şi uite aşa ni se prăbuşeau, rând pe rând, toate planurile şi iniţiativele!

Nădejdea ne era acum numai la Ghenca. Ghenca e un băiat care minte de îngheaţă apele şi pe care l-am poreclit „Ghenca-mincinosul”. Partea frumoasă e că şi el crede în tot ce înşiră, şi când ne vorbeşte, pune atâta suflet în ce spune, că începem să-l credem şi noi! Acum, numai Ghenca i-ar fi putut scorni ceva, să ne alunge jalea şi plictisul.

Dar Ghenca se făcuse nevăzut! Lipsea de o zi încheiată şi nici maică-sa nu ştia încotro o pornise!

Tot aşteptând să se întoarcă, am zăbovit cu toţii o grămadă de vreme în ograda lui Pestov. Ograda, o ştiţi: e năpădită de brusturi şi de ciulini. Din timpul războiului, de când au murit bătrânii Pestov, casa e încuiată şi uşa bătută în cuie. Noi ne adunam întotdeauna în grădina lor, fiindcă acolo nu ne

stingherea nimeni.

În zare, stâncile cenuşii-albastre se făcuseră trandafirii, iar deasupra Tâjei atârna un văl pufos de ceaţă.

Venise dar vremea să ne despărţim.

Numai că tocmai în clipa în oare Paşca zise: „Ei, am plecat”, se auzi un foşnet printre tufe şi, cine credeţi că apăru? Ghenca! Era zburlit, gâfâia, cămaşa-i era ferfeniţă, genunchii şi mâinile negre de pământ şi de smoală, iar pe obraz avea o zgârietură care prinsese coajă. Se uită cu spaimă în jur şi aşezându-se pe vine lângă noi, ne întrebă în şoaptă:

— Puteţi voi să ţineţi o taină?

De turburare, mi se uscă gâtul. Caterinca făcu ochii mari şi Paşca pufni, îngrijorat.

Asta era doar visul nostru!… Să avem şi noi o taină, mică, oricât de mică, dar a noastră! Şi cu toate că până atunci nu avusesem prilejul să avem una, eram siguri că nimeni nu era în stare s-o păstreze mai bine ca noi! Dar ce fel de taine se puteau ascunde în Tâja, unde toţi, de la mic la mare, ştiau totul despre toată lumea, şi unde nimic nu purta măcar o umbră de secret!

După ce se uită grijuliu în jur, Ghenca ne şopti, cu glasul şi mai scăzut de astă dată:

— În împrejurimile satului Tâja au apărut diversionişti!

— Minţi! sări Caterinca.

— Mint? se înecă de ciudă Ghenca. Dar ştiţi voi unde-am fost eu astăzi? Mai bine de zece kilometri m-am târât pe burtă… şi îşi arătă mâinile zgâriate şi murdare. Dincolo de culmea Golaia am văzut fum în trecătoare! Şi pe urmă am găsit…

— Ce-ai găsit?

— Asta! şi Ghenca ne întinse o hârtie cum nu mai văzusem până atunci, groasă şi netedă, albă pe o parte, iar pe cealaltă liniată cu linii verzi deschis, ca un caiet de aritmetică, dar cu pătrăţele mult mai mici. Pe pătrăţelele astea erau trase cu creionul linii frânte, şerpuitoare. Lângă linii, nişte săgeţi mici şi cifre, iar într-o parte, o săgeată mare care se proptea în litera N.

Hârtia asta ne spulberă orice îndoială.

— Şi? nu se putu stăpâni Caterinca.

— Ce „şi”? O să mergem acolo şi-o să-i pândim!

— Dar poate că nu-s diversionişti! De unde să vină? întrebai eu neîncrezător.

— Ei, că multe mai ştii tu! Parcă ce, departe-i graniţa?

— Bine, dar dincolo-i Mongolia, şi noi suntem prieteni cu ţara mongolilor!

Ghenca se uită la mine cu dispreţ:

— Bine, bine! Dar lama?

— Care „lama”?

— Lama – popa mongolilor! La noi nu sunt, dar în Mongolia – câţi vrei! (Câte mai ştia şi Ghenca!) Diversioniştii sau spionii s-au îmbrăcat în haine de lama şi au venit la noi!

— Trebuie să dăm de ştire la raion – fu de părere Paşca.

— Ei, asta-i! Dadecoraţia? Cine-i prinde, acela primeşte decoraţia.

Şi cum noi toţi nu visam decât decoraţii, propunerea lui Paşca a fost respinsă în unanimitate.

— Asta e!… Cui îi e frică, treaba lui, eu nu-l silesc. Acţiunea va fi primejdioasă şi au să meargă numai cei mai curajoşi.

— Fetele să rămână acasă! zise Paşca.

— Da? De ce? se aprinse Caterinca. Crezi că mi-e frică? Nu mi-e frică deloc! O să te sperii tu înaintea mea!

— Daânţelege odată, Caterinca! zise Ghenadii. Poate că va trebui să ne târâm multă vreme…

— Eu mă târăsc tot aşa de bine ca şi voi! ţipă Caterinca. Ia te uită cine s-a găsit! Încercaţi numai să nu mă luaţi, dacă

vreţi să spun tot! Iaca, o să mă duc îndată la Ivan Potapâci şi-am să-i povestesc totul!

Supărată cum era, Caterinca ar fi fost într-adevăr în stare s-o facă şi pe asta şi atunci, adio decoraţii! Ne-ar lua şi hârtia, ar da de ştire la raion, ba te pomeneşti c-am mai şi păţi-o…

— O-of! făcu Ghenca. Cine ne-a pus să ne împrietenim cu tine! Hai să mergem!

— Unde să plecăm acuma, noaptea? stătu la îndoială Paşca. Ce-au să spună cei de acasă? Ş-apoi, pe întuneric, cum să vezi ceva?

Într-adevăr, se înnoptase şi la ferestrele caselor se aprinseseră luminile.

Ghenca, foarte încurcat, se scărpină la ceafă:

— M-da, asta cam aşa e! N-am face nicio ispravă!… Bine! Mâine în zori, adunarea aici…

2. NECUNOSCUTUL

Visasem zile şi nopţi să avem şi noi o taină, dar acum, când se ivise, povara ei ne era atât de grea, încât până să pună mama masa, eram istovit de atâtea gânduri!

— Da ce-i cu tine, de eşti aşa de cuminte? se miră mama, uitându-se bănuitoare la mine.

— O fi alergat prea mult, fu de părere tata. Gonesc toată ziua ca nebunii! Nu vezi că-i pică lingura din mână?…

M-am aplecat asupra farfuriei, ca şi cum nimic nu m-ar fi interesat mai mult ca porţia mea de arpacaş, dar îmi stătea dumicatul în gât. Mă cuprinsese o undă de duioşie faţă de ai mei şi-mi era milă de mine. Poate că asta era cea din urmă masă în căsuţa dragă, poate că n-o să-i mai văd niciodată pe tata, pe mama şi pe Sonia cea mică!…

Voiam să fiu alintat, să-i las să înţeleagă ce însemnătate avea pentru mine seara aceea, poate ultima, petrecută împreună… Dar, de frică să nu dau ceva de bănuit şi să nu stârnesc un noian de întrebări, m-am mulţumit să-i dăruesc după masă Soniei colecţia mea de poze colorate, pe care ea mi-o cerea de mult. Surioara mea nu înţelese însă însemnătatea celor

ce se petreceau. Şi-apoi, era atât de somnoroasă, că nici măcar nu se miră!

M-am perpelit o grămadă de vreme pe cuptor şi credeam că n-o să închid ochii toată noaptea, dar când mama zăngăni cu vătraiul, mă trezii deodată şi-mi dădui seama că se făcuse ziuă. Mi-am opărit gura cu cartofii fierbinţi pe care-i înghiţii pe nemestecate şi, aruncând în jur o privire de rămas bun, alergai spre ograda Pestovilor.

Ca s-ajung mai repede, o luai prin dosul caselor şi, în goana mare, nimerii nas în nas cu Vasca Scerbatâi, care ducea un ulcior aburit şi lunecos cu lapte. M-am ciocnit cu el tocmai când coteam în fugă pe după colţul pivniţei. Laptele nu s-a vărsat, doar o şuviţă subţire s-a prelins pe pământ, dar cum să scape Vasca prilejul de a sări la bătaie! Pusese ulciorul jos, când, spre norocul meu, ieşi maică-sa în cerdac şi-l strigă:

— Hai, odată, Vasca! Mult ai de gând să mai zăboveşti? Unchiul a flămânzit!…

Atunci Vasca se mulţumi doar să mă ameninţe cu pumnul, şi cu ulciorul în mână alergă în casă.

Grozav aş fi vrut să aflu ce fel de unchi venise la Vasca – că doar ştiam bine ca ei nu sunt decât doi, el şi mamă-sa – dar

mi-am spus că mă aşteaptă copiii şi-am fugit mai departe.

Veniseră cu toţii. Ghenca se uită cu un aer serios, aproape solemn, la noi şi ne zise:

— Nu i-e frică nimănui? Nu s-a răzgândit nimeni? Atunci, să mergem.

Nu apucarăm bine să ieşim din sat, şi Ghenca începu să şi facă cercetări: când privea cu luare aminte vârfurile munţilor care înconjurau satul, când se uita ţintă la drumul prăfuit şi răscolit de copitele oilor şi ale vacilor. Dar nici pe drum, nici pe culmi nu era nimic deosebit, şi Paşca îl luă peste picior:

— Ajunge cât ai făcut pe grozavul!

Dar deodată, Ghenca întinse mâinile, ne făcu semn să stăm şi se aplecă: pe drum, urmele oilor şi ale vacilor erau acoperite de nişte urme de cizme mari, bărbăteşti, care treceau drumul şi se pierdeau în iarba de pe şleau. Ghenca porni, cercetând urmele, apoi se întoarse spre noi şi ne privi, mândru:

— Ei, aţi văzut?

— Ce să vedem? Câtă lume nu trece pe aici?! S-ar putea să fi fost chiar unul de-ai noştri!

— Nu, n-a fost niciunul dintre ai noştri, ci un şchiop! Ia, uită-te mai bine!

— Ei, şi ce-i cu asta? S-o fi lovit Arhip la picior şi o fi şchiopătat!

O clipă Ghenca stătu la îndoială. Într-adevăr, puteau fi şi urmele lăsate de ciobanul colhozului care-şi mânase turma la păşune în zori. Mai privi odată şi, hotărât, se abătu din drum şi o luă spre deal.

După ce am urcat dealul de lângă sat, am început să ne căţărăm spre piscul în spatele căruia găsise Ghenca desenul acela tainic. La vreo două sute de paşi de culme, Ghenca ne făcu iar semn să stăm locului şi se târî singur înainte. După un timp, se întoarse şi ne şopti:

— Situaţia-i neschimbată! Putem merge mai departe!

Ne-am lăsat pe brânci şi am alergat de la o tufă la alta; apoi, la comanda lui Ghenca, ne-am culcat pe burtă şi am început să ne târâm.

Pe clina dinspre satul nostru, povârnişul piscului e domol, dar spre miazănoapte e foarte repede, pe alocuri aproape prăpăstios.

Când am ajuns pe culme, am încremenit! De jos, de la poalele muntelui, pe unde curg apele râului Tâja care-i dau ocol, se ridica o dâră subţire de fum!… Dimineaţa era liniştită, fără

pic de vânt, şi în lumina vie a soarelui, fumul acela albăstrui se desprindea limpede de pe fondul întunecat al brazilor.

Mirat, Ghenca rămase cu ochii la fumul care se înălţa, liniştit. Cu o zi în urmă îl văzuse mult mai departe, dincolo de culmea Golaia. Acuma însă era foarte aproape, şi de n-ar fi fost muntele, s-ar fi văzut de mult şi din sat. Diversioniştii erau desigur de o îndrăzneală şi de o obrăznicie nemaiauzită, dacă nu se temeau să stea ziua, în amiaza mare, chiar lângă sat!

Simţeam că mă înnăbuş de spaimă, ca şi cum m-aş fi cufundat deodată în apă fierbinte şi n-aş mai fi fost în stare să ies la suprafaţă. În ajun îl crezusem şi eu pe Ghenca, totuşi undeva în fundul sufletului mă rosese îndoiala. Dacă născocise doar un joc nou, şi dacă găsise hârtia aia tainică pe undeva, înainte de întâmplarea asta?… Dar fumul era aici, în faţa ochilor noştri, şi nu semăna a joc, fiindcă până şi Ghenca se fâstâcise când îl văzuse.

Ţinându-ne răsuflarea, ne-am târât spre prăpastia care parcă atârna deasupra Tâjei şi ne-am uitat în jos.

Chiar sub povârniş am zărit un cort alb lângă care ardea un foc. În jur, nici ţipenie de om. După câteva clipe, din cort ieşi un bărbat cu o cămaşă în pătrăţele şi cu o pălărie cu boruri mari;

duse ceva la ochi – pesemne un binoclu – şi începu să cerceteze pe îndelete munţii de pe malul celălalt al râului. Cu toate că stătea cu spatele şi n-avea cum să ne vadă, ne-am tras îndărăt şi ne-am ascuns în iarba înaltă.

— Vai, ia uitaţi-vă colo! strigă deodată Caterinca. Pe vârful unui munte înalt de pe cealaltă parte a râului, sclipi ceva! Apoi, încă odată şi încă odată. Din când în când, la intervale neregulate, apăreau repede, una după alta, licăriri scurte. Omul de pe mal se uita întruna cu binoclul la munte. Pe urmă îşi lăsă binoclul jos, scoase ceva din buzunar şi, ţinând obiectul în mâna stângă, începu când să-l acopere, când să-l descopere cu dreapta.

Primul care înţelese despre ce era vorba, fu Ghenca.

— E o oglindă! Semnalizează! Vedeţi?

Da, era o semnalizare în toată regula! Aşa dar, diversioniştii nu erau o născocire! Şi nu era numai unul, ci o bandă întreagă! Cine ştie câţi ticăloşi, cu pălării ca a acestuia din vale, se ascundeau prin munţii dimprejur, prin văi şi prin trecători! Dacă ajunseseră ei aici, pe munte, înseamnă că erau şi prin alte locuri, şi că se ascundeau, poate, în desişul de netrecut…

Paşca se îngălbeni şi, bâlbâindu-se, cum i se întâmpla de

câte ori îi era frică, zise:

— Da! P-poate c-ar fi t-totuşi mai b-bine să mergem la raion!

Cred că şi Ghenca se speriase, deşi nu o arăta. Mie, drept să vă spun, îmi cam pierise graiul şi mă gândeam ce bine-i acasă. Acum, în iatac mirosea a plăcinte şi a podele proaspăt spălate. Poate ca tata pune samovarul şi Sonia vrea să-i ajute, căznindu-se să vâre o creangă lungă cu frunze verzi în burlanul samovarului, din care iese un fum alb şi gros. Fumul se împrăştie, intră şi în ochii Soniei şi, de ciudă, fetiţa dă din picioare şi strânge disperată pleoapele. Dar tot nu pleacă – îndeasă mai departe, pe dibuite, rămurica în burlan. Tata se uită zâmbind la ea şi-i spune: „Bravo, fetiţo! Ai să fii o gospodină bună”. Iar mama mulge vaca, care rumegă un codru de pâine sărată şi o priveşte pieziş, cu ochiul ei căprui, în timp ce laptele alb, spumos, ţâşneşte în şiştar… Mă voi întoarce eu vreodată la toate astea?!

Ne-am târât înapoi, prin tufe, şi ne-am sfătuit.

Eram hotărâţi să învingem chiar cu preţul vieţii, totuşi era limpede că n-aveam destule puteri pentru o victorie deplină. Paşca însă zise că el n-are chef să moară, şi Caterinca sări îndată

cu gura pe el: „Aha! Vezi, te-ai şi speriat! Mie nu mi-e frică de loc!” Ghenadii îi ocărî însă pe amândoi, fiindcă, într-adevăr, nimeriseră şi ei când să se certe!

Cel mai înţelept lucru ar fi fost să dăm de ştire la raion. Acolo erau doi miliţieni şi Ghenca văzuse cu ochii lui că aveau revolvere adevărate în toruri de piele, cu vergea de alamă. Dar cei de la Coltubî tot nu ne-ar fi lăsat să telefonăm, aşa că nu puteam face nimic fără cei mari. Şi apoi cu dusul şi cu-ntorsul – chiar de-ar fi fost să alergăm – tot am fi pierdut şase ceasuri bune. Iar în timpul acesta câte nu puteau face diversioniştii! Nu ne mai rămânea decât să-i spunem totul lui Ivan Potapovici, tatăl lui Ghenca. El era preşedintele colhozului, iar în timpul războiului fusese plutonier-major, şi de sigur că el va şti îndată ce să facă. În cazul acesta, bineînţeles, nu mai putea fi vorba de glorie, dar Ghenca ne spuse hotărât că trebuia să trecem peste ambiţia personală în interesul siguranţei statului. Cred că citise fraza asta undeva, că prea o rostise limpede şi convingător.

Şi ne-am hotărât să trecem peste ambiţia noastră personală!

Paşca fu de părere să mergem cu toţii la Ivan Potapovici şi să-i povestim cele întâmplate, dar Ghenadii râse de

propunerea asta, spunând că în lipsa noastră diversioniştii puteau să se facă nevăzuţi şi atunci ar fi fost mai greu să-i găsim. Trebuia să se ducă numai unul dintre noi, ceilalţi să se ascundă şi să stea cu ochii în patru.

— Să se ducă Pavel, că tot îi e frică! zise Caterinca.

— Ba nu mi-e frică deloc! Tu eşti o fricoasă!… Dar Ghenca îi potoli şi de astă dată:

— Ce-i cu voi, sunteţi copii mici? Eu cred că ar trebui să plece Caterinca… Ştiu că ţie nu ţi-e frică, dar dacă o fi şi o fi să ne luptăm cu ei… tu eşti doar o fată şi nu ştii s-arunci cu pietre…

— Ba ştiu!

— Stai puţin, că nu ăsta-i lucrul de căpetenie! Tu alergi mai repede, şi nu avem nicio clipă de pierdut!

Caterinca fugea într-adevăr mai iute decât noi; nimeni nu putea s-o ajungă din urmă. Roşind de mândrie, ea se învoi:

— Numai să-mi dai hârtia aia, că altfel Ivan Potapâci n-o să mă creadă!

Avea dreptate. Într-adevăr, fără hârtia aceea s-ar putea ca Ivan Potapovâci să n-o creadă. Tainicul desen va putea convinge însă pe oricine.

Caterinca luă hârtia şi cu codiţele săltându-i pe spinare se pierdu în tufiş, iar noi ne aşezarăm din nou la pândă.

Deasupra focului atârna un ceaun cu fiertură în care diversionistul mesteca de zor. După un timp, necunoscutul luă ceaunul de pe foc şi se aşeză să mănânce. Când isprăvi, se duse la Tâja, spălă ceaunul, îl puse la soare să se usuce şi intră în cort, unde zăbovi destul de mult. Credeam că s-a culcat, când deodată îl văzurăm ieşind din nou. Se duse lângă râu, se aşeză pe mal şi începu să scrie ceva într-un carnet. Nouă ne amorţiseră gâtul şi mâinile, de atâta pândă, dar el tot acolo stătea şi însemna nu ştiu ce în carnet.

Atunci ne-am dat iar târâş înapoi şi ne-am sfătuit. Ghenca era de părere să ne strecuram mai aproape, ca să-l vedem mai bine, fiindcă aşa nu stăteam decât să-l păzim. Paşca zise că nici nu trebuia să facem mai mult, fiindcă rostul nostru era doar să aşteptăm până vin cei din sat. Eu unul am fost însă de acord cu Ghenca, şi atunci am hotărât ca Paşca sa rămână la marginea râpii, iar Ghenca şi cu mine să facem un ocol, ca să ne putem furişa chiar lângă cort.

— Şi dacă dai cumva bir cu fugiţii – îl ameninţă Ghenadii

pe Paşca – să ştii c-o să ai de-a face cu mine!

Postul lui Paşca nu era deloc primejdios; dacă se îngroşa gluma putea s-o şteargă uşor.

Când îl auzi pe Ghenadii că-l ameninţă, făcu o mutră dispreţuitoare:

— Ia vedeţi mai bine să nu daţi voi întâi bir cu fugiţii!

…După ce am mers vreo jumătate de kilometru pe povârnişul dinspre miazăzi, am coborât spre râu. Odată ajunşi acolo, eu am fost de părere că ar fi bine – ca să putem ajunge aproape de tot de cort – să ne tăiem câte o trestie, s-o luăm în gură, să ne afundăm în apă şi să răsuflăm prin trestie – aşa făceau şi cei din Zaporojie. Dar Ghenca se supără:

— De unde să luăm trestii? Şi apoi cei din Zaporojie puteau face asta, fiindcă la ei, apa-i caldă… Dar ia încearcă aici!

Ce-i drept, în Tâja nu cresc trestii; fundul râului e numai piatră şi apa e rece ca gheaţa, fiindcă vine din munţi. Noi ne scăldam în apa asta numai spre sfârşitul verii, când e mică de tot şi mai caldă.

Ascunşi de tufişuri, ne-am târât mai departe. N-aş fi crezut niciodată că tufele de salcie înţeapă aşa de tare. Cu hainele rupte şi zgâriaţi ca vai de lume am ajuns la vreo

cincizeci de paşi de cortul cel alb. Mai departe, ne-am strecurat cu şi mai multă băgare de seamă; fiecare foşnet ni se părea un bubuit asurzitor. Ţinându-ne răsuflarea, ne târâm mereu înainte când, deodată, zărirăm drept în faţa noastră, printre frunze, cămaşa în pătrăţele a diversionistului, care neavând habar de ce se petrece în jur, îşi vedea liniştit de treabă. Noi rămaserăm întinşi pe burtă, chiar în spatele lui, şi nu-l slăbeam din ochi.

Întâi, îmi amorţiră mâinile şi picioarele şi începu să mă doară gâtul. Apoi mă gâdilă ceva în nas şi-mi veni să strănut; dar îmi ascunsei faţa în pământ şi mă stăpânii. Cred că şi bietul Ghenca pătimea la fel, pentru că-l vedeam când înroşindu-se, când îngălbenindu-se şi strâmbându-se întruna de parcă-ar fi mâncat cetină.

Suferinţele noastre ajunseseră de neîndurat când, cu totul pe neaşteptate şi fără să se întoarcă, diversionistul zise cu glas tare:

— Ei hai, ieşiţi odată! Gâfâiţi aşa de tare că sunteţi în stare să stârniţi un uragan!…

Cred că dacă ne-ar fi trăsnit trăsnetul din senin, nu ne-am fi speriat aşa! Ghenca a povestit pe urmă cum că eu aş fi strâns tare ochii şi că mi-aş fi vârât nasul în pământ, dar cred că

minţea. Diversionistul se întoarse spre noi şi repetă:

— Ei hai, ieşiţi odată! Ajunge cât aţi stat ascunşi!

Nu mai puteam da îndărăt. Asudaţi şi roşii la faţă, am ieşit din tufiş.

Diversionistul se uită la noi, şi noi la el. Era foarte tânăr şi nu părea deloc fioros, dar din îmbrăcămintea lui se vedea limpede că este un om şiret: purta o cămaşă în pătrăţele, o pălărie mare, ghete cu ţinte mari în talpă şi nişte moletiere de piele care-i ajungeau până sub genunchi. Se aşeză la locul lui şi zise:

— De obicei, când oamenii se întâlnesc îşi spun: „bună ziua!”

Ghenca se încruntă şi rosti posomorât:

— Dapoate că nu vrem…

— Aşa? se miră diversionistul. Ei, atunci, la revedere! N-aveţi de ce să vă tot învârtiţi pe aici. Nu-mi plac copiii prost crescuţi!

N-apucaserăm să-i răspundem – la drept vorbind, nici nu ştiam ce i-am putea spune – când se auzi un tropot şi, de după dâmb, răsări Ivan Potapâci, care venea călare pe deşelate. La spatele lui, ţinându-se de cămaşa preşedintelui, sălta Caterinca.

Când Ivan Potapâci ajunse în dreptul nostru, descălecă în grabă – la fel făcu şi Caterinca – se uită la cort, la noi, la diversionist şi, răsucindu-şi mustaţa, spuse:

— Fii bun, cetăţene, şi-mi arată actele dumitale!

Diversionistul ridică mirat din sprâncene, se uită la noi, la preşedinte, apoi iar la noi şi fluieră:

— Aha! Înţeleg! Poftim!

Se îndreptă apoi spre cort, urmat de Ivan Potapovici.

Nu e cuminte să te bagi singur, şi de bunăvoie, în bârlogul duşmanului, dar dacă Ivan Potapovici se dovedise atât de încrezător, cel puţin noi să fim mai prevăzători. Ghenca ne făcu semn cu ochiul şi puserăm cu toţii mâna pe câte un bolovan mare. Din cort răzbeau până la noi glasurile celor doi şi ne aşteptam să auzim din clipă în clipă împuşcături. Dar după un timp glasurile amuţiră.

Vremea trecea şi tăcerea ajunsese apăsătoare. Începuse să ne cuprindă bănuiala că totul se sfârşise printr-o înfiorătoare dramă mută şi, de frică, ni se muiară picioarele.

Deodată însă, glasurile se auziră din nou şi Ivan Potapâci ieşi din cort, se uită zâmbind la noi şi ne spuse:

— Fiv-ar de nas, detectivilor! Că nu mai are omul linişte

de răul vostru!…

Şi încălecând, porni fel galop, înapoi spre sat!

Tropotul calului se pierduse de mult, dar noi ne uitam încă nedumeriţi la necunoscutul care se apropia încet de grupul nostru. Abia atunci am văzut că avea ochi mari, albaştri, luminoşi şi zâmbitori.

— Ei, tinerilor, de ce nu strigaţi „mâinile sus”? Văd că sunteţi înarmaţi până-n dinţi!

Pietrele ne alunecară singure din mâini. Ghenca îşi umezi buzele uscate, iar Caterinca izbucni ca de obicei:

— Dade ce?

— Aşa e bine! Cu asta ar fi trebuit să începeţi. Curiozitatea-i mama ştiinţei. Ei, şi acum, hai să facem cunoştinţă…

Dar tocmai atunci auzirăm pe cineva ţipând şi de sus, de pe mal, se porni o avalanşă de nisip şi de pietre. Era nenorocitul de Paşca, de care noi uitasem cu desăvârşire. Văzuse tot ce se petrecuse, dar nu înţelesese nimic şi, ros de curiozitate, se plecase prea tare şi lunecase. Acum venea de-a-rostogolul la vale, pe un povârniş aproape drept, şi ţipa ca din gură de şarpe. Noi, văzând asta, am înlemnit, fiind siguri că până va ajunge jos

se va face praf… Necunoscutul însă se repezi spre locul unde ar fi trebuit să cadă Paşca şi întinse mâinile cu gândul să-l prindă, cu toate că nu ştiu dac-ar fi izbutit să-l oprească: Paşca era gras şi greu, şi apoi se prăbuşea de la o prea mare înălţime.

Totuşi, Paşca nu căzu. La vreo zece metri de locul unde alunecase, ieşea o tufă dintr-o crăpătură şi băiatul nimeri în ea. Crengile se rupseră, dar cămaşa i se anină de rădăcină şi Paşca rămase agăţat ca într-un cârlig. Se mai linişti o clipă, apoi începu iar să urle:

— Vai, am să cad! Vai, am să mor!

Necunoscutul intră într-un suflet în cort şi ieşi îndată cu o frânghie pe umăr.

— Ţine-te bine! îi strigă el.

— Vai, am să cad! urla însă Paşca mai departe.

— Să nu oare cumva să cazi, că-ţi arăt eu ţie!

Necunoscutul spuse acestea cu atâta supărare în glas, că Paşca scânci, mult mai potolit de astă dată:

— Am să mor de frică…

— Las’ că de asta nu se moare. Ţine-te bine!

Şi luând de pe jos ceva care semăna cu un târnăcop, se căţăra pe stâncă ca o pisică. Desigur că şi noi ştiam să ne

caţărăm în pomi şi pe stânci, dar niciunul dintre noi n-ar fi avut atâta curaj ca să facă ce făcea omul acela. Paşca rămăsese agăţat prea sus, şi stânca aceea aproape dreaptă era tare netedă. Dar el nu ţinea seama de asta. Se căţăra mereu, sus, tot mai sus. Se agăţa când cu degetele, când cu târnăcopul, de toate crăpăturile, de toate ieşiturile, pipăia cu piciorul zgrunţuri care abia se vedeau, şi, sprijinindu-se temeinic în ei cu ghetele lui ţintuite, se ridica tot mai sus; căuta apoi un loc de care să se agaţe cu mâinile şi iar se căţăra. Uneori luneca pe piatră sau îi sărea câte o ţintă din talpă, şi noi încremeneam de frică aşteptând în fiece clipă să-l vedem căzând. El însă urca, urca mereu! De groază, Caterinca se ghemuise la pământ, închisese ochii şi-şi acoperişe faţa cu mâinile, dar nu se putea stăpâni să nu se uite din când în când în sus. Când vedea ce face omul acela, gemea şi închidea iar ochii.

Necunoscutul se căţăra întruna. Când ajunse în dreptul lui Paşca, îl prinse în laţul frânghiei, dar nu se opri, ci urcă mai departe. Era însă cu neputinţă să ajungă până în vârful stâncii, care se lăsa ca o streaşină îngustă deasupra povârnişului. De altfel nici nu se gândea la aşa ceva. Ceva mai sus, mai spre dreapta, ieşea dintr-o crăpătură un ciot tare şi încovoiat.

Necunoscutul ajunse până la el, trecu frânghia în jurul ciotului şi după ce-şi trase sufletul o clipă, începu să coboare, mai încet şi cu şi mai mare băgare de seamă ca la urcuş, pentru că de astă dată nu vedea unde pune piciorul şi îşi găsea punctele de reazim numai pe dibuite.

În sfârşit, atinse pământul, aruncă târnăcopul, trase frânghia şi, ridicându-l pe Paşca în aer, făcu în aşa fel ca să i se desprindă cămaşa de pe rădăcina în care se agăţase. Apoi începu să dea drumul încet, încet frânghiei. Paşca se învârtea în aer ca un titirez, se lovea de stâncă şi se văicărea, şi cred că până la urmă ar fi căzut chiar pe cort, dacă omul acela nu-l apuca şi nu-l trăgea la o parte.

— Hai, dă-te jos, c-am sosit!…

Abia atunci ne-am dat seama că necunoscutul era galben la faţă ca ceara. Când îl văzu pe Paşca jos, îşi şterse cu mâneca fruntea îmbrobonată de sudoare şi răsuflă adânc. Am răsuflat şi noi, uşuraţi.

— Ei, ce s-aude? Mai cade careva de sus?… Hai, să ne înţelegem, tovarăşi: eu unul sunt bucuros de oaspeţi, cu o singură condiţie: să vină pe, jos, ca oamenii, nu pe sus, ca scandalagiul ăsta!

Paşca însă se supără că-l făcea scandalagiu…

— Nu mi-a fost frică! Şi dacă am ţipat, am ţipat fiindcă port o cămaşă nouă… Vai de mine ce-aş fi păţit, dacă o rupeam!…

Minţea, vezi bine, că maică-sa îi făcuse cămaşa aia din piele de drac tocmai ca să n-o poată rupe. Nici n-o rupsese. Zbierase numai aşa, de frică…

Necunoscutul se aşează pe o piatră, iar noi de-a-dreptul pe

nisip.

— Ei, eu zic că ar fi bine să facem totuşi cunoştinţă, ca nu cumva să mă pomenesc că mă bombardaţi cu pietre! Eu sunt geolog, candidat în ştiinţele geologice, şi mă numesc Mihail Alexandrovici Ruzov, sau mai simplu „unchiul Mişa”. Acolo – zise el, şi arătă cu mâna spre cealaltă parte a muntelui, spre locul în care văzusem sclipirile acelea tainice – acolo sunt tovarăşii mei, de care m-am despărţit ca să putem studia raionul vostru din mai multe puncte. Dacă n-aţi fi fost aşa de viteji, aş fi venit eu singur mâine în sat la voi, şi n-ar mai fi trebuit să vă târâţi aşa de mult pe burtă şi să vă juliţi genunchii. Mă credeţi pe cuvânt, ori vreţi să v-arăt actele?

— Vă credem! oftă Caterinca.

— Foarte bine! răspunse zâmbind unchiul Mişa. După cum văd, sunteţi hotărâţi şi neînfricaţi. Ei, dar ia spuneţi-mi ce fapte vitejeşti aţi mai săvârşit înainte de-a porni la vânătoarea asta plină de primejdii de moarte în căutare de diversionişti?

Ghenca roşi – el născocise doar povestea cu diversioniştii. Eu şi Caterinca izbucnirăm în râs. Da, îmi plăcea grozav „fostul” nostru diversionist. Vorbea serios. Nici măcar nu zâmbea. Dar ochii lui mai albaştri decât cerul erau atât de

surâzători, încât îmi trecu supărarea şi eram gata să râd şi eu.

Deşi n-o poftise nimeni, Caterinca începu deodată să-i istorisească despre maşinăriile lui Paşca, despre cronica mea şi i se plânse că nu reuşim să facem nimic de seamă şi că asta ne supără grozav. Unchiul Mişa o ascultă cu luare aminte. Deodată însă se învineţi la faţă şi-l apucă o tuse aşa de puternică, încât îi dădură lacrimile. De altfel, chiar se întoarse cu spatele la noi pentru câteva clipe. După ce se potoli, spuse:

— Aşa-a-a! Asta înseamnă, care vasăzică, că cei din jurul vostru nu vă preţuesc îndeajuns aptitudinile! Vă înţeleg, dragii mei! Şi cu mine s-a întâmplat cam acelaşi lucru pe vremuri… Ei, dar ia spuneţi-mi, cam ce-aţi vrea voi să faceţi?

Caterinca – că ea sare întotdeauna prima cu gura – îi răspunse că încă nu s-a hotărât, dar că va fi desigur doctoriţă sau aviatoare. Paşca zise că va pleca la oraş, ca să înveţe şi apoi o să inventeze tot felul de maşini, iar eu mărturisii c-am să mă fac marinar şi c-am să străbat pământul în lung şi-n lat. Dar după ce m-am gândit puţin, am adăugat că, din când în când, o să trebuiască să mă întorc acasă, fiindcă mama o să fie îngrijorată, o să plângă şi mie o să-mi pară rău de ea şi de Sonia…

La început, Ghenca n-a vrut să spună nimic, dar până la

urmă a mărturisit că o să plece de tot de la noi, pentru că aici, zise el, viaţa e foarte plictisitoare şi un om adevărat n-are cum şi unde să-şi desfăşoare puterea de muncă.

— Ei, dar cum vine asta? se mira unchiul Mişa şi începu să râdă. Vă tot aud vorbind de plictiseală, dar după câte ştiu eu, omul se plictiseşte numai când n-are nicio treabă. Voi sunteţi pionieri, nu-i aşa?

— Da…

— Ei, şi ce înseamnă asta?

— Pionierii… pionierii sunt… toţi cei care luptă pentru cauza lui Lenin şi Stalin!

— Foarte bine! Dar ştiţi voi ce înseamnă cuvântul „pionier”? Pionierii sunt cei care merg înainte. Încotro şi cum mergeţi voi?… Credeţi că rostul vostru e doar să vă jucaţi şi să stricaţi cuiburi?

— Cuiburi strică numai Pavel… rosti Caterinca.

Paşca se înroşi până la urechi, încercă să facă pe nepăsătorul şi să fluiere, dar nu izbuti.

— Nu le stric degeaba! Le stric pentru ştiinţă! Fac o colecţie de ouă.

— Dace nevoie are ştiinţa de colecţia ta? Se ştie de o

veşnicie ce fel de ouă face fiecare pasăre, şi tu omori aşa, fără rost, atâtea viitoare păsărele?

Paşca se făcu roşu la faţă şi rămase bosumflat, cu privirile în pământ.

— Dar parcă voi sunteţi mai breji! ne ţinu de rău unchiul Mişa. Tovarăşul vostru se obrăzniceşte şi vouă nici că vă pasă! Ce fel de pionieri îmi sunteţi? Nu, copii, asta nu-i bine! Oamenii fac tot felul de lucruri serioase, dar voi, după câte văd, nu sunteţi în stare să faceţi altceva decât să vă alegeţi cu zgârieturi şi cu nasuri turtite!

Caterinca îşi adună repede picioarele sub ea, iar Ghenca se întoarse în aşa fel ca să nu i se vadă zgârietura pe care şi-o făcuse în ajun pe faţă.

— Ce face organizaţia voastră de pionieri?

I-am răspuns că acum suntem în vacanţă, că nu mergem la şcoala din Coltubî şi că Maria Sergheevna, învăţătoarea noastră – care ne e şi instructoare de pionieri – a plecat în concediu la Biisc.

— Şi fără ea nu vă puteţi găsi nicio treabă? Ce făceaţi înainte?

— Înainte, adică pe vremea războiului, eu strângeam

cetina pentru răniţi. Are foarte multe vitamine! zise Caterinca.

— Ghenca şi cu mine făceam muncă de folos patriotic şi scriam la gazeta de perete! mi-am adus eu aminte.

— Şi asta a fost toată activitatea voastră?

— Asta a fost! am recunoscut noi.

— Cam puţin! Ei, dar ia spuneţi-mi acum, cincinalul vă interesează sau nu?

— Dar cincinalu-i acolo unde se clădesc uzine… şopti Ghenca.

— Cincinalul e pretutindeni unde trăesc oameni sovietici. Desigur, de capul vostru nu puteţi construi uzine, dar şi pentru voi se va găsi de lucru… Înainte vreme, omul se apăra de natură, dar azi omul sovietic ia natura cu asalt! Aşa că şi voi, dragii mei, puteţi lua parte la atacul acesta. Şi cu timpul o s-ajungeţi fruntaşi… Ei, sunteţi gata pentru asta?

Ne-am uitat zăpăciţi unul la altul. Noi, desigur, eram gata, dar, la drept vorbind, nu prea ştiam încotro s-o apucăm!

— Bine! Iată, eu tot trebuie să merg în sat la voi, o să mă însoţiţi şi-o să mai vorbim pe drum.

Şi unchiul Mişa îşi strânse repede cortul şi lucrurile. Am pus şi noi mâna să-i ajutăm la carat. Paşca luă toporul şi

ceaunul, Caterinca – târnăcopul care, după câte am aflat mai târziu, se numeşte „spărgător de gheaţă”, iar Ghenca şi cu mine ne-am înţeles să ducem pe rând cortul.

— Sunteţi gata? ne întrebă unchiul Mişa. Hai, să pornim. Ei, să vedem acum cu ce-aţi putea voi să vă îndeletniciţi! Dar ca să răspund la întrebarea asta, ar trebui să vă cunosc viaţa. Ia, povestiţi-mi, cum o duceţi şi prin ce-i renumit satul vostru?

Ghenca îi spuse că trăim aşa cum trăesc toţi oamenii din satul nostru şi că satul nu-i vestit prin nimic. Noi am fost de aceeaşi părere, dar unchiul Mişa râse:

— Sigur! Să nu credeţi că mi-am închipuit o clipă că pe la voi cresc boababi, că umblă elefanţi pe uliţe, sau că aveţi case de cristal. Dar în satul cel mai obişnuit, fetele şi băieţii cei mai obişnuiţi pot descoperi o mulţime de lucruri interesante, dacă învaţă să privească şi să înţeleagă tot ce-i înconjoară. Ia, uitaţi-vă!

Ajunsesem în vârful muntelui, şi jos, în vale, satul nostru se vedea ca-n palmă.

— Şi voi, şi părinţii voştri locuiţi acolo, dar eu nu văd în tot satul decât vreo doi mesteceni prăpădiţi, şi ăştia tocmai colo, la margine!

— Şi ce-i cu asta? zise Paşca. Avem pădure în jur, câtă poftești! Taiga deasă, de nici n-o poţi străbate!

— Da, nimic de zis! Până una alta, pădure aveţi, nu glumă, dar se taie pentru construcţii şi pentru foc. Ce-o să fie Tâja peste vreo douăzeci de ani? O să fie un sat, mare şi bogat. Gândiţi-vă acum, dacă toată pădurea de pe culme o să fie tăiată, sau dacă cumva o să ardă, o să rămână coastele goale şi casele o să stea aici ca într-un pustiu! Nu-i aşa? Uite, de pildă în America, sunt state în care se cultivă o mare cantitate de bumbac. Înainte vreme erau şi acolo păduri şi tufărişuri. Au fost însă tăiate şi pământul a fost semănat cu bumbac. Clima a devenit mai secetoasă şi mai aspră. Nimic nu mai stă în calea vântului, şi din cauza asta se dezlănţuie prin părţile acelea uragane care ridică în aer pământul roditor şi-l risipesc de nu i se mai dă de urmă. Pământul secătuieşte acolo întruna, şi o să vină o zi când totul se va preface într-un pustiu, în care nu va mai creşte nimic. Asta e isprava nesăţioşilor de capitalişti. Dar noi, noi, care suntem stăpâni pe pământul nostru, avem datoria să-l îngrijim. Iată de ce trebuie să ocrotim fiecare pomişor şi fiecare tufiş, să nu îngăduim tăierea lor şi să-i ferim de foc.

Mi-am închipuit atunci Tâja printre stâncile goale de pe

care vântul suflase tot pământul, mi-am închipuit uraganul vuind deasupra satului meu drag şi m-au trecut fiorii. Ghenca răspunse că, într-adevăr, pomii trebuie ocrotiţi, şi că unchiul Mişa să n-aibă grijă, că o să luăm asupra noastră treaba asta.

— Foarte bine! Acum am să pot dormi liniştit… Nu-i nevoie să cauţi lucrurile folositoare, că ele singure te caută şi te aşteaptă! În locul vostru, aş ţine o condică – să-i zicem „Condica faptelor folositoare” – şi aş scrie în ea tot ce s-a făcut mai însemnat şi mai bun în timpul zilei! Dar nu numai lucrurile plăcute, ci şi cele ce uşurează viaţa oamenilor.

— Astea să le însemne Colca-cronicarul – spuse Caterinca – că tot îi place lui să scrie.

— Bine, să le însemne el, dar de muncit, să munciţi cu toţii. Şi nu uitaţi, copii: ziua în care n-ai făcut nimic bun pentru alţii e o zi pierdută!!… Ei, dar uite c-am şi ajuns!

Fiecare ar fi vrut să-l găzduiască la el acasă pe unchiul Mişa, dar el nu primi fiindcă nu voia să stea unde-s prea mulţi laolaltă, ca să nu supere pe nimeni şi nici alţii să nu-l supere pe el; avea nevoie de linişte ca să-şi facă mduiala prin însemnările lui. Atunci i-am spus că mai bine ca oriunde se va simţi la Caterinca, unde era numai ea cu maică-sa, care va fi bucuroasă

de oaspeţi – de asta nu ne îndoiam. L-am condus într-acolo şi la despărţire unchiul Mişa ne mulţumi pentru ajutor şi ne sfătui să ne vedem de treburile noastre, fiindcă el are de lucru. Ne mai spuse însă că, dacă vrem, ne putem întoarce la el pe înserate.

3. O PIATRĂ MINUNATĂ

Tot drumul n-am făcut decât să mă gândesc ce lucru bun şi folositor aş putea face, dar nu izbutisem să găsesc, când mama mă văzu pe fereastră şi-mi strigă:

— Pe unde-mi umbli, haimana? Ia pofteşte în casă şi stai cu fata, că eu trebuie să mă duc până la mătuşa Maşa…

M-am jucat ce m-am jucat cu Sonia, şi m-am dus apoi în grădina de zarzavat, unde am plivit până seara.

Pe urmă ne-am adunat aproape în acelaşi timp la Caterinca, pe prispa casei. Se vede că nici celorlalţi nu le mersese mai bine decât mie, fiindcă tăceau mâlc. În fiecare clipă, Caterinca o zbughea în casă şi se întorcea repede să ne spună ce face unchiul Mişa:

— Mănâncă cartofi şi stă de vorbă cu mama…

— Îşi bea laptele…

— Se spală pe dinţi…

Până la urmă maică-sa se plictisi de atâta du-te-vino şi-i strigă:

— Ce te tot învârteşti, titirezule, şi nu-mi dai pace să vorbesc cu omul? Ce fugi de colo până colo, de parc-ai fi pusă

pe arcuri? Astâmpără-te odată, sau ieşi în uliţă şi aleargă cât poftești!…

La un moment dat unchiul Mișa ieşi din casă şi se aşeză pe prispă lângă noi.

— Ei, copii, cum merg treburile? Ce-aţi făcut pe ziua de azi?

Caterinca sări prima cu gura, ca de obicei:

— Eu am găsit viţelul mătuşii Maşa! Se rătăcise prin tufiş şi ajunsese tocmai în vârful muntelui… Şi mătuşa Maşa mi-a spus: „Mulţumesc, fetiţo!”…

— Foarte bine!

Pişa zise că avusese de gând să facă o conductă de la fântână până la grădina de zarzavat, ca să nu mai care apa cu găleata. Numai că, uite necazul, n-avusese ţevi. Ar fi trebuit să le facă din scoarţă de copac, dar dacă-l certa taică-său?

Amărât, am recunoscut că nu făcusem nimic deosebit, că toată ziua văzusem de surioara mea şi că plivisem straturile de zarzavat.

— Ei, danici asta nu-i rău! Dar tu? se întoarse unchiul Mișa spre Ghenca.

— Eu i-am ars una lui Vasca Scerbatâi!

— Şi de ce, mă rog?

— Pentru că tăia cu toporul tufele de la marginea satului! I-am ars una, să mă ţină minte!

— Asta nu-i frumos, băiete! Nu-i cine ştie ce greutate să baţi pe cineva. Ar fi trebuit să-l convingi că nu e bine să le taie… Uite, asta zic şi cu că ar fi fost o treabă bună… Pe câtă vreme aşa, cu bătaia, n-ai făcut nimic!

Ghenca se înroşi tot şi răspunse că el tot la părerea lui rămâne, că în satul nostru nu e rost de o treabă serioasă pentru un om adevărat, pentru că oricine ştie să caute viţei şi să plivească straturi de cartofi, treburi de care s-a plictisit până-n gât, şi că dacă lucrurile or merge tot aşa, el o să-şi ia valea spre alte meleaguri, unde o să poată face ceva mai atrăgător.

— Şi tu socoţi că aici munca nu e atrăgătoare? zise unchiul Mişa; apoi, ridicând o pietricică de pe jos, îl întrebă:

— Ia, spune-mi ce-i asta?

— O piatră.

— Bine, bine, dar ce fel de piatră? E un feldspat, fără de care nu se poate face sticla. Dacă n-ar exista feldspatul, am pune şi astăzi la ferestre băşica de bou în loc de geamuri, ca pe vremuri… Omul trebuie să ştie multe, ca s-ajungă într-adevăr

stăpânul naturii. Aşa, de pildă, călcaţi pe pământ şi pentru voi pământul e numai pământ. Nu ştiţi că, de fapt, păşiţi pe adevărate comori. Nici măcar nu bănuiţi asta. Munţii Altai, copii, sunt o ladă plină de comori al cărei capac noi abia începem să-i ridicăm! Ce de minunaţii o să descoperim când vom putea privi înăuntru!…

Fără să vrem, ne-am uitat cu respect şi cu sfială jos la picioare, de parcă ne-am fi aşteptat să vedem sclipind acolo tot felul de comori. Dar pământul era ca de obicei – cenuşiu şi nisipos…

Unchiul Mişa râse:

— Ehei, asta nu-i chiar aşa de uşor. Trebuie să ştii cum să afli şi să smulgi pământului comorile lui!

— Dar ce căutaţi dumneavoastră? Aur? întrebă Caterinca.

— Dacă o să dăm de aur, o să-l avem şi pe el în vedere, dar nu asta e problema de căpetenie!… Spuneţi-mi, am putea noi oare trăi acum fără fier?

Întrebarea unchiului Mişa era cam caraghioasă! Ce fel de viaţă ar mai fi fără fier? Ba eu am fost de părere că şi fără plumb viaţa n-ar fi cu putinţă. De câte ori nu ne spusese Zahar Vasilievici că nu putem trăi fără plumb!

— Zahar Vasilievici e vânător? Are dreptate! Sunt metale ca fierul, arama, plumbul şi aluminiul, de pildă, care sunt ca nişte muncitor modeşti, iar altele, îngâmfate ca aurul…

Am râs cu toţii. Numai că Ghenca răspunse că nu-i adevărat, fiindcă aurul e cel mai scump lucru de pe pământ şi toată lumea aleargă după el. Nu scrie aşa în atâtea şi atâtea cărţi!

— Sunt metale mai scumpe decât aurul. Platina şi radiumul, de pilda. Metale foarte folositoare. Aurul? Aurul e un metal frumos şi e greu de extras, şi din cauza asta are preţ mare. Dar nu de aur voiam să vă vorbesc. Există metale tăcute şi modeste, de o nobleţe ascunsă. Se găsesc foarte greu şi se extrag şi mai greu, dar au proprietăţi fără de care tehnica nu s-ar putea dezvolta.

Ştiţi voi, oare, că pe poduri oamenii nu pot merge încolonaţi, în marş? Uite, odată într-un oraş s-a făcut un pod peste un râu. Podul era frumos şi trainic şi oraşul se făleа grozav cu el. Într-una din zile trebuia să treacă pe pod o unitate militară. Ofiţerii erau severi şi soldaţii călcau toţi ca unul, în marş. Mărşăluiră ei cât mărşăluiră, când deodată podul începu să vibreze, să se clatine şi în cele din urmă se prăbuşi. Până atunci trecuseră peste pod greutăţi cu mult mai mari şi iată că acum el

se dărâmase sub picioarele soldaţilor!

Nimeni nu fu în stare să înţeleagă ce se petrecuse şi ciudata întâmplare fu pusă în seama mâniei lui dumnezeu.

Dar între timp s-au făcut cunoscute şi alte întâmplări asemănătoare. Roţi şi maşini noi şi trainice se desfăceau în bucăţele, aşa deodată, dintr-o pricină cu totul de neînţeles. Savanţii începură să facă cercetări, şi până la urmă se dovedi că „mânia lui dumnezeu” nu avea ce căuta aici.

Dacă materialele sunt supuse unor tensiuni şi compresiuni şi mai ales dacă acestea sunt ritmice, adică dacă acţionează la intervale egale, în material se petrec schimbări ce nu se văd pe dinafară dar care sunt foarte primejdioase: ele obosesc materialul. Când soldaţii au mers în pas cadenţat pe pod, s-au produs vibraţii ritmice care au slăbit repede rezistenţa metalului şi podul s-a prăbuşit.

Slăbirea tăriei metalelor datorită oboselii e o boală foarte gravă şi tot mai primejdioasă în secolul nostru – secolul marilor viteze. Piesele maşinilor, roţile, şuruburile avioanelor, turbinele se învârtesc de mii de ori pe minut, şi metalele din care sunt făcute slăbesc repede, tot mai repede.

— Cum vine asta? întrebă Caterinca. Atunci trebuie să le

vindecăm!

— Un metal bolnav nu poate fi lecuit, dar poate fi ferit de boală dacă-l vaccinăm!

— Cu ce să-l vaccinăm, cu vaccin? pufni în râs Paşca.

— Nu, cu ceva mai de preţ… În vechime, pietrele cele mai scumpe erau rubinul şi smaragdul. Foarte dur, de un verde viu şi curat – smaragdul e şi azi la mare preţ.

— Dar cât costă? întrebă Ghenca.

— Asta atârnă de mărimea, de culoarea şi de puritatea lui. La Institutul de mineralogie din Leningrad se păstrează un smaragd foarte mare, care face aproape cincizeci de mii de ruble aur!

— Ei, aşa piatră mai zic şi eu! Uite, peste una ca asta să dai!

— N-ai decât s-o cauţi – râse unchiul Mişa, şi adăugă după o clipă: smaragdul a fost la început doar o piatră scumpă şi atâta tot. Mai târziu însă, chimiştii au descoperit că în compoziţia lui intră o substanţă necunoscută, cu însuşiri uimitoare. E doar de două ori mai grea decât apa. Un avion construit din aluminiu amestecat cu această substanţă va fi cu o treime mai uşor decât avioanele de astăzi construite din

duratuminiu. Un aliaj între fier şi această substanţă rezistă la temperaturi mari şi nu rugineşte. Un aliaj cu aramă capătă însuşirile oţelului – poate fi călit şi în această stare nu-şi pierde calităţile, nici chiar când e încălzit la roşu. Dar însuşirea lui cea mai de preţ e că în urma vaccinării sau mai bine zis a aliajului cu această substanţă care intră în compoziţia smaragdului, metalul nu oboseşte… Numai că, din păcate, smaragdul nu se găseşte aşa de uşor şi este foarte greu de extras. Acest făcător de minuni stă bine ascuns…

— Asta căutaţi dumneavoastră? întrebă Paşca.

— Nu numai asta…

Ghenca ar fi vrut să mai întrebe ceva, dar tocmai în clipa aceea se apropie taică-său, Ivan Potapovici, care ne certă:

— Aici îmi eraţi? Ia plecaţi acasă! Ce nu daţi pace omului să se odihnească!

Ivan Potapovici începu să-l întrebe pe unchiul Mişa despre Moscova şi despre tot felul de noutăţi, aşa că nu ne-am îndurat să plecăm. Ne-am dat numai după colţul casei şi am stat să ascultăm de-acolo. Apoi ei au intrat înăuntru, şi dacă nu ne lăsa Caterinca să ne strecurăm în casă, n-am mai fi auzit nimic. Ivan Potapovici, mama Caterincăi şi unchiul Mişa şedeau la

masă; noi ne-am cățărat ușurel pe cuptor și ne-am tupilat acolo. Mai târziu, sosiră Feodor Elizarovici, Zahar Vasilievici și vecinii, mă rog, mai tot satul!

Vorbiră despre toate: despre recoltă, despre viața de la Moscova, despre cercetările unchiului Mișa și spuneau că, deși războiul se isprăvise, trebuia totuși să fim cu ochii în patru. Pașca ascultă cât ascultă, dar până la urmă, obosit, adormi și ține-te sforăială!

— Dace-o fi cu Catia de sforăie? făcu îngrijorată Maria Osipovna, mama Caterincăi. A răcit sau ce-o fi având?

Dar când se apropie încetișor de cuptor, dădu cu ochii de noi! Ivan Potapovici, bineînțeles, se făcu foc:

— Dacei cu voi, ștrengarilor? Pe cine am trimis eu acasă?

Unchiul Mișa ne luă apărarea:

— Nu-i alunga, Ivan Potapovici. Îi interesează și pe ei…

— Ei, „îi interesează”! De-aia n-avem noi liniște…

Până la urmă am fost nevoiți să plecăm. Când am ajuns la ai mei, am încercat să le vorbesc despre smaragde, dar soră-mea n-a înțeles nimic și mama nici măcar n-a vrut să m-asculte.

Ia te uită la el ce-a mai născocit! Ce tot îmi bați capul cu pietrele tale scumpe! mai bine culcă-te și dormi!…

Noaptea am avut un vis. Se făcea ca găsisem un smaragd mare cât un cap de cal, că fusesem decorat pentru isprava asta şi că Mihail Petrovici nu-mi mai punea doi la aritmetică, fiindcă acum învăţam bine. Pentru că, nu-i aşa, când eşti decorat nu trebuie să ai note proaste…

4. O EXPEDIŢIE ŞTIINŢIFICĂ

A doua zi am dat de câteva ori fuga până la unchiul Mişa, dar el scria. După aceea a venit Zahar Vasilievici la el, şi au stat multă vreme de vorbă amândoi. Abia spre seară a avut puţin timp liber. Noi şedeam tăcuţi pe prispă.

— Ei, dar de ce-mi staţi aşa mofluzi, vitejilor? ne întrebă unchiul Mişa.

— Nu stăm mofluzi, stăm numai aşa… îi răspunse Caterinca. Mă gândeam ce bine ar fi să găsim un smaragd mare, mare de tot!

Pare-mi-se că visam cu toţii acelaşi lucru!

— Unchiule Mişa – îl rugă Ghenca – învaţă-ne cum să le căutăm.

— Ehei, frate, asta nu-i glumă! Trebuie să înveţi multă vreme, să isprăveşti institutul, să faci practică, şi tot nu se ştie dacă o să găseşti vreunul… Sunt oameni care caută de ani de zile şi tot n-au găsit, dar tu vrei aşa, dintr-odată…

— Ei, oricum, ia-mă cu dumneata! Am să-ţi ajut. Aşa măcar o să fac ceva! O să-ţi duc cortul, o să-ţi fierb caşa…

Caterinca îşi muşcă buzele şi Paşca pufni. Pesemne că şi

ei se gândiseră la asta, ca şi mine. Şi mi-am zis atunci că nu era cinstit din partea lui Ghenca! Eram doar prieteni, atunci de ce sărea aşa, de parc-ar fi fost mai cu moţ decât noi?

— Daeu am să-i fierb caşa mai bine decât tine! Că tu habar n-ai să găteşti – zise Caterinca.

— Parcă cu un pot să duc cortul şi toate celelalte? Ia te uită la el ce grozav e! făcu Paşca.

— Ia-ne pe toţi, nene Mişa – am spus eu atunci. O să-ţi ajutăm şi o să facem tot ce-o fi nevoie. Pe cuvântul meu! De ce să-l iei numai pe Ghenca? Vrem şi noi să mergem!

— Unde să vă iau? Că eu plec acum departe, în munţi. Să nu credeţi că-i lucru uşor!

Apoi unchiul Mişa tăcu multă vreme. Se uita la noi, dus pe gânduri.

De spus nu ne mai spuse nimic, fiindcă veni din nou tatăl lui Ghenca. (Făcea el ce făcea şi pica tocmai când n-aveai nevoie de el!)

— Iar aici îmi sunteţi? Ia-i la goană, Mihail Alexandrâci, că dacă le dai nas, nu mai ai linişte de ei!…

— De ce să-i iau la goană? Noi ne înţelegem bine… Aş vrea să-ţi spun ceva, Ivan Potapovici. Să intrăm în casă…

Şi plecară. Noi însă am rămas pe loc. Eram hotărâţi să nu ne urnim de acolo, până ce nu ne-o da unchiul Mişa un răspuns. Amândoi vorbiră multă vreme, apoi Ivan Potapovici deschise fereastra şi spuse:

— Măi Pavele, ia dă o fugă după taică-tău şi cheamă-l aici, iar tu, Caterinca, vezi pe unde-i maică-ta… Zici că Ivan Stepanâci vine şi aşa?… Bine.

Ivan Stepanovici e tatăl meu. Pesemne că voia şi el să stea de vorbă cu unchiul Mişa.

Caterinca o chemă pe maică-sa din grădină, iar Paşca alergă după taică-său, care veni cu Feodor Elizarovici.

Intrară cu toţii în casă. Noi am rămas mai departe pe prispă. Nu ne dădea pace gândul de ce s-or fi adunat cu toţii acolo. Şi din ce ne gândeam, mai rău ne posomoram…

— Să vezi c-au să ne vorbească de rău unchiului Mişa – zise Paşca – şi atunci n-o să mai vrea să aibă de-a face cu noi.

— Ei asta-i! Că doar nu-s copii să ne vorbească de rău! se împotrivi Caterinca. Şi apoi, i-am spus noi singuri totul…

— Sigur! I-ai spus tu! Dar parcă te-a rugat cineva? Că aşa eşti tu, totdeauna sari cu gura!…

Fereastra se deschise din nou şi Ivan Potapovici se uită

afară:

— Hei, copii, ia veniţi încoace!

Am intrat. Şedeau cu toţii la masă şi ne priveau. Noi nu ştiam încă ce ne aşteaptă, ocară sau altceva.

— Uite ce-i, ştrengarilor – începu Ivan Potapovici. N-o să mai ţin seama de păcatele voastre, pe care le ştiţi şi voi destul de bine. În loc să vă puneţi pe treabă… ca să daţi pildă celorlalţi, voi… dar mai bine să lăsăm asta! Mihail Alexandrâci, scumpul nostru oaspete, nu ştie cum vă e firea şi spune că sunteţi nişte copii aşa cum îi plac lui. L-aţi rugat să vă ia cu el. Ei, noi ne-am sfătuit acum şi-am hotărât că, de vreme ce până la strânsul recoltei mai e timp, să vă lăsăm să plecaţi cu el. Poate că într-adevăr o să prindeţi şi voi un pic de minte de la un om înţelept. O să vadă el ce bucluc şi-a luat pe cap! Vă învoim pe o săptămână şi-o să vă dăm cele trebuincioase, aşa cum se cuvine. Dar, voi luaţi seama să nu-i înşelaţi încrederea că, pe urmă, o să vă pară rău!… Ei, dace-mi tăceţi?

Amuţisem cu toţii. Nu ştiam: să credem sau nu?

— Vom fi la înălţime, Ivan Potapovici! strigă Caterinca.

— Nu aşa răspund pionierii! spuse unchiul Mişa. Ia să vedem, ştiţi voi cum trebuie să răspundeţi?

— Gata oricând! strigarăm cu toţii într-un singur glas.

— Ei şi acum – rosti unchiul Mişa – veniţi încoace şi aşezaţi-vă la masă. Dacă mergeţi cu mine, să ştiţi că nu vă iau la plimbare, ci la muncă. O să organizăm o expediţie ştiinţifică în toată regula… Şeful acestei expediţii voi fi eu. Sunteţi de acord? Foarte bine! Adjunctul şefului – şi unchiul Mişa se uită la Ghenca, care se înroşi tot – va fi Ghenadii Frolov. E bine? Cercetările biologice şi partea administrativă vor cădea în sarcina lui Pavel Dolghih, iar cu supravegherea sanitară şi îngrijirea medicală va fi responsabilă Ecaterina Clocico.

Tocmai mă pregăteam să spun că toate sarcinile de seamă fuseseră împărţite şi că mie nu-mi mai rămânea nimic, când unchiul Mişa, care se vede că se gândise şi la asta, adăugă:

— … A mai rămas o muncă foarte însemnată, de care atârnă valoarea ştiinţifică a tuturor lucrărilor executate. Nicolai Berezin se numeşte secretarul ştiinţific al expediţiei. El va avea îndatorirea să ţină jurnalul expediţiei şi să facă schiţa itinerariului. Toate lucrările gospodăreşti, pregătirea mâncării, a popasurilor de noapte şi aşa mai departe se vor face de către toţi cu rândul. Pentru îndeplinirea lucrărilor însemnate se mobilizează întreg efectivul expediţiei… E limpede?

Totul era limpede. Dar parcă tot nu ne venea să credem…

De încântare, Caterinca, Paşca, Ghenca – ba cred că şi eu – aveam nişte mutre atât de caraghioase, încât unchiul Mişa şi ceilalţi pufniră în râs.

— Afară de asta – urmă unchiul Mişa – conducerea colhozului, venind în ajutorul cercetărilor ştiinţifice, ne dă inventarul necesar: două topoare, două ciocane, o lopată şi un târnăcop. Ni se vor mai da şi merinde, afară de pâine, pe care fiecare şi-o va aduce de acasă. Va trebui să vă luaţi câte o pâine de om sau mai bine pesmeţi, ca să nu prindă mucegai. Pentru transportul inventarului şi al colecţiilor ştiinţifice, am căpătat un cal…

— Bineînţeles – spuse Ivan Potapovici – Zviozdocica e cam roasă de ham pe spinare, dar de dus greutăţi e numai bună. Vouă o să vă fie de folos, şi ea, păscând iarbă proaspătă, o să se mai întărească pentru strânsul recoltei. Numai să nu cumva s-o călărească careva! şi aici Ivan Potapovici se uită la Ghenca.

— Fii fără grijă, Ivan Potapovici… Echipamentul fiecărui membru al expediţiei va fi: o raniţă, pantaloni trainici – de preferinţă mai vechi – un schimb de rufe, o cămaşă de rezervă, un prosop, o lingură, o cană, un cuţit, ac şi aţă. Fiecare trebuie

să aibă şi un carneţel sau un caiet – şi un creion…

— Eu cred însă că n-ar trebui să luăm fete… spuse Paşca.

— Dar de ce nu? întrebă unchiul Mişa… Catia nu-i întru nimic mai prejos decât tine, şi, oricum, ea nu se caţără după cuiburi de păsări… Iar tu, Catia, fă bine şi nu-i scoate limba!… Gata!… Ei, şi acum duceţi-vă acasă! La culcare. Adunarea, mâine dimineaţă la şase fix. Să fiţi gata!

— Gata oricând! am răspuns noi şi-am ieşit buluc din odaie.

Zburam spre casă de parc-aş fi avut aripi. Mama n-a înţeles nimic din ce-i povesteam, s-a supărat şi a spus că nu mă lasă nicăieri, dar a venit şi lata şi a lămurit-o. Ea a mai mormăit ce a mai mormăit, dar mai mult aşa, ca să nu tacă. Pe urmă a tăiat o grămadă de felii de pâine şi le-a pus la uscat în cuptor. Mi-a pregătit apoi sacul tatii şi mi-a cârpit pantalonii; erau făcuţi dintr-o stofă atât de tare, că mă mir şi azi cum de s-au rupt atunci, când m-am agăţat într-un cui. Aş fi jurat că mai degrabă o să se rupă cuiul…

M-am căţărat pe cuptor, foarte hotărât să nu dorm deloc, pentru ca nu cumva să întârzii chiar din prima zi. Ca să n-adorm, m-am uitat ţintă la lampă, dar după un timp mi se

făcură pleoapele grele şi a trebuit să deschid ochii tot mai mari.

— Da’ ce-i cu tine de te holbezi aşa? mă întrebă mama. Dormi!

Pe cuptorul călduţ nu era chip să te lupţi cu somnul. Aşa că n-am mai avut încotro şi-am adormit buştean.

…Am sărit de pe cuptor leoarcă de sudoare. În odaie era întuneric şi linişte. Am fost sigur c-am întârziat. Am dat să caut chibriturile, dar nu le-am găsit, şi m-am urcat tiptil pe laviţă, cu gândul să pipăi acele pendulei ca să-mi dau seama cât e ceasul. Când să ajung la ceas, laviţa se clătină şi se răsturnă cu zgomot pe podea. Sonia se sperie şi începu să plângă, iar tata sări ca ars şi aprinse un chibrit:

— Unde te caţări? mă întrebă el.

— Mi s-a părut… c-a stat ceasul…

— Treci la loc şi culcă-te!… N-avea grijă, că nu întârzii!

În sfârşit, prin ferestre a început să se strecoare o lumină alburie şi putui desluşi scaunele şi masa; doar pereţii mai erau întunecoşi. M-am îmbrăcat încetişor, m-am dat jos de pe cuptor şi, luându-mi sacul, mă pregăteam s-o şterg, când se trezi şi mama:

— Unde pleci cu noaptea-n cap? Ia te uită! Nici găinile

nu s-au sculat şi dumnealui s-a şi pregătit de plecare!

— O fi, mamă, dar găinile nu pornesc în expediţie…

— Întâi să faci bine să mănânci, şi numai după aia să pleci. Că de nu, nu te mai las deloc!

Nu ştiu cum, dar în dimineaţa aceea toate s-au făcut din cale afară de încet. Ca la cinematograf, când operatorul învârte alene mânerul aparatului. Marna se spălă o grămadă de vreme, se pieptănă, apoi luă şiştarul şi ieşi agale în curte să mulgă vaca. Acum se vedea limpede cât era ceasul: patru. Mai aveam foarte puţin timp şi tata tot nu se trezise, iar mama trebuia să mai fiarbă nu ştiu ce… Am alergat după apă, am adus lemne, am făcut surcele, tot cu ochii la ceas. Acum mi se părea că merge prea repede şi că fiecare mişcare a pendulei însemna că voi întârzia… Până la urmă tata, se sculă şi mama pregăti laptele. L-am dat pe gât dintr-o răsuflare, opărindu-mi gura, şi-am sărit de la masă.

— Am plecat!

— Stai puţin! zise tata. Ia arată-mi şi mie raniţa! Eram sigur că aşa ai să faci!… Cine a auzit să pui cana şi pesmeţii dedesubt, iar albiturile deasupra? Cana o să te bată la spate, de o să te cocoşeze, şi pesmeţii o să se facă praf! Uite, aşa trebuia să

aşezi lucrurile.

Şi golind raniţa, o aşează din nou: la fund, puse tot ce era moale şi ce nu-mi trebuia îndată, iar deasupra, cana, pesmeţii, lingura şi celelalte. Apoi, scotoci în dulap. Când se întoarse, tresării de bucurie: ţinea în mână o geantă de campanie cu o busolă prinsă pe ea!

— Ia-o, exploratorule. Numai, ia seama, că eu am păstrat-o tot timpul războiului! Păzeşte-o şi tu!

În geantă am găsit un caiet gros cu coperte de muşama, iar în buzunăraşe creioane bine ascuţite. Pe o parte, geanta era străvezie şi lucioasă de parc-ar fi fost lăcuită. Avea şi busolă, o busolă adevărată, strălucitoare!… Am luat raniţa la spinare şi mi-am atârnat geanta pe umăr.

— Vezi, să nu care cumva să-mi faci ştrengării… Şi poartă-te ca un bărbat. Ai înţeles? Ia-ţi rămas bun de la mama şi şterge-o! Văd eu că nu mai poţi sta locului.

Mama mă sărută. Am sărutat-o şi eu zgomotos, nimerind-o undeva pe după ureche. Deodată mi-am aruncat privirile la ceas şi am strigat îngrozit: cinci şi jumătate! Am dat fuga afară. Alergam pe uliţă de parcă s-ar fi ţinut toţi câinii din sat după mine! Totuşi am întârziat: Ghenca şi Paşca mi-o

luaseră înainte. În jurul lor se adunaseră o grămadă de copii care aflaseră că ne ia unchiul Mişa cu el. Ghenca era grav şi îngrijorat, iar Paşca gâfâia de nu mai putea: venise cu o raniţă atât de mare, încât doi oameni abia-abia dacă ar fi putut-o duce!

— Da’ ce-ai băgat în ea, frate?

— Ce trebuia! Cine ştie de ce o să fie nevoie? Ce bine o să vă prindă când o să vă lipsească ceva şi o să am eu de toate în

sacul meu!

— Bine, dar cum ai să-l cari?

Dar Caterinca ne chemă în casă şi Paşca n-avu când să-şi mai pună raniţa în spinare. O luă în braţe şi se înroşi tot de atâta sforţare.

— Oho! făcu unchiul Mişa când ne văzu şi se ridică de la masă. Ăsta zic şi eu echipament! Văd că sunteţi gata de mers. Înainte, însă, ia să facem o mică inspecţie! Staţi jos!

Ne-am aşezat în jurul mesei. Copiii, care rămăseseră afară, în uliţă, îşi lipiră nasurile de geamuri.

— Unde şi pentru ce plecăm?

— Să căutăm! răspunse Caterinca.

— Ce să căutăm?

— Smaragde.

— Şi toi ce-o să găsim o să fie al nostru – zise Paşca.

— Aşa cum vreţi voi să căutaţi, n-o să găsim nimic. Hai să lămurim problema. Iată, aceasta e harta raionului nostru – şi unchiul Mişa întinse pe masă o hartă mare. Aici e satul şi dincolo curge Tâja.

Pe hartă şerpuia un firicel albăstrui, ce se pierdea într-o culoare cafenie.

— Trebuie să ştiţi că scara hărţii e mult prea mică – aici patruzeci de verste sunt reprezentate printr-un duin[2]). E o hartă veche şi în multe privinţe inexactă. Nu putem avea prea mare încredere în ea, ba chiar, într-o oarecare măsură socotim – după cum spun geografii – că în faţa noastră se întinde „o pată albă", adică o regiune necercetată. Sarcina noastră va fi s-o cercetăm.

— Cum „necercetată", dacă noi locuim aici? întrebă Paşca.

— Necercetată nu înseamnă „nelocuită". Sunt locuri în care oamenii trăesc de foarte multă vreme, dar care, din punct de vedere geologic, n-au fost încă studiate cum se cuvine. Nordul şi Sudul Siberiei sunt, de pildă, mai puţin cunoscute decât oricare alte regiuni. Aşa că sarcina noastră va fi să cercetăm cât se poate de amănunţit cursul superior al râului Tâja. Pentru ca cercetările să fie într-adevăr perfecte, multilaterale, se cere colaborarea a numeroşi specialişti. Noi nu putem să-i înlocuim, dar suntem datori să facem tot ce ne stă în putinţă. În primul rând va trebui să întocmim harta raionului pe care-l cercetăm Pentru aceasta va trebui să facem întâi ridicări topografice. După cum ne-am

---

[2] Duin – unitate de măsură egală cu 20 mm. (N. R.)

înţeles, aceasta îi revine lui Colia…

— Dar eu… nu ştiu! îngăimai, copleşit de o sarcină atât de grea şi pe care n-o înţelegeam.

— Nu-i nimic. O să-ţi ajutăm, şi eu, şi tovarăşii… În al doilea rând, în drumul nostru va trebui să cercetăm raionul din punct de vedere geologic. Animale nu vom putea colecţiona, dar va trebui neapărat să observăm cu atenţie atât lumea animală cât şi pe cea vegetală. Încă ceva: există o ştiinţă numita paleontologie, care se ocupă cu studiul animalelor azi dispărute; paleontologia e soră bună cu geologia şi este ajutorul ei cel mai de preţ. Iată de ce va trebui să fim foarte atenţi. Vom descoperi poate oase, rămăşiţe împietrite şi urme de animale moarte. Pentru ştiinţă, fiecare descoperire de felul acesta este importantă… Iar acum, hai să controlăm echipamentul. Deşertaţi-vă sacii!

Unchiul Mişa lăudă şi raniţa mea, şi pe a lui Ghenca; totul era aşezat cum se cuvine. Caterinca n-avea un sac milităresc, ci unul cu buzunare, cu catarămi şi cu nume ciudat – îi zicea „rucsac”. Fusese al tatălui ei şi acum maică-sa i-l dăduse Caterincăi. Unchiul Mişa o puse să-l ia în spinare şi-i potrivi curelele, ca să nu-i atârne mai jos de mijloc. Apoi veni rândul

lui Puşca, care începu să-şi scoată lucrurile unul după altul, dar aşa de încet, că până la urmă ne plictisi pe toţi. Unchiul Mişa întoarse atunci sacul şi răsturnă totul dintr-odată. Ce nu era în el?! Un cleşte, o rândea, sfoară, sârmă, cuie, nişte fiare, câteva bucăţele de piele, mosoare, un smoc de păr de cal, borcane şi borcănaşe… Unchiul Mişa se uită întâi la grămada asta, apoi la Paşca şi din nou la grămadă. Apoi zise:

— Dace, ai de gând să-ţi deschizi un magazin universal în taiga?

Noi am pufnit în râs, dar Paşca, de supărare, se înroşi tot:

— Niciun fel de magazin… Sunt numai lucruri trebuitoare. Chiar dumneata ai spus c-o să mergem prin locuri încă necercetate, aşa că trebuie să ne luăm de toate.

— Bine, da numai pentru sacul tău am avea nevoie de un cal de povară! Dacă o să pleci cu el, n-o să te mai ţii de treabă, că o să ai numai grija lui. Uite… şi întinzând repede grămada, puse de o parte pesmeţii, îmbrăcămintea, cana, lingura, cuţitul şi caietul – astea le iei cu tine. Celelalte toate, du-le acasă… Dar de ce eşti fără cravată?

Adevărat! Paşca nu-şi pusese cravata de pionier!

— Fiindcă acolo, în taiga, o s-o rup şi o s-o murdăresc!…

— Cravata roşie se murdăreşte numai cu fapte rele. Faci parte dintr-o expediţie atât de importantă şi nu eşti în uniformă! În cinci minute să te întorci cu cravata la gât! Pașca îşi băgă averea în sac şi o zbughi.

— Ei, tovarăşe secretar ştiinţific al expediţiei – îmi spuse unchiul Mişa – după cum văd, eşti bine echipat. Geantă, busolă… Ia, hai s-o încercam!

Şi ieşirăm cu toţii afară:

— Ai însărcinarea de a marca drumul pe care-l vom urma. Va trebui să ţii socoteală de distanţele străbătute, va trebui să determini locurile în care vom poposi, ocolurile şi să desenezi harta itinerariului parcurs. Cu ce trebuie să începi?

— Nu ştiu!

— Punctul nostru de plecare e satul, dar asta e cam vag! Să alegem deci un loc, mai precis. De pildă fierăria (fierăria era alături). Încotro o vom lua?

— La dreapta, spre izlaz, iar după aceea pe firul râului…

— La dreapta? Ei, dar cum o să însemni tu acest „la dreapta” pe hartă? Ca să precizezi o direcţie şi s-o urmezi, trebuie să-i determini întâi azimutul. Uite: acul busolei arată Nordul. Noi trebuie să mergem însă spre Nord-Nord-Est, adică

spre bradul acela de pe mal, de colo, de lângă drum. Dacă tragi o linie dreaptă de la brad spre centrul busolei, ea va forma un unghi de treizeci de grade cu acul magnetic. Acesta va fi primul nostru azimut. Vom merge în aşa fel, încât să păstrăm tot timpul direcţia unui unghi de treizeci de grade cu acul magnetic.

— Dar cum se măsoară distanţele?

— Cum n-avem aparate speciale, vom folosi o altă metodă… Colia, hai, treci drumul, aşa cum mergi tu de obicei şi numără-ţi paşii.

Am trecut drumul.

— Sunt patruzeci şi trei!

— Vino înapoi şi numără-i din nou… Câţi paşi ai făcut acum?

— Patruzeci şi doi.

— Încă odată!… Câţi ţi-au ieşit de astă dată? Patruzeci şi trei? Vom spune deci că sunt patruzeci şi trei de paşi… Catia, ia, te rog, panglica ruletei şi desfăşoar-o până peste drum… Ei! Iată că cei patruzeci şi trei de paşi ai tăi sunt egali cu şaptesprezece metri! Asta înseamnă că un pas are patruzeci de centimetri. Deci, ai să numeri paşii de la un punct stabilit sau de la o cotitură la alta şi o să-i însemni.

Între timp Paşca, care se întorsese în goană, îşi aşezase în raniţă lucrurile cu care rămăsese.

— Acum, totu-i în regulă! Luaţi-vă echipamentul şi să mergem la Ivan Potapovici.

Toţi copiii din sat se ţineau alai după noi.

Pe drum, Ghenadii fu cât pe ce să se ia la bătaie cu Vasca Scerbatâi, care şedea în faţa casei cu Fimca Riabcov şi Senca Fedotov, prietenii lui. Când trecurăm prin dreptul lor, Vasca scuipă şi strigă:

— Ia uitaţi-vă, copii! Pleacă săriţii-învăţaţii, în apă-muraţii!

Ghenca, gata să se repeadă la el! Dar unchiul Mişa îl apucă de mână:

— Ehei, încotro?

— Îi arăt eu lui „învăţaţii-muraţii”!

— Ce, iar ai de gând să te iei la bătaie?

— Păi, dacă se tot leagă de mine…

— De ce nu vă împăcaţi?

— Parcă te poţi împăca cu el!?

Într-adevăr, cum Vasca nu scăpa niciodată prilejul să se agaţe de câte unul dintre noi… gata bătaia! Dar n-a fost

totdeauna aşa. Mi-a duc aminte că pe vremea când eram în aceeaşi clasă ne înţelegeam foarte bine. Pe urmă, Vasca s-a îmbolnăvit şi a zăcut o grămadă de vreme, a lipsit mult, n-a mai putut să ne ajungă din urmă şi a rămas repetent într-a cincea, pe când noi am trecut într-a şasea. Şi de atunci, nu ştiu cum s-a făcut, da-l n-am mai fost prieteni şi tot într-o ceartă am dus-o. Vasca şi-a făcut o ceată a lui – cu Fimca şi cu Senia, care-s mai mici decât el şi-l ascultă ca pe un ataman. Copiii din sat s-au împărţit în două tabere: unii sunt cu noi şi-l recunosc de şef pe Ghenca, alţii pe Vasca. Noi le spunem „sălbaticii" şi ei ne-au poreclit „găinuşele". O poreclă fără niciun rost, ba chiar prostească, dar care pe noi ne supără.

Uite şi acum: Vasca, de ciudă pesemne că noi plecăm în expediţie şi că el rămâne acasă, scornise prostia asta cu „învăţaţii-muraţii" şi prietenii lui se prăpădeau de râs.

Ivan Potapovici ne aştepta. Era şi magazionerul acolo. În sacul cel mare am aşezat pungile cu crupe, sare şi zahăr. Tot acolo am mai pus un ceaun şi un ceainic mare. Ghenadii o scoase pe Zviozdocica din grajd. În locul şeii de poveri i-am potrivit o perniţă de care am legat sacul, iar deasupra am pus uneltele.

— Drepţi! comandă unchiul Mişa. Ivan Potapovici, expediţia-i gata de marş. Putem porni?

— Noroc! ne răspunse Ivan Potapovici, strângând mâna unchiului Mişa. Şi acum, Mihail Alexandrovici, nu te supăra pe noi: ţi l-aş fi dat bucuros pe Zahar Vasilievici, dar, ce să-i faci, azi două braţe de muncă sunt mai la preţ decât aurul. Şi apoi, Zahar al nostru e şi cam bolnav de picioare…

— Nu-i nimic. Las’ că facem noi treabă bună şi cu echipa asta.

— Ce mai echipă…

Şi Ivan Potapovici se întoarse spre noi:

— Luaţi seama, copii, să nu vă ţineţi de pozne! Omul vă ia la o treabă serioasă, să-i fiţi ajutoare adevărate!

— Gata oricând! strigarăm noi şi, la semnalul unchiului Mişa, pornirăm la drum.

1). Duin – unitate de măsură egală cu 20 mm. (N. R.)

5. PRIMA DESCOPERIRE

În fruntea tuturor alerga cu coada-n sus Drujoc, căţelușul lăţos a lui Paşca. După el veneam eu; iar după mine Paşca, care o ducea pe Zviozdocica de dârlogi. Ceva mai în urmă veneau Ghenca şi unchiul Mişa. Ca de obicei Caterinca n-avea astâmpăr. Alerga, când înainte, încurcându-ne în mers, când la Zviozdocica, chipurile să-i potrivească povara de pe spinare, când la unchiul Mişa.

Aşa am străbătut noi tot satul, de la un capăt la altul, prin faţa oamenilor care ieşiseră din case şi se uitau la noi cu gura căscată, fiindcă, vezi bine, din Tâja nu pleca în fiecare zi o expediţie ştiinţifică alcătuită din pionieri!

La sfârşit, Vasca Scerbatâi fu cât pe ce să ne strice cheful, dar nu i-a mers. După ce alaiul nostru trecu şi pe dinaintea lui, ne strigă:

— Ei, voinicoşilor! Ia luaţi-o mai repede la picior, ca de nu, rămâneţi de căruţă şi vi-o iau eu înainte…

Dar era o lăudăroşenie atât de gogonată, că nici nu l-am mai luat în seamă!

Ivan Potapovici, unchiul Fedia şi Zahar Vasilievici ne

însoţiră până la capătul satului. Cei mici mureau de ciudă că nu plecau şi ei. Dar noi eram mari şi puteam face cercetări… Cred că şi oamenii în vârstă ne invidiau, numai că nu ne arătau nimic şi se uitau la noi cu nepăsare. La început copiii s-au ţinut după noi mai de departe, dar pe urmă ne înconjurară într-un cerc strâns.

Paşca se umfla în pene de mândrie, unchiul Mişa zâmbea, iar Caterinca şi Ghenca, firește, erau şi ei tare mândri. Numai eu nu prea aveam când să mă uit într-o parte şi într-alta şi să mă fudulesc, fiindcă trebuia să număr paşii şi să urmăresc azimutul. Desigur, ne-am fi putut îndrepta foarte bine spre bradul de pe malul râului, fiindcă într-acolo ducea un drum drept, dar asta n-ar fi fost nici ştiinţific, nici interesant. Partea proastă e că nu-i tocmai uşor să urmăreşti azimutul din mers: acul joacă mereu şi nu vrea să stea locului. Şi apoi mă mai stinghereau foarte mult şi copilaşii ăia: toţi voiau să ştie de ce mă tot uit la geantă şi voiau să vadă cum arată busola. Dar eu nu le-am răspuns la întrebări, de frică să nu greşesc numărătoarea. La un timp am fost cât pe ce să mă încurc: Caterinca a venit lângă mine şi a început să-mi povestească nu ştiu ce, dar i-am spus să mă lase-n pace cu fleacurile ei, că şi aşa mă temeam să nu greşesc…

— Faci pe grozavul! zise ea. Am să-l rog pe unchiul Mişa să-mi dea şi mie să duc puţin busola. Are şi el una, şi n-ai de ce să te ţii cu nasul pe sus!…

Eu nu ţineam deloc nasul pe sus, dar eram grozav de ocupat, şi vorbele ei m-au supărat atât de rău, încât am greşit numărătoarea. Eram tare furios pe Caterinca şi i-aş fi tras vreo două să mă ţină minte. Norocul ei că tocmai atunci am ajuns la bradul de pe malul Tijei.

— Şi acum, băieţi – se întoarse unchiul Mişa spre copiii din sat – vă mulţumesc că ne-aţi însoţit, dar de aci încolo vom merge singuri. La revedere… Colia, intersectează azimutul după cotitura Tâjei!

— Nene Mişa – i-am spus eu cum ne-am despărţit de copii – spune-i Caterincăi să nu mă mai încurce, fiindcă din pricina ei am greşit numărătoarea şi acuma trebuie s-alerg îndărăt şi să număr din nou!

— Nu, cred că nu-i nevoie să te mai întorci. Uite ce-o să facem: ca numărătoarea să fie cât mai exactă, să numere şi Catia. Aşa o să vă puteţi controla unul pe altul!

Fireşte, Caterinca sări în sus de bucurie, dar eu m-am simţit cam jignit. Parcă nu puteam număra şi singur! Dar lasă,

mai bine să numere decât să mă plictisească întruna cu flecăreala ei!…

Copiii din sat rămaseră lângă brad şi se uitară după noi până am ajuns la cotitură lângă stâncă şi am pierit din văzul lor.

De acolo, Tâja curge aproape numai printre povârnişuri line, acoperite cu brazi şi pini argintii. Mai departe se înalţă Batârhanul, o stâncă uriaşă. Ogoarele colhozului nostru ţin numai până la cotitură. Când umblam după alune, după ciuperci sau după mure, ne duceam numai spre miazănoapte şi spre răsărit de sat. Dincolo de Batârhan nu călca niciun sătean, fiindcă pe acolo sunt locuri cu totul sălbatice şi greu de străbătut. De acolo începe într-adevăr regiunea aceea necercetată care ne făgăduia, poate, descoperiri neobişnuite. La gândul acesta, mi se tăia răsuflarea şi o luam mai repede la picior. Dar unchiul Mişa îmi striga: „Colia, nu te grăbi, mergi în pas cu noi!” şi eu mă potoleam.

Unchiul Mişa mergea liniştit, ba chiar fluiera, ca şi cum am fi plecat la plimbare, şi nu în expediţie! Se uita în dreapta, se uita în stânga, se mai oprea, se apropia de Tâja, călca pe prundiş şi pe cremene, şi nici gând să înceapă munca ştiinţifică! Ghenadii se ţinea ca umbra de el şi căuta să-l imite în toate.

Paşca umbla cu capul plecat şi cu ochii la picioare, de parcă acolo ar fi fost toate comorile după care pornisem şi pe care trebuia doar să te pleci ca să le ridici. De la un timp se vede însă că începu să-l doară gâtul sau că nu mai nădăjduia să găsească ceva, fiindcă se uita numai pe de lături. Caterinca era acum atât de atentă la numărat, că nu mai plictisea pe nimeni. Îşi număra paşii de zor, mişcând din buze ca băbuţele.

Mergeam întruna… Batârhanul părea tot mai înalt, dar nu se apropia deloc, numai că din albastru se făcea treptat-treptat

verde. Credeam că nu mai avem mult până la el, când unchiul Mişa se uită deodată la ceas şi comandă:

— Staţi! Popas pentru masă!

— Dar e încă devreme! Şi-am mers prea puţin! ne-am împotrivit noi.

— E douăsprezece, am mers cinci ceasuri şi am străbătut o bună bucată de drum! Nu trebuie să ne irosim toate puterile: mai avem de mers şi azi, şi mâine. Dar înainte de toate nu trebuie să uitaţi că ordinul se execută, nu se discută!… Ghenadii, ia dă o fugă după vreascuri!… Pavel, coboară încărcătura de pe cal!… Tu, Catia, du-te după apă, iar tu, Nicolai, isprăveşte-ţi însemnările.

Unchiul Mişa îl ajută lui Paşca să descarce povara, lăsând-o pe Zviozdocica să pască în voie. Caterinca luă ceainicul şi alergă la râu, iar eu, după ce-mi făcui însemnările, mă grăbii să-i dau o mâna de ajutor lui Ghenca.

În timp ce adunam vreascuri, pe locul de popas se şi înălţară jucăuşe flăcările, peste care atârna ceainicul. Am mâncat repede şi ne-am culcat – aşa cum ne-a sfătuit unchiul Mişa, cu picioarele mai sus decât capul, ca să ni se pună sângele în mişcare şi să ne treacă oboseala. De fapt nu eram deloc

obosiţi, dar împotrivirea noastră n-a ajutat la nimic, că până la urmă tot am fost nevoiţi să ne culcăm. După un ceas, ne-am sculat, am pus iar încărcătura pe Zviozdocica şi-am pornit mai departe.

În faţa noastră, Batârhanul se profila acum pe aproape a patra parte a orizontului. Tufărişul se făcea tot mai des şi era din ce în ce mai greu să te strecori prin el şi cum Zviozdocica îşi agăţa adesea povara în crengi, a trebuit s-o luăm de căpăstru şi să dăm un ocol. În curând, pe povârnişul Batârhanului zărirăm câţiva copaci răzleţi, iar pe alocuri, petele galbene ale stâncilor golaşe. Tâja, înghesuită dintr-o parte de Batârhan, iar de alta de stânci, făcea tot mai mare zgomot, clocotind şi spumegând mânioasă.

Unchiul Mişa ţinea mereu malul şi se uita cu luare aminte la pietre. Ne uitam şi noi cu băgare de seamă la ele, dar erau pietre ca toate pietrele: cenuşii, gălbui sau verzi ca frunza.

Chiar la poalele Batârhanului ieşirăm din pădure şi ne pomenirăm pe o movilă nu prea înaltă, acoperită cu un covor de iarbă deasă.

— Iată şi locul unde vom poposi la noapte! zise unchiul Mişa. Scoateţi-vă echipamentul, faceţi focul şi aşezaţi tabăra.

Am priponit-o pe Zviozdocica şi am lăsat-o să pască; apoi am cărat o grămadă de vreascuri pentru foc. Caterinca se apucă să cureţe cartofi pentru supă, şi unchiul Mişa ne spuse că, după cât i se părea lui, vremea va fi bună, aşa că nu vom mai face un cort, ci numai un acoperământ. Împreună cu Ghenca tăie nişte lemne lungi şi subţiri; bătură apoi amândoi în pământ doi pari cu crăcană, puseră lemnele deasupra, de lemnele acestea rezemară altele, iar eu şi Paşca făcurăm rost de nuiele şi le împletirăm până făcurăm un acoperiş. După aceea am adunat câteva braţe bune de rămurele înfrunzite pe care le-am aşternut pe jos, sub acoperiş, şi ne-am făcut un pat înalt şi moale.

Caterinca atârnă ceaunul cu supă la foc şi alergă să culeagă nişte ceapă sălbatică, dar supa era gata, şi ea tot nu se întorsese! Unchiul Mişa începu să fie îngrijorai, când, deodată fata veni alergând atât de repede, încât fu cât pe ce să-şi rupă gâtul! Cosiţele i se despletiseră, era zgâriată toată, gâfâia şi multă vreme nu fu în stare să scoată o vorbă. În cele din urmă ne spuse repezită că găsise o fosilă!

— Nu mai spune! se miră unchiul Mişa. Bravo! Ei, dar hai întâi să mâncăm. Pe urma om merge să vedem şi „fosila” aceea!

Eu, drept să vă spun, mă simţeam destul de prost. Caterinca, aşa slăbuţă cum era, făcuse o descoperire ştiinţifică, pe câtă vreme eu umblam ca un nebun însemnând calea pe care o urmam şi numărându-mi paşii! mai descoperă ceva dacă poţi! Îmi pieri până şi pofta de mâncare, deşi supa era foarte gustoasă; cam afumată, ce-i drept, mi se păru totuşi mult mai bună decât toate supele pe care le mâncasem la noi acasă.

După masă, ne-am dus să vedem „fosila”. Caterinca, mândră şi mulţumită, mergea înainte. Ne-am strecurat printre copaci şi am ieşit într-o poieniţă. Lângă un brad putred, doborât de furtună, am zărit câteva oase şi o ţeastă mare. Caterinca ne privi cu o mutră victorioasă şi pe mine mă săgetă invidia: era o descoperire adevărată!

Unchiul Mişa se uită la oase când, deodată, îl apucă iar tusea, tot atât de tare ca şi atunci, la prima noastră întâlnire. Ghenca se încruntă, strâmbă din nas şi până la urmă nu se mai putu stăpâni:

— Darău mai miroase fosila ta!

Într-adevăr, de la oase venea o duhoare nesuferită, de hoit.

— M-da… mormăi unchiul Mişa! Catia, ştii, tare mi-e

teamă că te-ai înşelat! Nu e o fosilă, ci rămăşiţele unui animal din zilele noastre, aş putea spune chiar domestic. Judecând după craniu, cred că e vorba de un viţel ca toţi viţeii…

Caterinca se înroşi.

— Ce să caute viţelul aici? Viţeii stau în sat…

— Ştiu şi eu?… S-o fi rătăcit şi a murit. Judecând după miros, cred că toată povestea asta nu s-a întâmplat prea de mult…

Deodată am auzit prin tufăriş un zgomot şi un mârâit. După o clipă, în poiană se ivi Drujoc, care ţinea un fel de băţ păros între dinţi şi trăgea de zor de el, când dintr-o parte, când din alta. Îl arunca, se ferea mârâind, apoi începea iar să-l smucească. Paşca se repezi la el şi i-l luă: era o coadă bălţată, cu un smoc de păr negru în vârf!

— Vai, ştiu acum! strigă Caterinca. Asta-i viţica mătuşii Egorovna! Viţica aia care s-a pierdut de curând! Ea avea o coadă ca asta…

Am recunoscut cu toţii că Lisca, viţica mătuşii, care se rătăcise, avea o coadă întocmai ca asta!

— Ea o fi! spuse unchiul Mişa.

— Dar de ce-o fi murit?

— O fi sfâşiat-o vreun urs, fu de părere Ghenca

Nu ne mai simţeam în largul nostru. Ce ne facem dacă ursul e pe undeva pe aproape şi ne atacă şi pe noi? Dacă am fi cu toţii înarmaţi, treacă, meargă, dar aşa… E drept, unchiul avea o puşcă, dar o lăsase la tabără. După câteva clipe de tăcere apăsătoare, Paşca începu să alerge, făcând cercuri tot mai largi. Drujoc, cu limba atârnând de un cot, se ţinea scai după el.

Unchiul Mişa înţelese îndată:

— Bravo, Pavel! Numai că aici e greu de găsit, fiindcă-i iarbă…

Dar Paşca dădu până la urmă peste ceea ce căuta. În locul unde se oprise şi unde nu mai creştea iarbă, se întipăriseră desluşit în nisip nişte urme!

— Uite, vedeţi! zise Paşca, ţinându-l pe Drujoc, care voia s-alerge mai departe. Vedeţi? El a fost…

— Care el? A trecut Caterinca pe aici! Astea-s urmele ei! am spus eu.

— Ce vorbeşti?! Habar n-ai!… Caterinca, ia pune piciorul aici… Uită-te acum la urma ei şi la astălaltă…

Urmele nu erau egale. Nici nu semănau măcar! Talpa Caterincăi se întipărise în întregime; se vedea desluşit şi

călcâiul, şi gropiţele făcute de vârfurile degetelor. Urma cealaltă, cea tainică, n-avea călcâi! Era îndoită, o urmă călca peste alta, şi apoi era mult mai scurtă, cam de vreo zece centimetri. De la urma degetelor ovale, plecau urmele lungi şi înguste ale ghiarelor. Da, desigur, trecuse o fiară pe acolo, dar care anume? Paşca spuse că urmele ursului sunt mult mai mari. Dar dacă erau ale unui pui de urs? Poate că ursoaica mersese alături, pe iarbă… Unchiul Mişa ne lămuri însă că şi ursul şi puiul de urs îşi întipăresc toată talpa, şi că urmele lor nu calcă unele peste altele.

Şi după, ce ne-a mai spus că era urma unei fiare mult mai mici decât ursul, a adăugat că deşi toate acestea păreau foarte interesante, trebuia totuşi să ne întoarcem în tabăra, unde şi Zviozdocica, şi focul rămăseseră de capul lor…

Noi, drept să vă spun, n-am fi plecat de acolo înainte de a lămuri ce fel de fiară umblase pe lângă viţelul „fosilă” al Caterincăi, dar n-am avut încotro şi am pornit.

După ce ne-am întors, m-am mai învârtit puţin cu Ghenca prin tabără şi-apoi am luat-o spre Tâja. Ghenca avea chef de joacă şi începu să arunce cu pietricele în râu, dar Tâja era furioasă şi pietricelele se afundau îndată în apa spumegândă.

— Ştii ceva? îmi spuse Ghenadii, rezemându-se de o stâncă. Mă gândeam ce bine e să…

— Să ce?

— Să călătoreşti mereu… Ce-o să faci când ne-om întoarce?

— Ce o să fac? O să trăesc, o să învăţ… Şi tu ai să faci la fel…

— Ştiu eu?… Cred că am să plec iar. Uite, acum o să învăţ ce şi cum se fac toate, şi pe urmă am să plec iar… N-ai vrea să vii cu mine? Ce zici?

— Cum să plecăm? Crezi c-au să ne lase?

— Şi ce-i dacă n-au să ne lase! Doar nu mai suntem copii mici!… Şi-o să căutăm! Ce bine ar fi să găsim smaragde! Ei, nu chiar unul mare ca acela despre care ne-a vorbit unchiul Mişa, dar unul mai mic… Uite, cât astea…

Ghenca îmi puse în palmă câteva pietricele şi deodată mi se păru că le văd căpătând scânteieri verzui, tot mai adânci, tot mai sclipitoare… Pe neaşteptate, vedeam luând fiinţă şi începând să se mişte aievea vapoare şi avioane, caravane de cămile, deşerturi pârjolite şi gheţari strălucitori… Văzui apoi vegetaţie tropicală şi cascade, valurile verzui, înspumate ale

mărilor furtunoase, şi submarinul pe care-l comandam eu… Dar tot aşa cum venise, vedenia pieri. Toate nu fuseseră decât un vis. Oftai şi azvârlii pietrele în apă.

— Nu, Ghenca! Suntem încă prea mici… N-au să ne lase să plecăm nicăieri. Şi apoi, trebuie să învăţăm! Să zicem că plecăm… Ce-o să facem acolo, dacă nu ştim nimic?… Uite, şi unchiul Mişa, şi cei din expediţia lui Papanin sunt oameni învăţaţi… Pe când noi? Să plecăm numai aşa, ca să hoinărim şi să ne pierdem vremea?…

Ghenca nu apucă să-mi răspundă, când ne luă în primire Caterinca:

— De ce v-aţi ascuns aici? ţipă ea. Am răguşit de când vă tot strig! Aţi şters-o, şi voi, şi Paşca!… Unchiul Mişa e supărat foc! Nici pe mine nu voia să mă lase… Haideţi mai repede!

Din tabără se auzi o împuşcătură şi răsună toată valea.

— Ei, aţi auzit? Dă semnale… Hai, să alergăm! Repede!…

Am fugit spre tabără. Unchiul Mişa era într-adevăr foarte supărat:

— Pe unde-mi umblaţi? Unde-i Pavel?

Nu ştiam. Ne-am dat seama că Paşca nu se întorsese, deşi

pornise primul spre tabără. Nici Drujoc, de care nu se despărţea niciodată, nu se arătase. Dar eram sigur ca Paşca nu se rătăcise, pentru că Drujoc ştia să-l aducă înapoi în tabără. Se vede că i se întâmplase ceva. Caterinca fu de părere să-i căutăm, pornind fiecare într-altă direcţie.

— Sigur! Ca pe urmă să vă caut eu pe toţi? se supără şi mai tare unchiul Mişa. Nu! mai bine staţi pe loc!

Apoi ridică puşca şi mai trase odată. Împuşcătura vui multă vreme printre munţi şi se pierdu într-un târziu în pădure De data asta însă îi răspunse un lătrat grăbit. Lătratul se auzea tot mai puternic şi, în sfârşit, Drujoc, urmat de Paşca, care alerga cu sufletul la gură, se ivi în poiană. Paşca abia se mai ţinea pe picioare, dar părea atât de fericit, încât ai fi zis că tocmai atunci coborâse din avion!

— Am găsit! Am găsit! strigă el de departe.

— Ce-ai găsit? strigă la rândul său unchiul Mişa. Cine ţi-a dat voie să pleci din tabără?

— Doar chiar dumneata ai spus că…

— Ce-am spus eu? Am spus că trebuie să păstrăm o disciplină de fier, şi voi mi-aţi făgăduit că o să mă ascultaţi. Ia, să ne înţelegem, cetăţeni! Nu v-am luat cu mine ca să ne jucăm,

ci pentru o treabă însemnată. Dacă nu vreţi să vă ţineţi de ea, sau dacă nu ştiţi să respectaţi ordinea, poftim, plecaţi înapoi acasă! Eu răspund de voi în faţa părinţilor voştri. Ce-o să le spun, dacă vi se întâmplă ceva?… Hotărâţi-vă deci: sau respectaţi disciplina sau vă întoarceţi acasă. Îmi puteţi făgădui că n-o să mai încălcaţi disciplina?

— Făgăduim! am strigat noi, răsuflând uşuraţi, după muştruluiala asta aspră.

Paşca pufnea necăjit:

— Doar n-am făcut-o înadins… Dumneata ne-ai spus că trebuie să cercetăm… Unchiule Mişa! Dă-mi puşca! Mă duc s-o împuşc!

— Pe cine vrei să împuşti, băiete?

— Fiara! Dumneata n-ai vrut să m-asculţi până la urmă, dar i-am găsit bârlogul…

— Care bârlog?

— Bârlogul fiarei care a lăsat urmele pe care le-am văzut lângă viţică… L-am luat pe Drujoc de curea, şi el m-a dus după urme… Am tot mers, m-am zgâriat de tufe, dar până la urmă am găsit… Sunt aceleaşi urme ca şi acolo.

— Cum e bârlogul? Mare?

— Mare!

— Ei, cam cât de mare? Eu, de pildă, aş încăpea în el?

— Nu cred…

— Dar tu?

Paşca se măsură din ochi şi dădu din cap cu îndoială:

— Nu, mi se pare că nici eu n-aş intra. Poate numai Caterinca sau Drujoc…

— N-o fi cumva o vizuină de vulpe?

— Nu, că eu cunosc urma vulpii; e cu totul altfel, măruntă, şi se ţine lanţ, ca la câine… Acolo nu-i aşa… E tot fiara aia… Da-mi puşca, unchiule Mişa, vrei?

— Puşca nu ţi-o dau, că nu-i jucărie!

— Atunci, împuşc-o dumneata! zise Paşca, ca unul hotărât să facă şi această mare jertfă.

— Nu, nici eu n-am s-o împuşc. Nu putem să alergam după doi iepuri în acelaşi timp. Geologii pun mâna pe armă numai în împrejurări cu totul neobişnuite şi nu aleargă cu limba scoasă după vânat!

Unchiul Mişa era totuşi prea aspru. Parcă ai prilejul la fiece pas să faci o descoperire ca asta! Era vorba doar de o fiară necunoscută, poate chiar de o specie nouă!

Eram trişti şi amărâţi, dar unchiul Mişa stătea şi scria nu ştiu ce în carneţel, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. În sfârşit, isprăvi de scris, îşi puse carnetul la loc şi se uită lung la noi:

— Ei, dragii mei, după câte văd eu, vi s-au cam risipit frumoasele speranţe! S-a zis cu descoperirile voastre şi visurile voastre de eroism v-au trecut pe sub nas şi s-au dus! V-am făgăduit că vom cerceta tot, şi acum nu vă las nicăieri. Nici măcar puşca nu v-o dau… Aşa-i?

— Aşa-i! izbucni Caterinca şi ne pufni râsul pe toţi.

— Numai că nu prea este aşa! zise unchiul Mişa. Însemnările nu se pot amâna pentru a doua zi. Ei, dar acum am terminat şi putem pleca. Dar dacă o să facem atâta zgomot, o să speriem toate sălbăticiunile!

— N-avea grijă, c-o să umblăm încetişor, unchiule Mişa!

— Bine. Până acolo însă e departe şi ştiu că toţi ar vrea să meargă. Dar nu putem lăsa fără pază nici tabăra şi nici pe Zviozdocica! Cine rămâne aici?

Ne-am uitat unul la altul, fără să scoatem o vorbă. Nimeni n-ar fi vrut să rămână în tabără.

— Dac-am trage la sorţi?

— Nu-i nevoie – zise Ghenadii – rămân eu.

— Bine! rosti unchiul Mişa fără să mai adauge niciun cuvânt. Dar eu vedeam că era mulţumit de purtarea lui Ghenca şi mi-a părut rău că nu-mi venise mie întâi gândul ăsta. Era doar o atitudine nobilă şi plină de curaj.

Multă vreme ne-am strecurat printre măcieşi şi printre călini, străduindu-ne să înaintam cât mai încetişor, dar tot făceam zgomot: când trosneau crengile sub paşii noştri, când foşneau tufele pe care le dădeam la o parte.

La marginea unei poieniţe care urca arcuindu-se în sus, Paşca se opri şi-l domoli în acelaşi timp şi pe Drujoc.

— Staţi… şopti el. Aici e bârlogul! îl vedeţi?

De partea cealaltă a deluşorului zărirăm o grămadă de vreascuri, sub care se căsca o gaură neagră, nici mare nici mică.

Ne sfătuisem de mai înainte să stăm la pândă până când fiara o să intre sau o să iasă din bârlog. Cu ochii la deschizătură, ne-am ascuns după copaci.

Era în amurg. Pădurea se învăluise parcă de un val de fum, care se îngroşă deodată atât de mult, că nu mai vedeai nimic prin el. După un timp, deasupra copacilor stufoşi se ridică luna, mare, galbenă, ca un disc de alamă. Dar fiara tot nu se

arăta. Începusem să cred că vizuina era de mult părăsită şi că degeaba stăteam noi la pândă – tocmai mă pregăteam să le-o spun şi celorlalţi – când deodată Caterinca se agăţă de umărul meu şi-mi făcu semn să mă uit într-acolo: într-adevăr văzui ceva mişcând, la gura vizuinei!

Se ivise un bot ciudat, care semăna şi cu un bot de câine şi cu un rât de porc. Dinspre bot către ceafă, vietatea aceea avea o dungă albă, iar deasupra ochilor, dungi negre. Mişca botul ba într-o parte, ba într-alta, de parcă ar fi amuşinat sau ar fi ascultat ceva; apoi se arătă încet şi trupul, gras şi păros, pe nişte picioare scurte. Cum ieşi afară, animalul se ridică pe labele de dinapoi şi ascultă iar, sucindu-se în toate părţile. Încredinţându-se că nu-i nicio primejdie, se lăsă în patru labe şi se întinse în faţa vizuinei.

Îl muşcase pesemne ceva că deodată începu să se scarpine cu furie, se ridică apoi din nou, ascultă şi începu… Da! începu să joace! Se lăsa de pe o labă pe alta, clătinându-şi trupul în tact. Numai muzica mai lipsea ca să fie un dans adevărat!

Era atât de caraghios să-l vezi cum juca! Grăsuţ şi greoi cum era, sălta foarte grijuliu, când pe un picior, când pe altul, morocănos şi tăcut. Abia, abia mă mai ţineam să nu izbucnesc în hohote! Caterinca, care se lungise lângă mine, se strâmba de râs.

Unchiul Mişa ridică puşca şi se pregăti să tragă, dar în clipa aceea Drujoc lătra ca un disperat şi animalul o zbughi în vizuină…

— Ce-ai făcut! zise unchiul Mişa. De ce l-ai lăsat să latre?

Paşca, ruşinat, se dezvinovăţi: Drujoc îl zgâriase rău de tot! Se zbătuse ca un nebun, doar-doar o scăpa, şi până la urmă izbutise să-şi scoată botul din strânsoarea mâinilor sale.

— Să gonim animalul afară din vizuină! îl întărâtăm şi-l facem să iasă! spuse Paşca.

— Ehei, băiete, acum nu-l mai scoţi tu cât lumea! Ăsta a fost un bursuc, şi bursucul are o vizuină adâncă, cu mai multe ieşiri. Până să ajungi tu să-l întărâţi, cine ştie pe unde fuge! Şi apoi a venit vremea să ne întoarcem!

Razele lunii, albăstrii, ne luminau calea atât de slab, încât mergeam mai mult pe dibuite şi ne făceam drum cu mâinile printre tufişuri. Numai în locurile în care copacii erau rari, răzbăteau razele până la pământ şi, în întunericul din jur, ramurile şi trunchiurile, poleite în luciri argintii, se vedeau desluşit.

Se lăsase noaptea şi pădurea îşi trăia viaţa ei tainică.

Auzeam în jur foşnete şi zgomote necunoscute. Nu vedeam nimic, dar poate că pe noi ne vedea sau – mai ştii? – ne pândea vreo fiară din taiga! Oriunde te-ai fi uitat, ţi se părea că vezi aţintiţi asupra ta mii de ochi sclipitori…

Caterincăi îi era atât de frică, încât nu mă slăbea un pas!

Tocmai străbăteam o poieniţă, când, deodată, trecu chiar deasupra capetelor noastre un fel de umbră şi ceva mai departe răsună un ţipăt atât de sălbatic, de mi se făcu părul măciucă!

Caterinca se agăţă cu amândouă mâinile de mine.

— Vai! Ce-o mai fi şi asta?

— Nu-ţi fie teamă, Catia! zise unchiul Mişa, întorcându-se. A fost doar o bufniţă!

— N-nu mă tem, izbuti să îngaime Caterinca, şi se desprinse de mine.

Dar eu ştiam bine că-i era frică. Am luat-o de mână şi i-am spus:

— Ştiu că nu ţi-e teamă, numai că nu eşti deprinsă cu pădurea şi te sperii. Hai, ia-mă de mână, să mergem împreună. Vrei?

Caterinca nu-mi răspunse, dar nici nu-şi trase mâna şi-am înţeles atunci că-i era ruşine să-mi spuie că-i fusese frică. Mâna ei era mică, mică şi slăbuţă, şi mi-am dat seama că fata e totuşi o eroina, fiindcă plecase în expediţie, nu se temuse de nimic, şi chiar dacă acum îi era cam frică, asta nu însemna nimic, pentru că ea nu era decât o fetiţă, şi fetele sunt mai slabe decât băieţii, care trebuie să le apere. Şi îmi închipuii atunci că o văd ameninţată de primejdii fără număr din care, ajutat de ceilalţi, izbuteam s-o scap până la urmă cu preţul vieţii mele.

Deodată, Caterinca îşi smuci mâna şi o luă la fugă: printre copaci, se zărea acum focul din tabără şi pădurea nu mi se mai

păru nici tainică, nici înfricoşătoare.

Cum am ajuns acolo, i-am povestit totul lui Ghenca şi i-am arătat cum juca bursucul. Am făcut atâta gălăgie, încât unchiul Mişa s-a supărat şi ne-a ordonat să ne culcăm numaidecât. Ne-am întins pe ramurile înmiresmate, dar multă vreme n-am fost în stare să închidem ochii. Săltând peste pietre, Tâja murmura, grijulie parcă. Din când în când, Zviozdocica necheza. Focul dădea uneori să se stingă – şi atunci trunchiurile întunecate din pădure se uneau parcă într-un zid de nepătruns care se apropia pe furiş de noi alteori limbile izbucneau prelungi şi întunericul se retrăgea, se risipea, iar trunchiurile copacilor încremeneau din nou ca nişte coloane drepte şi nemişcate.

Toate acestea îmi erau bine cunoscute, dar de astă dată mi se păreau cu totul noi şi neobişnuite: eram doar departe de casă. Pornisem într-o expediţie ştiinţifică, care abia începuse şi cu toate că până acum nu se întâmplase nimic deosebit, cine ştie câte aventuri şi descoperiri uimitoare ne aşteptau de acum încolo!

Ghenca se întinsese pe spate, cu ochii la stelele care înfloriseră ici, colo pe cer. Se uita la stele şi, nu ştiu de ce, zâmbea. Se gândea poate şi el la ce mă gândeam şi eu…

Nemişcată, Caterinca rămăsese cu privirile aţintite la foc, şi în ochii ei mari şi negri jucau luminiţe voioase. Paşca, ceva mai încolo, sforăia. Adormise de mult…

6. POTOPUL

A doua zi de dimineaţă mă trezi Ghenca. Ne luarăm la repezeală prosoapele şi alergarăm spre Tâja cu unchiul Mişa. Caterinca aprindea focul şi Paşca se pregătea să pună caşa la fiert.

Apa era rece ca gheaţa, dar tot ne-am afundat odată în ea. Ne-a luat însă cu frig şi au început să ne clănţăne dinţii. Am pornit atunci în fugă înapoi. Încă de la jumătatea drumului spre tabără, răzbi până la noi glasul mânios al Caterincăi.

— Ce s-a întâmplat, Catia? întrebă unchiul Mişa.

— Ce să se întâmple?! Eu îi spun să nu care cumva să facă una ca asta, dar ţi-ai găsit cine să mă asculte!… I-e lene să se ducă până la râu după apă şi vrea să fiarbă arpacaşul fără să-l mai spele!

— Cum se poate una ca asta, Pavele?

— Nu mori dacă-i nespălat, nici nu-nvii dacă-i curat!

— Ehe, băiete, asta-i judecata leneşului! De ce repeţi ce-a

spus altul înaintea ta, fără să cauţi să afli ce-i bine şi ce-i rău? Aşa fac numai papagalii! Învaţă să fii om, adică să judeci! Şi ca să ai timp să te gândeşti bine, şi ca să-ţi piară pofta să-ţi mai hrăneşti tovarăşii cu mâncare murdară, o să rămâi de serviciu la bucătărie… S-a înţeles?

— Înţeles! bombăni Paşca. Numai că fata asta ţipă degeaba! Dacă fierbe mâncarea, fierb şi microbii, şi atunci nu mai sunt primejdioşi…

— O fi! Dar tu, Catia, ai grijă ca tânărul ăsta să ne dea la masă casă, şi nu microbi fierţi…

Şi în timp ce Paşca spălă bombănind arpacaşul şi-l puse la fiert iar ceilalţi aşezau sacii, însemnai în caiet peripeţiile primei noastre zile de marş. Unchiul Mişa ne sfătui să dăm câte un nume fiecărui loc de popas şi punctelor mai însemnate din drumul nostru, ca să le ţinem minte mai uşor. Paşca propuse – în bătaie de joc – să numim întâiul popas „fosila Caterincăi”, şi fata, de necaz, mai-mai să plângă. Atunci eu am spus că nu acesta fusese evenimentul important, ci povestea cu „vizuina bursucului”. Denumirea plăcu tuturor. Chiar şi lui Paşca, care descoperise vizuina.

Pe urmă a trebuit s-o luăm chiar pe malul Tijei, dar

drumul a fost greu şi neplăcut, din pricina pietrişului şi a cremenii care ne răneau picioarele. Nu se putea însă altfel, fiindcă Batârhanul începea chiar de lângă mal. Unchiul Mişa ne spuse că asta e bine, fiindcă în felul acesta râul este un „waschherd” natural. Noi nu ştiam ce înseamnă asta, dar el ne-a lămurit că aşa se numeşte jgheabul în care se spală aurul. Se toarnă minereul în el, şi apa ia cu ea tot ce-i mai uşor, duce mai încolo ce-i greu, iar aurul, care-i cel mai greu, rămâne la fund. Aşa se întâmplă şi cu Tâja. Apele venite de la munte cară cu ele tot felul de bucăţele de rocă, şi după minereurile pe care le vom găsi în Tâja, le vom putea ghici pe cele care se găsesc în împrejurimi. Râurile sunt cele mai de preţ ajutoare ale geologilor. Ele, spălând terenul, dau loc la dezveliri, adică scot la iveală straturile acoperite de obicei cu pământ şi cu plante.

— Asta s-o fi întâmplând cu râurile adevărate, zise Ghenca, daââja noastră!… Numai zgomotu-i de ea!

Treceam în clipa aceea printr-o trecătoare tare îngustă – stâncile de pe amândouă malurile erau foarte aproape unele de altele – şi Tâja vuia aşa de tare, că trebuia să strigăm ca să ne auzim unii pe alţii.

— Nu cred că-i „numai zgomotul de ea”! ne spuse

unchiul Mişa. Acum, da, nu-i primejdioasă, dar ce se întâmplă când se topeşte zăpada sau când ploua prea mult şi i se umflă apele?… Ia, uitaţi-vă puţin până unde şi-a lăsat urma!…

Într-adevăr, pe stâncă se desluşea limpede o dungă săpată cam la înălţimea unchiului Mişa… Da, Tâja e o apă foarte nestatornică. Oamenii de pe la noi îi zic chiar „Neastâmpărata”: când curge liniştită, cuminte, când se umflă deodată, spumegând, şi atunci n-o mai poţi trece nici cu piciorul, nici altfel.

Când ieşirăm în cele din urmă din trecătoare, am putut urca mai sus. Tâja curgea aici aproape vertical, iar Batârhanul se îndoia ca o potcoavă.

Înaintam acum pe un covor de iarbă moale şi era mai uşor de mers decât pe prundiş; în schimb se lăsa căldura şi zăpuşeala. Potcoava Batârhanului oprea vântul, şi nici dinspre apă nu venea nicio boare cât de slabă. Ştiam însă că sus bate vântul: de după stâncă, se iveau şi urcau repede nori luminoşi. Nu treceau pe rând, ci se înălţau pe cer ca nişte coloane uriaşe de cretă, îngrămădindu-se unii peste alţii.

Cămaşa mi-era udă leoarcă, iar unchiul Mişa îşi tot ştergea sudoarea de pe faţă. Crestele muntelui străluceau ca

zăpada, dar partea de jos începea să se întunece, învăluindu-se parcă în pale plumburii de ceaţă.

Ajunserăm la o altă trecătoare. Stâncile se apropiaseră iar una de alta şi Tija, încinsă în chinga lor, vuia înnebunită.

Am coborât spre râu, dar nici acolo n-am scăpat de zăpuşeală; dimpotrivă, era şi mai rău: nu numai aerul ardea, ci şi stânca încinsă de soare. Broboanele de sudoare îmi cădeau în ochi, şi asta mă supăra grozav, fiindcă Tâja făcea atâtea cotituri şi laţuri, încât la fiecare pas trebuia să trag alte azimuturi. Cum nu mai pridideam cu însemnatul şi cu socotitul, mi-am împărţit lucrul cu Caterinca: eu scriam şi însemnam azimutul şi ea număra paşii. Aşa, treaba merse strună şi înaintarăm mai repede ca înainte. Ghenadii şi unchiul Mişa se opreau din când în când, cercetau stânca, luau câte o cioplitură de piatră sau spărgeau o bucată de cremene şi ne ajungeau repede din urmă.

Strâmtoarea mergea îngustându-se mereu şi Tâja făcea tot mai mult zgomot; deodată, totul se întunecă. Nu se mai văzu nici apa, nici stâncile. Soarele se ascunse şi doar ici, colo se mai întrezăreau petece albastre prin crăpăturile norilor. Până atunci, norii fuseseră albi, pufoşi. Acum numai crestele lor aveau o strălucire orbitoare. Dedesubt se rostogoleau şi creşteau nori de

plumb cu luciri negre, albăstrui.

— Vine furtuna! se sperie Caterinca.

— Nu vine nicio furtuna!… Şi chiar dacă vine, nu-i nimic! Parcă-i cine ştie ce, o furtună!

Încercam să fac pe voinicosul, dar nu prea mă prindea… Acasă nu-mi era frică de furtună, dar aici, în munţi!…

Mi-adusesem aminte de Zahar Vasilievici, care văzuse multe în viaţa lui, dar care ori de câte ori venea vorba de furtună, clătina din cap şi dădea din mână: „Ferească dumnezeu de furtună în munţi! E un chin…”

— Hai mai repejor, copii! ne îndemnă unchiul Mişa. Hai mai repede, că m-am plictisit de trecătoarea asta…

Am grăbit pasul. Unchiul Mişa căuta să se ascundă de noi, dar tot am băgat de seamă că se uita îngrijorat când la cer, când la stâncile tot mai înalte şi mai drepte. Mi se strânse inima la gândul că dacă furtuna ne va prinde acolo, nu vom avea când să ieşim, înainte ca Tâja să-şi reverse apele umflate de ploaie. Şi-apoi, chiar dacă noi ne puteam căţăra la nevoie pe stâncă, Zviozdocica ce-o să facă?

Începură să cadă primele picături. Unchiul Mişa o luă pe Caterinca în braţe şi o aşeză pe cal, peste bagaje.

— Fuga! ne strigă el, şi o luarăm la goană.

Nu mai pica, dar cu fiece clipă care trecea se făcea tot mai întuneric. Tâja clocotea şi pe apele ei plumburii desluşeam acum limpede o spumă alburie. În stânga şi în dreapta aceiaşi pereţi drepţi, stâncoşi…

Deodată însă, stâncile se dădură parcă în lături şi Tija începu să curgă printre culmi mai puţini repezi. Numai că acum era şi mai înfiorător: dinspre munţi se lăsa o beznă de nepătruns care cuprindea totul în jur. Ne-am căţărat pe pantă, pieziş, cu gândul să ne îndepărtăm cât mai mult de râu şi să găsim un loc de popas. Am trecut în drumul nostru pe lână multe podişuri care ni se părură potrivite, dar unchiul Mişa ne mâna mai departe, tot mai departe. Mergea înainte, uneori coborând puţin, alteori urcând, dar se vedea limpede că nu găsea ceea ce căuta. Întunericul se făcuse atât de adânc, încât abia mai vedeam unde punem piciorul. Zviozdocica începuse să alunece şi să se poticnească.

Într-un târziu, unchiul Mişa strigă:

— Stop!

Şi când l-am ajuns în goană din urmă, am văzut că se oprise la intrarea unei văgăune, săpată adânc în stâncă.

— O peşteră! strigă Caterinca lunecând jos de pe cal. Ura!

— Nu-i chiar o peşteră, ci o văgăună, dar oricum, e mult mai de nădejde decât un adăpost făcut din crengi. Şi acum, repede la treabă!

Am cărat în fugă vreascuri şi frunze, şi tocmai ne întorceam cu ultimele braţe de uscături, când cerul fu luminat de un fulger albăstrui şi răsună un trăsnet asurzitor. Primul tunet desfăcu parcă baierile sacului cu fulgere, care de acum în colo se ţinură lanţ. Caterinca îşi ascunse capul în maldărul de frunziş pe care-l strânsesem. În lumina fulgerelor vedeam totul atât de limpede şi privirile noastre răzbeau atât de departe, încât ni se părea că totul se apropiase deodată de noi. În clipa aceea am văzut că Zviozdocica, pe care o legasem de un brad chiar la intrarea în văgăună, se ridică în două picioare, se smuceşte şi dispare. Ghenadii, care era lângă mine, aruncă îndată braţul de ramuri pe care le adunase şi o luă la fugă după iapă; în urma lui alergă şi unchiul Mişa.

Paşca şi cu mine îi urmărirăm cu privirea şi nu ştiam ce să facem: să stăm pe loc sau să pornim şi noi după ei. Apoi mi-am zis că n-are niciun rost să alergăm cu toţii după un singur cal.

Mai nimerit era să stăm pe loc şi să facem focul, ca să ne poată găsi ceilalţi mai uşor. După un timp fulgerele încetară să mai lumineze şi întunericul se făcu şi mai adânc. M-am apropiat de Caterinca şi mi-am pus uşurel mâna pe umărul ei:

— Hai, scoală, că nu mai e nimic! Nu-ţi mai fie frică!

— Nu mi-e frică… M-am speriat numai la început, c-a venit aşa pe neaşteptate…

— Foarte bine. Acum hai să strângem vreascurile şi să ieşim.

Pe mine, drept să vă spun, nu prea mă îndemna inima să ies de-acolo, dar i-am spus c-o să adun cu Paşca vreascurile aruncate de unchiul Mişa şi de Ghenca şi ea, în timpul ăsta, să aprindă focul chiar la intrare, ca să se vadă de departe.

— Bine – îmi răspunse Caterinca – numai să nu staţi prea mult, fiindcă o să tune iar şi nu-i bine să fii singur pe furtună…

Noi am cam zăbovit, dar când ne-am întors am găsit focul aprins. Caterinca mai aruncă o mână de vreascuri şi o clipă flacăra se micşoră pentru a se înălţa apoi ca o coloană luminoasă, spre cer. Văgăuna era mică şi nu aducea nici pe departe cu peştera la care visase Caterinca. Era doar o scobitură ceva mai adâncă în munte.

Terminasem toată treaba, dar unchiul Mişa şi Ghenca tot nu se întorseseră. Caterinca şi Paşca îşi cam pierduseră curajul. Eu, ce să mai vorbesc! Dar ca să-i mai îmbărbătez, le-am spus că n-ar fi rău să facă de mâncare până mă duc eu la Tija după apă.

Tocmai începusem coborâşul povârnişului, când auzii un zgomot în faţa mea şi din beznă răsări Zviozdocica, pe care Ghenca şi unchiul Mişa o ţineau de dârlogî.

— Încotro? mă întrebă unchiul Mişa.

— După apă!

— Nu-i vremea de mers după apă… Ia te uită ce vine…

Într-adevăr, printre norii plumburii care se ridicau spre apus strălucea acum o lumină purpurie, iar în adâncul acestei lumini se făcuse o spărtură, ca o gaură mare, deschisă în cerul nemărginit.

Ne-am urcat repede spre văgăună. Noroc că am ajuns tocmai la timp, pentru că cerul fu deodată luminat de flăcări orbitoare şi se despică în două, vuind. În clipa următoare se stârni un vânt sălbatic şi fulgerele se dezlănţuiră din nou. În lumina lor albastră şi tremurătoare, văzui copacii plecându-se adânc unii peste alţii şi sus, foarte sus, văzui zburând ca nişte

sdrenţe luate de furtună crengi rupte. Apoi totul se potoli, dar nu pentru multă vreme. Din depărtare răzbi până la noi un zgomot uniform şi monoton.

— Primejdia abia acum începe! spuse unchiul Mişa.

Într-adevăr, zgomotul venea mereu crescând. Se răcori şi baierile cerului se rupseră, slobozind o ploaie repede şi deasă, în care nu mai puteai deslușI unele de altele şuvoaiele de apă care se revărsau în torente, ca o adevărată cascadă.

— Ce s-ar fi întâmplat dacă furtuna asta ne-ar fi prins lângă râu! ne spuse unchiul Mişa. Da, dragii mei exploratori: expediţia noastră nu-i o simplă plimbare… Ei, dar ce se-aude? Pe ziua de azi nu mai mâncăm? Nu ştiu ce părere aveţi voi, dar mie mi-e o foame de lup!

Am ţinut ceainicul în ploaie şi într-o clipă s-a umplut până la gură. Programul zilei aceleia se răsturnase cu susul în jos: am mâncat la o singură masă şi prânzul şi cina!

Acum ploaia nu mai cădea în rafale, dar tot turna cu găleata. Pe tot povârnişul, atât cât ne îngăduiau flăcările focului să pătrundem întunericul, se vedeau şuvoaie spumegânde care alergau nebuneşte.

— Parcă-i potopul! şopti Paşca.

— Dade unde ştii? L-ai văzut? întrebă Caterinca.

— De văzut, nu l-am văzut, dar mi-a povestit bunica.

— N-a fost niciun potop! am spus eu hotărât. Povestea cu potopul e o născocire a religiei!

— Ba a fost – mă lămuri unchiul Mişa – numai că nu la vremea aceea şi nu aşa cum l-au descris cărţile bisericeşti. Potopul a avut loc într-o vreme în care nu era nicio vietate pe pământ şi a ţinut, nu patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, ci milioane de ani… Ştiţi că, la început, nu existau pe pământ nici pietre, nici metale; totul era topit într-o singură masă compactă. Pe vremea aceea nu era apă deloc, fiindcă apa fierbe la o sută de grade, şi pe atunci temperatura ajungea pe pământ la câteva mii de grade. Vaporii de apă se ridicau în straturile de sus ale atmosferei, unde aveau loc mereu furtuni cu mult mai groaznice decât cea de acum. Ploaia nu ajungea însă până la pământ, fiindcă se prefăcea în aburi înainte de a atinge suprafaţa globului. Încetul cu încetul, pământul prinse o scoarţă tare şi numai atunci se revărsă apa peste el. Toată suprafaţa pământului se acoperi de ape. A fost un potop adevărat, un potop groaznic. Cum ajungea pe scoarţa încă încinsă, apa începea să fiarbă şi se prefăcea în aburi deşi, care se ridicau în văzduh, pentru a cădea

apoi din nou pe pământ sub formă de ploaie. Circuitul acesta al apei clocotinde încetă numai când pământul se acoperi cu un ocean întins…

— Ei, şi pe urmă?

— Pe urmă, a început formarea munţilor sau orogeneza, cum spun geologii. Globul pământesc începuse să se răcească şi, odată cu aceasta, îşi micşora volumul. Micşorându-şi volumul, scoarţa întărită se rupea şi se strângea, zbârcindu-se ca o coajă de cartof copt. Dar pentru că zbârciturile erau mai grele decât locurile netede, ele se prăbuşeau în masa aceea topită, care se numeşte magmă. O parte a scoarţei se cufunda, alta se umfla şi se ridica; aveau loc mereu noi ruperi şi zbârcituri – se ridicau noi munţi. Asta a ţinut vreme îndelungată: munţii se surpau, apa ducea sfărâmăturile lor în ocean, iar pe fundul lui se alcătuiau mereu alte roci sedimentare. Când se strângeau prea multe, fundul mării se prăbuşea sub greutatea lor, iar deasupra se aşterneau mereu alte şi alte straturi de roci sedimentare. Apoi fundul mării se prefăcu în uscat, şi munţii pieriră sub apă. Magma se revărsa în afară prin crăpăturile scoarţei, alcătuind noi munţi. Marea şi uscatul îşi schimbau adesea locul şi o parte a scoarţei pământului putea fi când sub apă, când la suprafaţă.

Apoi se iviră plantele şi animalele, care luară parte şi ele la formarea scoarţei. Multe dintre straturile pământului sunt o urmare a existenţei lor.

— Dar omul unde era?

— Omul nu era încă pe atunci. El a apărut mult mai târziu.

— Dar noi, adică locurile noastre, erau şi ele sub apă?

— În timpuri foarte îndepărtate, sigur că erau. Dar pe urmă, nu s-au mai cufundat…

Afară ploua, ploua întruna. Am adormit în zgomotul monoton, mereu acelaşi, care nu mai contenea…

7. VALEA LUI GHENCA

Nu odată mi se întâmplase să visez tot ce văzusem sau auzisem peste zi. De data asta mi s-a întâmplat la fel. Se făcea că vedeam cu ochii mei cum se răceşte pământul şi cum se întinde pe el treptat, treptat o mare nemărginită, care fierbe în clocote. Vedeam aburi deşi ridicându-se şi prefăcându-se numaidecât în ploaie. Dar, lucru ciudat, nici marea, nici pământul nu se răceau! Dimpotrivă se încingeau tot mai tare! Până la urmă mi-a fost aşa de cald, că n-am mai putut răbda şi

m-am trezit…

Lumina mă bătea drept în ochi. Cerul era senin şi aerul atât de curat şi de proaspăt, încât îţi venea a crede că şi pe el îl spălase furtuna. Soarele abia se ivise de după piscul dinspre răsărit, rămas în urma noastră. Dar pe partea pe care ne aflam noi strălucea din plin şi acum, după ploaie, iarba şi frunzele sclipeau ca şi cum tot povârnişul ar fi fost presărat cu smaragde. Deasupra Tâjei pluteau pale de ceaţă alburie, care se ridicau tot mai sus pe povârniş, dar cum dădeau de mângâierea soarelui, se prefăceau parcă în valuri de aur şi se topeau. La miazăzi se înălţau munţii, învăluiţi într-un abur albăstrui, iar piscurile înzăpezite străluceau de-ţi luau ochii.

Soarele şi culorile atât de vii din jurul meu mă umplură de bucurie. Nu mai puteam sta locului.

— Scularea! strigai eu din răsputeri. Hai, somnoroşilor, sculaţi-vă!

Până să mâncăm şi să ne pregătim de drum, soarele puse stăpânire pe toată trecătoarea, iar ceaţa se risipi văzând cu ochii. Când am fost gata echipaţi, am coborât să vedem întâi râul.

Tija parcă turbase. Crescuse cu aproape un metru şi jumătate şi curgea clocotind şi vuind, iar apele ei tulburi şi

spumegânde purtau în vârtejuri smocuri de iarbă, crengi şi tot felul de gunoaie.

— Ehei, aici să construieşti un zăgaz şi o centrală electrică! Ia uitaţi-vă cum curge…

Paşca luă de pe jos o rămurică şi-o aruncă în apă. Drujoc, crezând pesemne că Paşca o zvârlise dinadins ca să i-o aducă el înapoi, se repezi după ea, dar apa era atât de repede, că-l purtă cât ai clipi la vreo doi metri de mai. Câinele se sperie, începu să dea din labe ca să iasă la mal şi prinse a scânci. Deodată un val îi trecu peste cap şi câinele înghiţi o gură de apă, dar peste o clipă ieşi, strănutând, la suprafaţă.

Drujoc era mânat drept spre stânca de care puhoiul se spărgea zgornotos, şi eram mai mult ca sigur că odată zvârlit de piatră, va fi strivit. Îngrozită, Caterinca scoase un ţipăt, iar Paşca, care ţinea grozav la căţel şi avusese de gând să-şi facă un cărucior şi să-l înhame, aşa cum ştia că fac cei din Zapolarie, porni în fugă de-a lungul malului… Numai Ghenadii nu se pierdu cu firea. Alergă într-un suflet înainte, pe mal, desfăşurând din fugă frânghia cu care nu apucase să lege povara de pe cal. Şi când îşi făcu vânt odată, aruncă laţul cu atâta îndemânare în apă, încât acesta ajunse foarte aproape de câine.

— Hai, Drujoc, prinde-l!

Câinele apucă cu dinţii frânghia şi Ghenadii îl trase spre el. Deodată, căţelul se dădu iar la fund, dar înţelegând, pesemne, că asta era singura lui scăpare, nu dădu drumul frânghiei, iar Ghenadii îl trase aşa de repede, încât mai să-l izbească de mai! Cum îl văzu ajuns la uscat, îl prinse în braţe.

Timp de un minut, Drujoc strănută şi tuşi, clătinându-se pe picioare, cu coada în jos. Apoi, după ce se scutură bine împroşcându-ne din cap până-n picioare, îşi îmbârligă iar coada şi începu să sară în jurul nostru, să se gudure şi să ne lingă pe toţi. După aceea alergă la mal, se zburli tot, mârâi şi începu să latre furios la apa tulbure. Când să plecăm, se mai întoarse de câteva ori, lătrând spre râul învolburat.

După ce am mers vreo şapte kilometri de-a lungul Tâjei, am poposit la o cotitură. După masă, când toţi se culcară pentru a se odihni, m-am dus ceva mai departe de tabără, m-am căţărat pe stânca ce se înălţa deasupra Tâjei şi m-am întins pe un locşor mai neted, încins de soare.

Chiar de la poalele stâncii, porneau – pentru a se pierde în depărtare – valurile întunecate, verzi, ale taigalei. Se revărsau prin munţi şi se prelingeau prin trecători şi chei. Ici, colo, în

luminişurile de prin păduri, străluceau covoarele verzi ale poienilor şi se ridicau semeţe stânci pleşuve, cafenii şi viorii. Deasupra lor, sus, sus de tot, în văzduhul încins, zbura lin un vultur – singura vietate pe toată întinderea aceea nemărginită a împărăţiei munţilor cu creste înalte şi a taigalei mute…

Mă gândeam ce linişte adâncă e în taiga şi ce departe eram de oraşele mari, unde-i atâta lume şi unde toate sunt atât de interesante. Feodor Elizarovici, Zahar Vasilievici şi toţi ceilalţi spun că ţinutul nostru e bogat – şi unchiul Mişa susţine că Altaiul e o ladă plină cu comori… O fi, nu zic ba, dar prea e ferecată cu şapte rânduri de lacăte lada asta! Ei, dacă unchiul Mişa sau chiar noi am găsi ceva, atunci să vezi viaţă! S-ar ridica uzine după uzine şi s-ar face tot felul de maşini, să nu mai mergem pe jos la Coltubî, ci să ne suim în maşină şi să ajungem acolo cât ai bate din palme…

Deodată, vulturul se lăsă în jos ca fulgerul şi singura fiinţă vie pieri din zare. De jur împrejur, numai taigaua nemişcată şi pustie… Toate visurile mele se risipiră… Îmi adusei aminte că la Coltubî se construia acum o centrală electrică. Da, la Coltubî o să fie lumină, dar la noi încă nu, fiindcă – vorba lui Ivan Potapovici – pentru treaba asta ai nevoie

şi de bani şi de oameni…

De multe ori ne gândisem, Ghenca şi cu mine, ce-o să facem după ce vom termina şcoala, dar nu ne hotărâsem încă de ce anume să ne apucăm. Acum însă ştiam bine că am să plec de prin locurile astea. Pe urmă oi vedea eu ce-oi face. Poate c-o să ajung marinar sau explorator, sau cine ştie ce mare învăţat…

Deodată, zării căpşorul Caterincăi răsărind pe după ridicătura pe care mă culcasem:

— Datu ce stai aici?

— Treaba mea! mă supărai eu. De ce te ţii scai de mine?

— Mare nevoie am eu de tine! se mânie fata. N-ai decât să rămâi aici cât poftești, că noi plecăm… Blegule!

Îmi scoase limba şi fugi. Eu, ce era să fac? A trebuit s-alerg în urma ei!

Am luat-o iar în sus pe Tâja, care curgea acum printre nişte culmi înalte. Unchiul Mişa şi Ghenadii cercetau pietrişul şi stâncile pleşuve ce ajungeau până la mal. Caterinca şi Paşca se uitau şi ei la pietre şi le alegeau pe cele care le plăceau mai mult. După vreo zece kilometri, unchiul Mişa se opri lângă un pârâu care se vărsa aproape perpendicular în Tija.

— Staţi, copii! Aşezăm tabăra! spuse el.

— Eu, nene Mişa – zise Ghenca, aş porni de-a lungul pârâului, să văd ce e mai încolo…

— Bine! Numai, vezi, nu te depărta prea mult!

Ghenca plecă şi noi ne apucarăm de lucru: am făcut un adăpost, am strâns vreascuri şi-am pus mâncarea la foc. Când să terminăm toată treaba, Ghenadii, leoarcă de sudoare şi cu sufletul la gură, se întoarse în goană, îi spuse ceva unchiului Mişa şi plecară împreună. Când se întoarseră, erau amândoi foarte veseli: desigur, descoperiseră ceva! Caterinca, curioasă – zor, nevoie – să-i arate şi ei ce descoperiseră!

— Ce să-ţi arătăm? o întrebă unchiul Mişa.

— Păi, ce-aţi găsit acolo!

— Mâine o să afli tot. Se pare că Ghenca a găsit un lucru minunat, dar pe care nu-l poţi pune în buzunar! Hai să mâncăm şi pe urmă o să ne apucăm de treabă…

După masă, unchiul Mişa ne spuse:

— Ei, copii, hai să facem acuma un mic bilanţ! Cred că o să schimbăm întrucâtva drumul: n-o să mai mergem pe malul Tâjei, fiindcă pârâul la care am ajuns ne poate duce la lucruri mult mai de seamă. Se pare că e mai „deschis” decât Tija… Dar acum ar fi bine să cercetăm şi materialul adunat. Ia deşertaţi-vă sacii!

Eu nu strânsesem pietre – şi fără asta aveam destul de lucru – aşa că numai Caterinca, Paşca şi Ghenadii îşi aduseră sacii. Primul scoase pietrele Paşca şi, fiindcă Zviozdocica era în grija lui, le băgase nu numai în sacul lui, dar şi în balotul cel mare. Acum răsturnase în faţa noastră o grămadă de bolovani!

— M-da-a… zise tărăgănat unchiul Mişa. Dac-ar fi după

tine, ai căra jumătate din Batârhan…

— Le-am luat aşa, ca să fie… îi răspunse Paşca. Dacă aflăm cumva printre ele şi o piatră scumpă? De aceea am strâns aşa de multe…

— Prea eşti prevăzător băiete!…

— E lacom, nu prevăzător! sări Caterinca.

— De ce să fie lacom! Cred mai degrabă că e vorba aici de lipsă de experienţă… În primul rând, când faci o colecţie, n-are rost să iei mai multe exemplare din acelaşi fel.

Şi unchiul Mişa, cercetând grămada, aruncă jumătate din ea.

— În al doilea rând, nu trebuie alese niciodată pietre prea mari. Sunt şi grele, şi nefolositoare. E de ajuns să fie mari cât palma, de pildă. Aruncă tot ce e de prisos, ca să nu mai cari degeaba atâta greutate… Dar mai întâi să vedem ce au strâns şi ceilalţi!

Caterinca îşi răsturnă şi ea pietrele. Erau toate netede, frumos rotunjite şi de felurite culori.

— Aşa-a! Vasăzică, Pavel adună pietre cât mai mari şi tu, Catia, numai pietricele viu colorate! Asta însă, dragii mei, nu se numeşte colecţie! Asta e numai joacă… Hai, Ghenadii,

deşartă-ţi şi tu sacul!

Ghenca avea o adevărată colecţie: pietrele lui nu semănau unele cu altele, erau curate, nici mari, nici mici. Dar unchiul Mişa nu fu mulţumit nici de data asta!

— Ce fel de piatră-i asta?

Ghenca nu ştia.

— Unde şi când ai găsit-o?

— Am uitat!

— Dacă nu ştii unde ai găsit-o, colecţia ta n-are niciun preţ! Hai, să zicem că la început nu le puteţi descrie, fiindcă deocamdată nu ştiţi. Dar trebuie neapărat să însoţiţi fiecare exemplar de o însemnare; unde, când şi în ce condiţii l-aţi găsit. Altfel, ce folos practic poate avea o colecţie ca asta?

La drept vorbind, niciunul dintre noi nu s-a prea necăjit că nu avea o colecţie la înălţime. Erau doar nişte pietre, pe câtă vreme colo, la pârâu, se descoperise ceva într-adevăr de preţ! Dimineaţa, am făcut toată treaba cu atâta însufleţire, încât am fost gata de marş de două ori mai repede ca de obicei!

Am stabilit azimutul şi am pornit-o de-a-dreptul spre apus. Drumul era foarte greu, mai cu seamă pentru Zviozdocica. Culmile printre care şerpuia albia pietroasă a pârâului se

apropiau mult una de alta. De fapt, era un fel de trecătoare, o potecă lungă şi îngustă printre munţi, stăvilită de pietre şi bolovani desprinşi din stâncile de sus. Trebuia să sări mereu de pe o piatră pe alta, şi de atâta sărit am transpirat şi ne-am înroşit de parcă am fi făcut cine ştie ce cursă!

După o jumătate de ceas, calea se mai lumină, trecătoarea se lărgi şi deodată, cu totul pe neaşteptate, ne pomenirăm la capătul unei vâlcele netede ca o masă, mărginită de amândouă părţile de povârnişuri aproape drepte, care se uneau în depărtare din nou într-un munte înalt. Vâlceaua se întindea spre Nord-Vest, ca o fâşie îngustă. În partea în care era mai largă n-avea mai mult de un kilometru şi jumătate. Până la mijloc era acoperită cu tufişuri, cu pâlcuri de mesteceni şi de zade – ceva mai departe se înălţau chiar şi câţiva cedri puternici – iar în zare se vedea pădurea, ca un perete întins şi întunecat. Numeroasele poiene acoperite de iarbă deasă erau presărate cu atâtea flori, încât îţi venea să crezi că cineva întinsese acolo tot felul de băsmăluţe împestriţate!

— Vai, ce frumos e! se minună Caterinca.

Ca la comandă, ne zvârlirăm şepcile în sus, strigând „ura”!

— Aveţi dreptate! zise unchiul Mişa. Face să strigaţi „ura”. Dar nu numai pentru că e atât de frumos, ci şi pentru descoperirea lui Ghenca! Descoperirea lui, ce-i drept, nu e de prea mare însemnătate, dar e totuşi ceea ce se cheamă o descoperire geografică…

Am început să strigăm şi mai tare şi când, răguşiţi de atâtea strigăte şi ţipete voirăm să căpătăm lămuriri, unchiul Mişa îşi desfăşură harta şi ne spuse:

— Iată, ăsta e punctul în care ne aflăm acum. După cum vedeţi pe hartă, nici urmă de… hai să-i zicem vale. În locul ei sunt marcate înălţimi dese. Aşa dar, cartograful care a făcut-o nici n-a pus piciorul aici, ci s-a mulţumit s-o întocmească din câte a auzit de pe la oameni sau, mai simplu, din imaginaţie. Asta în primul rând. Iar în al doilea, am dat peste un loc binecuvântat, în care natura îşi dezvăluie înaintea noastră o pagină din viaţa ei. Valea lui Ghenadii este un graben tipic!

— Ce-i aia „graben”?

— Ţineţi minte? V-am spus că atunci când se formau munţii, scoarţa pământului crăpa deseori şi se deplasa; o parte se ridica, alta se prăbuşea. Se întâmpla ca unele părţi de pe suprafaţa pământului să rămână însă pe loc, iar întinderea dintre

ele se lăsa în jos. O astfel de întindere se numeşte graben. Dacă prăbuşirea era adâncă, se umplea cu apă şi se prefăcea într-un lac. Aşa, de pildă, s-a ivit lacul Teleţcoe.

De lacul Teleţcoe auzisem şi noi de la Zahar Vasilievici, care fusese pe acolo şi vorbea adesea despre el.

— … Lacul Teleţcoe e un graben foarte mare: lung de şaptezeci şi şapte de kilometri şi lat de cinci. Dar sunt alţii şi mai mari; grabenul lacului Baical are şapte sute cincizeci de kilometri lungime, pe optzeci şi cinci lăţime şi peste o mie de metri adâncime. Grabenul pe care l-am găsit noi aici nu-i mare, dar constituie totuşi o descoperire pentru un geolog. Iată de ce ne-am schimbat drumul. Vom cerceta acum dezvelirile naturale ale acestui graben. Deşi au cam fost vânturate în unele locuri, iar în altele au fost acoperite de surpături, sunt totuşi foarte interesante, fiindcă putem găsi tot felul de lucruri neaşteptate… Ei, ce faceţi, veniţi cu mine?

Am primit cu un strigăt de bucurie şi am pornit la drum. E drept că n-am mers prea departe, pentru că ne-am aşezat tabăra într-o poieniţă de lângă pârâu. Unchiul Mişa ne spuse că locul acesta va constitui baza de cercetare a regiunii.

Ca un făcut, n-am putut lua parte la cercetări, fiindcă-mi

venise rândul să fiu de serviciu la bucătărie. M-am uitat cu pismă în urma lui Paşca şi a lui Ghenca care plecau. Caterinca se mai învârti ce se mai învârti prin tabără, apoi îşi făcu şi ea de drum. Zicea că trebuie să fie foarte multe mure pe acolo şi că se duce să culeagă, ca să ne facă compot.

După plecarea Caterincăi am pus la fiert supa şi apa de ceai, dar ai noştri tot nu veneau. În sfârşit se întoarseră, murdari, obosiţi şi atât de înfometaţi, că nici nu apucară bine să se spele şi puseră îndată mâna pe linguri. Nu găsiseră nimic deosebit şi erau morţi de oboseală, fiindcă e foarte greu să te caţeri pe stâncile acelea drepte.

Când să ne aşezăm la masă, unchiul Mişa tresări deodată:

— Daunde-i Catia?

În clipa aceea se ivi şi ea în goană, strigându-ne încă de departe:

— Unchiule Mişa, unchiule Mişa-a-a! Am făcut şi eu o descoperire!…

— Iar ai găsit o „fosilă”? o întrebă Paşca, râzând.

— Fosilă eşti tu!… Unchiule Mişa, am făcut într-adevăr o descoperire. Uite, acolo… – şi arătă cu mâna spre apus – culegeam mure şi am găsit…

— Ei, şi ce-ai găsit?

— Un lac!… Foarte mare! Şi rotund ca o farfurie…

Pe urmă ne-am dat seama că nu era chiar aşa de mare Lacul Caterincăi – cam două sute de metri în diametru – dar era de o frumuseţe neobişnuită. Nu l-am putut vedea însă decât atunci când ne-am apropiat de el, fiindcă era înconjurat jur împrejur de copaci înalţi. Din lacul acesta izvora pârâul care trecea prin Valea lui Ghenca. Paşca alergă îndată la mal, răscoli cu piciorul nisipul şi ne spuse că trebuie să fie şi peşti în lac, pentru că văzuse solzi în nisip. Apa era caldă, nu rece ca a Tâjei şi, bineînţeles, prima noastră grijă a fost să ne scăldăm. Pe urmă ne-am întins puţin pe nisipul fierbinte. Unchiului Mişa îi plăcu lacul foarte mult şi fu de părere să ne mutăm tabăra pe malul lui.

Zis şi făcut. După vreo două ceasuri, noua noastră tabără era gata aşezată. Ne-am băut ceaiul, minunându-ne de restrângerile focului nostru în apa lucie ca oglinda. Soarele apusese şi pe cer se aprinseseră candelele stelelor. Parcă erau două ceruri: unul sus, altul jos, în lacul în care străluceau luminiţele tremurătoare ale stelelor.

Unchiul Mişa fu de părere ca lacul să poarte numele Catiei de vreme ce ea îl descoperise! Chiar şi fără asta

Caterincăi nu-i mai ajungea nimeni la nas! Dar fiindcă toţi trăgeam nădejde să facem câte o descoperire tot atât de însemnată ca a ei, ne-am învoit: las’ să fie Lacul Caterincăi!

8. STĂPÂNUL LACULUI ROTUND

Spre marea noastră mirare, a doua zi dimineaţă Paşca ceru singur să rămână de serviciu în tabără. Noi, înarmaţi fiecare cu câte un ciocan, pornirăm spre râpă. Caterinca ducea ruleta şi ajuta unchiului Mişa să măsoare grosimea straturilor, iar Ghenadii aducea probele. La o vreme, m-am apucat şi eu să strâng probe, şi-am luat-o înainte de-a lungul peretelui stâncos. Peretele nu era drept şi neted, aşa cum ni se păruse nouă când îl văzusem din depărtare, ci plin de crăpături şi de ieşituri. Sus de tot, vârful era ros şi piatra se surpase, rostogolindu-se în valuri. Mergând aşa, m-am rătăcit de ceilalţi, dar nu m-am dat bătut şi am mers mai departe.

Cercetând cu luare aminte râpa şi surpăturile, am spart toate pietrele care mi s-au părut neobişnuite, dar n-am găsit niciuna care să semene cu smaragdul. Am dat numai de pietre al căror nume nu-l ştiam, alblăpoase, cenuşii, gălbui sau porfirii (aşa cum le spunea unchiul Mişa), zgrunţuroase, roşietice şi

nimic altceva. O singură dată am dat peste o piatră mai altfel, dar era de culoare verzuie-murdară, ca un ciob de sticlă, şi când am dat cu ciocanul în ea, s-a făcut bucăţele-bucăţele. Nu, cu siguranţă că nu era un smaragd!

Mă pregăteam tocmai să mă întorc când, aruncând o ultimă privire asupra peretelui, zării la vreo zece metri de pământ o adâncitură sau mai bine zis o deschizătură nu prea mare. Cum de acolo, de jos, nu puteam s-o cercetez, am încercat să mă caţăr mai sus. Nu te puteai urca însă pieptiş, fiindcă de la deschizătură cobora un povârniş repede şi aproape neted, unde n-aveai de ce să te apuci, iar jos era un val înalt de grohotiş. Dacă urcam însă dintr-o parte, puteam ajunge, sprijinindu-mă în marginile crăpăturilor şi de pietre, până la o mică cornişă care se afla sub deschizătura aceea. Cornişa o puteai străbate numai pe o coastă, lipit de perete, dar când am ajuns în dreptul deschizăturii, s-a mai lărgit şi am putut să mă aplec. Şi, ce să vezi? O firidă mică, aproape rotundă, presărată toată cu cristale!…

Am închis ochii, mi-am ţinut răsuflarea şi iar i-am deschis. Cristalele însă nu pieriseră! Erau acolo netede, lucioase şi străvezii ca sticla! Sigur că erau diamante! Cum le-ar fi putut

cineva asemui cu smaragdele?!… Mi-am şi închipuit cum au să caşte gura ceilalţi când o să scot foarte nepăsător din buzunar un pumn de diamante şi când o să le răstorn, aşa, cu indiferenţă, în faţa unchiului Mişa!…

Într-unul din pereţii laterali am văzut un locuşor în care crescuse o constelaţie întreagă de cristale mari. Le-am desprins cu grijă, aşa cum erau acolo, chiar şi cu pământul în care fuseseră înfipte. Să nu vă închipuiţi că a fost chiar aşa de uşor! Nu uitaţi că eram aplecat în gaură, că mă ţineam de marginea ei cu mâna dreaptă şi că trebuia să le smulg cu mâna stângă. Dar până la urmă, constelaţia tot a mea a fost! Deodată însă, făcând o mişcare greşită, am început să lunec la vale pe povârnişul acela prăpăstios! Dacă n-aş fi avut cristalele, aş mai fi încercat să m-agăţ de ceva, ca să nu cad aşa de repede! Dar aşa, am închis doar ochii, am ridicat cristalele cât mai sus şi, julindu-mi spatele de toate colţurile şi de toate ascuţişurile, m-am lăsat să cad, făcând o dâră adâncă în surpătura de pietriş. Ce-are a face că mă ustura spatele de-mi venea să plâng; eram fericit că-mi scăpase comoara neatinsă! Am dat fuga înapoi după unchiul Mişa şi după copii, dar pe urmă mi-am zis că ei trebuie să fi plecat de-acolo, şi am luat-o spre tabără.

De departe, am auzit însă pe cineva strigând:

— Ajutor! Săriţi! Mă înec!

Am vârât cristalele în buzunar şi am alergat într-un suflet până acolo. Tabăra era pustie. Numai Drujoc alerga pe mal, când lătrând, când schelălăind, cu ochii la lac. Deodată auzii iar un strigăt:

— Vai! Mă înec!… Ajutor!

Ţipase Paşca! Era în mijlocul lacului şi înota, dar într-un fel curios. Mai bine zis nu înota, ci stătea pe loc, ghemuit, şi când înainta, când se oprea locului, când pornea îndărăt, ca racul. De înecat, nu se îneca, fiindcă era tot deasupra apei. Stătea însă pe ceva care se mişca repede dintr-un loc într-altul, şi când acel ceva se mişca mai încet sau se oprea, tăcea şi Paşca, dar cum pornea iar, ţin-te urlete!

M-am dezbrăcat repede, cu gândul să ajung înot până la el, dar pe urmă mi-am spus că aşa n-am să-l pot scoate din apă. Zării lângă mal un trunchi care plutea. M-am culcat atunci pe el şi am vâslit cu mâinele spre Paşca, care începuse acum să se învârtească în cerc, stârnind în jurul lui vălurele-vălurele.

Dacă Paşca nu s-ar fi oprit, n-aş fi izbutit să-l ajung. Când am venit aproape de el, am văzut că şedea pe o mică plută, pe

jumătate cufundată în apă.

— De ce urli? Credeam că te îneci şi când colo!…

Paşca n-avu timp să-mi răspundă, că pluta se smuci şi începu iar să facă mişcările acelea ciudate. Uneori se apleca şi intra şi mai mult în apă.

— E un p-peşte! bâlbâi Paşca. Cred c-am prins un r-rechin…

— Prostule! Rechinii trăesc numai în mare!

— Ei, a-atunci e vreun p-peşte dinainte de p-potop…

Pesemne că între timp peştele obosise, pentru că pluta se mişcă tot mai încet şi, până la urmă, se opri locului.

— Hai, vâsleşte! i-am strigat eu, şi-am început să vâslesc spre mal.

Pluta se smucea şi aluneca uneori într-o parte, dar izbutirăm totuşi să ne apropiem încetul cu încetul de mai. Cât a ţinut drumul, Paşca îmi povestit, gâfâind şi bâlbâindu-se, toată întâmplarea.

Înadins rămăsese în tabără, ca să poată pescui în voie. La ţărm prinsese însă nurmai peşte mărunt. Atunci ce i-a dat în gând? A tăiat patru beţe, le-a legat între ele şi şi-a făcut o plută. Era cam şubredă şi când Paşca se aşează pe ea, se scufundă

aproape toată în apă. De plutit însă plutea şi cu ajutorul ei înaintă la vreo douăzeci de metri de mai. Deşi unchiul Mişa îi scuturase bine sacul la plecare, nu văzuse undiţa de sfoară groasă răsucită, a lui taică-său pe care Paşca o luase cu el. Cârligile erau de sârmă de oţel, învelite la capăt cu sârmă de alamă. Când ajunse la apă mare. Paşca puse nada şi aruncă undiţa. O aruncă şi-o scoase de câteva ori, fără să prindă nimic, şi era gata să se lase păgubaş şi să se întoarcă la mal, când, aruncând-o ultima oară, simţi că sfoara se-ntinde deodată şi abia avu când s-o înfăşoare în jurul băţului.

Dacă pluta ar fi fost mai grea sau sfoara mai slabă, totul s-ar fi isprăvit la prima smucitură. Dar aşa cum se petrecură lucrurile nu Paşca prinse un peşte ciudat, ci peştele îl prinse pe Paşca! Băiatul se dezmetici abia când pluta ajunse în mijlocul lacului şi când începu să fie zgâlţâit dintr-o parte într-alta. Nu mai putea să desfacă sfoara udă şi foarte strâns înfăşurată. Cel mai nimerit ar fi fost s-o taie, dar n-avea cuţit şi nu se-ndura nici de peştele acela neobişnuit pe care-l prinsese. Trecea când prin chinul disperării, când prin bucuria nădejdii, şi nu se hotăra nici să sară de pe plută, dar îi era frică şi să rămână pe ea!

Am vâslit spre malul celălalt, care era mai aproape, şi am

început să tragem încet prada pe uscat. E drept că se împotrivea, dar n-avea încotro. Când ajunse în apa mică de la mal, văzurăm o spinare lată, întunecată şi pătată înspre burtă; peştele începu iar să se zbată, împroşcându-ne cu apă. Dar l-am tras totuşi pe uscat şi… am scos un strigăt de uimire: nu mai văzusem peşte aşa de mare!

Paşca fu de părere să-i dăm cu o piatră în cap, că altfel, după ce s-o odihni, o să sară iar în apă, dar nu avu curaj să se apropie singur de el. Peştele răsufla cu gura căscată, bătea înnebunit cu coada în nisip şi se zbătea, dar din ce în ce mai slab şi mai domol. Paşca luă o ramură mai groasă şi, de departe, îl pocni cu ea în cap; peştele rămase liniştit şi după un timp muri.

Era foarte greu, şi eu am fost de părere că ar fi bine să ne aşezăm iar pe plută ca să trecem lacul, dar Paşca zicea c-ar fi mai bine să ocolim, s-o luăm de-a lungul malului, ca nu cumva să se mai prindă ceva de plută şi să ne-nnecăm de-a-binelea de astă dată. Am băgat atunci peştele în apă şi l-am tras după noi ca o luntre trasă la edec.

Eu am fost primul care am văzut urmele acelea mari de cizmă care se întindeau până la mal, de unde se întorceau apoi pentru a pieri în iarba ce creştea pe marginea malului nisipos.

În jurul nostru nu era ţipenie de om. Totuşi, trecuse de curând cineva pe acolo, fiindcă urmele erau proaspete, fie din ajun, fie chiar din ziua aceea. Altfel le-ar fi spălat ploaia care căzuse cu două zile în urmă.

Bine, dar cine era omul care o lăsase? Cine era şi ce căuta acolo? De ce fugise? Fiindcă avea treabă sau fiindcă apărusem noi lângă lac? Dar dacă ne-a văzut, de ce n-a venit în tabără?…

Ne-am gândit multă vreme la urmele acelea tainice, dar când ne-am adus aminte că tabăra noastră rămăsese fără pază, ne-am grăbit spre ea.

Peştele trebuia curăţat şi gătit pentru prânz, dar noi voiam ca ceilalţi să vadă vânatul în toată măreţia lui. Noroc că ai noştri se întoarseră repede şi cum era de aşteptat, rămaseră uluiţi când văzură un peşte aşa de mare. Paşca se fălea atât de mult, încât am început şi eu să povestesc celorlalţi cum l-am găsit ghemuit pe plută urlând ca din gură de şarpe: „Ajutor! Săriţi! Mă înec!…” Râseră cu toţii de se prăpădiră, dar unchiul Mişa ne spuse că nu-i nimic dacă se temuse. Principalul e că nu se lăsase, deşi-i fusese frică. Taimenul1) e un peşte foarte mare şi chiar un om în toată firea abia i-ar fi putut veni de hac. Fusese un adevărat stăpân al lacului!…

Deodată, Caterinca îmi văzu spinarea şi strigă:

— Vai de mine, unchiule Mişa, ia te uită ce-i pe spinarea lui Colca!

Atunci mi-am adus aminte de diamantele mele, care rămăseseră în buzunarul pantalonilor. Cred că n-am izbutit să fac pe nepăsătorul; mi-a crescut chiar inima de bucurie când am văzut uimirea de pe feţele celorlalţi.

Unchiul Mişa se uită cu luare aminte la constelaţia mea de cristale şi zise:

— Bravo! Frumos exemplar! Cred că va fi o podoabă a colecţiei voastre!

— Cum? Astea nu-s… am început eu, dezamăgit.

— E un minunat exemplar de cuarţ cristalin. Ai avut noroc că ai găsit cristale atât de mari şi de curate, deşi nu făcea să-ţi sdreleşti spatele pentru asta! Cuarţul e doar un mineral foarte răspândit!

Eram atât de dezamăgit şi de amărât, încât am lăsat-o pe Caterinca să-mi ungă spatele cu tinctură de iod fără să crâcnesc. Nici măcar nu m-am mai supărat pe ea când mi-a spus că semăn acum cu o zebră. Ce bine că nu apucasem să mă laud şi că nu deschisesem gura să le spun de diamante…

Taimenul era gras şi gustos şi ne-am ospătat împărăteşte din carnea lui. Scheletul l-am păstrat pentru colecţia şcolii.

— Dacum de-a nimerit în lacul ăsta? întrebă Caterinca după masă, când toţi se culcaseră.

— Greu de spus. Poate că pârâul a fost cândva mai mare şi peştii ăştia au venit pe el să-şi depună icrele în lac. Apa a scăzut şi ei au rămas aici. Sau poate că icrele au fost aduse de păsări şi din icre a ieşit peştele ăsta mare. De prins n-are cine să-i prindă, că pe aici nu-s oameni…

Deodată mi-am adus aminte de urme:

— Ba sunt, unchiule Mişa! Că am văzut noi urme, de cealaltă parte a lacului…

— Nu mai spune! Cine poate fi? Ia, hai să vedem…

În zadar am scotocit prin toate tufele din vecinătatea urmelor, că n-am găsit nimic. Ghenca se uita cu băgare de seamă la urmele de cizme din nisip. Se aplecase atât de tare, încât era cât pe ce să dea cu nasul în ele. După o bucată de vreme spuse:

— Omul e şchiop de piciorul drept. Vedeţi? Urma dreptului e mai slabă şi numai pe jumătate! Sigur că-i şchiop!

— Se poate – zise unchiul Mişa. Omul însă a plecat de

mult şi nu face să ne mai batem capul cu urmele astea… Hai, să ne întoarcem în tabără!

Dar Ghenca, încruntat, se gândea la ceva şi nu se urni din loc.

— Staţi! Mi-aduc aminte! strigă el deodată. Sunt aceleaşi urme!… Unchiule Mişa, când am pornit să te prindem… Ghenca se opri, înroşindu-se – adică atunci când… Când… te căutam… am văzut după casă nişte urme la fel ca astea!…

— Ce-s poveştile astea? zise Paşca. Şi ce-i dacă seamănă? Cine să vină aici?

Ghenca, desigur, o luase razna şi de astă dată! Ei, şi ce-i dacă semănau urmele între ele! Asta nu dovedea nimic!

Bine, dar totuşi ce căutase omul acela aici şi unde pierise aşa, dintr-odată?

Curioşi şi îngrijoraţi totodată, ne-am întors în tabără.

Pesemne că valea nu era chiar pustie, pesemne că locuia cineva pe aici, iar lacul nostru rotund mai avea poate un stăpân în afara peştelui lui Paşca. Un stăpân adevărat!

1). Taimen – peşte siberian din familia somonilor. (N. R.)

9. BRACONIERII1)

A doua zi am mers până la cel dintâi popas, măsurând straturile şi adunând tot felul de pietre. Peretele, din ce în ce mai scund, se prefăcu până la urmă într-un deal pe care creşteau şi brazi obişnuiţi, şi pini argintii. Îngustându-se treptat, valea fu închisă deodată de un munte înalt, acoperit până sus de o pădure deasă. Unchiul Mişa ne spuse atunci că dacă ne-am întoarce la râu pe vechiul nostru itinerar, ar fi un drum prea lung şi atunci ne-am hotărât să trecem muntele, ca să ne urmăm calea spre Nord-Vest.

În vale, pădurea era luminată ici, colo, de poieni însorite, acoperite cu un covor de iarbă deasă şi proaspătă, aproape cât Caterinca de înaltă. Unchiul Mişa, care mergea înainte, se opri deodată la marginea unei asemenea poieniţe şi ridicând mâna, ne făcu semn să venim lângă el. Păşind încet, ne-am apropiat, dar n-am văzut nimic, din pricina ierbii înalte. Atât puteam desluşi: că se mişca ceva în mijlocul poienii. Unchiul Mişa îi ajută Caterincăi să se suie într-un copac; fata se căţără cât putu mai sus, dar se dădu repede jos:

— Acolo doarme o vacă roşcată şi lângă ea sta un viţeluş. Vai, ce drăguţ!…

O vacă? Ce să caute o vacă aici! Am fi vrut să ne uităm şi

noi, dar rămăsesem ţintuiţi locului, de teamă să nu speriem animalul acela necunoscut.

— Nu doarme! ne spuse după un timp Ghenca. E un hoit. Nu vedeţi ciorile?…

Într-adevăr, pe ramurile unui brad din apropiere se aşezaseră două ciori care croncăneau de zor, uitându-se spre poiană. Apoi veniră altele, mereu altele, tot mai multe!

— Da, ciorile au simţit că e o mortăciune pe aici…

Ne-am ascuns în iarba aceea înaltă şi am început să ne târâm spre inima poienii. În mijlocul ei am zărit întins la pământ un animal mare, roşcat, în jurul căruia se învârtea un pui slăbuţ, cu picioarele subţiri şi cu pete cafenii pe şold. Puiul, când se apleca şi lingea botul maică-sii, când o împingea cu capul de parc-ar fi vrut s-o deştepte, când înlemnea pe loc pe

picioruşele-i firave şi tremurătoare.

O creangă trosni sub mine şi atunci puiul, speriat, tresări şi se repezi într-o parte, dar se lovi de Caterinca şi căzură amândoi. Noroc că-l prinsese Caterinca cu mâinile de gât. Am alergat şi eu să-i dau o mână de ajutor.

— E o căprioară! strigă Ghenca. Am mai văzut o blană ca asta la Zahăr Vasilievici!

— Da! făcu unchiul Mişa. E o căprioară! Numai că n-a murit de moarte bună, ci ucisă de cine ştie ce nemernic!

Într-adevăr, în frunte, chiar deasupra ochiului, căprioara avea o rană de glonte, iar din pulpa dreaptă a piciorului dinapoi cineva tăiase o bucată mare de carne. Vânătorul nu putuse lua toată prada cu el. Se mulţumise să taie bucata cea mai bună şi-şi văzuse de drum. Pesemne că iedul, care stătuse ascuns, se apropiase abia atunci de maică-sa.

Pentru un pic de carne cineva omorâse un animal mare şi puternic, iar iedul, rămas fără mamă, avea fără doar şi poate să piară şi el!

— Nemernici ca ăştia ar trebui băgaţi la puşcărie! zise Ghenca.

— Ai dreptate, fu şi unchiul Mişa de părere. Dacă nu

pentru altceva, numai pentru că vânătoarea e oprită acum! Ucigând mama, el a omorât şi iedul!

— Trebuie să fie un străin – hotărî Ghenadii – că ai noştri nu omoară animalele acum… Hai să-l prindem!

— Şi crezi c-ai să-l găseşti? se împotrivi Paşca. Ca şi cum ai căuta un ac într-o claie de fân!…

În timpul acesta, Caterinca îşi tot făcea de lucru cu iedul: ba îl mângâia, ba îi şoptea nu ştiu ce la ureche, ba îl săruta drept în botişorul lui negru. Iedul se trăgea înapoi şi dădea din cap. Caterinca spuse că pentru nimica în lume nu lasă iedul acolo, pentru că era sigură că dacă rămâne singur, o să moară.

— Bine, dar ce-ai să faci cu el?

— O să-l luăm cu noi! Nu-i aşa, unchiule Mişa? îl luăm şi-l cresc eu…

— Ei, asta-i! Dar cu ce o să-l hrăneşti? Poate că nici n-a învăţat încă să pască!

— Ba paşte, paşte! strigă ea. Ia uitaţi-vă!

Caterinca rupse un smoc de iarbă şi-o aduse iedului. Acesta, după ce o mirosi, luă câteva fire în gură, dar le scuipă îndată.

— Ei, vezi? Nu ştie încă să mănânce!

De inimă rea, Caterincăi îi dădură lacrimile.

— Oricum, tot nu-l las! Chiar de-ar fi să rămân singură cu el aici! Aşa să ştiţi!

— Ei, bine, bine! Ia-ţi iedul!

Caterinca făcu repede un lat din frânghie şi i-l petrecu pe după gât. La început, iedul se împotrivi, dar după un timp se linişti şi merse în urma ei, călcând mărunt pe piciorușele-i subţirele. Obosi însă repede şi începu să rămână în urmă, iar din pricina lui rămase în urmă şi Caterinca. Atunci, unchiul Mişa îl luă ca pe un copil în braţe şi-l legă pe spinarea Zviozdocicai, iar Caterinca, vesela, o porni înainte, după coacăze negre.

Dădusem ocol unor grămezi mari de pietre şi urcam acum pe îndelete povârnişul, când deodată auzirăm înaintea noastră nişte bufnituri şi glasul Caterincăi care striga:

— Repede! Aici! Veniţi repede aici!

Pesemne că dăduse peste un şarpe! Am alergat în partea de unde se auzea strigătul şi-am ieşit într-o poiană, unde o văzurăm pe Caterinca sărind şi lovind cu un băţ gros pământul care fumega!

Foc! În taiga, focul e de o mie de ori mai primejdios decât şarpele!

Flăcări nu se vedeau încă, dar printre pâlcurile de verdeaţă şi printre vreascuri şerpuiau şi se întindeau pe pământ pâlpâiri scânteietoare. Peste poiană se şi lăsa un miros iute şi înţepător, de iarbă arsă… Am pus mâna repede, la nimereală, pe câte un băţ şi am început să stingem focarele care se întindeau.

Unchiul Mişa şi Paşca veniseră şi ei în fugă. Am împresurat atunci poiana într-un cerc, pentru ca focul să nu se întindă mai departe, şi dă-i cu beţele în pământ! Flăcările se stinseseră de tot şi acum se ridica un fum gros, în care, ici, colo mai scânteiau din când în când smocuri de iarbă uscată, aprinse.

Până la urmă, am stins focul, dar iarba tot mai fumega. Abia atunci am auzit murmurul pârâului, care curgea chiar la marginea poienii şi, punând mâna pe ceainic şi pe căni, am turnat din plin, cu răbdare, apă peste toate locurile care fumegau.

La toată treaba asta din urmă Caterinca nu ne mai ajută. Se aşeză pe jos şi ţinându-se de picioare, plângea încetişor. Văzând că focul se înteţeşte, se repezi să-l stingă. La început, nu simţise nicio durere şi alergase aşa desculţă cum era prin iarba care se aprinsese. Acum o dureau arsurile.

Când văzu picioarele Caterincăi, unchiul Mişa rămase

uluit. Îşi luă repede sacul, scoase soluţie de hipermanganat şi-i spălă bine picioarele. Luă apoi o sticlă pe care o încălzi întâi şi din care îşi scurse în palmă ceva gros care semăna cu ceară. După ce-i unse arsurile, îi bandajă picioarele. Acum Caterinca nu mai plângea, ofta doar încetişor.

— Te doare tare, Catia? o întrebă unchiul Mişa.

— Mă arde!

— De ce ai alergat desculţă prin foc?

— M-am speriat… N-aţi văzut că flăcările se întindeau spre copaci?

Într-adevăr, izbutisem să stingem focul tocmai când ajunsese la doi paşi de copacii căzuţi, după care se întindea un loc cu copaci uscaţi acoperiţi cu muşchi şi cu licheni. Dacă focul ar fi ajuns până acolo, nu l-am mai fi putut stinge!

Cu un an în urmă am alergat tot satul, cu mic şi mare, la Coltubî să stingem focul aprins de un trăsnet şi care se întindea spre lanurile de grâu ce dădeau în pârga…

În taiga nimic nu-i mai groaznic decât focul, cu flăcările lui şuierătoare, care se ridică spre cer, şi cu cedrii şi brazii seculari care ard ca nişte torţe; înnebunite de groază, toate vietăţile fug care încotro, iar pe locul pe unde a trecut pârjolul,

rămâne mulţi ani un pustiu negru şi mort…

Caterinca se purtase ca o eroină. Ce-are a face că acum sta şi plângea?

— Ce ne facem cu tine? N-o să mai poţi merge, nu-i aşa?

— Ba am să pot! Am să pot! şi Caterinca sări în picioare, dar ţipă de durere, se îngălbeni la faţă şi se aşeză repede la loc. Nu, nu pot…

Şi începu iar să plângă.

Îngrijorat, unchiul Mişa îşi trecu mâna pe faţă şi căzu pe gânduri.

— Ce să facem, copii? Va trebui să ne întoarcem!… Dar ia, staţi! Am plecat de cinci zile şi merindele noastre sunt cam pe sfârşite. Ştiu bine că voi sunteţi gata să mergeţi până la capătul pământului, dar Catia are arsuri serioase şi are nevoie de îngrijiri. Voi nu vreţi ca ea să se chinuiască numai aşa, ca să vă facă vouă plăcere! Aşa e?… De aceea, ordon expediţiei: acasă!

Cum rămânea însă cu smaragdele? Cum rămânea cu toate descoperirile pe care nădăjduiam să le facem? N-aveam încotro! Trebuia să ne întoarcem!

Am aşezat-o pe Caterinca pe Zviozdocica, lângă puiul de căprioară, şi am pornit la drum.

Chiar la marginea poienii, Ghenadii, care mergea în fruntea coloanei, se opri şi arătă spre pământ: acolo făcuse cineva focul de curând şi pe cenuşa risipită în jur se deslușeau iar urme de cizme!

— Vedeţi? E tot şchiopul ăla!

Într-adevăr, erau aceleaşi urme! Necunoscutul care îşi lăsase amprenta piciorului pe malul lacului era undeva, înaintea noastră! Pesemne că tot el omorâse căprioara şi nu stinsese focul la plecare!

— Hai să-l prindem, unchiule Mişa! propuse Ghenca, şi nările îi tremurară de ură.

— Aşa s-ar cuveni… dar asta ne-ar lua timp şi trebuie s-o ducem pe Catia cât mai repede în sat!…

Unchiul Mişa determină pe hartă locul şi topografia itinerariului nostru (şi el făcea ridicări topografice, spunând că munca în doi te fereşte de greşeli). Dacă o luam drept, nu aveam decât vreo douăzeci de kilometri până în sat, dar asta însemna s-o luăm printr-un desiş prin care cu greu am fi străbătut, chiar dacă n-am fi avut-o şi pe Zviozdocica cu noi. Dar aşa, cu ea, era aproape cu neputinţă.

— În loc să închidem prin marşul nostru de întoarcere a

treia latură a unui triunghi – hotărî unchiul Mişa – vom închide cele două laturi ale unui trapez neregulat. N-o s-o mai luăm spre Nord-Est, ci de-a-dreptul spre Nord, până ce-o să dăm de drumul care duce spre Coltubî. E mai departe, dar va fi mult mai uşor, şi vom ajunge deci mai repede!

Am luat-o de-a-curmezişul, peste deal, şi-am mers până seara târziu.

— Bravo, băieţi, aţi rezistat bine! spuse unchiul Mişa. Îmi pare rău, dar trebuie să ne grăbim, Catia s-ar putea simţi mai rău…

Fata făcea tot ce-i stătea în puteri ca să se stăpânească şi nu se văita, deşi se vedea c-avea dureri foarte mari. Eu culegeam mure din mers şi i le duceam, dar ea nu le mânca, ci le dădea puiului de căprioară, care le lua în gură şi le morfolea, dar nici gând să le înghită. Asta pe Caterinca o necăjea mai mult decât picioarele ei arse, pentru că se temea să nu moară iedul de foame.

Am mâncat pe întuneric. Caterinca avea mult de lucru cu puiul: îşi înfăşurase degetul într-o cârpă muiată în apă călduţă şi îndulcită şi i-l dădea să-l sugă!

A doua zi în zori am îmbucat ceva în fugă şi-am plecat

mai departe; spre amiază, ajunserăm la punctul din care începea coborâşul, de cealaltă parte a muntelui.

— Staţi! strigă deodată Ghenadii. Uite-l!

La cel mult un kilometru de noi zărirăm o dâră de fum, care se ridica lin în văzduhul liniştit.

— El e! strigă Ghenca. Hai, repede!

Unchiul Mişa se uită întâi cu luare aminte la fum, apoi ne privi lung, îşi cercetă puşca şi rosti în cele din urmă:

— Bine! Pavel şi Catia sa rămână aici cu Zviozdocica, Noi, ceilalţi, la drum!

Am alergat tot timpul, temându-ne ca nu cumva omul care aprinsese focul să piară din nou fără urmă!

Vâjâitul unui izvor care ţâşnea din stâncă ne acoperi zgomotul paşilor şi ne îngădui să ne apropiem nebăgaţi în seamă de copacii de la marginea poienii.

Lângă foc zărirăm un om bărbos, gol până la brâu. Pesemne că-şi spălase cămaşa de curând, fiindcă o văzurăm întinsă, ceva mai încolo, pe iarbă, la uscat. Deasupra focului atârna un ceaun afumat. Omul se ridică, se apropie şchiopătând de cămaşă şi o luă, tocmai în clipa în care unchiul Mişa, făcându-ne semn să stăm locului, ieşi de după copaci şi spuse cu

glas tare:

— Bună ziua!

Omul îşi trase repede pe el cămaşa, care pârâi din cusături, şi rămase cu ochii posomoriţi şi îngrijoraţi, aţintiţi asupra unchiului Mişa. Apoi fără să-i răspundă nimic, se întoarse la ceaun. Abia când ajunse acolo se îndură să mârâie:

— Bună!

Unchiul Mişa se apropie, se uită la necunoscut, se uita în jur şi zări o bucată de piele cu păr roşcat. Arătând cu capul spre ea, întrebă:

— Proaspăt vânatul?

— Ce, eşti flămând? Stai jos, să te ospătez…

— N-am venit ca oaspete!

— Dacă n-ai venit ca oaspete, atunci vezi-ţi de drum!

— Ba mai stau! Să văd şi eu ce mai e pe aici!

— N-ai decât, priveşte! Asta nu costă parale!

— E-n regulă!

Vorbeau în fraze scurte, cântărindu-se din priviri unul pe altul.

— Ei, te-ai uitat? Ţi-ajunge? Acum, hai, şterge-o!

— Nu, că n-am văzut încă tot. Uite, de pildă, nu ţi-am

văzut legitimaţia!

— Dar cu ce drept mi-o ceri dumneata? se încruntă şchiopul. Du-te, cât vorbesc cu binele, că de nu îţi arăt eu legitimaţie… Legitimaţia mea e o puşcă ghintuită… şi se îndreptă spre un copac de care era proptită arma.

— Stai pe loc! îi porunci unchiul Mişa. Nu face pe nebunul, că a mea e cu zece gloanţe!…

Şchiopul se opri şi se uită în altă parte, făcând pe omul căruia nu-i pasă de nimic. Fără să vreau, m-am uitat şi cu într-acolo, şi abia atunci am băgat de seamă că Ghenca se făcuse nevăzut. Nu cumva fugise de frică?!

— Mai bine să ne înţelegem cu frumosul – zise unchiul Mişa. Legitimaţia!

— Mi-e frică să n-o murdăresc – îi răspunse şchiopul în bătaie de joc – de-aia o las acasă!

— Dar buna cuviinţă tot acasă ai lăsat-o?… Dumneata ai împuşcat căprioara? Nu ştii ce spune legea?

— Nu mă învăţa tu legile pe mine. Ia te uită ce om al legilor aflai aici!

— Nu te-nvăţ eu, dar au să te înveţe alţii. Ce cauţi în taiga?

— Ce te legi de mine, omule? strigă şchiopul. Slobod sunt să fac ce vreau şi să umblu pe unde îmi pofteşte inima!

— Ai fi dumneata slobod să faci ce vrei cu dumneata, dar nu şi cu taigaua! S-a înţeles? Şi nu ţipa la mine, că nu mă sperii…

De după copacul de care era proptită arma şchiopului zării o mână care luă puşca şi dispăru. Era mâna lui Ghenca! Îmi venea să sar în sus de bucurie.

Ghenca, cu arma la ochi, făcu câţiva paşi şi se opri drept în spatele şchiopului.

— Ei, cum rămâne? Ai legitimaţie?

Şchiopul se pleca spre carâmbul cizmei şi începu să scotocească; în timpul acesta însă, în spatele lui Ghenca foşniră tufişurile şi din ele sări ca o pisică un băieţandru care se aruncă asupra lui. Izbit din spate, Ghenca se clătină, dar îşi reveni repede şi, luându-se la trântă cu el, căzură amândoi de-a rostogolul pe iarbă. Atunci nu m-am mai putut stăpâni şi m-am repezit să-l ajut pe Ghonca. Băieţandrul era voinic şi iute ca un ţipar, dar tot am izbutit să-l culcăm la pământ. Când i-am văzut însă chipul, am rămas încremeniţi.

— Vasca!

— Ei, da! Vasca… mă îngână Vasca Scerbatâi, gâfâind. Vitejilor!… Doi contra unul! Daţi-mi drumul! Ce-aţi tăbărât aşa pe mine?…

— Cum, băieţi, îl cunoaşteţi? se miră unchiul Mişa.

— E Vasca Scerbatâi, din satul nostru…

— Daţi-i drumul! Dar dumnealui cine e? întrebă unchiul Mişa arătând spre bărbos.

— Nu ştiu. Nu-i de la noi!…

— E unchiul meu! răspunse Vasca supărat, potrivindu-şi cămaşa.

— Minţi, că n-ai niciun unchi!

— Ba am, locuieşte lângă Minusinse, dar a venit să mai stea pe la noi…

— Şi totodată să caute şi ceva aur, nu-i aşa? zise unchiul Mişa, întorcându-se spre necunoscut. De ce ţi-ai luat lopata şi târnăcopul?

— Ce, m-ai prins dumneata căutând aur?

— Nu te-am prins cu aurul, dar te-am prins făcând braconaj. Vânatul e acum oprit. Dar dumneata ai împuşcat o căprioară, ai ciopârţit-o şi ai lăsat-o în pădure. Asta este curat braconaj. Afară de asta, aţi mai pus foc şi taigalei!

— N-am pus niciun foc! se repezi Vasca.

— Aţi lăsat focul nestins în taiga şi asta e acelaşi lucru! S-a înţeles? Dar ce să mai lungim vorba: autorităţile vor judeca faptele. Dar până una alta… Ghenadii, ia puşca!

Ghenca o luă.

— Arma asta o vom preda sovietului sătesc. De altfel şi pe voi tot acolo o să vă ducem, ca să daţi lămuriri, cine şi ce sunteţi şi ce învârtiţi pe aici… Ei, cum rămâne, mergeţi de bunăvoie sau…

Şchiopul se uită la arma pe care Ghenca o îndreptase iar asupra lui, schimbă o privire cu Vasca şi dădu din mână.

— Nu-i nimic, Vasca, strânge lucrurile. Acolo o să vedem noi…

Îşi luă la spinare târnăcopul, lopata şi raniţa goală, iar Vasca vărsă apa din ceaun şi acoperi carnea cu un mănunchi de iarbă.

Şchiopul şi Vasca mergeau înainte. În urma lor venea Ghenadii cu arma întinsă, iar după el unchiul Mişa şi cu mine. Unchiul Mişa luă puşca din mâna lui Ghenca şi o descărcă încetişor. Ghenca se supără, dar unchiul Mişa avusese dreptate să facă aceasta, deoarece din cine ştie ce pricină Ghenca putea

să se îndârjească şi să tragă.

Văzându-ne sosind cu prizonierii, Caterinca şi Paşca holbară ochii mari. Nici prin gând nu le trecuse să-l vadă şi pe Vasca acolo! Când le-am povestit toată întâmplarea şi când le-am spus cât de viteaz fusese Ghenadii, Caterinca nu mai ştia dacă să se îngrozească sau să se minuneze. Dar Paşca spuse că asta nu era nimic deosebit, pentru că el ar fi făcut la fel, ba poate chiar mai mult, dacă nu l-ar fi pus unchiul Mişa să aibă grijă de Caterinca şi de Zviozdocica. Caterinca se răsti la el – fiindcă Paşca făcea totdeauna pe voinicosul, dar numai după ce trecea primejdia.

Spre seară, am ajuns într-o vale mai mică, din care, după socotelile unchiului Mişa, trebuia să ieşim la drumul ce ducea spre Coltubî.

Din fericire, Caterinca nu se simţi mai rău. Unchiul Mişa se speriase degeaba. Pesemne că alifia lui era foarte bună, fiindcă spre seară, Caterinca începu să umble singură, sprijinindu-se doar în baston; îşi dădăcea iedul şi ne tot sâcâia să-i găsim un nume. Paşca fu de părere să-i spunem Naidionâş, dar Ghenadii îi spuse că iedul e femelă şi că nu i se potrivea un nume bărbătesc.

— Ei, atunci… atunci… hai să-i zicem Naida! rosti Caterinca.

Naida? Bine, fie şi Naida! Parca nouă de căprioară ne ardea acum, când aveam în pază doi prizonieri care puteau să fugă oricând!

Se aşezaseră cât mai departe de noi şi îşi mâncau carnea friptă pe care o luaseră cu ei, dar nu băură ceaiul pe care li-l duse unchiul Mişa. Apoi se culcară. Numai că noi nu ne-am lăsat păcăliţi! Ghenca şi cu mine ne hotărâsem să dormim cu rândul. Unchiul Mişa, văzând că eu nu făceam nicio pregătire de culcare, mă întrebă ce s-a întâmplat şi i-am mărturisit atunci în şoaptă bănuielile şi hotărârea noastră de a păzi braconierii cu rândul şi de-a nu-i scăpa din ochi.

— Aha! zâmbi unchiul Mişa. De ce nu mi-aţi spus şi mie? Uite ce-o să facem: întâi o să stau eu de pază, pe urmă tu. Deocamdată însă, du-te şi te culcă; nu vezi că ţi se închid ochii?

Într-adevăr, mi-era grozav de somn şi am adormit în doi timpi şi trei mişcări, deşi mă chinuia presimţirea că toate astea nu se vor isprăvi cu bine.

1). 1 Braconier – omul care vânează fără permis legal sau calcă legile vânătoreşti. (N. R.)

10. TRATATIVE PAŞNICE

Chiar aşa a şi fost!

M-am trezit deodată, în zorii zilei, ca şi cum m-ar fi înghiontit cineva şi primul lucru pe care l-am văzut a fost cămaşa albastră a lui Vasca care a luat-o la sănătoasa. Întorcând capul şi văzând că mă uit după el, mă ameninţă cu pumnul şi se ascunse după copaci. Atunci, am strigat şi au sărit cu toţii, dar era prea târziu ca să-l mai putem ajunge. Şchiopul, însă, nici nu se gândise s-o şteargă; dormise tun şi se trezi numai când ţipai eu.

Noi, copiii, eram tare necăjiţi, dar unchiul Mişa zâmbea. De altfel, el nici nu se gândise să-l păzească şi pe Vasca!

Pe la patru, am ieşit în drumul care duce spre Coltubî. De acolo, mai aveam doar o palmă de loc până în satul nostru. Copiii, când ne văzură, ne ieşiră înainte la marginea satului, solemni ca o gardă de onoare, şi se strânseră în jurul nostru într-un cerc. Am mers aşa, într-un alai impunător, până la fierărie, unde-l văzurăm pe Ivan Potapovici, care se uita la o secerătoare ce tocmai atunci fusese reparată.

— Ia te uită! Ni s-au întors şi exploratorii! zise el, zărindu-ne şi salutându-l pe unchiul Mişa. Ei, cum a fost? Totul e în ordine? Ei, dar ce-i cu oaspetele Fedosiei? L-aţi luat să vă ajute?

Unchiul Mişa îi povesti pe scurt de ce era şi şchiopul cu noi.

— Vasăzică, aşa stă treaba! se încruntă Ivan Potapovici. Dar cum vine asta, cetăţene? Cinstit lucru a fost? Ce zici?

Deodată, mătuşa Fedosia, mama lui Vasca, dădu buzna peste noi. Pesemne că-i povestise fiu-său totul şi acum ea alerga să-şi scape ruda.

— Ce faci, Ivan Potapovici? Fiindcă omul a venit să mai stea o zi, două pe la noi, trebuie să-şi bată lumea joc de el? Ş-apoi, dumneata cine eşti? tăbărî ea cu gura pe unchiul Mişa. Cu ce drept faci pe stăpânul? Lasc-am mai văzut noi d-ăştia ca dumneata!… Hai acasă, Sidor! N-ai de ce să stai de vorbă cu dumnealor!

— Ascultă, Fedosie, tu, decât să faci gălăgie, ai asculta mai bine, să vezi despre ce e vorba. Zici că Sidor ăsta al dumitale a venit să stea la voi? Mă rog, vie sănătos, că n-are nimeni nimic împotrivă! Dar în taiga ce-a căutat?

— Dace, n-are voie? Nu-i şi el om ca toţi ceilalţi?

— O fi, când îşi vede de treabă, că altfel nu-i decât un pierde-vară… Ştii tu c-a vânat împotriva legii şi că era cât pe ce să dea foc taigalei?… Dacă n-ar fi fost ei – şi Ivan Potapovici arătă din cap spre noi – focul ar fi ajuns până aici! Vântul bate din partea aceea şi în jur totu-i uscat ca praful de puşcă. Uite ce era să facă musafirul tău! Noi, de oaspeţi ca ăştia nu suntem bucuroşi şi – de te-oi supăra ori nu – o să-l ducem la sovietul sătesc să se descurce acolo cu el cum or şti şi-or socoti!

Ar mai fi vrut ea, Fedosia, să spună ceva, dar îi rămaseră vorbelen gât când văzu chipurile încruntate ale celor din jur. Strânse numai din buze şi se dădu la o parte. În tot timpul ăsta şchiopul stătuse pe o buturugă şi se uitase nepăsător în altă parte, ca şi cum nu despre el era vorba!

— Ghenadii – zise Ivan Potapovici – ia trage o fugă şi spune s-o înhame pe Casatca! Iar dumneata, Mihail Alexandrâci, să vii cu mine, ca martor principal!

— Bine! Numai să mă spăl şi viu – răspunse unchiul Mişa.

Când o văzu pe Caterinca bandajată la picioare, Maria Osipovna se sperie, dar unchiul Mişa o încredinţă că nu era

nicio primejdie. Dar şi Caterinca se ţinea atât de bine, şi povesti cu atâta însufleţire cum stinsese focul, asigurând-o apoi cu atâta căldură că n-o mai dor deloc picioarele, încât până la urmă maică-sa se linişti.

Naida era aproape moartă de foame şi de oboseală – stătuse biata de ea legată atâta vreme! Caterinca vru să-i dea lapte, dar iedul nu ştia să bea din strachină!

Mi-am adus atunci aminte că aveam pe undeva un biberon şi m-am repezit până acasă. Când mă văzură, mama şi Sonia se bucurară de parcă un an de zile aş fi lipsit de acasă şi începură să mă întrebe câte-n lună şi-n stele; eu însă le-am răspuns că n-am timp, am luat biberonul şi am fugit.

O găsii pe Naida în picioare, dar era atât de slăbită, încât nu putea sta drept. Caterinca turnă lapte în sticlă şi băgă biberonul în gura puiului de căprioară. La început, Naida dădu din cap şi se trase îndărăt, dar când dădu de gustul laptelui, începu să sugă lacomă, plescăind de zor. Sugea cu atâta poftă, lăsându-se când pe un picior când pe altul şi dând de zor din pământuful care-i ţinea loc de codiţă, încât începurăm cu toţii să râdem.

— Ajunge! Să nu-i facă rău – zise Maria Osipovna când

Naida golise sticla pe jumătate.

Tocmai atunci sosi şi căruţa lui Ivan Potapovici, care plecă pe dată la Coltubî cu unchiul Mişa, să-l ducă pe şchiop.

Când se înapoiară era încă lumină.

— Ei, cum a fost? Ce-au să-i facă? i-am întrebat noi, adunându-ne roată în jurul lor.

— Ce-au să-i facă? Au să-l trimită la raion şi au să-l judece, asta au să-i facă!

Ne-am risipit atunci fiecare pe la casele noastre, dar nu prea aveam astâmpăr, fiindcă ne învăţasem să fim mereu împreună. Aşa s-a făcut că n-am apucat bine să mâncăm şi ne-am dus glonţ acasă la Caterinca, unde se adunase aproape tot satul, pentru că toată lumea voia să afle cum şi ce fel fusese călătoria. Dar tot luându-ne unul altuia vorba din gură, de ce povesteam, de aia ne încurcam şi nu mai înţelegea nimeni nimic!

— Ia, potoliţi-vă! se răsti Ivan Potapovici la noi. Ce-mi tot trăncăniţi cu toţii odată, ca nişte coţofene? Hai, povestiţi pe rând!

Ei, dar şi când ne-a pus să-i povestim pe rând, toate, aşa cum au fost, ne-a venit greu şi iar nu s-a înţeles nimic!

— Măi, măi, măi, dar grozavi povestitori mai sunteţi! Ia ascultă, Mihail Alaxandrâci, ce-ar fi să ne faci dumneata… un fel de dare de seamă sau… să organizăm o convorbire! Că oamenii noştri de-aici din sat mult ar vrea şi ei să afle ce fel de pietre se găsesc pe la noi şi la ce se pot folosi!

— Mă rog – răspunse unchiul Mişa – n-am nimic împotrivă! Să isprăvesc studiul materialelor şi înainte de plecare om sta de vorbă. Numai că… – se aplecă şi şopti ceva la urechea lui Ivan Potapovici care dădu din cap şi adăugă apoi tare – numai, uite cum o să procedăm: unul dintre cei care a luat parte la expediţie va face o dare de seamă asupra excursiei, fiindcă trebuie să dăm socoteală, nu? Pe urmă, am să vin şi eu cu completări. Vă învoiţi?

Credeam că darea de seamă o va face Ghenca, dar unchiul Mişa hotărî altfel:

— Cred că darea de seamă trebuie s-o facă Nicolai Berezin, secretarul expediţiei noastre. Ghenadii Frolov va pregăti colecţia de probe, iar Pavel Dolghih va desena harta regiunii cercetate.

Caterincăi nu i se dădu niciun fel de sarcină; mai era bolnavă.

Unchiul Mişa mă sfătui să fac darea de seamă în scris, ca să nu mă zăpăcesc şi să încurc cumva lucrurile, că dacă o fi să le încurc, cine o să mă mai asculte? Am scris o zi întreagă, apoi i-am arătat-o şi unchiului Mişa, care mi-a spus că-i destul de bine întocmită şi că am talent. A fost într-adevăr o seară de sărbătoare. Paşca a atârnat harta în perete, şi unchiul Mişa a rostit un cuvânt de deschidere.

— Cu două sute şi mai bine de ani în urmă – a spus el – genialul savant, Mihail Lomonosov, fiul unui ţăran din Holmogor, a adresat un apel:

„Să cutreierăm ţara, s-o cercetăm şi să delimităm regiunile mai bogate în minerale de cele mai puţin bogate.

Drumul nostru nu va fi plictisitor, pentru că chiar dacă nu vom da pretutindeni de comori, peste tot vom găsi minerale, care ne vor folosi…”

Poporul a auzit chemarea marelui om de ştiinţă cu două sute de ani mai târziu, dar a urmat-o întocmai. Aceasta a fost cu putinţă, numai pentru că poporul a ajuns stăpân pe soarta şi pe pământul lui. Ca un gospodar harnic, el îşi cercetează gospodăria şi, din an în an, ajunge tot mai bogat şi mai puternic. Şi la voi în Tija s-a făcut primul pas, care, dacă nu-i prea mare, e

totuşi foarte însemnat…

După aceea le-am citit darea de seamă, care a plăcut tuturor. Am fost aplaudat, ca un adevărat conferenţiar! Pe urmă, Ghenca aduse colecţia şi o expuse, iar unchiul Mişa vorbi pe larg despre mineralele ce se găsesc în munţii noştri şi despre foloasele pe care le aduce fiecare în parte.

A doua zi, unchiul Mişa plecă. După socotelile lui, tovarăşii săi ajunseseră între timp la raion. Plecă cu tata, care tot avea treabă pe acolo. Ne-am adunat dis-de-dimineaţă cu toţii acasă la Caterinca şi când a venit tata cu trăsura, am aşezat în ea toate lucrurile unchiului Mişa, care-şi lua rămas bun de la Maria Osipovna şi de la Ivan Potapovici.

— Dumneata, Ivan Stepanovici, ia-o înainte cu trăsura, că eu vin pe jos cu copiii – zise unchiul Mişa.

L-am însoţit până la Coltubî.

N-a fost o plimbare veselă. Bineînţeles, ştiam dinainte că unchiul Mişa nu poate să rămână o veşnicie cu noi… dar tot ne durea inima că ne despărţim. Eram trişti cu toţii, şi când eşti trist, vrei, nu vrei, laşi capul în jos şi oftezi! Cred însă că până la urmă oftaturile noastre l-au cam plictisit pe unchiul Mişa, că ne luă la zor:

— Ce-i cu voi, tovarăşi? Că doar nu mergeţi la înmormântarea mea! Ce-i cu mutrele astea acre?

Eu i-am spus deschis de ce eram amărât şi ceilalţi au găsit că am dreptate, fiindcă şi ei gândeau la fel.

— Ei, dar ce aveţi voi de gând să faceţi acum?

— Ce-o să facem? O să mai învăţăm ce-o să mai învăţăm şi o să plecăm apoi într-o călătorie din care n-o să ne întoarcem până nu vom găsi ceva interesant!

— Aha! Dar ia spuneţi-mi, dragii mei, nu vi se pare vouă că asta cam seamănă cu laşitatea?

— Cu laşitatea? Cum aşa? se miră Caterinca. Că pe noi nu ne sperie nimic!

— Totuşi, din câte aţi spus voi, am înţeles că vi-e frică. Omul sovietic nu caută un loc bun pentru el, ci creează singur locurile bune! O să vină ziua în care o să vă fie ruşine de cele spuse azi. Oriunde v-ar azvârli soarta, sau oriunde vă va mâna dorul vostru de ducă, mai devreme sau mai târziu o să vă apuce dorul de locurile în care v-aţi născut şi în care aţi crescut. Atunci o să vă întoarceţi şi-o să vă minunaţi de fiecare pietricică şi de fiecare crenguţă. Viaţa se va schimba şi pe aici. Va fi mai bună, mai uşoară… Dar lucrul ăsta vor izbuti să-l facă alţii, şi atunci o

să vă fie ruşine că voi n-aţi făcut nimic pentru ţinutul în care aţi văzut lumina soarelui, pe care l-aţi părăsit şi l-aţi uitat ca nişte coţofene!

— Dace trebuie să facem?

— Căutaţi, gândiţi-vă şi aflaţi singuri, că doar sunteţi pionieri! Să nu rămâneţi în urma altora. Luaţi-o voi înainte… Desigur, expediţia noastră a fost reuşită, dar a fost prost organizată.

— De ce?

— Gândiţi-vă că n-aţi luat parte la ea decât voi patru! Credeţi că pe ceilalţi copii nu i-ar fi interesat? Credeţi voi că Scerbatâi, băiatul acela, de florile mărului s-a luat după unchiu-său? Poate c-a plecat cu el numai ca să v-arate că nu-i cu nimic mai prejos decât voi!…

— Până la urmă n-o să descopere nimic!

— Şi de ce, mă rog?

— Pentru că nu e serios! Nu ştie să facă altceva, decât să bage zâzanii!

— Bine, să zicem că el nu e serios. Dar voi sunteţi, nu-i aşa? Atrageţi-l atunci de partea voastră şi lămuriţi-l!

— Ehei, ţi-ai găsit pe cine să lămureşti! spuse Paşca.

— E greu, nu? Dar când munca nu-ţi cere o trudă prea mare… nici mulţumirea pe care o ai nu-i mai mare! Ce fel de pionieri sunteţi voi, dacă nu vă urmează nimeni? Un comandant fără oaste nu face nici doi bani… Asta e, băieţi!

Tot drumul, Caterinca culese flori galbene-roşietice şi clopoţei albaştri. Până să ajungem la Coltubî, strânsese un braţ întreg. Făcu din ele un buchet mare, împodobit cu frunze verzui de mahon şi-l dădu unchiului Mişa. Când să-şi ia însă rămas bun de la el, începu să plângă. Şi mie mi se urcase un nod în gât şi mă usturau ochii: îl îndrăgisem mult pe unchiul Mişa şi ne venea greu să ne despărţim de el!

La plecare ne dădu adresa lui şi ne rugă să-i scriem. I-am făgăduit cu toţii că-i vom scrie cât mai des şi mult; i-am strâns apoi mâinile şi ne-am uitat vreme îndelungată în urma căruţei care se îndepărta şi care, în cele din urmă, se făcu nevăzută după păduricea de mesteceni. După aceea am făcut cale întoarsă, spre casă.

Copleşiţi de durerea despărţirii, am mers o bună bucată, fără să scoatem o vorbă. Caterinca încercase de câteva ori să spună cevia, dar se stăpânise. Până la urmă însă, nu mai putu şi zise:

— E adevărat!

— Ce-i adevărat?

— Unchiul Mişa ne-a spus că trebuie să-i lămurim…

— Pe cine vrei tu să-i lămureşti, pe „sălbatici”?

— Şi de ce nu? Şi dacă Vasca e în fruntea lor, apoi să începem cu el!…

— Nu-mi pierd eu vremea cu braconierul ăla! răspunse Ghenca mânios.

Şi, niciuna nici două, începură să se certe! Ca să-i împace, Paşca spuse că trebuie desigur să ne înţelegem într-un fel şi cu „sălbaticii”, dar nu era bine să începem cu Vasca, fiindcă Vasca e prea pornit, ci cu altul mai liniştit.

Aproape de sat, drumul trecea printre nişte dâmburi drepte, care se înălţau de amândouă părţile. Când am ajuns acolo, începu să plouă de sus cu pietre. Ne-am lipit de stânci şi pietrele încetară să cadă. Dar cum încercarăm să pornim din nou, pietrele se rostogoliră iar asupra noastră. Nu era nicio îndoială că era isprava „sălbaticilor”!

— Laşilor! strigă Ghenca. De ce nu ieşiţi la luptă dreaptă?

— Daţi în „găinuşe”! se auzi drept răspuns glasul lui Fimca, şi un nou puhoi de pietre se prăbuşi în drum.

„Sălbaticii” aruncau fără să ţintească, aşa că nu ne prea nimereau. Numai pe Ghenca îl lovi o piatră în picior.

— Ei, tu, braconierule! răcni Ghenca. Ţi-e frică să scoţi nasul? Las’ că te prind eu…

Vasca nu era printre „sălbatici”, sau poate că nu voia să răspundă, că nu-i auzirăm glasul.

Am ieşit de sub dâmburi şi am mers apoi pe loc deschis.

— Ei, ai văzut? zise Ghenca. Şi tu care voiai să te împaci cu ei!…

— Ce-are a face? îi răspunse Caterinca. Ei n-au de unde să ştie că noi vrem să ne împăcăm! Şi, de vreme ce noi ştim ce vrem, ar trebui să le dăm o pildă frumoasă.

— Dacă o să ne ducem acum la ei, o să creadă că ne e frică! zise Ghenca. Treaba voastră, faceţi cum v-o tăia capul, dar eu unul nu mă duc.

— Ba n-au să creadă nimic! m-am împotrivit eu. Nu ne-am bătut destul? Eu cred că a venit vremea să se termine odată şi cu povestea asta! Nu sunt însă de părere nici să ne ducem la Vasca, nici să-l căutăm pe cel mai slab, ci să vorbim cu toţii deodată. Să le spunem răspicat: „Ne-am bătut de ajuns. De azi înainte, hai să ne înţelegem cu frumosul!” Să mergem

chiar acum!

Ghenca tăcea, încruntat, iar Paşca spuse strâmbându-se:

— Da, să mergem şi o să vezi tu ce-o să păţim…

— Dacă ţi-e frică, n-ai decât să nu vii, dar eu mă duc!

— Mă duc eu cu Colea – zise Caterinca. Hai, vii? Eu, drept să vă spun, aveam şi nu prea aveam chef să pornesc numai cu ea! Pentru că, nu poţi şti niciodată ce întorsătură iau lucrurile. Dar cum să mai dau îndărăt? Am făcut semn din cap că merg.

— Atunci, ce să mai stăm! Hai! Am plecat!

Caterinca, ridicându-se hotărâtă, alergă spre ograda lui Vasca. Eu, după ea!

— Stai, Caterinca! i-am strigat când am ajuns în dreptul porţii. Stai, să ne sfătuim întâi ce anume să-i spunem…

— Ce să ne mai sfătuim? Intrăm şi-i spunem totul aşa cum este!

Vasca tocmai făcea o stivă din lemne. Erau acolo şi Fimca şi Senca, nedespărţiţii lui prieteni. Ne zăriseră de departe, dar se făceau că nu ne bagă în seamă; numai când am ajuns foarte aproape de ei Fimca se strâmbă prosteşte şi zise:

— Ia te uită c-au sosit şi „găinuşele”.

— Au sosit „găinuşele”, se maimuţări la fel de prosteşte

şi Senca.

— Câte parale dai pe ei?…

— Ia staţi, băieţi! zise Caterinca. Am venit…

— Dacine v-a chemat? întrebă Vasca, întorcându-se spre noi. Ce căutaţi aici?

— Nu ne-a chemat nimeni, am venit singuri. Suntem ca un fel de delegaţi, şi am venit cu o propunere. Hai, copii, să ne înţelegem cu frumosul, ce ziceţi? De ce să ne tot batem?

— Aha! „Găinuşele” dau îndărăt! spuse Fimca vorbind tot atât de prosteşte, dar nu cu noi, ci cu stiva de lemne.

— Da, poate c-ar fi bine să ne împăcăm. Nu de alta, dar te pomeneşti că încep să plângă! se băgă şi Senca în vorbă.

— Nu se teme nimeni de voi. Vrem numai să nu ne mai batem şi să nu ne mai zădărâm. Vrem să nu vă mai zicem „sălbatici”, iar voi să nu ne mai spuneţi „găinuşe”, pentru că asta e o prostie de n-are pereche! Uite, Vasca… – şi Caterinca trecând pe la spatele lui, se opri în faţa stivei – tu ai înrâurire şi asupra celorlalţi… Hai să fim şi noi odată cu scaun la cap şi să terminăm cu cearta asta! Uite, n-o să mai pomenim niciodată de braconaj…

Dar cu asta Caterinca strică totul! Vasca se înroşi, o apucă

de mână şi o smuci cu putere. Ca să nu cadă, Caterinca se apucă cu mâna rămasă liberă de stivă, dar lemnele erau rotunde şi se risipiră cu zgomot prin toată curtea. Asta îl înfurie şi mai tare pe Vasca:

— Pleacă de aici! Că de nu…

Caterinca se îngălbeni, dar nu se urni din loc…

— Am venit la tine în delegaţie şi n-ai dreptul…

Fimca şi Senca se ridicară în picioare, iar eu mă trăsei lângă Caterinca şi încercai s-o împing îndărăt şi să mă aşez în faţa ei, ca s-o apăr.

— N-avem nevoie de propunerile voastre! spuse Vasca. Hai, căraţi-vă!…

Desigur, tratativele noastre dăduseră greş şi a trebuit s-o ştergem cât mai repede. Dar Caterinca s-a întors dinadins încet şi a ieşit fără grabă din curte. Eu mergeam în urma ei, ca să-i acopăr retragerea, şi din clipă în clipă m-aşteptam ca „sălbaticii” s-arunce cu ceva după noi. Dar nu azvârliră cu nimic. Numai unul dintre ei – cred că era Fimca – fluieră ascuţit în urma noastră…

Pe Caterinca, ce rost ar mai fi avut s-o cert! Înţelesese şi ea că, pomenind de braconaj, stricase totul şi acum era gata să

plângă. Am încercat s-o mângâi, spunându-i că oricum, ei tot n-ar fi primit să se împace cu noi şi că n-avea de ce să fie atât de necăjită.

— Nu de asta sunt supărată – răspunse Caterinca. Sunt supărată că noi singuri nu putem şi nici nu ne pricepem să facem ceva…

11. UN DAR BUCLUCAŞ

Câtva timp ceata noastră se împrăştie, pentru că Paşca se dusese cu taică-său cu vitele sus pe munte şi plecase şi Ghenca cu ei; pe mine însă mama nu m-a lăsat să merg. Muncea în brigada grădinarilor şi fiindcă era tocmai vremea plivitului, n-avea cu cine s-o lase pe surioara mea acasă.

Caterinca venea destul de des pe la mine şi o aducea şi pe Naida. Căprioara se îndreptase, era voioasă şi se ţinea după ea ca un căţeluş.

Într-o seară, la vreo zece zile după întoarcerea noastră din expediţie, stăteam la fereastră când, zărindu-l pe tata care venea de la raion, i-am ieşit înainte, dar el îmi făcu numai un semn cu mâna şi, fără să se mai oprească, se duse spre sovietul sătesc.

Eu, niciuna, nici două, am luat-o repede pe Sonia de

mână, gata să alerg după el, când deodată văd că se apropie Ghenca şi Paşca, arşi de soare ca nişte draci! Tocmai atunci se întorseseră şi ei de la munte.

— Dacei cu voi de v-aţi înnegrit aşa? i-am întrebat eu.

— De vânt! îmi răspunde mândru Paşca. Acolo, sus, bate vântul zile şi nopţi întregi. Din cauza lui nici musculiţe nu-s, şi apoi acolo eşti mult mai aproape de soare!

— Nu mai vorbi aiurea, Paşca, îl certă Ghenca. Nu din pricină că eşti mai aproape de soare ne-am înnegrit aşa, ci fiindcă sus aerul e mai rar şi razele ultraviolete mai puternice.

— Dar vântul? Vai! Ce vânt e pe munte!… Acolo să pui un motor… M-am şi gândit la asta…

Şi începu să mă lămurească cam ce fel de motor ar trebui aşezat pe munte, cum va funcţiona el fără apă şi fără vapori, numai cu vânt şi va putea fi folosit la toate.

— Dace să facă motorul pe munte?

— Nu pe munte, prostule, ci aici – se supără Paşca. Pe munte o să fie numai un dinam, care să trimită curentul unde va fi nevoie!…

— Ia lasă fleacurile, Paşca! Tata a spus că la Coltubî cablurile trebuie duse pe sub pământ şi tu vorbeşti acum de munte!

Lui Paşca îi fu ruşine, dar îi trecu repede.

— Dar ce, parcă aici, jos, la noi, nu bate vântul? Uite, am să fac un motor şi lasc-o să vedeţi voi!

— N-ai decât să-l faci, dacă vrei s-o păţeşti de la taică-tău ca atunci, când cu maşinăria de la fântână!

De data asta însă Paşca se supără şi tăcu. Ghenca începu atunci să ne povestească cum au dus-o ei la munte, cum au făcut ţarcuri pentru viţei şi pentru vaci şi ce bine e acolo, de n-ai mai pleca niciodată… Tocmai atunci veni în fugă Caterinca să ne spună că suntem chemaţi cu toţii la sovietul sătesc.

Când am ajuns acolo, i-am găsit pe Ivan Potapovici şi pe

tata, pe Feodor Elizarovici şi pe Maria Osipovna şi încă mulţi alţi oameni.

— E toată lumea aici? întrebă Ivan Potapovici, cum ne văzu. Veniţi încoace mai aproape, flăcăilor, c-am primit o hârtie privitoare la voi… Ia citeşte-o, Ivan Stepanâci!

Tata îşi puse ochelarii şi începu să citească:

— În urma comunicării făcută de tovarăşul M. A. Ruzov, candidat în ştiinţe geologice, sovietul raional aprobă iniţiativa pionierilor din satul Tâja, în legătură cu cercetarea bogăţiilor minerale din ţinut, şi îndeamnă toate şcolile din raion să sprijine această acţiune. Se aduc mulţumiri pionierilor din satul Tâja, pentru iniţiativa de care au dat dovadă şi li se acordă, drept premiu, un aparat de radio „Rodina”!

Preşedintele comitetului executiv al sovietului raional.

Soldatov

Secretar.

Pâjanchin

— Ei, aţi auzit?… întrebă Ivan Potapovici. V-aţi apucat de un lucru serios şi toată lumea vă laudă. Bravo! Care-i şeful vostru? Tu, Ghenadii? Ţine actul… Şi-i înmână hârtia pe care o citise. Acum, poftim, luaţi-vă şi darul în primire.

Şi puse pe masă trei cutii de carton – două mari şi una mai mică.

— Ei, ce faceţi?

Noi rămăsesem cu gura căscată.

— Ce-i cu voi? V-aţi zăpăcit de bucurie? făcu Ivan Potapovici râzând. Ia uitaţi-vă!

Din cutia cea mare, scoase un aparat de recepţie lucios, din cealaltă un fel de lădiţă cu nişte piese strălucitoare şi, în sfârşit, din cutia cea mică un colac de sârmă aurie cu zorzonele albe la capete.

— Uite, aveţi aici tot ce trebuie: aparatul de recepţie, bateria şi piesele pentru antenă. Pe deasupra, şi broşura cu instrucţiuni, ca să ştiţi unde se aşază fiecare piesă şi cum funcţionează.

Ivan Potapovici le puse toate înapoi în cutie şi ne spuse:

— Hai, luaţi-vi-le de-aici şi… stânga împrejur, că trebuie să ne vedem şi noi de treburile noastre!

Ghenca apucă cutia cu receptorul, Paşca luă bateria, iar Caterinca puse mâna pe colacul de sârmă şi o zbughirăm. Cum ajunserăm afară, Paşca spuse, dând din cap:

— Ei, asta zic şi eu. E grozav! Nu-i aşa? Într-adevăr, era

grozav! Nimeni n-avea radio în tot satul şi, deodată, tocmai noi şi nu alţii ajunsesem să avem un aparat mare şi adevărat!

— Măi copii, să mergem! făcu Paşca nerăbdător. Să-i facem repede proba.

— Unde-l ducem?

Ghenca fu de părere să mergem la el, dar Paşca se împotrivi, spunând că la el ar fi mai nimerit, fiindcă se pricepe la tehnică mai bine decât noi toţi şi că, afară de asta, frăţiorul lui Ghenca ar putea strica aparatul.

Într-adevăr, nu ştiam unde să ne ducem. Eu grozav aş fi vrut ca aparatul să stea la mine, şi mi-am dat seama că şi Caterinca, deşi nu scotea o vorbă, ar fi vrut să-l aibă la ea. Atunci am spus:

— Cel mai bine ar fi la Caterinca, unde nu-s copii mici în casă. Pe urmă, om vedea noi.

Zis şi făcut! Am pus comoara pe masă şi am tras lampa mai aproape. Aparatul era aşa de neted şi de curat, încât îţi venea să-l mângâi mereu. Paşca începu să răsucească de butoni, dar Ghenadii se răsti la el:

— Asta-i curată prostie, să-i umbli la butoni aşa, fără niciun rost!

După ce ne-am admirat aparatul, am început să citim instrucţiunile, dar jumătate din broşură era numai desene încurcate, din care n-am înţeles decât că într-o parte scria „pământ”, şi în alta „antenă”. Tot ce scria în broşură era simplu şi uşor de înţeles, dar greu de îndeplinit. Uite, de pildă, antena trebuia aşezată la o înălţime de zece-cincisprezece metri deasupra pământului. De unde să găsim noi zece-cincisprezece metri înălţime, când cea mai înaltă casa ţărănească nu depăşea trei metri? Chiar dacă am fi pus antena pe acoperiş, tot n-ar fi fost mai înaltă de şapte metri. Dar nouă ne trebuiau numaidecât cincisprezece!… La noi în sat nu creştea niciun copac aşa de înalt. Abia, colo, hăt, la vreo trei sute de metri, dacă se înălţau cei dintâi pini argintii, şi doar n-aveam să ne ducem cu aparatul tocmai acolo!

Ghenca tăcea tot timpul, râcâind îngândurat cu degetul o pată de pe muşama. Până la urmă spuse:

— Staţi, că nu-i vorba nici de copac, nici de prăjină înaltă. A fost o neînţelegere la mijloc. În adresă scrie: „Se premiază organizaţia de pionieri”, iar organizaţia e la şcoala din Coltubî, nu aici, unde nu suntem decât noi patru. Cred că cei de la sovietul raional n-au ştiut şi au greşit adresa, şi dacă scrie că

aparatul e al organizaţiei de pionieri, trebuie să-l dăm şcolii!

— Ei, şi tu! sări Paşca. Atunci, noi cum rămânem?

— Ce-i aia „noi”? Nu suntem şi noi ai şcolii?

— O fi, dar de premiat, pe noi ne-au premiat!…

Era limpede, dar tot atât de limpede era că se iscase o neînţelegere din care nu era uşor de ieşit. Cine s-ar fi gândit că darul acesta minunat o să ne facă atâtea greutăţi şi ne va pune într-o încurcătură atât de mare! Ne-am ciondănit o grămadă de vreme, dar tot n-am scos-o la capăt. Maria Osipovna, care între timp se întorsese de la soviet, ne ascultă ea cât ne ascultă, dar pe urmă ne spuse că venise vremea să ne ducem fiecare pe la casele noastre.

Tata nu se întorsese încă când am adormit, şi a doua zi plecă cu noaptea-n cap, până a mă scula eu din somn. Nici Ghenca nu izbutise să stea de vorbă cu Ivan Potapovici, care plecase la câmp cu tata. Singura noastră scăpare era să cerem sfatul lui moş Fedea, prietenul şi sfetnicul nostru de totdeauna; dar el ne primi posomorât şi îngrijorat:

— Acuma, n-am timp de voi, copii. Uite, nu mai e mult până la strânsul recoltei şi nu-mi văd capul de treabă…

Aşa că am plecat mofluzi.

Încercai eu în ziua aceea să mă gândesc la alte lucruri dar, ca un făcut, nu ştiu cum se nimerea că tot aveam câte ceva de făcut prin preajma casei Caterincăi, şi atunci nu pierdeam niciodată prilejul să dau o fugă până la ea, să mă mai uit la cutii… Cred că la fel se întâmpla şi cu ceilalţi, fiindcă, deodată ne-am trezit cu toţii în faţa casei Caterincăi. Acum, ce rost avea să ne mai prefacem unul faţă de altul? Am golit iar cutiile, ne-am uitat iar la aparat, şi apoi l-am pus la loc.

— Dace, o să le păstrăm tot timpul în cutie? întrebă Paşca.

— Păi dacă ar fi după tine, te-ai ţine toată ziua numai de învârtit butonii… Să mergem! zise Ghenca.

— Unde?

— La Maria Sergheevna, la Coltubî. Cum va hotărî ea, aşa să facem.

Dar Caterinca avea de derctecat prin casă şi Paşca nu vru să meargă, fiindcă, zicea el, lucra acum la motor şi nu putea să-şi piardă vremea în zadar. Atunci am plecat numai eu cu Ghenca.

Drumul spre Coltubî trece printr-o vale mlăştinoasă, plină de tufăriş, pe urmă printre munţi cu crestele când stâncoase şi

golaşe, când acoperite de păduri dese şi de copaci doborâţi de vânt. În pădurea aceasta vezi tot felul de lucruri interesante şi nici nu ştii cum trece vremea: ba dai de un cuib de veveriţă, ba de un nou smeuriş, ba descoperi sub un copac mare, răsturnat, o grămadă de pietre cum n-ai mai văzut…

Dar noi ne grăbeam, şi de astă dată nu ne-am mai oprit. Când am ajuns la jumătatea drumului, am vrut să mă abat puţin spre peştera noastră.

Odată, într-o primăvară timpurie, ne întorceam de la şcoală şi am alergat să prindem un bursuc, dar n-am izbutit; în schimb, la vreo sută de metri mai încolo, am descoperit nişte stânci aşezate în aşa fel, încât alcătuiau o boltă ca o adevărată peşteră. Am curăţit-o de pietrele mai mici şi de frunzele pe jumătate putrede, aduse de vânt, şi de atunci făceam ce făceam şi ne tot abăteam pe acolo. Peştera aceea hotărâsem noi să fie depozitul şi punctul de plecare al viitoarei noastre expediţii, şi ne feream să pomenim cuiva de ascunzătoarea asta. Totdeauna când plecam, îi astupam intrarea cu crengi.

Voiam să văd şi acum dacă totul era în regulă şi dacă nu cumva mai intrase cineva acolo afară de noi. Dar Ghenca se împotrivi, pentru că ardea de nerăbdare să stea de vorbă cu

Maria Sergheevna.

Numai că Maria Sergheevna nu era acasă! Am bătut în uşa închisă, până ce din casa de alături ieşi o bătrână care începu să ne ia la rost:

— Ce-i cu voi, vreţi să spargeţi uşa? Nu-i nimeni acasă! Învăţătoarea nu s-a întors încă!

Când să plecăm din sat, ne întâlnirăm cu Savelii Maximovici, de care, nu ştiu nici eu de ce, ne cam temeam. Nu striga niciodată la noi, dar avea ceva care ne potolea şi ne făcea să ne cuminţim. Ne feream de el, mai ales când eram mai ciufuliţi, după cine ştie ce păruială. Savelii Maximovici preda istoria şi geografia la clasa a şaptea şi elevii lui spuneau că-i foarte bun şi povesteşte frumos, dar nouă, încă din clasa întâia, ni s-a părut aspru şi rău, aşa cum credeam noi că trebuie să fie un „director”. Era mic de stat, cu părul ca de arici cărunt, cu barbă şi mustăţi tunse, tot cărunte şi ele, ochi mici şi sprâncenele încruntate. Şi-apoi, te apuca groaza când te gândeai ce era în stare să ţină minte omul ăsta; îi ţinea minte pe toţi elevii, şi după înfăţişare, şi după nume, ba-i cunoştea şi după glas, aşa că nu mai încerca nimeni să-l înşele, dându-se drept altul… Cum ne văzu, ne şi recunoscu. Treceam prin dreptul şcolii, chiar în clipa

în care Savelii Maximovici deschidea uşa de la intrarea din faţă.

— A, ia te uită! Frolov şi Berezin! Dar ce-i cu voi, copii, aţi venit de pe acum la şcoală?

— Bună ziua, Savelii Maximovici! am spus amândoi într-un singur glas. N-am venit pentru şcoală, ci cu o treabă…

— Dar şcoala nu-i şi ea o treabă? Uite, elevul silitor se cunoaşte numaidecât!

— Noi… noi… o căutam pe Maria Sergheevna.

— Dace treabă aveţi cu ea? Nu vă pot ajuta şi eu?

Ne-am uitat încurcaţi, unul la altul.

— Am fost decoraţi… adică premiaţi – începu Ghenca şovăind.

— Cu un aparat de radio… şoptii eu.

— Şi pentru ce, mă rog, aţi fost premiaţi?

— Pentru activitate ştiinţifică, îngăimă Ghenca.

— Cu-um? ridică mirat din sprâncene Savelii Maximovici.

— Ei, poate nu chiar ştiinţifică, dar cam aşa ceva… Pentru iniţiativă… Să vedeţi…

Ghenca scoase hârtia de la sovietul raional şi o întinse directorului; el o citi, o împături la loc şi ne-o dădu înapoi.

— Acum, staţi jos şi povestiţi-mi şi mie cum a fost. Dar nu vă luaţi aere de savanţi, ci povestiţi aşa, cu vorbele voastre obişnuite…

Ne-am aşezat pe trepte şi i-am istorisit tot. I-am vorbit de unchiul Mişa, de expediţie, de darea de seamă, de hârtia de la soviet, de aparatul de radio şi de îndoiala care ne cuprinsese acum, de când nu ştiam ce să facem cu el.

— Grea problemă! ne răspunse Savelii Maximovici. Maria Sergheevna nu-i aici, iar chestiunea-i urgentă şi nu suferă amânare… Ia veniţi cu mine, că tot aveam de gând să mă duc până la stăvilar. Este acolo un om care, cu siguranţă, o să ne dea un sfat bun…

Stăvilarul era afară din sat. Zăgăzuia cu un val înalt de patru metri gâtul îngust al văii. Mai departe, în fundul văii se formase încă de astă vară un lac întins, dar, cu apă mică, mai degrabă o baltă în care creşteau nuferi cu frunze late. Din lac izvora un pârâiaş prăpădit care seca vara, iar primăvara valea se umplea cu apele lui care năvăleau puhoi în Tâja. Pe urmă, totul se potolea din nou. Uneori, apele lui secau înainte de a ajunge la Tâja. Vara trecută, locuitorii din Coltubî stăviliseră apele cu un zăgaz de piatră, tăindu-le calea. După ploile de toamnă şi

primăvară, după topirea zăpezii, depresiunea în care se revărsau se prefăcea într-un lac şerpuitor şi lung, din care ieşeau pe alocuri vârfuri de brazi şi de salcâmi, iar pe lângă maluri, în vălurele, unduiau tot felul de ierburi rupte de puhoi. De cealaltă parte a stăvilarului, într-o groapă, luceau în soare grinzile de lemn, de curând strujite, pentru noua temelie a hidrocentralei. Când ne apropiarăm de groapa aceea, auzirăm un zăngănit şi pe cineva care fluiera încetişor.

— Ei, Anton! Iavino încoace, băiete!

Fluieratul încetă şi în uşă se ivi un tânăr voinic, înalt, plin de ulei până la coate, care încerca în zadar să-şi şteargă mâinile cu un fuior de cânepă. Pantalonii şi tricoul lui roşu erau numai pete; până şi moţul lui roşcat şi ciufulit din vârful capului lucea de unsoare.

— Bună ziua, Savelii Maximovici – spuse Anton, şi din felul cum rosti aceste cuvinte mi-am dat seama că trebuie să fi fost şi el pe vremuri elevul lui.

— Bună ziua, Anton. Dace te-ai mânjit aşa, frate?

— Maşina cere să fie unsă, Savelii Maximovici!

— Bine, dar dumneata nu eşti maşina! Unge-o pe ea, nu pe dumneata!… Uite, îţi prezint pe copiii ăştia, care vor să-ţi

ceară un sfat!

Anton zâmbi, fluturându-şi moţul cu o mişcare a capului.

— Nu ne mai dăm mâna, că-s plin de ulei… ce s-a întâmplat, voinicilor?

Savelii Maximovici îi spuse pe scurt toată povestea expediţiei noastre, a aparatului de radio pe care-l căpătasem premiu şi a greutăţilor pe care le întâmpinam.

— Dumneata, Anton, eşti secretarul organizaţiei de Comsomol, şi chestiunea cade în sarcina dumitale. Aşa că, gândeşte-te, băiete, şi…

Într-adevăr, Anton căzu pe gânduri:

— Să vedeţi, Savelii Maximovici, în Tija stăm cam prost cu munca de masse în ceea ce priveşte tineretul. Satul n-are decât o singură comsomolistă, pe Daşa Culomzina, dar şi aceea, primită de curând, şi încă fără experienţă…

— … Ei, dar sunt şi comunişti acolo! îl cunoşti pe fierarul Feodor Elizarovici?

— Nu, nu-l cunosc. Nici n-aş fi avut când. Doar abia m-am întors… Nu-i nimic, copii, nu vă necăjiţi! ne spuse Anton…

— Nu suntem necăjiţi – zise Ghenca – numai că nu ştim

ce să facem cu aparatul de radio: să-l predăm şcolii sau nu?

— Să-l predaţi şcolii? Dar ce nevoie are şcoala de el? Uite, când o să-i dăm drumul – şi arătă spre clădirea hidrocentralei – o să instalăm un post de amplificare, cu care n-o să se poată asemui niciun aparat de radio din lume!… Premiile se păstrează. Un premiu se dă ca să rămână la cei premiaţi. Am dreptate, Savelii Maximovici?

Savelii Maximovici încuviinţă din cap.

— E bine, copii! Gândiţi cum trebuie să gândească un om sovietic. Nu pentru voi, ci pentru toţi… Şi, dacă asta vi-e dorinţa, trebuie să căutăm s-o rezolvăm pe loc. S-o dezlegăm împreună. Vreţi?

— Vrem! ne-am învoit noi.

— Uite, aşa-i bine – zise Anton zâmbind. O să vin eu la Tâja şi-o să ne înţelegem. O să începem la voi în sat o acţiune pentru care aparatul vostru va fi tocmai nimerit… Uite viaţa, Savelii Maximovici – şi arătă cu capul spre noi – te împinge, nu-ţi da răgaz să dormi… Numai să te pricepi…

— Lasă, nu te mai plânge! zâmbi Savelii Maximovici. Ei, copii, ne-am înţeles? Bine! Atunci întoarceţi-vă sănătoşi acasă! Repede!

Noi, la drept vorbind, nu înţelesesem nimic. Mai ales un lucru: de ce îl împingeam noi pe roşcatul şi zâmbăreţul de Anton şi cum venea povestea că nu-l lăsam să doarmă. Oricum, însă, chestiunea avea să se lămurească acum.

— Anton ăsta pare un băiat de treabă! zise Ghenca în drum spre casă.

— Şi ce vesel e… Paşca o să se supere că noi am fost la staţiune şi el nu!

— Doar n-am văzut nimic!

— Ce-are a face! Dacă venea şi el cu noi, l-am fi rugat să ne arate…

Dar Paşca, adâncit în lucrul lui, nici nu băgă de seamă când am intrat. Făcea două funduri de scândură, rotunde şi egale.

— Daasta ce-o să fie, o puţină? l-am întrebat eu.

— Puţină eşti tu!… Lasc-ai să vezi, după ce-oi isprăvi, că acuma tot n-ai să înţelegi nimic!

Şi cu asta ne-am despărţit.

12. ANTON

Abia spre seară l-am văzut pe Anton. Venea pe uliţă,

uitându-se la casele din jur, şi îşi lovea cu o nuia carâmbii lucioşi ai cizmelor. De sub tunica aproape nouă, descheiată pe jumătate, se zărea un tricou nou şi albastru. Moţul lui roşcat din creştet era pieptănat, dar atârna totuşi deasupra frunţii ca o căpiţă gata, gata să se răstoarne.

— Bună ziua, nene Anton! i-am strigat eu, venindu-i în întâmpinare.

— Ei, noroc, băiete! Tu erai?… îmi zise el, recunoscându-mă. Ia arată-mi casa preşedintelui vostru!

Când ne-am apropiat de casa lui Frolov, ne-am întâlnit cu Ghenca; el ne spuse că taică-său era dus la fierărie să-i ajute lui moş Fedea, care avea de sudat ceva.

— Cu atât mai bine! zise Anton.

Şi am luat-o spre fierărie.

Anton făcea paşii mari şi, ca să ne putem ţine după el, trebuia s-alergăm. Din fierărie răzbeau până la noi lovituri înăbuşite şi grele, ale barosului, şi altele mai repezi, de ciocan. Moş Fedea suda o osie, iar peste marginile încinse puse cap la cap, Ivan Potapovici lovea cu barosul. Gâfâia şi faţa-i era toată acoperită cu broboane mari de sudoare.

— Nu mai pot! zise el până la urmă, aruncând barosul. Mi-a tăiat răsuflarea, afurisitul…

— De, o rană la plămân nu-i glumă – rosti încruntat moş Fedea. Stai şi-ţi mai trage sufletul; că om mai încălzi-o noi…

Puse osia în vatră şi începu să umfle foalele.

— Ia, să vedem, poate că-i vin eu de hac! zise Anton şi, dându-ne la o parte, intră în fierărie, îşi scoase tunica şi ne-o aruncă fără să se mai uite la noi. Atât ne spuse: Copii, numai să nu staţi în spatele meu…

Moş Fedea nu spuse nimic. Ridică numai din sprâncene, apucă osia ce răspândea în jur o ploaie de scântei, o puse pe nicovală şi o lovi cu un ciocănel. Asta, poate, ca să-i arate unde

să lovească, sau ca să înlăture pojghiţa de metal oxidat. Anton se propti bine pe picioare şi făcu vânt barosului. „Hep” răsună el greoi. „Pac, pac”, cerea parcă ceva ciocănelul lui moş Fedea… „Hep” răspundea iar barosul. „Pac, pac”„hep”„pac-pac”„hep”… Loviturile se îngânau într-un ritm tot mai grăbit, iar umflătura strălucitoare de pe osie scădea şi se alungea, împroşcând scântei şi închizându-se la culoare. „Pac-pac-pac” răsună ciocănelul lui moş Fedea şi rămase locului pe partea-i lată. Anton lăsă barosul din mâini şi puse la o parte, ca să se răcorească, osia care nu mai lucea decât slab, slab de tot.

— Halal meşter! se minună Ivan Potapovici.

— Ai mai lucrat în fierărie? întrebă moş Fedea.

— Foarte puţin, în armată.

— Ei, dacă-i aşa, înţeleg! Că la noi, nu-i armată, frate, ci adevărată academie. Câtă lume nu trece prin armată! Şi fiecare om se alege acolo cu o meserie…

— Cred că ne-am putea odihni, Ivan Potapovici, că ajunge pe ziua de azi… Mulţumim, flăcăule, de ajutor.

— N-aveţi pentru ce… Că tot după o mână de ajutor trecusem pe la dumneata…

— Dade unde vii? Şi cine eşti?

— Din Coltubî. Pe Anton Gorelov îl ştii? Eu sunt feciorul lui… Tot Anton îmi zice şi mie…

— Am auzit cum să nu aud. Pare-mi-se că te-ai întors de curând din armată, şi eşti acum şef la hidrocentrală, nu?… Ei, s-a întâmplat ceva?

— Nu, totu-i în regulă. Montăm, montăm mereu, şi odată cu prima plată din an a zilelor-muncă, om da şi lumină satului – zâmbi Anton.

— Halal de voi! zise Ivan Potapovici cu o urmă de invidie în glas. Dace vânt te-aduse pe la noi?

— Vă spun numaidecât… Măi băieţi – şi Anton se întoarse spre noi – ia daţi o fugă până la Daşa Culomzina şi poftiţi-o aici!

Aşa că tocmai de la ceea ce era mai interesant am lipsit! Până să ajungem la Daşa, până să-i povestim şi ei şi până să ne întoarcem, Anton îşi lua rămas bun de la Ivan Potapovici şi de la moş Fedea.

— Nu, dacă n-am cum, n-am cum! spunea Ivan Potapovici. Sticlă de geamuri n-avem, şi nici bani. Descurca-ţi-vă şi voi cum s-o putea…

— Ne-om descurca noi şi aşa – îi răspunse Anton,

scuturându-şi moţul – şi-apoi pentru treaba asta nu-i nevoie de bani, ci de un singur lucru – bunăvoinţă. Ne-am înţeles atunci! Ei, noroc, Daşa! îi spuse el Daşei, care tocmai intrase. Uite, am venit să văd cum o mai duceţi voi pe aici…

Şi porni cu ea pe uliţă. Noi după ei! Aşteptam să ne spună Anton o vorbă şi despre problema noastră, dar el începu s-o întrebe pe Daşa despre băieţii şi fetele mai mari, şi pe noi nici nu ne luă în scamă, ca şi cum şi-ar fi uitat cu totul făgăduiala.

Pe undeva, la marginea satului, într-un grup de flăcăi şi fete, cânta cineva la armonică, dar tăcu îndată.

— Măi băieţi! le strigă Anton, întorcându-se spre ei. Ce-i tristeţea asta pe voi? Ia cântaţi, măi, să mai petrecem puţin…

Eu, drept să vă spun, eram dezamăgit. Începusem să cred că Anton venise la noi numai ca să petroacă. Nici gând să ne ajute!

Ca de obicei, flăcăii şi fetele se adunaseră pe islaz, lângă cele trei stive de buşteni, unde era iarba bătătorită.

— Uitaţi-vă, fetelor, ce cavaler v-am adus! zise Daşa.

— Un cavaler roşcovan – răspunse Anton râzând, iar după el râseră şi ceilalţi.

— Noaptea, toate pisicile sunt cenuşii – rosti ştrengăriţa

de Nâuşca Tregubova. La care Anton răspunse nu ştiu ce, şi iar râseră cu toţii.

Anton făcea un haz nebun de glumele celorlalţi, glumea şi el şi se simţea pesemne minunat; pe câtă vreme noi, nu ne mai vedeam de necăjiţi ce eram. La un timp fetele vrură să joace, dar stârniră atâta praf, încât fură învăluite într-un nor de colb.

— Gata, fetelor, ajunge! strigă Niuşca. Aţi ridicat atâta colb, de nu mai poate omul răsufla! Hai, mai bine să cântăm ceva.

Feodor Reabâh strânse burduful armonicei, apoi îl desfăşură larg de tot şi armonica slobozi, pe un singur ton, o melodie săltăreaţă, iar Niuşca, punându-şi mâinile în şold de parcă ar fi durut-o şalele, începu să cânte un cântec popular, dar îl cânta aşa de tare, că ne ţiuiră urechile.

Apoi armonica începu iar să urle, răguşit de astă dată. Feodor se încurcă, sări o bună parte din melodie şi apoi o ţinu în loc, cu câteva note monotone. În timpul ăsta, fetele cântară în cor.

Plictisit m-am ridicat să plec. N-avea niciun rost să mai stăm. Era doar o petrecere, şi încă din cele obişnuite, nimic mai deosebit. Ghenadii se sculă şi el să vină după mine, dar tocmai

atunci, Feodor se încurcă rău de tot în acorduri, armonica scheună parcă disperată pe trei voci şi apoi se opri, ca şi cum singură s-ar fi mirat ce sunete gâtuite fusese în stare să scoată.

— Halal armonist! se auzi glasul gros al lui Ivan Lepiohin, care stătea ceva mai la o parte.

Şi fetele, pornindu-se pe râs, tăbărâră asupra lui Feodor.

— Ia dă-o prietene, să încerc şi eu! zise Anton.

Luă armonica şi-o aşeză pe genunchi de parc-ar fi potrivit-o, îşi trecu odată degetele pe toate clapele şi apoi, aplecându-se puţin, începu să cânte.

Acordurile se scurgeau repede unele după altele, se îmbinau, se adunau pentru a se împrăştia din nou, după o uşoară atingere de clape. Deodată însă, din şirul acela nedesluşit de sunete se desprinse, ca un pârâiaş, o melodic slabă pe care o prinseră şi acordurile. Apoi, încet dar hotărât, o susţinură şi notele de bas. Melodia se întări, scuturându-se parcă de sunetele de prisos, dar era încă neîmplinită; ai fi zis că armonica cânta, fără să ducă melodia până la capăt, că mai asculta ceva şi că încerca iar sunetele. În sfârşit, cântecul crescu şi se întări, iar armonica se bucură, reluând, puternic şi din plin, tot ce cântase până atunci. Era parcă o întrebare în cântecul acela. Apoi şi

acordurile începură să pună întrebări stăruitoare, iar başii oftară a dojană. Până la urmă, armonica îşi încetini cântecul şi începu să ne vorbească încetişor şi duios despre ceva grav şi însemnat ce nu se putea reda prin cuvinte. Satul adormise înconjurat de taiga ca de o strajă neclintită şi tăcută; luna nouă se înălţa tot mai sus, dornici să audă şi ea ce întrebări pune armonica cu melodia aceea tristă şi lină pe care o revărsa în jur.

— Vai, fetelor! Ce cântec a mai fost ăsta? Mi-a răscolit tot sufletul – şopti Nastenca Lagoşina, prietena Niuşcăi, trezindu-se parcă din somn.

— Ce oameni sunt pe lumea asta! oftă Niuşca.

— Ce fel de oameni? întrebă Anton.

— Ca dumneata, de pildă, tovarăşe…

— Pe mine mă cheamă Anton.

— Bine, Anton, fie şi Anton… Se cunoaşte c-ai trăit la oraş. Ai învăţat, ai auzit şi ai văzut de toate…

— N-am învăţat la oraş, ci la Coltubî. Iar cântecul ăsta l-am auzit la radio, la mine, la Coltubî.

— Ei, vezi, voi aveţi şi radio, şi club… Dar noi ne îngrămădim aici, ca oile în ţarc! Şi când vrei să joci, înghiţi la praf de-ţi trece pofta.

— Asta cam aşa e! Aţi stârnit o prăfărie mai dihai ca un inginer constructor. Şi iarna ce faceţi? Jucaţi pe zăpadă?

Niuşca dădu supărată din mână, iar ceilalţi se mulţumiră să zâmbească cu amărăciune.

— De ce nu veniţi la noi, la Coltubî? Că noi suntem oameni buni şi drepţi cu toată lumea!

— Aţi fi voi buni şi drepţi, dar ce te faci cu drumul, că te dă gata! se amestecă Nastenca. Şapte verste la dus şi şapte la întors… Cu drumuri ca pe la noi, nu ştii dacă-ţi vine să te plimbi sau să urli… Mai ales că după atâta alergătură trebuie să te mai duci şi la lucru!

— De ce nu înjghebaţi şi la voi ceva?… Uite, sunteţi destui…

— Daunde? În coteţul găinilor?

— De ce în coteţ? Acolo, chiar la intrarea în sat am văzut o casă cu uşile bătute în scânduri, care atâta aşteaptă!

— Asta e casa Pestovilor – zise Lepiohin. Bătrânul şi bătrâna şi-au tot aşteptat feciorul să se întoarcă, şi i-au ridicat casa aia pe care ai văzut-o, dar băiatul n-a mai venit, şi bătrânii au murit în timpul războiului. De atunci casa lor a rămas pustie. Auzeam deunăzi pe tovarăşul preşedinte cum că au să facă în ea

o magazie sau un depozit…

— Am vorbit eu cu preşedintele, şi n-are nimic împotrivă s-o folosim noi pentru club sau pentru o casă de lectură. Cred că şi sovietul sătesc se va învoi.

— Las' că o să-l convingem noi! zise Lepiohin, cu însufleţire.

— Ei, şi ce folos dac-om avea casa. Să stăm şi să ne uităm la pereţii goi? se întrebă cu glas tare Niuşca.

— Stai puţin – îi tăie vorba Anton – că pereţii rămân goi numai în gospodăria leneşului! Pentru început, tot avem ceva… Măi băieţi, unde sunteţi? ne strigă el.

— Aici! răspunse Ghenadii.

— Uite, pentru fapta lor frumoasă, flăcăii ăştia au primit ca premiu un aparat de radio. Şi ei s-au gândit, că de vreme ce în sat nu mai este alt aparat, să se poată bucura toată lumea de el. Au venit să-mi ceară sfatul, dar eu vreau să mă sfătnesc întâi cu voi. Nu încape îndoială că o să fie destulă muncă ca să pregătim casa şi să aşezăm antena…

Şiret mai era Anton! Despre asta vorbise el la staţiune! În clipa următoare, fiecare vru să ştie când începe lucrul!

— Şi mâine, dacă vreţi! zise Anton. Uite, băieţii să

pregătească şi să care lemnăria, şi fetele să deretece casa. Spre seară, o să viu şi eu…

Am încercat să-l oprim la noi, dar n-a vrut.

— Nu, tovarăşi, că mâine dis de dimineaţă trebuie să fiu la staţiune. Voi, descurcaţi-vă şi singuri. Iar dacă n-aveţi nimic împotrivă, o s-o las în locul meu pe Daşa Culomzina!

A doua zi – nici nu se luminase bine – am şi tras o fugă până la Pavel şi la Caterinca. Liubuşca, vecina mea, fetiţa aceea cu părul şi sprâncenele galbene cum e spicul grâului când dă în pârg, se ţinu şi ca după noi. Ne-am dus cu toţii la Ghenca şi de acolo am pornit-o spre casa Pestovilor.

Scândurile scârţâiră, cuiele ruginite ţiuiră, şi casa ne privi prin găurile mari ale ferestrelor ei fără geamuri. Lepiohin dădu într-o parte scândurile bătute cruciş în uşă, şi intrarăm cu toţii în casă. Dar chiar din prag ne izbi un miros de casă părăsită, de umezeală şi de şoareci. Cuptorul ocupa jumătate din încăperea afumată. A doua jumătate, despărţită de prima printr-un perete, era ceva mai curată, dar şi acolo zidurile erau pline de pânze de păianjeni, ce atârnau cenuşii de grinzi, scuturându-şi praful în valuri pe podele, din pricina curentului.

— Ce palat! Ce frumuseţe! se miră Niuşca trăgând

vorbele cu dispreţ. Nici n-ai unde să tentorci!

— Dace, pe câmp e mai bine? întrebă Daşa Culomzina? Şi, fără a mai aştepta răspunsul, puse mâna pe mătură şi se apucă să dea jos păianjenii.

Nastenca şi Niuşca alergară după căldări şi după cârpe. Ivan Lepiohin însoţit de Paşca se duse la pădure; iar pe noi ne rugă Daşa să lipim prispele şi să măturăm curtea.

Într-un timp îi zărirăm pe Fimca şi Senca trecând în fuga mare pe lângă casă, cu nişte mutre de parcă nici nu le-ar fi păsat de tot ce se petrece în jurul lor. Dar după câteva clipe se întoarseră repede, rămaseră un timp locului şi apoi se aşezară ceva mai departe, într-un loc mai ferit.

— „Găinuşele” îi tot dau zor – zicea Fimca poticnindu-se ca de obicei.

— Dau zor! îl îngâna Senca, bucuros.

Ne zădăreau, asta era limpede, dar noi nu i-am luat în seamă. Să trăncănească leneşii cât poftesc, că noi n-avem timp de pierdut!

Fetele spălară podelele cu apă multă – căraseră găleată după găleată – şi camera se mai lumină, dar tot goală şi neprietenoasă era. Parcă ţi-era urât să te uiţi în jur, mai ales când

vedeai şi ferestrele fără geamuri!

Lepiohin şi Feodor Reabâh aduseră din pădure două prăjini lungi şi subţiri şi Paşca bineînţeles începu iar să se laude cum că ştiuse el ce alege, că în toată pădurea nu erau lemne mai trainice şi mai drepte!

Spre seară, oamenii se adunară în faţa casei şi se aşezară pe prispa. Îl aşteptau pe Anton, care aduse un pachet mare şi greu, în care erau geamuri pentru ferestre.

După ce cercetă casa şi îi lăudă pe cei care făcuseră curat, arătă spre cuptor:

— Dacu ăsta ce facem? Sau aveţi cumva de gând să coaceţi plăcinte? Eu zic că ar fi mai bine să-l dărâmăm şi în locul lui să ridicăm o sobă mai mică. Şi nici de peretele ăsta despărţitor n-avem nevoie. Tăiaţi-i, mă băieţi, stâlpii, cu fierăstrăul şi să vedeţi ce sală bună se face!

Am muncit o săptămână încheiată. Noi am ajutat la căratul cărămizilor, la tencuitul şi la spălatul pereţilor afumaţi ai bucătăriei, iar când moş Fedea se apucă de sobă, tot noi i-am adus pământul şi nisipul. Între timp, Paşca îi ajută lui Ivan Lepiohin să facă o masă. Bănci nu făcusem deocamdată, că ne înţelesesem să aducă fiecare de pe la casele lor.

Când văzu masa, Nastenca, zor nevoie s-o acoperim cu ceva! Fetele spălară şi călcară atunci repede o bucată de pânză roşie, din acelea pe care de obicei se scriau lozinci pentru sărbători, şi o aşternură pe masă. Părea o adevărată faţă de masă. Iar când Daşa Culomzina aduse portretul tovarăşului Stalin, Caterinca şi Liubuşca îl împodobiră cu crengi de brad şi de pin.

Duminică, Anton veni mai devreme ca de obicei. După ce am montat antena, înţepenind parii cât mai bine, am intrat în sală să ne oprim locuri. Ne-am aşezat chiar lângă masă, alături de moş Sava. Feodor Reabâh îşi făcu loc cu armonica tocmai în faţă. Când să se aşeze, apăsă din greşeală pe clape şi armonica trase un vaiet, să ţi se rupă inima nu alta!

Toţi câţi se adunaseră acolo îi făcură semn să tacă, de parcă i-ar fi spus: „Ia mai slăbeşte-ne cu muzica ta!”

Chiar lângă uşă, îi zării pe Fimca şi pe Senca. Întindeau gâtul şi se înălţau în vârful picioarelor. Vasca Scerbatâi se cocoţase ceva mai departe, pe o fereastră. Noi, bineînţeles, ne-am făcut că nu-i vedem… Lasă s-asculte şi ei, că nu ne pare rău…

Anton făcu legătura cu antena, apoi cu bateria şi întoarse butonul. Printre pârâituri şi trosnituri, se auziră de departe, de

foarte departe, câteva sunete ascuţite care, întărindu-se, umplură toată sala. Apoi un glas liniştit şi hotărât spuse: „Atenţiune! Vorbeşte Moscova! Transmitem la cererea ascultătorilor un concert…”

Şi am ascultat pe nerăsuflatelea programul: şi concertul, şi ultimele ştiri, şi discuţia despre Donbas, şi ora copiilor, şi ştirile în legătură cu situaţia internaţională, şi concertul care a urmat!…

— Vorbeşte Moscova!

De atunci am avut tot timpul să ne obişnuim, dar în seara aceea ni se părea că Moscova, Moscova noastră minunată,

vorbeşte de acolo, de departe, anume pentru noi… Oare era într-adevăr aşa de departe?… Glasul hotărât şi domol al crainicului risipea tăcerea din taiga, şi, odată cu ea, se topeau parcă şi nesfârşitele întinderi care ne despărţeau de Moscova. Ea era acum lângă noi, aici aproape, aşa de aproape, încât îi puteam auzi răsuflarea domoală, liniştită…

Îl îndrăgisem cu toţii pe Anton. Care altul ştia mai bine să râdă şi să glumească? Cine altul se pricepea atât de bine să înveselească lumea şi cine ştia câte ştia el?!

Şi cei mari ţineau mult la el. Ivan Potapovici, de pildă, îl primea ca pe un oaspete scump, iar Feodor Elizarovici îi vorbea cu atâta respect, de parc-ar fi fost de-o seamă. Ochii mari ai Niuşcăi începeau să râdă cum îl zăreau, şi toţi băieţii îi zâmbeau. Numai Feodor Reabâh umblă un timp botos şi amărât. Nu ştia bine dacă e supărat pe sine sau pe Anton. Nu-i dădea pace gândul că în prima seară se făcuse de râs faţă de el. Dar până la urmă îi trecu, mai ales că Anton îi aduse o metodă, după care învăţase şi el să cânte la armonică. Cât despre noi, Anton spunea râzând că suntem garda lui, fiindcă într-adevăr ne ţineam cârd după el.

Într-o zi, Caterinca ne dojeni că-l uitasem cu totul pe

unchiul Mişa, dar nu era adevărat. Cred că Anton ne era aşa de drag tocmai fiindcă aducea întrucâtva cu unchiul Mişa. Deşi erau atât de deosebiţi şi nu semănau deloc unul cu altul, erau totuşi parcă la fel! Poate fiindcă pentru amândoi orice lucru era interesant şi însemnat, şi poate pentru că amândoi luau parte la tot ce se petrecea n jur.

13. ŞUVOIUL DE AUR

Paşca se ţinu scai de Anton şi nu-l slăbi până nu-l luă cu el la Coltubî, unde rămase două zile. Când se întoarse acasă era plin de ulei din cap şi până-n picioare, dar fericit. Maică-sa îl certă şi Paşca se bosumflă, dar numai aşa, de formă. Apoi se apucă iar să meşterească la maşina la care lucra şi pe care n-o isprăvise încă. „Dacă cei din Coltubî vor avea hidrocentrală, spunea el, noi o s-avem un motor de vânt!”

Pe nişte funduri rotunde de lemn aşează o tobă mare – adică un fel de turbină – şi o urcă pe acoperiş. Toba însă era prea grea şi trebuia o vijelie sdravănă ca s-o învârtească. Când văzu asta, Paşca se cam pierdu cu firea, dar până la urmă spuse că toate erau numai din cauză că nu avea lagăr cu rulmenţi. Dacă ar avea aşa ceva, motorul lui s-ar învârti şi la adierea

zefirului, şi ar putea fi folosit la orice. Dar motorul nici gând să se învârtească, şi Paşca plictisit îl lăsă în părăsire şi se apucă de altă invenţie.

Anton venea rar la Tâja, dar şi atunci numai în treacăt. De fiecare dată însă avea câte o iniţiativă. Aşa se întâmplă şi de data asta. Noi stam şi ascultam radio, iar la masă, Daşa, Ivan Potapovici şi Anton vorbeau între ei. La început, nu-i ascultarăm, dar până la urmă am tras fără să vrem cu urechea, fiindcă venise vorba de noi.

— … Acum – îi spunea Anton Daşei – eu n-am să mai vin multă vreme pe la voi. Cred că mă înţelegi şi tu! începe strânsul recoltei… O să trebuiască să activezi singură şi să dai dovadă de pricepere.

— Am să caut să nu rămân mai prejos de ceilalţi – îi răspunse Daşa.

— Nu ajunge să nu rămâi în urmă, când – vorba aceea – ar trebui să fii fruntaşă. Planul de recoltare e greu şi n-o să-ţi fie prea uşor să-l îndeplineşti.

— Ei, dac-am avea oameni mai mulţi, n-ar fi nimic. Nenorocirea e că n-avem destule braţe de muncă – spuse Ivan Potapovici.

— Vezi? se întoarse Anton spre Daşa. Sarcina ta va fi să le găseşti!

— Dade unde să le iau?

— Singure n-au să-ţi cadă din cer! Trebuie să repartizezi în aşa fel munca între oamenii pe care-i ai, încât să poată lucra de două ori mai mult! Noi am pus comsomolişti la secerători şi avem mare nădejde în ei.

— Numai că în Tâja, în afară de mine, nu mai e niciun comsomolist!

— Dar tineretul? Pe toţi trebuie să-i atragi în muncă! Băieţii ce-au să facă?

— Doar nu mai suntem copii mici – sări Ghenca de la locul lui. Numai să ne daţi de lucru, şi-o să vedeţi!…

— Desigur! spuse Anton. Ia te uită la ei cât sunt de mari! Ce le lipseşte ca să fie adevăraţi muncitori? Şi cei mici trebuie atraşi. Chiar de-ar strânge numai un sac de spice, şi tot e bine! Tu, Daşa, ar trebui să chemi toţi copiii şi să duci muncă de lămurire cu ei.

— Pe noi n-ai nevoie să ne lămureşti – sări Caterinca – că doar atât aşteptăm, să lucrăm. Dar cu „sălbaticii”…

— Care „sălbatici”?

— Uite, Vasca Scerbatâi şi ai lui! Băieţii ăştia nu sunt serioşi. De ce nu-i interesează nimic? Nu fac altceva decât să se bată cât e ziua de lungă!

— Ar trebui să-i atragem şi pe ei în muncă!… Nu de alta, dar ca să nu mai aibă când să se încaere!

Noi le-am spus atunci c-ar fi degeaba, fiindcă „sălbaticii” nu-s disciplinaţi şi că mai mult ar strica treaba, dar Anton râse, spunând că după părerea lui, ne era frică să nu ne întreacă şi că de aceea ne împotriveam.

Asta însă ne jigni grozav şi Ghenca răspunse că n-au decât să facă ce-or pofti, dar că pe noi nu ne va întrece nimeni niciodată.

Credeam că pe noi, care eram lămuriţi, au să ne împartă în brigăzi de tineret, că au să ne dea munci mai de răspundere, dar a doua zi, Daşa şi Ivan Potapovici ne-au spus că fusesem repartizaţi la căratul snopilor, urmând să dăm ajutor oriunde va fi nevoie. Numai Ghenca, cel mai voinic dintre noi, va lucra pe secerătoare, împreună cu Ivan Lepiohin. La cea de a doua secerătoare au fost trecuţi Feodor Reabâh şi Vasca Scerbatâî! Ne-am împotrivit noi şi ne-am rugat ca cel puţin la secerătoarea a doua să mă pună pe mine sau pe Paşca, dar Ivan Potapovici

nici n-a vrut să audă!

Cu o zi înainte de-a ieşi la câmp, tata fu cât pe ce să se certe cu Ivan Potapovici, care nu voia să-l scoată de la munca administrativă!

— Ce faci, Ivan Potapovici, îţi baţi joc de mine? Las' să mă bucur şi eu! Cât priveşte hârţoagele, n-avea nicio grijă, c-au să fie toate în regulă – spunea el, când supărat, când rugător.

Până la urmă, izbuti să fie numit cosaş pe culmea dealurilor, pe unde nu putea trece secerătoarea şi unde trebuia cosit cu mâna.

Tata îşi bătu grijuliu coasa o grămadă de vreme, o tot suci şi-o răsuci, să vadă cum merge. Mama deretecă repede în odaie, ne făcu paturile şi ne trimise la culcare, că a doua zi trebuia să ne sculăm în zori; ea însă mai rămase robotind pe lângă cuptor, fiindcă făcea mâncare pe două zile.

Mi s-a părut că abia apucasem să pun capul pe pernă, când tata mă zgâlţâi de umăr să mă trezesc:

— Scoală, băiete, că-i târziu!

Am sărit ca ars din pat şi m-am dus în curte să mă spăl. Era încă întuneric, taigaua era cuprinsă în beznă, iar casele învăluite parcă în lumina cenuşie a amurgului; doar colo, spre

răsărit, după coama dealului, se desluşea geana sfioasă a zorilor.

Satul se trezea: la ferestre se iveau lumini, cineva trânti o uşă, undeva zăngăni o căldare, se desluşiră glasurile domoale ale celor care se strigau…

Răcoarea dimineţii şi apa rece ca gheaţa mă treziră de-a-binelea. Mama o duse pe Sonia încă adormită la mătuşa Maşa, îmbucarăm ceva la repezeală şi pornirăm spre sovietul sătesc unde găsirăm adunaţi toate fetele şi toţi flăcăii din sat. Feodor Elizarovici sta pe prispă, pufăia din lulea şi se uita, zâmbind, la moş Sava care, îmbrăcat cu pantaloni şi cu cămaşă albă de pânză groasă, încins cu o curea de piele, alerga neliniştit când la Ivan Potapovici, când la secerători, când la cosaşii care fumau ceva mai la o parte. Uneori se oprea, îşi scotea şapca groasă, se freca pe chelie de parcă şi-ar fi adus aminte de ceva şi apoi, grăbit şi grijuliu, fugea iar la administraţie.

— Moş Sava, ţi-o fi de ajuns! făcu la un timp Ivan Potapovici ieşind în uliţă… Ce tot alergi încolo şi încoace? Toate merg bine! De ce te necăjeşti degeaba? Ia uitaţi-vă la el cum se-nvârteşte! Parcă-i un cocoşel! adăugă Ivan Potapovici întorcându-se către Feodor Elizarovici.

— A întinerit moşul cu douăzeci de ani! zâmbi acesta.

Moş Sava, nu te mai zbuciuma atâta, că osteneşti.

— Nu-i nimic, mai are moşuputere pentru multă vreme, îi răspunse bătrânul şi o luă la picior spre un car ce tocmai sosise.

— Ei, ce zici, Potapovici, mergem? Hai, că acum răsare soarele.

— Da, a venit timpul. Să pornim, tovarăşi!

O ceată de fete ieşi în curte, iar după ele ieşiră şi flăcăii; cosaşii îşi luară coasele şi, punându-şi-le pe umăr, ca pe nişte arme, plecară şi ei. Una după alta porniră şi secerătorile, huruind zgomotos pe pământul bătătorit. În urma tuturor venea mătuşa Stepanida, cocoţată într-o căruţă plină cu vârf. Mătuşa ţinea în braţe un cazan cât toate zilele şi se ciorovăia cu moş Sava.

— Ei, băbuţo, stai domol şi nu te mai suci atât! Nu mai da atâta din cap, că rostul dumitale e s-ar grijă ca toate să iasă cum trebuie – spunea el convingător mergând alături de car.

— Ce te legi de mine, moşule? Cum adică? N-am mai făcut eu ciorbă? Parcă, ce mare lucru!…

— Să ştii că-i mare! Ia, gândeşte-te numai ce zi e azi! Sărbătoare, nu alta!… De-un an de zile o aşteptam!… Treaba dumitale e să te îngrijeşti să fie de toate. A mea e să controlez tot. Că doar nu de florile mărului m-au ales inspector de calitate!

Am să-i ţin din scurt pe toţi… Calitate, îţi cer şi dumitale.

— Bine că eşti inspector!… Urcă-te mai bine în căruţă, c-ai să oboseşti înainte de vreme…

Moş Sava o luă însă repede la picior, spre secerătoarea din frunte, pe care o conducea Ghenca şi începu să-i facă băiatului tot felul de observaţii.

— „Am crescut”… se auzi din capul coloanei glasul melodios al Niuşcăi Tregubova.

— „Ca un firicel de iarbă-n câmp”, îi ţinură fetele isonul şi deasupra Tâjei se revărsă cântecul lor melodios.

Era un cântec trist, în care era vorba de viaţa amărâtă a unei orfane, dar glasurile fetelor erau atât de dulci şi de tinereşti şi răsunau cu atâta voioşie şi cu atâta căldură, încât cuvintele acelea triste nu întristară totuşi pe nimeni. Dimpotrivă, îi înveseliră pe toţi şi se simţea că nicio fată nu cânta de jale, cum ar fi cerut cuvintele, ci de mulţumire şi de veselie – cuvintele cântecului erau moarte, dintr-un trecut îndepărtat şi n-aveau nicio însemnătate. Totul era numai bucurie, o bucurie deplină ce se desprindea din vocile acelea care cântau atât de frumos. Când ajunseră la podul de peste Tâja, Ivan Potapovici şi Feodor Elizarovici se opriră, ca să ne vadă trecând.

— Parcă-s o coloană în marş! îl auzii eu pe Ivan Potapovici.

— D-apoi cum? Armată în toată regula! – răspunse moş Fedea. Îmi pare bine că a fost cald peste noapte şi n-a căzut rouă. O să începem seceratul pe răcoare…

Dincolo de râu coloana se desfăcu, împărţindu-se în echipe. Fiecare echipă se duse la locul unde fusese repartizată.

Ne-am dus şi noi pe lotul nostru. Ivan Lepiohin se aşeză pe locul aruncătorului de snopi. Ghenca strânse hăţurile, vârtelniţa plecă spicele, paiele începură să foşnească sub cuţitele maşinei şi primul snop se culcă pe ogor.

— Dă-i înainte, Nastenca – strigă Niuşca, şi curajoasă, pornind parcă la atac, începu să lege snopii.

Pe cel de-al doilea lot luciră, luminoase, aripile secerătorii lui Feodor Reabâh, iar mai sus, pe povârniş, sclipiră în soare coasele, care se mişcau toate ca una, ca la o comandă. Părea că detaşamente întregi ar fi pornit la atac, împotriva zidului foşnitor şi moale al grâului, care se retrăgea mereu, fără să poată ţine piept atacului.

După al treilea rând, Ivan Lepiohin era leoarcă de sudoare – nu-i uşor s-arunci snopii de pe secerătoare. Ia încearcă să

întorci furca mereu, ca să cadă snopii unul după altul şi să nu ţi-o ia înainte maşina, care bate monoton şi aruncă neîncetat noi valuri de spice! Şiroaie de sudoare curgeau pe obrazul lui Lepiohin, care, fără să lase furca din mână, îşi apleca faţa, ridica umărul şi se ştergea de cămaşă.

Paşca căra cu mine snopii la clăile pe care le întocmea Daşa; la o vreme se opri să-şi mai tragă sufletul şi, uitându-se la secerătoarea care începea un rând nou, spuse:

— E totuşi o tehnică înapoiată… Ne-ar trebui o combină…

— Ce să faci aici cu combina? Nu vezi? Ogoarele noastre-s înguste şi mai încolo pornesc în povârniş! O maşină mare nici n-ar avea pe unde trece!

— Asta înseamnă că ar trebui să facem o combină mică, care să poată trece pretutindeni…

— Bine, n-ai decât s-o construcşti. Dar, până atunci, cară snopii! Uite, Daşa nu mai are din ce face clăi!

Paşca apucă doi snopi şi-i târî până la Daşa, dar moş Sava tăbărî deodată cu gura asupra lui.

Îşi lăsase şapca pe undeva, cureaua pesemne că şi-o pierduse, şi vântul, care adia uşor, îi umflase în spate cămaşa ca

pe o pânză de corabie…

— Ia stai, voinicule, de ce târâi snopii pe pământ? Vrei să-i treieri înaintea treieratului? Hai, ridică-i! Ridică-i fără grijă, că n-ai să te speteşti!… Oamenii au muncit din zori şi până-n noapte, şi tu vrei să se aleagă praful din munca lor?…

Paşca se înroşi şi ridică snopii.

— Moş Sava! îl strigă Niuşca. Pe unde ţi-ai pierdut şapca? O să-ţi ardă soarele chelia!

— Nu-i nimic, că doar chelia nu-i plăcintă, să se ardă… Datu, urâto, cum legi snopii? Asta se cheamă legat la tine? Înfaşă snopul cum ai înfăşa un copil, că aşa cum faci tu, nu pui bine mâna pe el şi se desface!

— Dade ce ţipi aşa la toţi, moşule? Ce eşti, general?…

— D-apoi ce crezi? Poate că în munca mea de plugar sunt general! Crezi oare că Puterea Sovietică de florile mărului dă decoraţii agricultorilor? Nu, fetică, nu! Grâul anevoie şi cu trudă creşte, şi numai când îţi pui tot sufletul izbuteşti… Aşteaptă şi ai să vezi că despre mine o să scrie şi la gazetă: „Cică la Tâja este un cetăţean, pe nume Savatii Petrovici Driuchin, ta-are priceput în ale grânelor, lucru pentru care i se cuvine respect şi cinste…” Dar tu ce faci? Te uiţi şi râzi ca proastan târg!…

— Dade unde, moşule, eu…

— Hai, vezi-ţi de treabă! Leagă snopii ca lumea şi taci!

Şi mânat parcă de cămaşa-i umflată ca o pânză de corabie, moş Sava alergă la lotul lui Feodor Reabâh.

Soarele se înălţase şi dogorea din ce în ce mai tare. Îmi intraseră paie pe sub cămaşă şi-mi înţepau pielea asudată. Din cauza greutăţii snopilor mă dureau mâinile şi mijlocul, mi se uscase gâtul şi mi se părea că din clipă în clipă, o să cad istovit.

Mă uitam în jur: departe, în faţa noastră, secerătoarea ţăcănea monoton. Lepiohin se apleca şi se ridica mereu, cei care legau snopii înaintau fără grabă, dar cu spor şi în urma lor clăile

se înşiruiau una după alta. Mai departe, în zare, se vedeau rochiile pestriţe ale fetelor. Erau acolo Caterinca, Liubuşca şi altele. Adunau spice şi înaintau toate în şir drept, pline de avânt.

Cu timpul, durerea aceea ascuţită din mâini şi din şale trecuse. Acum mă aplecam uşor, fără nicio sforţare spre snopi, îi ridicam şi-i duceam repede Daşei. Ba aveam timp să-i mai dau o mână de ajutor şi lui Paşca care, suflând din greu şi gâfâind, ducea snopii în braţe.

Numai setea nu-mi dădea pace! Din când în când trecea Fimca pe lângă fiecare dintre noi, cu un butoiaş cu apă rece din Tâja, şi scotea atât de mândru apa cu căuşul, de parcă n-ar fi fost treabă mai însemnată în lume! Când îl vedeam venind, râdeam, ne uitam la el, ne umezeam buzele cu un pic de apă, fiindcă Daşa ne spusese să nu bem prea mult că ţi se face şi mai tare sete, şi ne apucam iar de cărat snopii.

Am isprăvit munca pe primul lot cam spre amiaza, şi am dat atunci o fugă până la tata.

Unul după altul, cosaşii mergeau pe brazde, mişcându-şi lin coasele lucitoare. Ţineau capul sus, pieptul scos în afară şi călcau uşor şi fără grabă. Dacă nu le-ar fi fost chipurile îmbrobonate de sudoare, ai fi crezut că execută un dans măreţ…

Cum isprăveau o brazdă, îşi ridicau coasele, le rezernau cu coada în pământ şi le ascuţeau tăişul. Apoi moş Fedea, care era în frunte, trecea pe alt lot, şi cosaşii, păşind unul după altul, porneau din nou în măreţul lor alai.

Dar moş Sava ajunse şi până la ei. Ducându-şi mâna streaşină la ochi, se uită să-i vadă cum muncesc.

— Ei, ce zici, moş Sava? îl întrebă Ivan Potapovici, apropiindu-se. Cum merge treaba?

— Binişor – răspunse bătrânul ţuguindu-şi buzele.

— N-ar fi rău să te mai odihneşti şi dumneata, c-ai alergat azi destul! La anii dumitale ţi-ar trebui linişte…

— Ei, că mare chilipir e liniştea! Omul doar nu-i stană, să zacă mereu în acelaşi loc…

Ar mai fi spus moşul ceva, dar sări ca ars şi se repezi cât îl ţineau picioarele spre cosaşi.

— Ce faci, măi? Cosit se cheamă asta! strigă el de departe unui flăcău ce mergea în urmă. Mă, băiete, ce ţii tu în mână? Mătură sau coasă? Coasă zici? Spune-mi atunci, rogu-te, de ce mături pământul cu ea?

— Halal moş! zise Ivan Potapovici zâmbind şi, ducându-şi mâinile pâlnie la gură, strigă: Feodor Elizarovici! A

venit vremea mesii!

Fără grabă şi tot atât de liniştiţi, cosaşii îşi isprăviră brazdele, îşi şterseră bine coasele şi, punându-le pe umăr, porniră spre tabără.

Când am ajuns acolo, i-am găsit pe Reabâh şi pe Vasca. Feodor îi spunea bucătăresei, aşa, ca s-audă toţi:

— Ia seama, mătuşă Stepanida, să dai ciorbă mai groasă stahanoviştilor de pe ogoarele colhozului!

Ghenca se înroşi tot şi se repezi la tabela indicatoare: secerătoarea lor rămăsese în urmă cu jumătate de hectar!

Fimca şi Senca trecură pe lângă noi plesnind de îngâmfare. Fimca, întorcând capul în altă parte, mârâi:

— „Găinuşele” au rămas în urmă!

— Au rămas, da, au rămas! întări Senca.

— Ce zici, să le luăm la remorcă?

Ghenca era furios, dar tăcu. De altfel, nici n-ar fi avut ce spune, fiindcă într-adevăr rămăsese în urmă!

După masă se culcară cu toţii să se mai odihnească. Ghenca şi cu mine traserăm o fugă până la Tâja, să ne scăldăm. Ghenca era amărât, şi degeaba am încercat eu să-l fac să vorbească. A tăcut tot timpul mâlc! Abia când am luat-o înapoi

spre ogoare, s-a îndurat să-mi spună:

— Lasc-om vedea noi care pe care!

Pesemne, că treaba asta îl durea rău şi pe Ivan Lepiohin, fiindcă după masă dădu atâta zor cu munca şi Ghenadii se puse cu atâta sârg pe capul cailor, că nici Nastenca şi nici Niuşca nu se mai puteau ţine de noi.

— Ce-i cu tine, Ghenca? Arde undeva? îi strigă Niuşca. Nu vezi că laşi locuri nesecerate? Să vezi ce-o să-ţi facă moşu! Numai să bage el de seamă…

Ghenca îşi mai struni caii, şi de astă dată lucră bine. Muncirăm însă cu atâta râvnă, vârtelniţa dădu atât de grăbită din aripi, paiele foşniră atât de puternic sub cuţite şi snopii căzură atât de repede la pământ, încât şi Niuşca, şi noi am intrat într-un ritm nou şi am început să muncim mai repede.

La un timp, Daşei i se păru că Nastenca era prea obosită şi o îmbie să schimbe locurile, dar fata dădu încăpăţânată din cap şi legă mai departe snopii. Muncea fără să se zorească şi nici nu făcea gură ca Niuşca, dar, încetul cu încetul, depărtarea dintre ele se micşora şi, deodată, Nastenca o luă înaintea Niuşcăi, care strigă gâfâind:

— Mai odihneşte-te, c-ai să oboseşti!

Dar de obosit, obosise Niuşca! Nastenca mergea în acelaşi ritm înainte, când plecându-se după snopi, când ridicându-se.

Nastenca nu era de înţeles! Liniştită, sfioasă, se ţinea de guraliva ei prietenă de parcă-ar fi căutat ocrotire pe lângă ea! Glasul ei aproape că nici nu-l auzeai de gălăgia pe care-o făcea toată ziua voioasa Niuşca! Ai fi zis că în toate îi urmează pilda; de fapt, însă lucrurile se petreceau tocmai pe dos. Niuşca ţipa şi făcea gură, dar cum îi sufla Nastenca o vorbuliţă, se îmblânzea şi nu-i mai ieşea din cuvânt! Şi până la urmă ne-am dat seama că nu guraliva şi neastâmpărata de Niuşca o sprijinea şi era exemplul Nastencăi, ci că sfioasa şi modesta Nastenca o sprijinea şi o călăuzea pe Niuşca. Aşa şi de astă dată. Nerăbdătoare şi plină de avânt, Niuşca tabărâse asupra snopilor pe care-i răsucea atât de zorită, încât se auzeau spicele trosnind în mâinile ei puternice. Obosi însă repede şi rămase în urmă. Nastenca în schimb nu se grăbise, ci înaintase – poate chiar prea încet – de la un snop la altul, zâmbind la glumele prietenei sale. Când o vedea că nu mai poate, o ajuta fără să scoată o vorbă şi n-am auzit-o niciodată văitându-se că e obosită! De unde atâta putere în mâinile ei mici? Sau, poate, că nu era vorba de putere,

ci de sârguinţa şi dârzenia, fără de care puterea nu înseamnă nimic!

Apoi soarele se ascunse după perdeaua de pini argintii de pe creasta dealului Cern, iar pe câmpie umbrele oamenilor şi ale maşinilor se întinseră viorii. În răcoarea ce se lăsase, ne simţeam mai bine, deşi eram tot mai copleşiţi de oboseală.

Credeam că secerătoarea noastră o s-o ia înaintea secerătoarei lui Vasca cel puţin cu vreo două hectare, dar Ghenca şi Lepiohin abia dacă izbutiră să ajungă din urmă cealaltă brigadă. Daşa spuse că era bine şi că aşa trebuia să se întâmple, că doar strânsul recoltei nu înseamnă curse de cai, că la strânsul recoltei nu e vorba numai de viteză, ci şi de calitate şi că dacă Lepiohin şi Ghenadii vor lucra mereu aşa şi de acum înainte, vor lua desigur locul întâi!

Umbra dealului cuprinsese toată valea şi începea acum să se urce şi pe povârniş. Spre apus zarea se împurpura – iar crestele golaşe se învăluiră într-o lucire sângerie, de la care se aprinseră şi se înălţară parcă şi flăcările focului nostru de tabără. De pe loturile mai îndepărtate – apoi şi de pe cele mai apropiate – oamenii se adunară lângă foc. Câteva femei, care aveau copii mici acasă, se întoarseră în sat; noi, ceilalţi, ne spălarăm şi ne

aşezarăm, tacticos, în jurul focului, unde gospodărea, îmbujorată, mătuşa Stepanida.

— Hai, Nicolaha, să ne scăldăm – mă îmbie tata.

— Să ne scăldăm? Dar e frig! Uite, s-a lăsat şi ceaţa…

Într-adevăr, de pe apele râului se ridica un fum alb-albăstrui.

— Ce-i aia „frig”? Că doar nu-i iarnă! N-avea teamă, n-ai să degeri. Acuma e bine să te scalzi – nu pe căldura mare, cum faceţi voi…

Avea dreptate tata! Plăcerea pe care am resimţit-o nu se poate asemui cu nimic. Ziua, în toiul căldurii, stăteam în apă până ne învineţeam şi ne apuca sughiţul, dar, cum ieşeam pe mal, ne era atât de cald, încât eram gata să intrăm iar în râu. Acum, după ce aerul se mai răcorise, Tâja era chiar călduţă şi odată cu praful şi cu sudoarea, apa îţi lua cu ea şi oboseala. Simţeai că răsufli mai uşor, mai liber şi că trupul îşi păstrează multă vreme vioiciunea.

— Ei, mergem acasă? mă întrebă tata, îmbrăcându-se.

Eu n-aş fi vrut să mă-ntorc în sat. În tabără, lângă foc, răsunau glasuri vesele: cineva – cred că era Niuşca – râdea de se prăpădea. În jurul focului se adunaseră toţi cei care luaseră parte

la ziua aceea minunată. Şi noi să-i părăsim?! De ce? Se vede că tata mă înţelese, pentru că spuse:

— Bine, dacă-i vorba aşa, hai la tabără! E mai vesel cu toţii laolaltă…

La întoarcere n-am scos o vorbă dar, nu ştiu de ce, n-am uitat niciodată drumul acesta. Cam obosiţi, păşeam agale unul lângă altul, în acelaşi pas. Mă gândeam că muncisem laolaltă toată ziua şi că e bine să ai un tată puternic şi curajos, care ştie să facă de toate; iar tata îşi zicea pesemne, că fiu-său nu mai e copil, ci un adevărat muncitor… Ce bine că nu suntem doar tată şi fiu, ci tovarăşi de muncă, şi ce plăcut a fost când am mers, în tăcere, unul lângă altul! Fiindcă şi fără cuvinte se pot înţelege oamenii…

Eu stăteam rar de vorbă cu tata – el are mereu treabă, iar eu când cu lecţiile, când cu una, când cu alta… Dar, când spune tata ceva, vrei nu vrei, trebuie să faci aşa cum zice el. Mama nu-i aşa, te mai pisează, te mai roagă – el însă, niciodată! Tace. Dar când se uită odată la tine, faci îndată ce ţi-a spus. Să nu credeţi însă că mi-e teamă de el. Tata, nu numai că nu m-a urecheat niciodată, dar nici măcar n-a ţipat vreodată la mine! Şi, totuşi, nimic nu-i mai grozav decât tăcerea lui, când nu

încuviinţează ceva…

Uneori, mă încurc la o problemă; tata vine atunci lângă mine, o citeşte şi-mi spune: „gândeşte-te bine”. Eu stau şi-mi bat capul mai departe, iar el se mai apropie din când în când de mine şi-mi spune iar: „Nu te-ai gândit bine. Ia mai gândeşte-te”. Şi când până la urmă o rezolv, îmi spune: „Ei, vezi, c-ai putut s-o faci şi singur? Partea proastă e că nu eşti sigur de tine, şi asta, băiete, e cel mai rău lucru!” sau cam aşa ceva… Şi ce mulţumit sunt ori de câte ori izbutesc să mă descurc singur! Vorba asta a tatii, care e atât de zgârcit în laude, mi-e mai scumpă ca orice.

Caterinca zice că tata nu e frumos. Da, dacă stai să-l cercetezi cu de-amănuntul, nu-i cine ştie ce frumuseţe: e cam adus de spate, îşi tunde mustăţile ca o perie ţepoasă, are un nas cât toate zilele şi buze groase. Semăn cu el, şi uite, nici eu nu-s frumos; numai la ochi aduc cu mama. Dar ce-are a face asta! Oricum, n-aş vrea să fi semănat cu altcineva decât cu tata. Aş vrea să fiu ca el în toate. Şi am să fiu! Uite, acum am muncit împreună, bineînţeles, nu la fel, dar împreună! Iar când o să fiu mare, o să fim într-adevăr că doi tovarăşi…

După masă, fetele se apucară să cânte tot felul de cântece,

dar Ivan Potapovici porunci ca toată lumea să se culce; noaptea era scurtă şi a doua zi trebuia să ne sculăm în zori. Totuşi, dinspre claia după care se culcaseră fetele, mai răsună multă vreme glasul Niuşcăi ce se îneca de râs; râdea încetişor şi Nastenca, iar din când în când chicotea şi Daşa.

Bărbaţii, tineri şi vârstnici se culcară şi ei. Moş Sava, istovit de alergătura de peste zi, sforăia de mult, ghemuit, cu capul pe palmă, ca un copil.

M-am lungit pe spate, lângă tata. Focul se stingea, şi stelele se vedeau tot mai limpezi şi tot mai strălucitoare. De oboseală, mâinile şi picioarele îmi tremurau. Dar era o oboseală plăcută! Pământul – liniştit în sfârşit după atâta soare, zgomot şi glasuri tinereşti – părea că se leagănă. Stelele se măreau întruna, sclipind din ce în ce mai tare şi mai viu. Deodată însă tresăriră, iar cerul se clătină şi pieri în beznă.

Nu sfârşirăm bine secerişul, că batoza se şi ivi pe arie. Ce n-am fi dat să facem şi noi parte din brigada de treier! Dar Ivan Potapovici a spus că e o muncă prea grea pentru noi şi a băgat în brigada asta fetele şi flăcăii cei mai voinici din sat.

Ivan Lepiohin se aşează la valul batozei, având ajutoare pe Niuşca şi Daşa, care-şi acoperiseră fetele cu basmaua, de nu li se

mai vedeau decât ochii!

— Daţi-i drumul! porunci Ivan Potapovici.

Tractorul se puse în mişcare huruind, iar cureaua lungă de transmisie începu să unduiască alene, ca un şarpe. Apoi, lunecând tot mai repede, lovi cu putere roata de transmisie, iar valul începu să bubuie. Lepiohin potrivi snopul dezlegat, şi-l împinse spre ciur; apoi luă altul. Bubuitul zgomotos încetă şi valul porni să huruie, mulţumit. Din spatele batozei cădeau paiele şi din gură se scurgea un val de grăunţe aurii…

Văzusem de atâtea ori cum se treieră, dar de fiecare dată nu mă mai săturam privind. Uite, şi acum, stam ca fermecat şi nu-mi puteam lua ochii de la valul acela nesfârşit de grâu, pe care lumina soarelui ce stătea să răsară îl învăluia în luciri trandafirii. Şi nu mă minunam numai eu. Lângă mine se aflau Ghenca, tata, moş Fedea, Ivan Potapovici şi moş Sava, şi pe chipurile tuturor se citea bucuria, triumful şi mândria. Moş Sava n-avea astâmpăr şi se cumpănea când pe un picior, când pe altul. Până şi chelia pârlită de soare i se îngălbenise de turburat ce era! Mişca muteşte din buze şi eu bănuiam ce spunea: Eh, ce mai pâine! Ce mai pâinişoară s-a făcut!

Ivan Potapovici se uita mereu în jur, îmbiindu-i parcă pe

toţi să privească; de altfel nici nu pricepea cum ar putea cineva să nu privească.

— Asta-i puterea colhoznică! rosti el tare, ca s-acopere zgomotul valului. Pâinea e hrana tuturor oamenilor de pe faţa pământului. Dar cine ne dă pâinea? Noi o dăm! Şi asta trebuie s-o înţelegem cu toţii şi să ne mândrim!

Era, într-adevăr, mândru! Avea o înfăţişare solemnă şi ochii plini de bucurie. Parcă întinerise, parcă era alt om! Doar poate că asta era firea lui adevărată, numai că umbla tot încruntat şi îngrijorat, fiindcă i se părea că se muncise prea puţin şi că trebuia să se facă mai mult, ca s-avem tot dreptul să ne mândrim, aşa cum ne mândream azi. Paşca, uimit de schimbarea lui Ivan Potapovici, făcuse ochii mari şi se uita la el cu gura căscată.

— Ei, băiete, ce ţii gura căscată ca o vânturătoare? Închide-o, să nu-ţi intre cumva vreo muscă în ea! zise Ivan Potapovici, ridicându-i uşor bărbia.

Când Paşca închise gura, îi clănţăniră dinţii, şi noi toţi pufnirăm în râs. Desigur, nu râdeam de Paşca, ci aşa, fiindcă eram veseli şi ne simţeam gata să facem haz de orice, atât de mare era bucuria ce ne cuprinsese sufletul!

Noi căram snopii la arie şi apoi stam la ordinele lui moş Sava, care clădea stogul. Moş Sava cocoţat în vârf ne tot îndemna să aşezăm bine paiele, potrivea mereu stogul, muncea de zor şi mai avea timp să-i zorească pe Paşca şi pe Fimca, ce urcau paiele sus. De la batoză, peste stog, erau aruncate nişte otgoane la care erau înhămaţi doi cai… Când se aduna la batoză o grămadă mare de paie, Paşca şi Fimca îndemnau călări caii şi urcau sus pe stog paiele prinse în otgoane.

Să nu credeţi că e uşor să faci un stog! Ia încercaţi să ridicaţi grămezi grele în timp ce picioarele vi se afundă în paiele încă nebătătorite şi să le aşezaţi bine, ca stogul să nu se desfacă şi să nu se împrăştie în toate părţile. Paiele încinse de soare miros a grâu, broboanele de sudoare ţi se preling în ochi, iar mustăţile spicelor ţi se vâră prin haine şi te gâdilă. Dar toate acestea nici nu le băgăm în seamă. Căram cu atâta avânt grămezile de paie, încât nu mai mergeam, ci alergam, şi stogul nostru creştea văzând cu ochii; cum să-ţi mai ardă atunci de toate fleacurile astea?

Maică-mea mă cam certă ca nu venisem să dorm în sat. Zicea că m-am înstrăinat de tot de casă. Noroc că-mi luă tata apărarea:

— N-avea grijă, că nu pleacă ea, casa din sat! Băiatul s-a mai îndepărtat de ea, e drept, dar în schimb s-a apropiat de oameni, şi fără asta, omul nu-i om adevărat. Şi apoi, lasă-l să se deprindă să mai mănânce şi pâine cu sare, nu numai cu zahăr. Să-i cunoască şi el preţul…

Şi aşa am stat cu tata pe câmp, în tabără, până ce s-a strâns toată recolta…

Ghenadii şi Lepiohin îşi văzură visul cu ochii; secerătoarea lor o întrecu pe-a lui Vasca! Ce-i drept, numai cu trei sferturi de hectar, totuşi, cinste lor! Nu se făcuseră de râs!

După ce treierarăm câteva tone de cereale, Anisim Semionovici, tatăl lui Paşca, aduse de la Tâja căruţe pentru căratul lor, şi cu prilejul acesta îl înhamă şi pe Golubcic, pe care-l mână chiar el. Cred că tatăl lui Paşca e cel mai voinic om din satul nostru, fiindcă numai el îl poate stăpâni pe Golubcic, un armăsar mare, de patru ani, mândria fermei noastre. Anisim Semionovici a făcut războiul la artilerie, unde îngrijea de cai. Şi de când s-a întors acasă, lucrează la fermă – sau mai bine zis la izlaz fiindcă ţine vitele mai mult la aer decât în grajduri sau ţarcuri. Spune că aşa-i mai sănătos şi mai bine. Stă toată ziua în vânt şi în soare şi i s-a făcut pielea roşie, ca tăbăcită. Părul lui, şi

aşa bălai, s-a albicit de tot, din care pricină pare cărunt, cu toate că Anisim nu e bătrân deloc. Paşca e leit taică-său: are sprâncene şi păr atât de galbene, de parcă n-ar fi păr, ci cânepă spălăcită! E domol şi chibzuit ca el, deşi tare mi se pare mie că Paşca e chibzuit numai atunci când se teme de ceva…

Fiindcă amândouă brigăzile munciseră bine la seceriş, Ivan Potapovici a hotărât ca şi Vasca şi Ghenca să plece cu căruţele care vor căra cerealele. Am socotit şi noi că aşa era drept.

Convoiul l-a condus Ivan Potapovici. În prima căruţă, în care am pus steagul roşu, luă loc Feodor Reabih cu armonica lui şi Ghenca ce mâna calul. Vasca şi Lepiohin au pornit în căruţa a doua, iar ceilalţi, fiecare pe unde şi cum s-a nimerit. Când Ivan Potapovici dădu comanda de plecare, Feodor îşi dădu şapca pe ceafă şi umflă burduful armonicei, iar căruţele săltând pe pietre, porniră în acordurile unui marş vitejesc.

I-am însoţit şi noi până la Tâja. Mă uitam la căruţele pline cu sacii înveliţi în pânze de cort, dar nu vedeam nici sacii cenuşii, nici pânza de cort, ci doar şuvoiul de aur ce ţâşnea din batoză. Şi nu numai la noi, ci în ţara întreagă, huruia în ceasul acela valul batozelor şi al combinelor şi curgea nesecatul şuvoi

ce se revărsa pe pământ aducând oamenilor bucurie şi putere.

14. OGORUL LUI NEFIOD

Plecase şi Paşca din sat. Anisim Semionovici, care venise de la păşune, unde era turma, îl luă la înapoiere pe Paşca cu el, deoarece în curând vitele trebuiau aduse în colhoz. Tot la păşune se duseră şi Fimca, şi Senia. Caterinca şi cu mine rămaserăm aproape singuri.

Zahar Vasilievici, care se cam ologise de picioare, spunea că nu mai poate merge la vânat, dar îi era dor de taiga şi de vietăţile ei, şi când îl căutai venea în curtea Caterincăi, s-o vadă pe Naida.

Căprioara crescuse şi se făcuse foarte frumoasă. Avea ochi mari şi picioare lungi şi subţiri, şi era atât de deşteaptă, încât îi cunoştea pe toţi, şi le ieşea înainte, ştiind bine că va căpăta o bucată de pâine sărată.

Într-un rând, Zahar Vasilievici spuse că ar trebui să se ducă la prisacă, să-i mai ducă ceva merinde lui Nefiod, prisăcarul, şi să aducă mierea pe care acesta o adunase. L-am rugat atunci să ne ia cu el.

Caterinca şi cu mine ne-am hotărât să nu plecăm la drum

ca la o plimbare oarecare, ci să ne organizăm călătoria în mod ştiinţific, ca pentru o nouă expediţie. Mi-am pregătit jurnalul, i-am cerut tatii geanta cu busola, şi pentru orice întâmplare am luat cu mine şi raniţa, deşi nu plecam prea departe şi nu aveam nevoie de cine ştie câte lucruri.

Am pornit de-acasă în zori, m-am repezit până la Caterinca, am trezit-o şi am alergat amândoi la Zahar Vasilievici, care-l înhăma pe Groznîi, un cal roib cu coamă rară. De văzut nu vedea decât cu ochiul drept şi din cauza asta se abătea totdeauna în mers spre dreapta. Numele de „Groznîi" nu i se potrivea deloc. Mai bine i-ar fi spus „Şiretul". Când era înhămat în doi, mergea cu paşi mărunţi, fără să întindă hăţurile, făcându-se numai că trage din răsputeri. Şiretenia lui era atât de vădită, încât cred că şi el îşi dădea seama de ea, fiindcă dacă îl atingeai puţin cu hăţurile nu se mai prefăcea, ci începea să tragă cu adevărat. Dar de cum îl lăsai puţin în voie, începea iar!

Zahar Vasilievici puse în căruţă, sub paie, un topor şi un ghem de sfoară, aşternu pe deasupra o foaie de cort şi ne aşezarăm cu toţii pe ea. Cum ieşirăm din sat, o luarăm pe un dâmb care se ridica spre miazănoapte. Soarele nu răsărise încă; doar sus, pe culmi, vârfurile cedrilor erau învolburate de

flăcările primelor raze ale zilei. Iarba de pe dâmb încărunţise de rouă şi roţile lăsau în urma lor dungi de un verde aprins.

Groznîi, chiorul, nu se obosea să dea ocol tufişurilor de sălcii şi, de câte ori nimerea osia căruţii în ele, ne împroşcau stropii reci şi lucioşi; şi de fiecare dată, Caterinca tresărea. Nu trecu mult şi ne pomenirăm uzi din cap până în picioare, de parcă am fi stat în ploaie. Eram totuşi veseli, fiindcă răsărea soarele şi ştiam că ne vom usca repede în mângâierea razelor lui. Zahar Vasilievici se încrunta însă la fiecare împroşcătură şi îl ocăra pe Groznîi. Dar calul, dând din cap cu supărare parcă, o pornea iar de-a-dreptul prin tufiş!

Un pârâiaş zgomotos ne tăie calea; scârţâind şi hurducând pe pietre, roţile intrară până la butuc în apa vijelioasă, care vuia printre spiţe.

Se făcuse mai cald şi dâmbul se înverzise deodată. Caterinca sări din căruţă şi alergă după flori. Iarba era încă plină de rouă şi, la fiecare pas, Caterinca stârnea în jur o ploaie de stropi strălucitori. După ce strânse un braţ mare de flori, smulse din mers vreo două mâini de iarbă şi i le dădu lui Groznîi. Calul întinse botul, dădu iarba la o parte şi înhaţă, ce credeţi? Florile! Caterinca, văzând asta, râse în hohote, îl dojeni, dar i le lăsă pe

toate!

Pe povârnişul lin, acoperit cu bagulnic1), am luat-o pe un drum şerpuitor, care abia se deslușea din iarbă, dar şi el se pierdu curând. Şi acum numai Zahar Vasilievici – sau poate şi Groznîi – mai ştiau de ce o luam în partea asta şi nu în cealaltă. Degeaba aş mai fi încercat să determin azimutul, pentru că drumul mergea şerpuind pe povârniş; tăia ici, colo câte o poiană, sau se afunda în pădurea deasă unde nici măcar cu picioarele atârnate în afară nu puteam sta, de frică să nu ni le prindem între căruţă şi copaci. Iar ramurile, agăţându-se de arcul calului, ne plesneau peste obraji ca nişte bice.

Am ajuns apoi pe un drum nisipos şi plin de hopuri, mărginit când de şanţuri, când de albiile pâraielor acoperite cu boz des şi cu sălcii de sub care clipocea apa. Groznîi anevoie îi mai trăgea picioarele din noroiul care-i plescăia sub copite. Undeva departe, zărirăm două stoguri de fân, care aşteptau iarna şi îngheţul ca să poată fi cărate în sat.

Când am ajuns la stogurile acelea, Zahar Vasilievici deshămă calul, îi dădu drumul să pască, iar el se vârî sub căruţă, la umbră, să nu-l ardă soarele. Am încercat atunci să descriu drumul, dar n-am izbutit. Ţineam minte numai frânturi:

crânguri, cotituri, coborâşuri repezi, apoi iar câte un urcuş. Caterinca, care moţăia de oboseală şi de căldură, stătu ce stătu cu mine, apoi se întinse pe foaia de cort şi adormi. Aşa, adunată toată ghem, părea atât de slăbuţă şi de mică, încât nici eu nu ştiu de ce, mi s-a făcut milă de ea şi i-am acoperit capul cu basmaua, ca să n-o dogorească soarele.

Sus, pe piscuri, printre copacii bătuţi de vântul care nu ajungea până la noi, văzui legănându-se conurile ascuţite ale brazilor. Şi în toată liniştea vâlcelei aceleia pustii şi tăcute, rătăceau numai două suflete: Groznîi şi cu mine.

Într-un târziu, Zahar Vasilievici ieşi de sub căruţă, se uită la soare şi-mi strigă să-i aduc calul. Uşor de zis! Parcă era chip să te apropii de el altfel decât dinspre partea cu ochiul chior! Dar şi aşa, cum auzea paşi, calul se întorcea cu partea dreaptă şi păşea înainte, făcându-se că nu te vede. Totuşi din când în când tot trăgea cu coada ochiului la mine. Până la urmă m-am înfuriat şi am început să alerg după el, dar el, nimic! O lua câţiva paşi la galop şi pe urmă se întorcea şi iar se uita la mine. Ba se pare chiar că pe buzele lui, lăsate în jos şi din care picura iarba, întrezăream un zâmbet batjocoritor…

Dar până la urmă tot i-am venit de hac! Am pus piciorul

pe frâu, am venit de-a rostogolul, dar nu m-am lăsat până când Groznîi nu s-a oprit şi n-a mers în pas cu mine. Făcea o mutră nevinovată, de-ţi venea să crezi că eu numai aşa, de haz, alergasem după el, iar el, sărmanul, nu era vinovat cu nimic!

Trecurăm apoi din nou printr-un fel de coridor verde şi îngust, călcând pe un covor moale de muşchi printre tufele ce trosneau şi am ajuns într-o pădure arsă. Trunchiurile pârjolite ale brazilor se înălţau triste, şi numai ici, colo se iţea din pământul acoperit cu buruiană verde câte un mesteacăn subţire cu coaja argintie. Ceva mai încolo începea o pădure deasă de cedri. Sus, sus de tot, se legănau, întunecate, coroanele înfrunzite, dar aici, jos, nu se vedeau decât ramuri veştede cu frunza moartă. Pe măsură ce înaintam, pădurea de cedri se rărea, se arătau luminişuri, apoi iar întrezăream vârfurile brazilor. În pădure începuse să se întunece, şi noi nu ştiam dacă mai avem mult sau nu de mers, dacă nu ne rătăcisem cumva sau dacă nu uitase Zahar Vasilievici drumul. Dar Zahar Vasilievici pufăia tacticos din lulea şi nici nu se uita înaintea lui, ca unul care avea toată încrederea în Groznîi, ce ştia să-l ducă unde trebuie.

Şi într-adevăr, în bezna din faţa noastră tremură deodată o luminiţă slabă, care se pierdu o clipă, pentru a se ivi din nou.

Groznîi lungi pasul şi în curând am ajuns la o căsuţă. În uşa luminată se arătă o fetişcană.

— Dumneata eşti, moş Zahar? întrebă ea.

— Eu – răspunse Zahar Vasilievici. Bucuroşi de oaspeţi? şi începu să deshame.

Dar fata se apropie de căruţă şi-i spuse:

— Dumneavoastră poftiţi înăuntru, c-oi deshăma eu singură!

În urma lui Zahar Vasilievici am intrat şi noi în casă.

La masă, lângă lampa aprinsă, un bătrân toca încet şi cu mare băgare de seamă nişte tutun, şi lumina lămpii i se răsfrângea în chelia lucie ca o oglindă.

— Bună seara, Nefiod! zise Zahar Vasilievici, scoţându-şi şapca.

Bătrânul lăsă cuţitul şi se uită la el, strângând din pleoape.

— Aha! Uite-l şi pe Zahar! Bună seara! Chiar că mă gândeam de ce-i fi întârziat! Dar copiii ăştia ai cui sunt?

— Băiatul e al lui Ivan Berezin şi fata a Mariei, cea evacuată. Au vrut şi ei să vadă cum e pe aici.

— Cum nu, să se uite… Daintraţi în casă, ce-mi staţi în prag! Aţi început secerişul?

— Ehei!… râse Zahar Vasilievici. Dumneata să fii sănătos de când l-am isprăvit!

— Fugi, moşule, că minţi!

— La ce-aş minţi? Spun adevărul!

Nefiod se uită neîncrezător la el şi mormăi ceva în barbă.

— De ce atâta grabă, că doar nu vă goneşte nimeni din urmă!

Bătrânul nu-i plăcu Caterincăi, care se uita încruntată la el: bombănea prea mult şi nu era prietenos deloc.

Apoi intră şi fata.

Pe Paşa, nepoata lui moş Nefiod, o cunoşteam de mult. Stătea la bătrân numai peste vară, ca să-i mai ajute la treabă, dar în timpul anului locuia în sat. Era albă la faţă, cu părul ca firul inului şi cu ochii albaştri, senini, sinceri şi liniştiţi. Ai fi zis că fata aceea ştia ceva ce nu ştie nimeni, ceva atât de însemnat, încât n-avea seamăn cu nimic pe lume. Feodor Reabâh – nu ştiu dacă din glumă sau dinadins – îi spusese odată, mai de mult:

— Paşa, nu te mai uita aşa la mine, că din pricina căutăturii tale îmi piere glasul!

Paşa ne privi cu un zâmbet blând şi puse masa. În faţa bătrânilor aşează o sticluţă cu rachiu tare şi înmiresmat, făcut

pare-se din miere, nişte castraveţi şi câteva roşcove murate. Nouă ne dădu o farfurie adâncă cu miere străvezie şi galbenă ca aurul. Muiam câte un dumicat de pâine şi trăgeam cu urechea la vorba liniştită a bătrânilor.

După ce luă o înghiţitură de rachiu, Zahar Vasilievici ronţăi un castravete. Moş Nefiod, care nu înţelegea să se lase mai prejos, se apucă să sugă o roşcovă, fiindcă dinţi nu mai avea aproape deloc.

— Ei, cum o mai duceţi pe aici? îl întrebă Zahar Vasilievici.

Paşa vru să răspundă ceva, dar bătrânul îi făcu semn din ochi să tacă. După ce isprăvi de supt roşcova, o scuipă şi zise, mânios:

— Cum s-o ducem? Am început din nou să ne războim! Ne ciondănim cât e ziua de lungă…

— Ce faci, Paşa? Îţi amărăşti bunicul?

— Nu mai ştiu nici eu, care pe care-l amărăşte! răspunse Paşa. Dac-ar fi fost după mine, de mult am fi înmulţit rodul prisăcii!… Dar bunicul nu vrea să lasă din trale lui şi munceşte cum a apucat din bătrâni. Aşa că, uite, din asta ne certăm!

— Când au să te facă pe tine administratoare, atunci să

porunceşti! Faci pe deşteapta! Albina-i o vietate liniştită, şi n-ai de ce s-o grăbeşti, că doar nu-i cal – s-o încaleci şi să pleci…

— Ce-ţi pasă dacă sunt administratoare sau nu! Mie de un singur lucru îmi pasă, că s-ar putea aduna mai multă miere! Şi-am să ţi-o dovedesc! Am să mă rog să mi se dea câţiva stupi pe seama mea, pentru experienţă, şi-am s-o dovedesc!…

Cu greu izbuti Zahar Vasilievici să potolească cearta, aducând vorba despre tot felul de noutăţi din sat. Lui moş Nefiod i se înroşise chelia de băutură, pe câtă vreme faţa arsă de soare a lui Zahar Vasilievici părea parcă mai neagră. Începuseră să-şi aducă aminte bătrânii de tot felul de oameni care muriseră de mult şi despre întâmplări pe care nimeni, în afara lor, nu le mai ţinea minte. Deodată, Nefiod îl întrebă:

— Mergi la mormânt?

Zahar Vasilievici se întunecă la faţă şi răspunse, oftând:

— Merg, s-ar putea altminteri!?

— Dace mormânt e pe aici? întrebă Caterinca. Că doar aici nu-i cimitir! Al cui e mormântul?

Zahar Vasilievici fuma de zor fără să scoată o vorbă, de parcă n-ar fi auzit întrebarea feţei. Sau poate, nu voia să-i răspundă… Până la urmă însă şopti:

— Parcă ştie omul unde-l ajunge moartea! Unde-l înhaţă, acolo moare. Întrebi al cui e mormântul? Al unui suflet mare, adăugă el solemn, şi tăcu din nou.

— Mai bine povesteşte-ne şi nouă ce-i cu el, moş Zahar. Că eu îngrijesc de mormântul ăsta de câte ori îmi spune bunicul, dar de ştiut nu ştiu nici azi cine-i îngropat acolo! se rugă Paşa.

— Să vă povestesc? Bine, să vă povestesc atunci! făcu Zahar Vasilievici, dar aduse vorba despre cu totul altceva, adică despre un lucru care mi se păru că n-are nicio legătură cu ceea ce trebuia să ne spună.

1). Bagulnic – plantă specifică acelei regiuni – n-are corespondent în limba româna. (N. R.)

15. SANDRO

— Voi, dragii mei, creşteţi fără nicio grijă. Sunteţi sătui, îmbrăcaţi, staţi la căldură, aveţi parte de învăţătură şi de toate celelalte… Ce s-ar fi ales însă de voi, copiii moşului, dac-aţi fi fost luaţi de guler şi azvârliţi afară, în ger, ca nişte pisoi… Pentru că, vedeţi voi, aşa mi s-a întâmplat mie. Aveam paisprezece ani când am rămas singur, singurel pe lume, fără neamuri şi fără prieteni.

Eu, dragii mei, nu-s de pe aici, ci de hăt, departe, de pe lângă oraşul Tomsc. Ehei, rău m-a mai frecat viaţa! Ce m-a sucit, şi ce m-a mai răsucit! Dar ar fi o poveste prea lungă de m-aş apuca să vă spun toate câte mi-au fost date să pătimesc! La o vreme, m-am aciuit pe lângă nişte vânători care mă primiră nu ca să vânez cumva cu ei, ci numai aşa, din milă! Adunaţi cu toţii într-un artel, vânau veveriţe, iar eu le pregăteam mâncarea. Numai că nu prea mă pricepeam totdeauna, fiindcă vânătorii aceia erau oameni strânşi la pungă, şi ar fi fost bucuroşi să se hrănească doar cu pâine şi te miri ce, numai să nu cheltuiască vreun ban. Şi la artel se ţinea seamă de orice bucăţică. Dar şi artel era numai cu numele, fiindcă nu intraseră în el decât oameni neamuri între ei. Eu, ce făceam? Mă învârteam pe lângă ei şi încetul cu încetul le învăţam meseria… Dar să-ţi fi dat ei odată vreo armă în mână?! Doamne păzeşte! Pe vremea aceea, alicele şi praful de puşcă erau grozav de scumpe, şi numai când se întâmpla să zacă vreunul dintre ei bolnav la pat, atunci mai aveam şi eu un dram de noroc, fiindcă vânătorii, ca să nu stea arma nefolosită, mi-o dădeau mie, dar cu cartuşele numărate! Şi trebuia s-aduc tot atâtea blănuri câte cartuşe aveam. De nu, a mea era bătaia! ziceau c-am prăpădit degeaba cartuşele, sau

c-am ascuns pielicelele…

Ia încearcă, dacă n-ai mai vânat niciodată, să-mpuşti o veveriţă, că sare de parc-ar fi pe arcuri! Unde mai pui că trebuie s-o nimereşti drept în ochi, ca să nu-i strici blana… Dar eu aveam mâna sigură, ochiam bine şi am căpătat îndemânare…

Şi uite aşa am trăit, dragii mei, până am împlinit douăzeci de ani!

Flăcăii de vârsta mea se însuraseră, aveau copii, numai eu mă chinuiam şi nu mai ştiam ce să mă fac; până şi hainele de pe mine le aveam de căpătat!

Să-mi mai ardă mie de însurătoare sau de gospodărie? Ţi-ai găsit! Dar s-a nimerit că am ajuns într-un rând la Ulalu, cum îi zicea pe vremea mea oraşului Gorno-Altaisc, şi am dat acolo peste un negustoraş, căruia, vezi bine, i s-a făcut milă de mine şi, vrând să m-ajute, mi-a zis aşa: „Uite, flăcăule, am să-ţi dau o armă şi tot ce ţi-o mai trebui. De bani nu te îngriji, c-o să-mi plăteşti când o să te mai pui şi tu pe picioare…” Eu, mişcat de atâta bunătate, m-am aruncat la picioarele lui, şi i-am strigat: „Binefăcătorule! Tătucule!” A fost un an bun. M-am ales cu o grămadă de pielicele, şi m-am gândit să-mi plătesc toată datoria odată!

Numai că socoteala de-acasă nu se potriveşte cu cea din târg! M-am trezit şi mai înglodat în datorii. În anul ce-a venit – şi mai şi! Cu toate că-mi plătisem datoria înzecit, mă înrobisem de tot. Şi când am stat şi le-am cumpănit bine pe toate, m-a cuprins într-atât amarul, că nu mai voiam să văd oamenii în ochi. Mi se păreau mai răi decât lupii şi-i blestemam cât era ziua de lungă. „Dacă printre voi nu-i dreptate, mi-am spus eu, oi trăi de-acum înainte singur”. Şi, ca să nu mai dau de ei, m-am înfundat în taiga! Cum strângeam câteva pielicele, le schimbam la negustorii ambulanţi pe lucruri trebuitoare pentru vânat şi mă întorceam iar în taiga! Mă sălbăticisem cu totul. Când şi când dacă mai dădeam pe la Nefiod. Îl scăpasem într-o vreme de un urs şi nu uitase omul fapta asta. Mă primea totdeauna cu prietenie. Dar nici la el nu stăteam multă vreme, fiindcă şi el o ducea greu. Se zbătea ca peştele pe uscat…

Vânam mai mult pe râul Balşoi Cern. Am ajuns spre miazăzi, până la apele râului Beluha, am fost şi prin stepele Ciuisc, iar în 1913 m-am hotărât să trec de lacul Teleţcoe. Se svonise că pe Corba şi lângă Abacan s-ar putea vâna samuri… Pregătirile mele de plecare nu ţineau mult. Arma sub braţ, sacul în spate, şi după ce stingeam focul, p-aci mi-era drumul! La

Chebezeni, am trecut peste Bia, iar mai departe am luat-o când pe malul râului, când prin taiga, tot în jurul lacului.

Locurile pe-acolo erau de o frumuseţe de nedescris: fiare câte pofteşti şi nici ţipenie de om! Parcă nu mai eram pe lume decât eu şi pământul!

În toiul iernii duşmănoase mă trezii pe Abacanul mare, pustiu de parcă nu călcase vreodată picior de om pe acolo!

Într-o noapte, ţin minte ca acum, şedeam singur lângă foc şi moţăiam. În taiga e totdeauna linişte şi acolo, în locul în care poposisem, totul părea mort. Când numai ce auzii trosnet şi zgomot! Sării ca ars! Nu putea să fie decât un hoinar! Mi-am pregătit arma şi am aşteptat! Deodată, de după copaci, răsăriră doi inşi… Staţi! strigai eu. Nu v-apropiaţi! Cine sunteţi?!”

Dar ei, fără să se sinchisească de armă, se repeziră ca nebunii la foc, gata să dea în el! Pe mine, de groază, mă trecură fiorii. Mă gândeam că trebuie să fie cine ştie ce ocnaşi fugiţi… Dacă tăbărau pe mine şi-mi făceau de petrecanie?

Când îi vedeai, te apuca groaza! Erau îmbrăcaţi în haine de care nu se mai ţineau zdrenţele şi le crescuseră nişte bărbi, de numai ochii li se mai vedeau. Mustăţile şi bărbile le erau pline de ţurţuri, iar mâinile, ca nişte răşchitoare! Se vedea cale de o

poştă că îngheţaseră bocnă.

Unul – cel mai mărunţel – văzând că ţineam arma îndreptată spre ei, zâmbi şi-mi spuse într-o limbă cam deosebită de a noastră.

„— Nu te teme. De ce să-ţi fie frică? Că doar n-o să te tăiem bucăţi. Ce crezi, tovarăşe Serghei, nu-i aşa că n-o să-l ciopârţim?”

Celălalt urla de durere – şi îşi smulgea ţurţurii din barbă.

„— Nu mi-e frică – i-am răspuns – că la nevoie, pot să vă tai şi eu pe voi!”

Spusesem asta numai ca să-mi mai fac singur curaj şi să-i sperii puţin, pentru că, drept să vă spun, îmi îngheţase şi inima în piept de frică.

„— Asta, cam aşa e! zise mărunţelul şi râse. Numai că n-ar fi nicio pricopseală! Că tot n-ai să te îmbogăţeşti din asta!”

„— Lasă gluma, frate, şi aruncă puşca aia! spuse celălalt. Noi n-avem arme. Doar un amărât de briceag! Stăm puţin aici să ne încălzim, şi-o pornim mai departe…”

„— Dar, încotro pe gerul ăsta, şi încă aşa, cu mâna goală?” i-am întrebat eu.

Tăcură amândoi. După ce se mai încălziră, m-am uitat

mai de aproape la ei. Cel mai scund, negricios, cu ochii strălucitori, părea foarte vioi şi se vedea din toate că-i tare inimos. Se numea Sandro. Celălalt, Serghei, un bărbat voinic, cu părul bălai, meseriaş, sau aşa ceva după câte înţelesesem eu. Deşi era mai puternic şi cam de o vârstă cu celălalt, îl asculta ca pe un şef.

Erau îngheţaţi tun. De flămânzi şi slabi, să nu mai vorbim – aveau obrajii scofâlciţi şi le atârna pielea pe oase! Aveam un picior de ren; am tăiat carnea bucăţele şi am pus-o la fiert în căzănel.

„— Uite – le-am spus eu – numai să fiarbă şi-o să mâncaţi”.

Mi-au mulţumit şi au început să mă întrebe – mai mult Sandro – cum îmi duc viaţa. Eu, de ce mă să mă ascund de ei? Le-am istorisit tot, cum pătimisem de lăcomia oamenilor şi cum umblam acum hoinar prin taiga.

„— Iată – zise Sandro – un caz tipic de jaf, sub numele de comerţ, în oraşele noastre… Ei, dar spune-mi, omule, de-atunci te-ai îmbogăţit?”

„— Ce să mă îmbogăţesc! Am fugit de un speculant şi am dat peste altul. Am nimerit, cum s-ar zice, din lac în puţ!”

După ce se ospătară, mă întrebară încotro s-o pornească de acolo vrând să ştie şi dacă vor întâlni oameni în calea lor. Se vedea limpede că nu se grăbeau atât să găsească vreo aşezare omenească, cât mai degrabă s-o ocolească! Nu-mi mai era frică de ei, şi deşi nu prea înţelegeam eu bine cine sunt, îmi dădusem totuşi seama că nu erau mânaţi de gânduri rele.

„— Încotro s-o luaţi acum pe întuneric? i-am întrebat eu. Rămâneţi cu mine la noapte. De mine să nu vă fie frică!”

„— Om sta noi bucuroşi – zise Sandro râzând, dar ţi-e frică dumitale de noi”.

„— Nu mă tem, numai că nu ştiu cine sunteţi şi cum de aţi nimerit prin părţile astea!”

Se uitară atunci lung unul la altul.

„— Ei, începu Sandro – fiindcă se vede că eşti de-ai noştri, n-o să-ţi mai ascundem nimic. Noi suntem social-democraţi… Bolşevici. Ai auzit despre bolşevici?”

Dar eu pe vremea aceea de unde era să aud când nici buchiile nu ştiam să le desluşesc una de alta… Trăisem pe lume şi orb, şi surd…

Atunci, Sandro îmi spuse cum stau lucrurile. Îmi povesti despre negustori, despre funcţionari, despre ţar… Cum aceştia

sug sângele poporului, şi cum poporul se ridică la luptă în frunte cu bolşevicii. Bolşevicii sunt urmăriţi, putrezesc în surghiun şi prin închisori, cu toate acestea ei luptă mai departe – luptă pentru libertatea celor ce muncesc. Aşa fuseseră trimişi şi ei în surghiun, sub pază întărită, dar fugiseră, şi acum îşi făceau drum pe furiş în Rusia ca să ducă acolo lupta mai departe. Undeva îi aşteptau tovarăşi credincioşi, care trebuiau să le dea haine şi să-i ducă la locul hotărât. Se vede însă ca Sandro şi Serghei se rătăciseră, nu-şi găsiseră tovarăşii şi porniseră singuri la drum, fără arme şi fără merinde.

Sandro vorbi vreme îndelungată şi fiecare dintre vorbele lui îmi mergeau drept la inimă. După o vreme adormiră, obosiţi. De mine însă, nu se lipi somnul în noaptea aceea. Mă învârteam când pe o parte, când pe alta, şi mă gândeam la ei care îşi primejduesc viaţa şi care trec prin chinuri ca să capete dreptatea…

Dimineaţa, am fiert toată carnea ce mai rămăsese şi am mâncat-o cu toţii laolaltă. Când se sculară să plece, m-am sculat şi eu şi le-am spus:

„— Măi oameni buni, voi nu sunteţi învăţaţi cu taigaua, şi-o să vă prăpădiţi, aşa, fără niciun folos! Cu mâinile goale, n-o

să puteţi ucide nicio fiară şi nici măcar focul n-o să-l puteţi aprinde! Dacă-mi îngăduiţi, iată, o să vă însoţesc o bucată de drum. Şi dacă oi duce mai puţine blănuri speculanţilor, mare pagubă! Sărac am fost, sărac sunt! Măcar atât să fac şi eu: să ajut două suflete cinstite la nevoie…”

Ar fi trebuit s-o luăm spre miazănoapte şi să dăm ocol lacului, dar pe acolo puteam da de aşezări omeneşti. Ne puteam întâlni cu cine ştie cine, şi îndată ar fi mers svonul că Zahar însoţeşte prin taiga doi evadaţi, iar svonul repede aduce şi jandarmii după el! Atunci, am luat-o de-a-dreptul spre lac.

Pentru mine drumul acela a fost o adevărată şcoală. Am aflat în acel răstimp câte nici prin vis n-aş fi visat vreodată să aflu. Vorbeam mai mult noaptea, când poposeam, fiindcă ziua mergeam întruna. Şi era greu drumul! Sufla vântul de te lua pe sus, şi când se potolea, se lăsa un ger de-ţi îngheţa răsuflarea! Ei, săracii, erau mai mult goi decât îmbrăcaţi şi-i pătrundea frigul până la oase. Serghei era mai voinic, dar Sandro era puţintel la trup şi mă minunam de unde lua omul ăsta puterea să le îndure pe toate! Dar dintre noi trei, câţi eram, tot el ne îmbărbăta!

Când am ajuns la lac, îngheţase. Le-am spus atunci că ar

trebui să urcăm până la Câga, unde nu credeam să fi îngheţat încă, şi să trecem pe partea cealaltă prin apă, dar ei se împotriviră: timpul le era scump. Puteau trece şi pe gheaţă, că era destul de groasă. „Fie, le-am zis eu, dacă sunteţi aşa de curajoşi, să trecem, că mie unul nu mi-e teamă”. Şi am pornit spre celălalt mal.

Gheaţa era acoperita cu un strat subţire de zăpadă, dar o simţeam tare sub picioarele noastre: nici nu pârâîa, nici nu se îndoia. Cum am ajuns însă în mijlocul lacului, s-a pornit viscolul şi cu cât înaintam, viscolea mai tare. Când m-am uitat îndărăt, mi s-a oprit inima în piept! Lacul parcă fumega!

„— Faceţi-vă cruce, fraţilor, şi haideţi mai repede – le-am zis eu – că s-a pornit verhovca1)”.

„— Ce înseamnă asta?” mă întrebă Sandro.

„— Înseamnă că dacă nu ajungem înaintea lui la mal, ne-am curăţat…”

Şi ţine-te fugă! Dar verhovca parcă-şi făcea de cap!

Era stăpâna lacului şi vuia cum vuiesc hornurile iarna!

Deodată, gheaţa porni să pârâie şi apa începu să se strecoare printre crăpături şi să-mi clipocească pe la picioare.

Mai aveam câţiva paşi până la mal, când gheaţa trosni pe neaşteptate şi bubui, de parcă s-ar fi tras cu tunul! Pârâi odată, pârâi de două ori, şi se porniră nişte pocnituri de nu ne mai auzeam unul pe altul. Ceilalţi doi săriră pe mal, dar eu n-am putut să-i ajung, fiindcă se rupse gheaţa, şi căzui în apă, unde mă afundai ca un topor – prin părţile de unde sunt eu, puţini ştiu să înnoate… Dacă nu se desghiaţă apele cât e anul de lung, când

să mai înnoţi?

În lacul Teleţcoe sunt puţine locuri cu apă mică: ea-i adâncă chiar de la mal. Şi cu toate acestea nu m-am înecat… M-a scăpat Sandro. Cum văzu că mă dau la fund, se aruncă după mine, mă prinse, mă târî spre mal, de unde ne scoase la liman Serghei.

Eram uzi leoarcă, geruia de mama focului, viscolul urla. Ne pătrunsese frigul până la oase şi hainele ni se acoperiseră cu o pojghiţă de gheaţă. Ne-am adăpostit într-o vâlcea, unde furtuna parcă nu era atât de sălbatică. Serghei alergă după vreascuri; iasca şi cremenele le ţinusem eu într-un corn şi nu se udaseră. Până să facem focul, a îngheţat şi inima din mine. Cât despre Sandro, ce să mai vorbesc! Serghei aprinse un foc să frigi un bou la el, nu alta. Ne-am dezbrăcat, eu şi Sandro, la piele şi ne-am pus toată îmbrăcămintea la uscat; apoi am făcut ceai, aşa că ne-am încălzit şi pe dinăuntru şi pe dinafară. Noaptea, am dormit destul de bine.

„Ei, gândii eu, greul a trecut şi acum putem merge mai departe”.

Dar n-a fost tocmai aşa… Spre seară, lui Sandro i se înroşiseră ochii, răsufla greu şi începu să tuşească. Se ţinea însă

tare, ca şi cum nu i s-ar fi întâmplat nimic şi ne zorea întruna. Trecu o zi, trecură două şi el abia îşi mai târa picioarele. Se vedea că-l părăseau puterile şi e gata să cadă. I-am spus lui Serghei c-ar fi bine să ne mai oprim, ca nu cumva să se prăpădească. Dar când a aflat Sandro de asta, nici nu vru s-audă!

„— De ce nu înţelegeţi? Pentru mine fiecare zi în libertate e nepreţuită şi nu-mi pot pierde vremea în zadar, când munca m-aşteaptă! Nu, nicio întârziere, niciun popas!”

Dar a doua zi căzu din mers. Mai aveam vreo douăzeci de verste până la casa lui Nefiod. Am făcut un fel de targă şi, ajutat de Serghei, l-am dus într-acolo. Ardea tot şi se chinuia, iar pe lângă el ne chinuiam şi noi, fiindcă nu-i puteam da niciun ajutor. Singurul leac pe care-l aveam la îndemână era nişte zeamă de castraveţi. Pe vremea aceea blestemată, treizeci de verste să fi mers, şi tot nu găseai felcer!

În cele din urmă boala îl doborî. Se înţelege că toate suferinţele prin care trecuse, anii de închisoare, bătăile jandarmilor, nenumăratele surghiunuri, evadările şi munca s-au făcut pe deplin simţite. Viaţa lui Sandro am aflat-o mai târziu de la Serghei…

Se topea văzând cu ochii. Se trăsese la faţă şi nu mai avea

nici urmă de sânge în obraji; numai ochii negri îi ardeau ca doi cărbuni aprinşi.

Îşi dădea şi el seama că nu mai scapă, dar nu arăta nici teamă de moarte, şi nici nu se lăsa înduioşat de soarta lui.

„— Vezi bine – ne spunea el – n-aş vrea să mor. Mi-e dragă viaţa şi mi-e drag să trăesc, dar nu mi-e frică de moarte. Îmi pare rău de un singur lucru: că mor prea devreme. Nu-i greu să-ţi dai viaţa, dar trebuie mai întâi s-o trăieşti în aşa fel, încât să aduci folos oamenilor, căci numai asta-i adevărata bucurie! Dar eu, ce-am izbutit să fac? Atât de puţin! Şi de-asta îmi pare rău că mor…”

Apoi se stinse. L-am înmormântat, şi odată cu el am înmormântat parcă şi o parte din sufletele noastre. Serghei, care era un bărbat aspru, ca turnat din fier, izbucni şi el în lacrimi.

„— De ce nu l-ai oprit atunci? i-am spus eu. M-aş fi înecat, şi cu asta gata! N-ar fi ştiut nimeni şi nu m-ar fi plâns nimeni! Cui foloseşte viaţa mea?”

„— Ehei, Zahar, cum poţi tu crede una ca asta despre bolşevici? A fi bolşevic înseamnă să iubeşti oamenii… Bolşevicii nu se cruţă niciodată…”

Pe Serghei l-am însoţit până la Buhtarma şi tot drumul

mi-a vorbit de Sandro. Se născuse undeva în Caucaz şi-l avusese un fel de învăţător, la un cerc din ilegalitate.

Om deştept, fusese unul din conducătorii bolşevicilor; şi apoi se dovedise atât de îndemânatic, încât copoii şi jandarmii se ţinuseră grămadă pe urmele lui, dar el i-a dus de nas pe toţi. Dacă nu l-ar fi doborât boala, ar fi făcut lucruri mari!…

Zahar Vasilievici tăcu. M-am uitat la cei din jur: Nefiod era îndurerat, ochii Paşei se împăienjeniseră, iar obrajii Caterincai erau scăldaţi în lacrimi.

— Cum îl chema? am întrebat eu.

— Vasadze. Sandro era numai un fel de poreclă. Dar, lucrul de căpetenie nu e numele, ci omul! şopti Zahar Vasilievici şi ieşi.

Paşa o luă pe Caterinca în patul ei, iar eu m-am culcat pe câteva braţe de fân înmiresmat, aşternute pe podele. În faţa mea prinseră parcă viaţă toate câte le auzisem. Văzui surghiuniţii fugind de jandarmi, îi văzui rătăcind îngheţaţi şi flămânzi prin taigaua înzăpezită, prin văi, prăpăstii şi troiene. Îi vedeam atât de limpede, de parc-aş fi rătăcit şi eu cu ei; tremurând de frig, cu gura amară de foame, mă împotmoleam cu ei în nămeţi, fugeam pe gheaţa care pârâia sub mine şi mă afundam în apa neagră şi

îngheţată. Ne călăuzea omul acela neobosit şi neînfricat, cu ochi arzători, care iubise lumea şi oamenii mai mult decât se iubise pe sine însuşi…

M-a deşteptat un zumzet monoton. Prin fereastra deschisă năvăleau razele calde ale soarelui, purtând parcă pe unda lor un zgomot neîntrerupt şi uniform. Era zumzetul albinelor. Afară, chiar pe sub fereastră, văzui întinzându-se un şir de stupi, ca nişte căsuţe dintr-un sat mic, de jucărie.

Zahar Vasilievici şi Paşa urcau cu nişte pari butoiaşele cu miere în căruţă, iar Nefiod se învârtea prin jurul lor, căuta să-i ajute, le dădea tot felul de sfaturi, dar mai mult îi încurca…

Până la urmă butoiaşele au fost încărcate. După ce le-am legat cu frânghii şi le-am acoperit cu o foaie de cort, ne-am îndreptat spre mormânt. Caterinca ne ajunse din urmă, ducând un braţ mare de flori.

Sub un cedru bătrân cu ramurile răsfirate, zării o moviliţă năpădită de iarbă înaltă şi înconjurată de nişte brazi pitici, întunecaţi.

Caterinca puse cu băgare de seamă florile pe mormânt şi noi rămaserăm acolo vreme îndelungată cu capetele descoperite. Cedrul foşnea trist şi gânditor parcă, iar mie mi se urcase un nod

în gât şi nu mai puteam răsufla.

Pornirăm apoi, îndărăt spre casă.

Soarele era învăluit în nori, care se lăsau tot mai jos şi se agăţau cu cozile lor zdrenţuite de vârfurile copacilor. Cernea o ploaie rece, ca de toamnă, care ne udă hainele. Nu ne era însă frig, fiindcă aveam mult de furcă cu Groznîi. La drept vorbind, căruţa nu era grea, însă fiecare copac căzut însemna o piedică destul de anevoioasă de trecut. Groznîi se smucea în hulube, aproape atingând cu botul pământul, şi cum izbutea să urnească căruţa din loc, se oprea să se odihnească. Gâfâia şi ieşeau numai aburi din el; gâfâiam şi noi, încălziţi.

Abia spre seară am ajuns la stogurile din vâlcea. Zahar Vasilievici deshămă calul şi noi aprinserăm focul.

— Dar cum o să dormim aici? întrebă Caterinca.

— O să dormim de mai mare dragul! îi răspunse Zahar Vasilievici. Hai, pregătiţi-vă câte un culcuş în stoguri!…

Ne-am făcut atunci două găuri în paie, ca două vizuini înguste, ne-am strecurat înăuntru, iar Zahar Vasilievici le-a astupat pe dinafară cu fânul pe care-l scosesem noi când ne făcusem culcuşurile. La început mi s-a părut c-o să îngheţăm şi mai tare, fiindcă îmi erau hainele ude, şi m-am gândit c-ar fi fost

mai bine să rămân lângă foc; mai târziu însă, m-am încălzit. Ba, aş putea spune că-mi era chiar prea cald. Fânul era bine uscat şi nu ştiu dacă din pricina miresmei lui sau de oboseală şi de căldura ce mi se revărsa prin tot trupul, m-a cuprins o dulce toropeală. Auzeam tot felul de foşnete prin fân; pesemne că se învârtea Caterinca, potrivindu-şi culcuşul, sau forfoteau, poate, şoriceii…

— Ei, ajutoarelor! răsună a doua zi în zori glasul lui Zahar Vasilievici. Ia sculaţi-vă, că aţi dormit destul! Poftiţi acum afară!

Am ieşit din vizuină, în acelaşi timp cu Caterinca, şi când ne-am uitat unul la altul, ne-a pufnit râsul: eram plini de pleavă din cap până în picioare!

Pe cer, nici urmă de nor! Iarba, spălată de ploaie, înviase parcă la o viaţă nouă. Dar era ultima ei viaţă… Venea toamna! Mestecenii mlădii îşi îmbrăcaseră veşmintele galbene, plopul de munte se înroşise şi tremura de frig – şi peste tot începeau să se scuture frunzele argintii de talnic…

1). Verhovca – vânt local care suflă din munţi. (N. R.)

16. LUMINĂ PE PĂMÂNT

La întoarcere, Ghenca, care voia să-l vadă pe Anton se oprise la staţiunea electrică.

Între timp, la staţiune fusese încercată turbina şi se monta acum generatorul care avea să dea curentul electric.

Cum am ajuns şi noi acolo, i-am spus lui Ghenadii că fusesem la Nefiod şi i-am istorisit şi lui povestea lui Zahar Vasilievici şi a celor doi bolşevici din taiga.

— Ştiţi ce? ne îmbie atunci Ghenca. Asta ar trebui s-o afle toată lumea, şi băieţii noştri, şi cei mari! Hai la Daşa!

Daşa ne spuse că ar fi minunat, că trebuie neapărat organizat lucrul acesta. La început, Zahar Vasilievici s-a sfiit şi n-a vrut să facă niciun referat. („De când sunt, nu m-am ţinut de-alde astea! Ce ştiu eu alta, decât taigaua şi puşca”), dar până la urmă, s-a învoit. Caterinca şi cu mine am scris afişele şi le-am lipit pe uşa administraţiei şi a casei de lectură, iar în ziua hotărâtă am colindat pe la toate gospodăriile şi i-am mobilizat pe toţi să vie la casa de lectură!

Se adună atâta popor, că gemea sala de oameni. Venise şi Vasca; numai Fimca şi Senca, prietenii lui, lipseau. Pe Fimca îl certase maică-sa că-i un leneş şi-l trimisese să strângă uscături

în pădure, că nu mai aveau cu ce face focul, iar Senca se dusese să-i ajute.

Zahar Vasilievici îşi pusese o cămaşă nouă şi un surtuc pe care se vede că abia le scosese din ladă, atât de mototolite erau. Pe unde fuseseră îndoite, rămăseseră nişte cute călcate parcă cu fierul.

Se aşeză, îşi şterse faţa de sudoare şi începu să vorbească încet. La început se mai încurcă el, dar pe urmă, luat de povestire, se înflăcără de tot. Privea ţintă, undeva, sus, pe deasupra capetelor oamenilor, de parcă vedea aievea în faţa ochilor tot ce povestea, toată viaţa lui de până atunci.

Feodor Elizarovici îşi isprăvise de mult povestirea şi în casa care gemea de oameni, aerul era greu, fiindcă uitaseră cu toţii de lampa aprinsă care fumega! Mirosea a gaz. Uimit de liniştea aceea neobişnuită, întunericul de nepătruns se lipise de geamuri, dornic să vadă ce se întâmplă. Într-un târziu, povestitorul, trezit parcă dintr-o lungă visare, îşi aduse aminte de lampă şi se repezi să potrivească fitilul, iar oamenii se mai destinseră. Nimeni nu spunea nimic. Doar undeva într-un colţ întunecos se auzi un oftat prelung, întretăiat.

— Iată, dragi tovarăşi – rosti încet şi solemn Feodor

Elizarovici – voi aţi apucat toate acestea fără să vă fi frământat pentru asta. Mai mult de jumătate din câţi sunteţi aci de faţă nici nu vă născuseră̆ţi pe vremea aceea, iar cei care eraţi pe atunci, trăiaţi în beznă, ca sălbăticiunile. Numai că prin viaţa aceea amărâtă şi prin beznă îşi făceau loc oameni neînfricaţi, care chemau poporul să pornească cu ei pe calea unei vieţi fericite. Chinurile îndurate de ei sunt greu de redat în cuvinte. Câţi dintre ei nu şi-au sfârşit zilele în puşcăriile ţariste şi în Siberia noastră! Dar un lucru să nu uităm: ca oamenii aceştia şi-au jertfit viaţa pentru noi…

Atunci Ghenca sări:

— Moş Fedea, pot să spun şi eu ceva?… N-ar fi bine să ridicăm un monument vechilor bolşevici? Un monument adevărat, de piatră?

Propunerea lui Ghenca fu pe placul tuturora şi casa vui de glasuri. Dar Feodor Elizarovici ridică mâna:

— Desigur, le-am putea ridica un monument. Ar fi un lucru frumos să-şi aducă mereu aminte oamenii de ei. Totuşi omul de care v-am vorbit nu visa monumente, ci o viaţă adevărată, care să nu fie povară, ci bucurie. Şi noi, dragi tovarăşi, trebuie să ne gândim cum s-ajungem la viaţa pe care au

visat-o pentru noi cei care şi-au jertfit-o pe a lor!

În clipa aceea se auzi din stradă un strigăt plin de groază şi Fimca năvăli pe uşă. Abia trăgându-şi sufletul şi holbând ochii, strigă din prag:

— Repede! Arde la Coltubî! De pe coastă se vede tot… Cu zgomot asurzitor, băncile şi scaunele zburară, casa se goli dintr-odată şi, prin întuneric, nu se mai auzi decât zgomotul înfundat al zecilor de picioare, răsuflarea grea a celor ce alergau şi trosnetul tufişurilor. Mulţimea ajunse pe coastă şi înlemni: spre Coltubî, cerul era luminat ca de un foc uriaş!

Coltubî era departe şi nu vedeam şi n-auzeam nimic, dar îmi închipuiam cum aleargă oamenii zăpăciţi printre flăcări, auzeam parca ţipetele copiilor speriaţi care cereau ajutor. Răzbea parcă până la mine larma vitelor ce răgeau înnebunite, în timp ce focul, împroşcând scântei, cuprindea duşumelele, casele şi ogoarele şi începea să muşte lacom din taigaua nesfârşită…

— Totuşi, e parcă şi parcă nu e foc! zise Anisim, tatăl lui Paşca.

Era într-adevăr o lumină neobişnuită, nemişcată, nu tremurătoare, ca a flăcărilor!

— Ce să ne mai pierdem vremea cu ghicitul! hotărî Ivan

Potapovici. Om vedea noi acolo ce se întâmplă!… Hai repede, tovarăşi, să ne luăm lopeţile şi topoarele şi s-alergăm la grajd…

La fel de repede cum venise, mulţimea o luă la vale printre tufişuri şi se risipi în câteva clipe, pentru a se aduna din nou, în faţa grajdului de astă dată.

Anisim, Ivan Potapovici şi moş Fedea înhămară caii în fuga mare, încărcând căruţele cu lopeţi şi cu topoare.

Ghenca şi cu mine ne căţărarăm în grabă într-o căruţă, în timp ce băieţii mai mari încălecară pe deşelate, şi zburarăm cu toţii spre drumul ce duce la Coltubî.

Ivan Potapovici stând în picioare dădea bici cailor, dar înfrigurarea noastră îi cuprinsese şi pe ei, pentru că alergau din ce în ce mai iute, fornăind mânioşi. Ai fi zis că tufişurile se fereau, speriate, din calea noastră, iar brazii îşi vânturau ramurile lor întinse, cuprinşi parcă de groază. Căruţele hurducau pe pietre, săreau peste rădăcini, se plecau gata să se răstoarne, dar zburau repede, tot mai repede, spre locul unde deasupra norilor se-ntindea o lumină palidă. Din când în când, lumina se ascundea după culmile munţilor, după zidul dinţat al taigalei, dar se arăta iar, neschimbată şi neclintită, însă şi mai înspăimântătoare parcă.

Zburam, abia desluşind drumul, fără a mai ţine seama de verste şi de timp, când deodată, din întuneric, răsări un călăreţ care venea în goană pe un cal înspumat.

— Staţi! strigă el. Nu mai goni, Potapâci, că nu arde!…

— Dace dracu' fac acolo? Aprind focuri? răspunse mânios Ivan Potapovici.

— Nu! E lumina… lumina strălucitoare!

Urcasem în goana cailor ultimul povârniş. Deodată mi se păru că soarele se fărâmiţase bucăţele-bucăţele şi că se risipise peste Coltubî. O lumină vie, albă, bătea din ferestre, un lanţ de stele se legăna în adierea vântului, deasupra uliţelor, iar digul era învăluit într-o lucire orbitoare. Toată lumea ieşise pe străzi, dar nimeni nu ţipa de groază şi nimeni nu plângea. Dimpotrivă: pe o aripă de vânt ajunse până la noi larma veselă a glasurilor şi frânturile unui cântec săltăreţ.

— Ehei, copii! strigă încântat Ivan Potapovici. Au dat drumul uzinei electrice!…

La Coltubî era o lumină neobişnuită, şi taigaua tăcută, ce stătuse până atunci la pândă, se depărtase parcă de sat. Norii grei, ca atraşi de strălucirea luminilor, coborau tot mai jos, în sclipirea veselă a becurilor electrice.

— Vai, ce minunat lucru! izbucni cu aprindere Niuşca Tregubova (Niuşca şi Daşa, cele două prietene nedespărţite, veniseră şi ele).

— Hai, repede! Să vedem şi noi!

— Staţi! strigă însă Ivan Potapovici. Cum să mergem la ei cu topoare şi lopeţi? Vreţi să ne facem de râs?

— Ei şi? îi răspunse Lepiohin. De unde era să ştim noi ce se întâmplă acolo? Haidem acum!

Niuşca trase de hăţuri şi coborî dealul ca purtată de vânt. În urma ei veneam şi noi, la început încet, apoi tot mai repede, mânaţi parcă de nerăbdare.

Pe uliţi era atâta lumină, încât ai fi putut citi o carte. Aş fi dorit să intru în fiecare căsuţă, să văd cum ard serii aceia mici de sticlă din tavan, dar noi zburam mai departe spre dig. Era mare larmă lângă staţiunea de la care pornea mănunchiul de raze albe.

Erau acolo Cuzma Stepanovici Corjov, preşedintele sovietului sătesc şi Lapşin, preşedintele gospodăriei „Zarea”, ciung de o mână, îmbrăcat într-o tunică ofiţerească şi cu decoraţii şi medalii scânteietoare pe piept. Pe cămaşa albă de mătase a lui Anton desluşii bineînţeles şi câteva pete închise de ulei, dar tânărul părea că se mândreşte cu ele, ca şi cum n-ar fi

fost pete, ci tot atâtea decoraţii. Tot acolo era şi Savelii Maximovici. Nu era grav, ca de obicei, ci vesel şi zâmbitor.

Anton ne zări primul.

— Uite-i şi pe cei din Tija! Au venit oaspeţii să ne vadă. Ei da, asta zic şi eu prietenie adevărată!

— Vă felicităm cu prilejul marei voastre sărbători! zise Ivan Potapovici, strângând mâna prietenilor noştri. Şi noi care credeam că arde!

Cei din Coltubî izbucniră într-un râs nestăpânit. La început, ai noştri zâmbiră sfios, stingheriţi parcă, dar până la urmă râseră şi ei în hohote.

— Vă mulţumim pentru grija voastră prietenească – spuse Lapşin. Aţi nimerit-o bine, fiindcă azi n-avem altceva de făcut decât să primim oaspeţi. Aveam de gând să facem săptămâna viitoare inaugurarea staţiunii aşa cum se cuvine, dar flăcăii au muncit mai mult şi au isprăvit cu montatul înainte de termen. Se înţelege că oamenii n-au mai avut răbdare, ziceau că de ce să mai aşteptăm…

Anton ne duse la uzină unde ne explică şi ne arată tot. Oamenii din Colţubi văzuseră toate astea de mai multe ori, dar se uitau şi ascultau şi ei, numai ochi şi urechi, ca şi cum abia

atunci vedeau pentru întâia oară uzina electrică.

Uneori, Anton se mai încurca în explicaţii, şi atunci îl ajuta un flăcău înalt care-i mai sufla câte-o vorbă. Îl mai văzusem eu pe flăcăul acesta şi credeam că-i vreun şef. Era totdeauna liniştit, şi oamenii îi vorbeau cu mult respect, ca unui conducător, deşi nu prea arăta a şef: era cârn, cu nişte gropiţe de toată frumuseţea în obrajii bucălaţi şi cu părul bălai numai cârlionţi la ceafă. Părea foarte tânăr, dar toată lumea îi spunea „Vasilii Feodorovici”, ca unui om în toată puterea. Am aflat mai târziu că era tehnicianul de la „Selelectro”, care supraveghease construirea hidrocentralei.

Sala era mare, cam goală şi foarte curată, ca la un spital. În mijlocul ei bâzâia – cântând parcă – generatorul, iar jos, pe sub podele, vuia apa. Pe perete lucea cadranul tăiat ca din gheaţă albă, cu tot felul de piese, care de aramă, care albe ca laptele şi cu aparate încercuite cu negru, înăuntrul cărora tremurau arătătoarele.

— M-da! Parc-ar fi la biserică, spuse încântat moş Fedea. Să nu vrei, şi tot îi pizmueşti!

— De ce să ne pizmuiţi? îl întrebă Corjov. Că doar nu vă împiedică nimeni să luaţi pildă de la noi şi să vă apucaţi să faceţi

şi în satul vostru aşa ceva!

Ivan Potapovici dădu din mână, amărât:

— Ce vorbeşti dumneata?! Cum să ne construim un uriaş ca ăsta?…

Apoi gazdele ne însoţiră la ţarcul vitelor şi ne arătară maşina de tocat paie. Ţăcănea plină de avânt, acţionată de acelaşi motoraş care punea în mişcare şi triorul.

— Ehei, avem planuri mari, spuse Lapşin. Până una alta însă motoare avem puţine, dar când ne-om mai înstări, o să instalăm un joagăr, o să aducem o mulgătoare electrică, câteva separatoare şi pompe de apă pentru grajduri. Mai târziu om trage şi o conductă de apă, pentru locuinţe… De treierat, ce să mai vorbim, că de-acum înainte o să-l facem numai cu electrică!

— Iar la rezervorul de apă – adăugă Anton – o să construim o staţiune cu foişor, o să punem bărci pe apă, şi iarna o să facem şi un patinoar, cu muzică şi becuri, ca la oraş!

Vrăjiţi, ascultam cu toţii şi parcă ne cuprindea şi mai mult invidia. Adică… de ce n-am face şi noi aşa ceva? Tija curge doar la doi paşi… De ce n-am construi şi la noi în sat o staţiune electrică?… Mă uitai la oamenii din satul nostru şi-i văzui cu privirile aţintite asupra lui Ivan Potapovici; privirile acestea erau

poruncitoare şi totodată întrebătoare. Iar Ivan Potapovici se încruntă tot mai tare.

La un timp am vrut să ne luăm rămas bun, dar sătenii din Coltubî ne poftiră la ei la masă.

Se bucurau din suflet de uzina lor electrică şi nu mai pridideau lăudându-se şi mândrindu-se. Desigur, ne-am fi lăudat şi noi, dar n-aveam cu ce…

Pe când stăm la masă şi mâncam, Ghenca îmi arătă printre bătrâni un om uscăţiv, cu părul cărunt, care asculta cu multă luare aminte ce-i spuneau vecinii lui.

— Ştii cine-i? Obrucev, secretarul comitetului raional de partid!

Eu, până atunci crezusem că un secretar trebuie neapărat să fie impunător, să aibă un glas puternic şi să arate în aşa fel, încât de la prima ochire să ştii cine este.

Şi cum putea fi altfel dacă el conduce totul, absolut totul? Când colo, Obrucev era aşa de puţintel la trup!… Stătea acolo, cu mustăţile lui tunse şi cu ochelarii cu ramă de metal, după care se ascundeau doi ochi plini de vioiciune. Sta şi asculta ce-i povesteau, luându-şi unul altuia vorba din gură, doi bătrâni zeloşi. Îi asculta cu luare aminte, fără a-i întrerupe. De răspuns

le răspundea însă atât lor cât şi lui Corjov, care şedea tocmai la celălalt capăt al mesei. Vedea tot şi-i cunoştea parcă pe toţi. Îl recunoscu şi pe Ivan Potapovici, şi pe tatăl lui Paşca, şi pe taică-meu, iar pe moş Fedea îl pofti să se aşeze lângă el, şi începu să vorbească nu ştiu ce cu el.

La club, veselia şi bunăvoie erau în toi. Nici nu-ţi venea să mai pleci! Dar până la urmă tot a trebuit să ne întoarcem acasă. Ne-am pregătit de drum şi ne-am suit în căruţele noastre, dar Obrucev tot mai avea ceva de vorbit cu moş Fedea. Ivan Potapovici mă trimise după el şi până să ajung acolo, isprăviseră şi ei de discutat. Atât am mai izbutit să prind din ceea ce spusese Obrucev:

— Nu-i uşor, se înţelege, dar de când se tem bolşevicii de greutăţi? Ia spune? Haide, porneşte mai cu îndrăzneală, iar noi ţi-om da tot sprijinul…

La întoarcere tăceam toţi posomoriţi. Din când în când ne uitam ba unul, ba altul îndărăt, acolo unde se vedeau după coamele dealurilor norii luminaţi care ne atrăgeau privirile şi gândurile ca un magnet. Deşi tăceam cu toţii, îmi dădeam totuşi seama că ne frământa acelaşi gând.

— Ehei, de ce viaţă o să aibă parte ei de-acum încolo!

spuse visătoare Niuşca, care sta alături de mine.

Ivan Potapovici se înfurie. Ar fi vrut şi el să avem o uzină electrică, dar îl scoase din sărite şi faptul că n-o aveam, şi privirile pe care le simţea aţintite asupra lui, şi în care se ghicea o urmă de învinuire.

— Iacă, vă poftesc să nu râvniţi la bunul altuia! zise el supărat. Nu fiţi invidioşi…

— Nu suntem invidioşi, Ivan Potapici, îi răspunse Daşa. Dar cum să nu ne bucurăm, când vedem ceva bun?

Feodor Elizarovici, care se suise în căruţa noastră, rosti apăsat:

— Eu cred că nu-i vorba de invidie aici, şi chiar de-ar fi, nu-i nimic! Că sunt pe lume invidii şi invidii. Una este când omul se gândeşte numai la el, strânge numai pentru el, zicându-şi: „las' să am numai eu, ceilalţi să rabde…" şi alta e când omul vede ceva bun şi năzuieşte să dobândească şi el! Nu văd nimic rău în asta. Invidia asta mie-mi place şi, după judecata mea, ea nu poate fi decât folositoare… Da, nimic de zis, cei din Coltubî sunt oameni de ispravă!

— Ei! Parcă cu un înţeleg? Numai că vezi, omul trebuie să se întindă cât îl ţine plapoma, după puterile lui şi nu după

vise-n vânt! Cei din Coltubî mi-au răscolit şi mie sufletul… Daparcă ne putem noi măsura cu ei? Eşti doar membru în administraţia colhozului şi ştii bine ce avem în pungă! Atunci, de ce să vorbim degeaba!…

— Noi, Ivane, nu suntem paznicii acestei pungi, ci stăpânii ei – şopti Feodor Elizarovici.

Dar Ivan Potapovici în loc de răspuns dădu bice cailor şi cu asta totul se sfârşi; nimeni nu mai scoase o vorbă până la noi în sat…

17. LINIA VIEŢII

Caterinca ne otrăvi şi mai mult sufletele. Începu să ne povestească ce multă lumină era în oraşul de unde se refugiaseră ei, cum îşi găteau oamenii mâncarea pe plite electrice, cum pe la prăvălii sunt firme electrice cu becuri şi tuburi roşii sau albastre…

— Ei, dar mai dă-le încolo de tuburi, se supără Ghenca. Uzină să avem noi, că tuburi…

Ne-am dus la Daşa să mai stăm cu ea de vorbă despre câte văzusem în ajun, dar n-am găsit-o acasă; plecase cu noaptea-n cap la Coltubî, cu Feodor Elizarovici.

Se întoarseră cam pe la amiază, dar nu veniră singuri, ci cu Corjov şi cu tehnicianul. Cum ajunseră în sat, Daşa şi tehnicianul porniră spre Tâja, şi când ajunseră la cotitură se întoarseră înapoi şi coborâră de-a lungul râului, cale de vreo cinci kilometri sau poate mai mult, tot oprindu-se şi tot cercetând malurile.

Caterinca pricepu prima despre ce e vorba şi ne strigă:

— Măi, băieţi, ştiţi ceva? Cred că s-au dus să aleagă locul pentru uzină!

Se vede că Daşa s-a certat pe drum cu tehnicianul, fiindcă la întoarcere era tristă şi amărâtă! De întrebat n-am îndrăznit s-o întrebăm nimic, dar ne-am luat după ei şi ne-am furişat şi noi în biroul administraţiei.

— Ei, Vasilii Feodorovici, cum stau lucrurile? îi întrebă Corjov pe tehnician. Noi ne-am dat seama care-i situaţia şi ne-am înţeles. Rămâne numai să-ţi spui şi dumneata părerea…

Tehnicianul începu atunci să-i vorbească, şi cu fiecare dintre cuvintele lui se stingeau, una după alta, toate luminiţele pe care închipuirea noastră le şi aprinsese pe uliţele satului…

— Malurile şi terenul din jurul Tâjei sunt şubrede şi s-ar cere să ridicăm un dig puternic, cam de cincisprezece metri

înălţime şi de cincizeci lungime. Dar colhozul nu-l poate face. Singurul loc potrivit pentru stăvilar e cam la cinci kilometri mai jos de sat, dar, dacă-l facem acolo, apa s-ar putea revărsa pe câmpii – ba chiar pe-o parte din sat. Degeaba am ridica o uzină puternică, nici măcar o cincime din puterea ei n-ar putea fi folosită de colhoz! Pe de altă parte, n-ar avea niciun rost să clădim uzina şi pentru alte colhozuri, fiindcă ar trebui să tragem o legătură prea lungă!

Corjov îi mai puse câteva întrebări, dar răspunsurile lui nu ne liniştiră deloc. Eram cu toţii tare amărâţi!

— Uite ce s-a ales din nădejdea noastră – oftă Zahar Vasilievici.

— Ne-a ademenit şi atâta tot!

— Nu-i nimic, tovarăşi – răspunse Corjov ridicându-se în picioare. Nu vă pierdeţi încrederea; dacă nu putem folosi calea asta, vom găsi noi alta, şi tot o să facem uzina!

Dar spunea aşa numai ca să ne mângâie. Cel puţin aşa am crezut noi…

La câteva zile după aceea, Feodor Elizarovâci şi Daşa plecară din nou la Coltubî, de unde trimiseră mai târziu pe cineva să-l aducă şi pe tata şi pe Ivan Potapovici, care erau

chemaţi pentru nu ştiu ce treabă la sovietul sătesc. Se întoarseră de-acolo cu Corjov şi cu tehnicianul. În urma lor sosiră călări Lapşin, preşedintele colhozului „Zarea”, şi Anton. Ivan Potapovici ne trimise prin sat să chemăm îndată oamenii la o adunare foarte însemnată.

Oaspeţii şi cei din administraţia noastră se aşezară la masa prezidiului.

— Tovarăşi colhoznici! începu Ivan Potapovici. Am tras cu toţii nădejde să construim şi la noi în sat o centrală hidroelectrică ca cea din Coltubî, dar lucrul acesta s-a dovedit a fi peste puterile noastre. Totuşi, în urma iniţiativei tovarăşilor comunişti şi comsomolişti, vecinii noştri din colhozul „Zarea” şi sovietul sătesc s-au hotărât să ne ajute ca să putem aprinde şi în Tâja noastră lampa lui Ilici!…

Vai ce-a mai fost atunci! Toţi au început să strige, să bată din palme şi s-a stârnit o larmă de nedescris! Degeaba încerca Ivan Potapovici s-o potolească, că până la urmă a început şi el să strige şi să aplaude oaspeţii.

Când se mai domoli zarva, Corjov, preşedintele sovietului sătesc, spuse că uzina colhozului a fost calculată pentru două turbine. Până acum fusese pusă în mişcare una singură, şi

puterea ei era de ajuns pentru nevoite actuale ale colhozului, ba mai şi prisosea. Când se va pune în funcţiune şi a doua turbină, vor avea şi mai multă energie electrică. Deci colhozul „Zarea” va putea furniza curent electric satului Tâja fără să sufere nicio pagubă. Pentru asta însă, va trebui să muncim mult, şi investiţiile vor costa scump, dar, după toate socotelile lor, lucrul se poate înfăptui. Ei voiau acum să afle şi părerea noastră, ca să ştie dacă ne învoim să pornim la o lucrare aşa de mare.

Toţi aplaudară din nou strigând că nici nu mai încape vorbă, că primesc bucuroşi şi că trebuie să începem lucrul cât mai curând, fără să mai lungim vorba… Atunci se ridică şi Ivan Potapovici şi spuse că treburile astea nu se rezolvă strigând, ci că trebuie puse la vot, şi-i rugă pe toţi care sunt „pentru” să ridice mâna.

Ca la un semnal, toată lumea ridică dintr-odată mâinile în sus. Ivan Potapovici numără voturile, dar când văzu că şi eu, şi Ghenca, şi ceilalţi băieţi ridicaserăm şi noi mâna, se supără:

— Dar voi ce vă băgaţi? Oamenii au de luat o hotărâre mare şi vouă vă arde de joacă. Ia, lăsaţi mâinile jos!…

— O clipă, tovarăşe Frolov – zise Anton. Sigur, băieţii nu-s încă majori şi n-au drept de vot, dar cred că, în cazul de

faţă, n-ar trebui să luăm lucrurile mecanic. Şi ei doresc cu aceeaşi putere să vadă înfăptuindu-se visul nostru, şi au să muncească şi ei pentru îndeplinirea lui. Aşa că ar trebui să ţinem seamă şi de votul lor…

— Asta, aşa e! ne apără şi Feodor Elizarovici. Că electricitatea e o problemă care-i frământă şi pe ei!

Ivan Potapovici se uită nedumerit la Corjov.

— Tu ai face mai bine să votezi contra… zise glumind Corjov.

Când Ivan Potapovici ceru ca cei care-s împotrivă să ridice mâinile, amuţirăm cu toţii. Ne uitarăm îndărăt cu teama în suflet! Dacă s-ar găsi vreunul…

— Aşa dar, a rămas hotărât cu unanimitate de voturi! încheie Ivan Potapovici.

— Ei şi acum, tovarăşi, daţi-mi şi mie cuvântul-spuse Anton. Anul trecut ne-aţi ajutat să ne scăpăm grânele de la pârjol. Astăzi, fără pricină, e drept, vă pregăteaţi iar să ne săriţi într-ajutor. Noi, tovarăşi, asta n-o putem uita! În asta stă de altfel puterea noastră! Noi şi la bucurie, şi la durere suntem alături. Partea cea mai grea va fi ducerea conductei de la Coltubî aici, dar la munca asta vă vom ajuta şi noi cei din Coltubî.

Comsomoliştii şi tineretul nostru m-au împuternicit să vă aduc la cunoştinţă propunerea lor: ca instalarea cablului să înceapă în acelaşi timp din amândouă capetele. Iar tineretul nostru cheamă tineretul din Tâja la întrecere…

Vai, Anton, Anton minte de aur, minte înflăcărată! Stau şi mă întreb şi-acum cum de ai scăpat teafăr atunci! Pentru că s-a pornit o hărmălaie, cum n-am mai pomenit, şi atât l-au strâns în braţe, şi atât l-au înghesuit, şi atât de sus l-au aruncat, încât, dacă nu şi-ar fi plecat capul la timp, Anton s-ar fi lovit cu siguranţă de grinda tavanului.

Aşa a intrat în viaţa noastră construcţia aceea minunată ca un cântec şi avântată ca o bătălie.

Ivan Potapovici şi tata plecară a doua zi la Coltubî, să semneze contractul între cele două colhozuri. De-acolo plecară mai departe, la raion, după cablu, sârmă şi toate cele trebuincioase. Tehnicianul, Anton şi alţi trei tineri o luară înapoi spre sat pe jos, marcând linia. Am vrut să mergem şi noi dar nu ne lăsă Daşa. Zicea că treaba noastră e să ajutăm la pregătirea uneltelor.

De unde până atunci Daşa Culomzina era aşa de sfioasă că se ruşina să scoată o vorbă, acum parcă era alt om! Rămăsese

sfioasă şi tăcută ca şi înainte, se roşea toată când începea să vorbească, dar după ce-şi spunea părerea, nicio putere din lume n-o mai putea clinti, odată hotărârea luată! Când locuinţa lui Pestov a trebuit să fie prefăcută în casă de lectură, nu stătuse să poruncească, ci se apucase prima de munca cea mai grea, şi dacă te îmbia să faci o treabă, o ascultai fără să crâcneşti! Ea stăruise la administraţia colhozului ca Paşa cea cu ochi albaştri, care se întorsese între timp de pe lotul lui moş Nefiod, să fie trimisă la cursurile de apicultură, şi acum, de când începuse instalarea cablului electric, tot ea era mâna dreaptă a lui Feodor Elizarovici şi a lui Anton…

Noi, copiii, am adunat topoarele şi lopeţile şi, sub supravegherca lui moş Fedea, le-am ascuţit să taie firul de păr, nu alta! Moş Fedea pregăti singur drugii de fier şi săpăligile, pentru că pe alocuri gropile pentru stâlpi trebuiau săpate în piatră.

Paşca făcu ce făcu şi o şterse spre locul unde se marca linia, iar la întoarcere îşi dădu aere de învăţat şi nu-i mai tăcea gura vorbind despre suporturi simple şi ancorări, despre drumuri care trebuie croite prin pădure, şi despre cotiturile care lungesc şi scumpesc instalaţia…

Cum se sfârşi munca de marcare a traseului, Anton şi tehnicianul ne propuseră să trimitem o brigadă de tineri care să taie drumurile. Pentru că, în mod obişnuit, ne lămuri tehnicianul, o linie electrică nu trebuie să meargă de-a lungul drumului, dar la noi, nefiind circulaţie prea mare, nu era nicio primejdie. Iată de ce vom putea urmări drumul. Numai acolo unde făcea ocoluri şi cotituri, linia se va despărţi de drum, luând-o de-a-dreptul, dacă terenul nu va fi prea anevoios. Flăcăii trebuiau să taie drumuri pe locurile accidentate şi să aducă pe traseu stâlpii. În urma lor, porneam noi, băieţi şi fete, să săpăm gropile în punctele însemnate cu ţăruşi.

Ghenadii fu de părere să organizăm o brigadă a noastră, a tuturor copiilor, ca să nu se spună mai târziu că noi n-am dat decât „ajutor” şi că singuri n-am făcut nimic! Când Daşa însă îi adună pe toţi şi le propuse asta, Vasca Scerbatâi spuse răstit ca ei nu primesc aşa ceva!

— De ce? întrebă Daşa.

— Nu vrem să lucrăm împreună şi gata! Lasă-i pe ei de o parte şi pe noi de alta! Atunci, om vedea…

Nu spunea ce anume o să se vadă, dar se înţelegea de la sine că nădăjduiau să ne întreacă!

— Ei, fie şi cum vor ei! zise Anton. Au să muncească cu mai multă râvnă!

Noi ne-am supărat din cale afară! Ce-şi închipue Vasca, că nu mai e pe lume om care munceşte mai bine ca el?!

Ne-am învoit să lucrăm în trei brigăzi: una a fetelor, a doua condusă de Ghenca şi a treia de Vasca Seerbatâi, cu Daşa, brigadier-şef, sau „şef de lucrări” cum spunea Anton.

Brigada lui Scerbatâi începu să lucreze de la marginea satului; apoi venea brigada Niuşcăi Tregubova, şi pe urmă a noastră. Pâlcul de mesteceni ascundea privirilor noastre celelalte două brigăzi, din care pricină nu ştiam ce se petrece la ei – şi asta nu ne dădea pace. Şi, colac peste pupăză, nimerisem şi într-un loc pietros, aşa că până la urmă, am fost siliţi să lăsăm lopeţile şi să punem mâna pe târnăcoape.

Paşca, după ce lovi cât lovi cu târnăcopul, se aşeză să se odihnească. Zicea că nu-i nimic de făcut şi că o să fie nevoie de explozibil. Dar Ghenca se răsti la el şi-i spuse că doar nu era granit, ci feldspat şi că degeaba luase parte la expediţie, dacă nu învăţase atâta lucru. Şi apoi dacă ne odihneam acum când nici nu începusem bine lucrul, au să ne întreacă cu siguranţă ceilalţi… Caterinca, îndată ce-i veni schimbul, alergă într-un suflet să vadă ce fac celelalte brigăzi, dar Ghenca o certă şi-i spuse că schimbul se face pentru odihnă, nu pentru alergat. Îi mai spuse că nu trebuie să se uite mereu îndărăt, fiindcă te pomeneşti că ceilalţi au să creadă că ne temem de ei… Într-un cuvânt, Ghenca se dovedi un adevărat brigadier şi se străduí să

păstreze rânduiala.

Totuşi, brigada lui Vasca ne întrecu. Şi ce aere-şi mai dădeau şi cum treceau de mândri pe lângă noi! Fimca începu iar să se strâmbe, şi să zică c-o să ne ia la remorcă. De ruşine, îţi venea să te ascunzi în gropile acelea aşa, neisprăvite cum erau!

Norocul nostru că Daşa, văzându-ne atât de amărâţi se apropie de noi, şi ne spuse că nu aveam nicio pricină de supărare; gropile se sapă doar mai uşor în pământ, aşa că se vor socoti trei gropi de-ale lor, pentru una de-a noastră, în piatră. Atunci ne-am apucat cu atâta râvnă de lucru, că zbura nu alta grohotişul sub târnăcoape, şi până noapte, am dat gata toată parcela!

A doua zi, am întrecut brigada lui Vasca, dar n-am făcut pe grozavii ca ei, ci ne-am văzut de treaba noastră ca şi cum nu s-ar fi întâmplat decât ceea ce era firesc să se întâmple.

Acum le venise lor rândul să sape în piatră, pe câtă vreme noi nimerisem o parcelă cu pământ moale. Nu vă mai spun ce bucurie pe noi! Numai că peste puţin, ne-am dat seama că ne bucurasem cam de vreme, fiindcă pământ era numai deasupra, cam pe trei sferturi. Dedesubt venea pietriş, iar mai jos, în fund, numai piatră! Acum era greu de săpat şi cu târnăcopul, şi

Ghenca îl trimise pe Paşca s-aducă pene şi ciocane. Băteam penele în crăpături şi spărgeam bolovanii mari de piatră. Aşa merse treaba mai repede, dar tot n-am izbutit să facem cine ştie ce ispravă!

Spre seară, ne-am adunat cu toţii în jurul focului, şi Daşa ne citi cât anume realizase fiecare brigadă. Brigada lui Vasca ne întrecuse iar cu două gropi! Înfrângerea noastră se datora, asta e sigur, Caterincăi şi Aniuşcăi, fiindcă fetele n-aveau putere. Unde mai pui că Paşca, una două, se trăgea la o parte, la odihnă! Pe câtă vreme la ei lucra şi Iliuşca Graciov! Dintre toţi numai Vasca Malenchi era mai slăbuţ. Stătea la Bielocuriha, mătuşă-sa, şi abia trecuse într-a treia. Nu se potrivea deloc cu „sălbaticii”, dar se ţinea scai de Vasca Scerbatâi şi nu-i ieşea niciodată din vorbă. Vasca se purta frumos cu el şi avea grijă de el ca o dădacă. Ghenca ne spuse că, orice s-ar întâmpla, să nu plecăm de pe locul acela, fiindcă tot o să-i întrecem până la urmă, şi am găsit cu toţii că aşa se cuvenea.

Şi chiar i-am fi întrecut dacă nu era Ivan Potapovici… A venit cu tata şi cu tânărul tehnician ducând nişte mosoare de sârmă albă şi neagră, nişte legături lungi cu izolatoare ca nişte arşice, şi nu mai ştiu ce. Puţin înainte de sosirea lor se porni o

ploaie rece care ţinu o grămadă de vreme. Noi însă n-am lăsat lucrul, deşi îngheţasem bocnă şi ne învineţisem la faţă. Tehnicianul mergea drept înainte, de-a lungul traseului, controlând cărările făcute prin pădure şi gropile. Când dădu cu ochii de noi, ridică mirat din sprâncene, se întoarse spre căruţă şi-i spuse ceva lui Ivan Potapovici, care ne privi şi se încruntă.

— Daria! strigă el. De ce ţii copiii în frig? Ei, voi, ascultaţi comanda: în căruţă, marş!

Noi am strigat, ne-am împotrivit, dar Ivan Poiapovici n-a vrut să ştie nimic. I-a luat cu el pe Caterinca, pe Liubuşca şi pe Vasca Malenchi, iar nouă ne-a poruncit să ne întoarcem spre seară în sat.

Acum, brigada lui Vasca avu tot timpul să ne întreacă cu încă o groapă. Şi pe lângă toate nici n-am apucat să vedem cum s-au întâlnit cele două echipe, a noastră şi a celor din Coltubî!

Pe linie rămaseră numai băieţii mai mari. Pe urmă veniră şi oamenii din sat, fiindcă începea lucrul cel mai greu: aşezarea stâlpilor şi întinderea sârmelor; Ivan Potapovici nu mai lăsă copiii pe acolo, ca să nu-i strivească cumva vreun stâlp dacă s-o întâmpla să cadă. Toată treaba pe care o mai aveam era să săpăm gropile chiar în sat. Ce era să facem? Ne-am uitat cu jind,

de departe, cum cară oamenii stâlpii cu căngile şi cu furcile până la locul unde urmau să fie aşezaţi, cum desfăşoară sârma de pe mosoarele acelea mari ca nişte tobe de lemn şi cum o întind de la un stâlp la altul, cu ajutorul scripeţilor.

Tehnicianul trase cu creta nişte linii pe ziduri şi însemnă locurile pe unde trebuiau introduse sârmele în casă, iar ajutorul lui Anton de la uzina electrică începu să lucreze la instalaţiile interioare. Paşca se lăsase cu totul de săpat şi se ţinea scai de el. Îşi atârnase de gât colacii de sârmă şi-şi dădea nişte aere, de parc-ar fi fost cel puţin meşterul şef! Ce mai vorbă, era instalator! Oricum, în casă la el îşi făcuse singur toată instalaţia. Ajutorul lui Anton se uitase numai la el, să nu strice cumva ceva.

Şi într-o bună zi, pe traseu răsăriră stâlpii albi! Erau puşi câte unul sau uniţi doi la un loc, ca un „A”. Sârmele începură să zbârnâie! La intrarea în sat fu instalat pe un postament transformatorul negru şi prin case aşteptau, lucioase, atârnate de tavan, becurile reci şi fără viaţă.

Tehnicianul şi Anton cercetară toate instalaţiile din locuinţe şi, făgăduind să se întoarcă pe înserat, porniră pe jos, de-a lungul traseului, ca să se încredinţeze că e totul în regulă.

Vai, ce încet se lăsa amurgul în ziua aceea!

Am împodobit cu verdeaţă casa de lectură, am atârnat portretele pe pereţi şi-am aşternut faţa de masă cea nouă, pe care o adusese Ivan Potapovici de la raion. Pe urma am alergat la mama Caterincăi, la Paşca şi la Ghenca, unde se pregăteau gustările pentru oaspeţi, şi la urmă am ieşit la hotarul satului… Dar soarele parcă se lipise pe cer şi nici gând să coboare.

Era vorba să se dea drumul la lumină la ora şapte, dar nu se făcuse bine şase, că oamenii se şi strânseseră, cu mic, cu mare, în casa de lectură, unde trebuia să aibă loc meetingul. Noi, băieţii, nu ne mai găseam locul şi alergam mereu pe afară, fie ca să vedem dacă nu se întorc ai noştri, fie ca să ascultăm cântecul sonor şi falnic al firelor electrice în bătaia vântului.

În sfârşit, sosiră: Anton cu acordeonul, Corjov, Lapşin, tehnicianul cel înalt, însoţiţi de flăcăii şi fetele din Coltubî care ne ajutaseră la construirea liniei. Se aşezară cu toţii şi, la lumina slabă a lămpii cu gaz, umbrele lor prelungi se întinseră pe pereţi ca nişte sentinele.

Anton îşi scoase ceasul de la mâna şi-l puse în faţa lui:

— L-am potrivit cu cel de la uzina. Mai sunt zece minute. Hai să mai vorbim… De ce să tăcem aşa, ca muţii?

Zâmbirăm stingheriţi, dar nu se închegă nicio discuţie, ba, dimpotrivă, liniştea păru şi mai adâncă.

Numai cei din jurul mesii puteau să urmărească mişcarea arătătoarelor, dar ochii tuturora erau aţintiţi asupra ceasului, ca şi cum de acolo trebuia să izbucnească lumina pe care-o aşteptau cu atâta încordare.

— Ei, tovarăşi… zise Corjov, ridicând uşor mâna.

Şi în clipa aceea, ţâşni din tavan o lucire orbitoare, care ne luă parcă vederea. În cameră se auzi un sunet, ceva care semăna cu un suspin sau cu un geamăt; limbile se dezlegară şi oamenii începură să râdă şi să aplaude.

Dar… pe cine aplaudau? Aplaudau oare lumina ce se revărsa de sus, îi aplaudau pe cei din Coltubî, care – la fel de fericiţi ca noi – băteau şi ei din palme, sau îl aplaudau pe cel care nu era printre noi, dar a cărui fiinţă o simţeam aproape şi ai cărui ochi ne priveau cu blândeţe, zâmbitori, din portretul de pe perete, bucurându-se împreună cu noi? Aşa şi era, fiindcă toată lumea se întoarse spre portret şi oamenii, mulţumind în şoaptă, aplaudară şi mai puternic…

Ivan Potapovici ridică întâi o mână, apoi o ridică pe cealaltă, iar la urmă pe amândouă deodată şi, izbuti în sfârşit să

facă liniște:

— Tovarăși! începu el. Îngăduiți-mi să deschid meetingul nostru festiv…

Dar cine-l lăsă să isprăvească! În spatele nostru oamenii începură să se miște și, deodată, se năpustiră cu toții spre ușă împingându-se unii pe alții și sărind peste bănci. Fiecare se repezea la casa lui… Și îndată, una după alta, ferestrele căsuțelor se luminară, spulberând bezna rece a nopții de toamnă.

Numai la noi acasă era întuneric! Am alergat într-un suflet până acolo. Cu mâini tremurânde, am dibuit întrerupătorul și… am răsuflat ușurat!… Mama și tata se opriră în ușă, scăldați în lumina albă și Sonia țipă de bucurie, întinzându-și mânuțele spre micul soare atârnat în tavan…

Încetul cu încetul se adunară iar cu toții în fața casei de lectură, dar în zadar îi pofti Ivan Potapovici să intre înăuntru, că oamenii se îngrămădiseră lângă prispă, de parcă s-ar fi temut ca nu cumva, odată cu plecarea lor, să se stingă și luminile din case.

— Frolov – zise Corjov – hai să ținem adunarea afară! O să fie mai frumos!

Și o ținură afară. Aplaudam și eu pe fiecare vorbitor, deși

nu înţelegeam mare lucru, ba – la drept vorbind – nici n-am auzit ce s-a spus; ţin minte numai cuvintele lui Feodor Elizarovici care luă cuvântul ultimul:

— Dragi tovarăşi, locuim la hotarul Patriei noastre Sovietice, dar şi aici viaţa clocoteşte din plin, fiindcă oriunde am fi, avem aceeaşi ţintă şi aceleaşi năzuinţi: fericirea omului… Ce să mai vorbim! Noi n-am construit un Dneproghes… Totuşi, uitaţi-vă la luminile astea! Ce ne spun ele? Ne spun că am făcut un foarte mare pas înainte. Lumina aceasta e prima rândunică, care vesteşte vremea când nu numai un singur colhoz, ci colective întregi îşi vor planifica şi-şi vor face munca în comun! Dragi tovarăşi, acesta e drumul care ne duce spre comunism… Iar lumina ne luminează calea vieţii, drumul spre o viaţă mai bună…

Pe dealuri răsunară încă multă vreme sunetele acordeonului şi glasuri vesele; până şi cântecele Niuşcăi Tregubova mi se părură înduioşătoare şi minunate.

…Ard luminile deasupra Tâjei şi, la lumina aceasta, pierzându-se în înălţimile reci, pălesc stelele mari ale nopţii de August.

18. PRIMA ZI DE ŞCOALĂ

Oare de ce se întâmplă totdeauna aşa? Cu cât se apropie sfârşitul anului şcolar, cu atâta te gândeşti mai des să se isprăvească odată, să laşi mai repede cărţile, să uiţi de lecţii, de temele de acasă şi să te plimbi cât îţi pofteşte inima! Dar, după vreo două-trei săptămâni, cu toate că nu ţi-a pierit dorul de plimbare, începe totuşi să-ţi fie dor de şcoală, de lecţii, de recreaţiile zgomotoase, de clopoţel, de banca zgâriată şi mâzgălită, dar în care ţi-e aşa de bine, de adunările vesele ale pionierilor şi de liniştea încordată din timpul tezelor. Uite, şi acum simţeam că mă cuprinde o nerăbdare tot mai mare, şi tot mai des răsfoiam calendarul din perete, numărând zilele care mai rămăseseră; iar când veni şi ziua de 1 Septembrie, am plecat aproape cu noaptea-n cap la Coltubî.

Până una alta, am tras o fugă la uzina electrică, să-l vedem pe Anton.

Soarele lucea în oglinda eleşteului de te dureau ochii. Abia de câteva zile încetaseră ploile şi apa ajunsese până aproape de creasta stăvilarului. Ceva mai departe, apa părea neclintită, fără valuri, nici unduiri, ca şi cum ar fi fost de sticlă, dar era totuşi, toată în mişcare. Lângă stăvilar curentul se făcea

mereu mai iute, oglinda se prefăcea într-o cascadă lină, netedă, care se frângea deodată şi apa, clocotind şi spumegând, se năpustea vuind spre Tâja.

Pe Anton zgomotul nu-l supăra deloc. Fluiera liniştit şi desfăcea nişte lăzi: sosise generatorul şi a doua turbină.

— Aha, uite şi voinicii! zise el când ne văzu. Ei, cum mai merg treburile? Aţi pornit-o la şcoală?

Am vorbit despre câte-n lună şi-n soare şi-am aşteptat până a apărut din ladă învelişul de protecţie al turbinei şi generatorul de aramă roşie, cu benzi strălucitoare de lac negru. Apoi am alergat la şcoală.

La intrare, deasupra uşii, scria pe o pânză roşie: „Bine-aţi venit!” Desigur că asta o făcuse Maria Sergheevna; numai ea scria lozincile aşa de îngrijit şi de frumos. A, dar uite-o şi pe Maria Sergheevna! Ne făcea semn, prietenoasă, cu mâna, de la fereastra clasei!

— Bună ziua, copii! Felicitările mele! Veniţi încoace… Vai, cât aţi crescut! ne spuse ea făcând ochii mari şi zâmbindu-ne. Ia, să vă văd…

Ea însă nu se schimbase deloc. Purta acelaşi sarafan1) negru cu bluză albă, avea aceeaşi coadă groasă, bălană,

încolăcită pe cap ca o cunună, aceiaşi ochi veseli, aceleaşi gropiţe drăgălaşe în obraji. Era la fel de slăbuţă şi de vioaie ca mai înainte.

Maria Sergheevna ne mângâie şi ne întrebă voioasă despre toate. În timp ce vorbea, continua să aşeze florile pe prichiciul ferestrei şi pe masa învăţătorului, ajutată de îngrijitoarea Pelaghia Luchianovna, cea mai aprigă asupritoare a noastră (nimeni nu ne certa mai mult ca ea pentru năzbâtiile pe care le făceam), dar şi marea noastră salvatoare (cine alta ne-ar mai coase cămaşa ruptă în recreaţie?). Am ajutat-o şi noi pe Maria Sergheevna trecând împreună cu ea din clasă în clasă, şi bineînţeles, aşa, povestirile noastre n-au mai avut nici cap, nici coadă.

— Ştiţi ce? ne spuse Maria Sergheevna. Lăsaţi c-o să-mi povestiţi totul după lecţii. Acum nici nu mai aveţi când. Uite, au şi început să se adune copiii…

Într-adevăr, curtea vuia de glasurile lor, iar mingea de volei pocnea zgomotos de pământ.

Câte flori aduseseră! mai toate fetele veniseră cu braţele pline. Florile albastre şi roşii de toamnă înviorau acum mesele şi ferestrele, ba chiar şi băncile din clase!

Veniseră în ziua aceea la şcoală nu numai elevi, ci şi oameni mari, părinţi, care-şi însoţeau copiii ce aveau să stea pentru prima dată în viaţa lor în bancă. Cei mici, sfioşi, încercau să pară serioşi, numai că nu izbuteau deloc, fiindcă le luceau ochii şi râdeau cu gura până la urechi de bucurie şi mândrie că sunt şi ei şcolari!

Pelaghia Luchianovna ieşi în prag, ridică mâna şi în curtea şcolii răsună prelung binecunoscutul şi mult aşteptatul sunet al clopoţelului. Tropăind zgomotos, toată droaia de copţi se strânse grămadă în faţa uşii.

— Ei, mai încet, ştrengarilor! zise Luchianovna repezită, dar se vedea pe faţa ei că nu e supărată deloc şi că dacă se încruntase, de vină era soarele şi zâmbetul blând pe care căuta să şi-l înnăbuşe. Doar îi fusese dor şi ei de ştrengarii aceştia!

— Copii, copii! răsună glasul Mariei Sergheevna. Lăsaţi-i pe cei din clasa întâia să treacă înainte! Astăzi e marea lor sărbătoare…

Sfioşi şi turburaţi, cei mici urcau în grup scările, iar noi rămaserăm tăcuţi în urmă, ca o gardă de onoare. După ei am urcat şi noi şi-am intrat în clasă.

Clasa fusese proaspăt văruită, iar tabla şi băncile

miroseau a vopsea proaspătă, aşa că la început încăperea ni se păru străină. Totuşi era aceeaşi clasă! Uite, pe tablă răzbea chiar prin stratul proaspăt de vopsea o zgârietură cât toate zilele, pe care o făcusem odată, când, voind să trag o linie, nimerisem o cretă prea tare şi apăsasem prea mult. Pe banca noastră, lângă gaura călimării, Ghenca scrijelise cu briceagul, încă din clasa a cincea, un avion şi, deşi banca fusese vopsită, avionul cu botul în vânt zbura şi acum undeva departe, într-o călătorie fără de sfârşit.

Se făcu linişte. Pe sală se auziră paşii învăţătorilor care se îndreptau spre clasele lor. Am fost cam neliniştiţi la început, dar până la urmă ne-am potolit şi am aşteptat încordaţi ora întâia, pe care o aveam cu Savelii Maximovici.

El intră, se uită la noi mijind ochii şi apoi zise încetişor:

— Bună dimineaţa, copii!

— Bună dimineaţa! răsună puternic răspunsul nostru.

— Staţi jos. Cine lipseşte?

Ce întrebare! Cine să lipsească într-o zi ca asta?

— N-aveţi încă şef de clasă?… Frolov, după lecţie să treci prezenţii în registru… Ei, şi acum, să începem…

Netezindu-şi barbuţa căruntă şi ascuţită, se uită câteva

clipe gânditor, prin fereastra deschisă, la taiga şi la munţi, apoi se întoarse spre noi:

— Anul acesta vom învăţa geografia U.R.S.S. Ştiţi ce-i geografia, în general, nu-i aşa? Este ştiinţa care se ocupă cu studiul pământului. Aşa a fost şi aşa a rămas ea în ţările capitaliste. Geografia patriei noastre însă este o geografie cu totul deosebită… Ei, dar ia spuneţi-mi – ne întrebă el cu totul pe neaşteptate – poveştile vă plac?

Ridicarăm cu toţii din umeri, zâmbind sfioşi. Doar nu mai eram copii mici…

— Sau poate vă credeţi prea mari pentru poveşti? întrebă Savelii Maximovici cu un zâmbet în priviri. Uite, eu sunt ceva mai bătrân decât voi, şi tot îmi plac poveştile! Nu mi-e ruşine să v-o mărturisesc… Copiilor le plac foarte mult poveştile, dar la început ele nu au fost scrise de copii şi nici pentru copii, ci de oameni mari, pentru cei mari. Odinioară, în vremuri foarte îndepărtate, omul era slab şi neputincios şi nu putea ţine piept puternicelor forţe ale naturii. De aceea a născocit basme şi legende despre voinici, despre eroi, despre tot felul de vitejii şi minuni nemaiauzite. Basmele şi poveştile astea le-aţi auzit şi voi! „Vasilisa cea înţeleaptă”, „Covorul fermecat”, „Urşii care

despart munţii şi înghit marea”, „Ziditorii şi secerătorii fermecaţi”… Dar toate acestea nu erau numai născociri cu care omul voia să se mângâie sau să-şi treacă vremea! În basme, omul îşi punea visele, vorbea despre toate câte nu putea el să îndeplinească, despre năzuinţele lui… Visul îl purta înainte, îl făcea să muncească, să cerceteze şi să înveţe, pentru a-şi putea înfăptui gândurile.

Geografia o să vă ajute să vă cunoaşteţi şi să vă iubiţi patria. S-o iubiţi nu numai pentru că trăiţi şi v-aţi obişnuit cu ea, nu numai pentru că ţara noastră-i frumoasă şi bogată, iar poporul nostru-i bun, muncitor şi priceput, ci pentru că în patria noastră se înfăptuesc visurile întregii omeniri!

În poveşti, oamenii au zugrăvit cosaşi care au cosit toată recolta într-o singură noapte. Astăzi, colhoznicii noştri nu rămân mai prejos; leagă câte douăzeci de mii de snopi pe zi, iar combinele strâng recolta şi o şi treieră din zori şi până-n amurg.

În poveşti, meşterii înălţau palate într-o singură noapte. Azi trăieşte în Ucraina zidarul Ivan Rahmanin, care ridică cu brigada lui o clădire uriaşă într-un singur schimb. Şi nu uitaţi că în ţara noastră sunt mulţi zidari ca Ivan Rahmanin…

Vasilisa cea înţeleaptă nici prin vis nu visa câta pânză

sunt în stare să ţească muncitoarele noastre stahanoviste!

Altă dată siberienii făceau haz de necaz, spunând că mărul siberianului e castravetele. Într-adevăr, aşa era, fiindcă merele nu creşteau pe aici. Castravetele era singura noastră trufanda. Astăzi însă se sădesc livezi în toată Siberia. La noi în Altai sunt livezi cum n-au fost niciodată. Pomicultorul Babin, la Ongudai, şi pomicultorul Voroncov, la Anos, din colhozul Chirov, cultivă meri, peri şi vişini. Dar de ce să vorbim numai de noi! Dincolo de Cercul Polar, unde n-a crescut niciodată nimic în afară de muşchi şi licheni, se cultivă astăzi legume!

Uriaşii din poveşti mutau munţii din loc, dar inginerii noştri îi aruncă în aer, prin explozii puternice, iar pământul împroşcat se aşază apoi singur la loc în forme şi mărimi cerute.

Uriaşii din poveste strângeau piatra în pumn şi storceau din ea apă. Dar cum s-ar putea ei oare asemui nouă! În Uzbechistan, oamenii sovietici nu numai c-au adus apă în pustiul acela căruia i se spunea Stepa Flămândă, dar l-au şi prefăcut într-o grădină înfloritoare.

Aşa s-a întâmplat în toate şi pretutindeni. Omul s-a schimbat. Devenind om liber, sovietic, el schimbă la rândul său faţa pământului.

Iată de ce geografia U.R.S.S. Este o geografie cu totul neobișnuită: e ştiinţa care ne arată ce minunat transforma omul sovietic pământul…

Am întors o clipă capul: Ghenca şedea în bancă aplecat mult înainte; Caterinca, sprijinindu-şi bărbia în pumnii strânşi, rămăsese cu ochii mari la Savelii Maximovici, iar ceilalţi copii ascultau cu sufletul la gură.

În ziua aceea am uitat şi de recreaţie şi de tot! Două ceasuri în şir am stat şi am mai fi rămas acolo, dacă Savelii Maximovici nu ne-ar fi dat afară din clasă!

Aşa e Savelii Maximovici al nostru! Stau acum şi mă întreb de ce ne fusese atâta teamă de el? Doar nu-i rău deloc!

Ochii lui mici par aspri, dar poate că-i strânge dinadins, ca să nu vedem toată bunătatea ce se oglindeşte în ei!…

Pe urmă, am avut fizica şi geometria; ca şi la geografie, totul a fost nou şi interesant. Totuşi, n-am putut să uit ziua întreagă lecţia de geografic. Dintotdeauna îmi plăcuse mie geografia, dar acum mi se părea cea mai frumoasă dintre ştiinţe şi m-am hotărât să nu iau niciodată doi la geografie, nici măcar patru, ci numai cinci!

Orele de clasă se isprăviseră, dar noi tot nu ne înduram să plecăm acasă. A trebuit să ne ia la goană Pelaghia Luchianovna, care voia să înceapă curăţenia…

Am ieşit atunci afară şi ne-am aşezat la intrare ca s-o aşteptăm pe Maria Sergheevna. Într-adevăr, n-a trecut mult şi a venit şi ea.

— De ce staţi aici? ne întrebă. Haideţi mai bine până la iaz!… O să-mi povestiţi acolo cum aţi dus-o fără mine!

N-a fost nevoie să ne roage prea mult, pentru că abia aşteptam să-i povestim despre expediţie, despre unchiul Mişa, despre Anton, despre Sandro Vasadze şi despre lumina electrică. Voiam să-i povestim tot.

Nu ştiu de ce în ziua aceea ne simţeam atât de bine, atât

de în largul nostru alături de Maria Sergheevna – mai bine ca oricând! Fusese numită la şcoală în anul în care am trecut noi într-a şasea. Ne preda limba şi literatura rusă şi nu după multă vreme a ajuns instructoarea noastră de pionieri. Cu ea, timpul trecea totdeauna foarte plăcut, dar niciodată nu ne-am simţit mai bine şi mai apropiaţi de ea ca atunci. Poate că altă dată ni se păruse mai severă, mai în vârstă. Dar parcă acum era mai tânără… Sau poate că nu ea, ci noi ne schimbasem… Da, mai crescusem…

Caterinca o întrebă ceva despre Biisc şi am aflat atunci că Maria Sergheevna fusese de curând şi la Novosibirsc, unde copilărise şi învăţase, şi că ţine foarte mult la oraşul acela, de care se despărţea totdeauna cu inima grea.

— Atunci de ce nu plecaţi îndărăt? se miră Ghenca.

— Îndărăt? repetă Maria Sergheevna, cu privirile pierdute în gol. Nu, nu vreau!… Ia uitaţi-vă, copii, ce minunat e aici!…

Într-adevăr, cerul limpede de toamnă părea fără de hotare. Un abur albăstrui învăluia zarea. În mijlocul lacului apa lucea scânteind, iar lângă malurile umbrite, coamele munţilor, răsturnate în unde, îşi priveau fără să se mai sature răsfrângerea în lac. Deasupra lor, strecurându-se prin verdeaţa întunecată,

aproape neagră, a brazilor şi a pinilor, fremăta amurgul de toamnă, învăluind în purpură plopii şi mestecenii.

— Desigur, rămân la Coltubî nu numai fiindcă-i frumos… dar cum aş putea lăsa şcoala şi toată munca mea de aici? Am învăţat, am visat şi mi-am făcut tot felul de planuri de viitor. Am dorit atât de mult să termin cât mai repede institutul ca să pot şi eu învăţa pe alţii… Pentru asta am venit aici… Dar odată ajunsă în satul acesta mi-am dat seama că în viaţă totul e mult mai serios, mai greu şi mai interesant. La institut eram încredinţată că-mi cunoşteam şi că-mi plăcea munca… Dar abia aici am început să iubesc într-adevăr şcoala şi copiii… Şi n-o să-i mai părăsesc niciodată! Deşi lecţiile cu voi sunt grele, foarte grele. Acum vă pot mărturisi asta, fiindcă sunteţi mari! Cât timp şi câtă energie se pierde din cauza lenii, a ştrengăriilor şi a nepăsării voastre! Profesorul se pregăteşte pentru lecţie, se frământă, se entuziasmează şi crede că entuziasmul său va cuprinde şi pe elevi. Când colo, se găseşte numaidecât în clasă cine ştie ce leneş care se uită la tine cu ochii nevinovaţi şi senini ca cerul şi care se gândeşte… numai el ştie la ce… Un altul îşi zgârie banca, încearcă cu tot dinadinsul să se ascundă… La început îmi venea să las totul baltă, să fug, să nu mai văd în faţa

mea ochii aceştia nepăsători…

De pe la jumătatea discuţiei, Pasca rămase cu privirile aţintite la o crenguţă oarecare, pe care începuse s-o cerceteze ca pe cine ştie ce minune. Deodată se înroşi tot şi zise:

— N-am să mai fac!

— Ce n-ai să mai faci?

— N-am să mai ascut beţişoare în timpul lecţiilor…

— Bine! îi răspunse râzând Maria Sergheevna. Numai că acum, copii, nu e de ajuns să nu mă încurcaţi la lecţie. Va trebui să mă şi ajutaţi…

— Dar putem noi oare? o întrebă Caterinca. Că doar nu ne pricepem!

— Puteţi, cu siguranţă! Sunteţi mari şi aveţi influenţă asupra celor mici… Iată, să luăm, de pildă, curtea şcolii: e curată, dar pustie, şi n-ai nici măcar pe ce să te aşezi… Savelii Maxirnovici spunea c-ar fi bine să facem câteva bănci, să sădim vreo câţiva copaci… Şi vouă o să vă pară bine dacă în jurul şcolii va fi verdeaţă şi nu loc sterp.

— S-a făcut! se înflăcără Ghenca.

Şi, într-adevăr, s-a făcut! La adunarea pionierilor am împărţit sarcinile fiecăruia şi într-o zi am plantat toată curtea cu

puieţi; n-a trebuit să-i aducem de departe, coamele muntelui fiind doar la o palmă de loc…

Am împărţit câte o parcela fiecărei clase şi fiecare clasă a trebuit să-şi sădească arborii şi să-i îngrijească. Cei mici s-au apucat cu atâta râvnă să-i ude, încât bălţile de la rădăcina copăceilor nu se mai uscau niciodată. Până la urmă, Savelii Maximovici i-a oprit, spunând că prea multă apă le dăunează, fiindcă nu-s trestii, ci pomi!

Ghenca îşi aduse atunci aminte că unchiul Misa ne sfătuise să facem plantaţii şi la Tija. Ne-am dus şi ne-am sfătuit cu Daşa, care de când cu conducta electrică, rămăsese „şefa noastră” şi alergam la ea ori de câte ori aveam nevoie de sfat.

Daşa primi bucuroasă propunerea noastră şi fu de părere c-ar fi bine să sădim arbori nu numai pe uliţi, ci, să amenajăm un fel de parc de cultură de la casa de lectură până la marginea satului. Dar asta nu trebuia s-o facem singuri, ci să-i atragem şi pe ceilalţi în muncă. Vorba ceea: cine a sădit, n-o să mai rupă! Pe scurt, a trebuit să supunem chestiunea conducerii, fiindcă problema asta privea tot colhozul.

Şi Daşa s-a dus la conducere şi a vorbit despre planul nostru de plantaţii.

— Ce v-a mai dat prin minte! auzi, să sădeşti pădure în taiga! râse tatăl lui Paşca.

Dar în clipa aceea Zahar Vasilievici se amestecă în vorbă:

— Tu, Anisime, degeaba spui aşa!… Şi în taiga trebuie sădiţi pomi. Că, vezi bine, ce-i taigaua? Ia, nişte copaci doboriţi de furtună, pădure arsă, desiş şi atâta tot! Pădurea în taiga se ridică cu chiu, cu vai! Nu ştiu la câţi ani odată creşte câte un copăcel… Şi adică, de ce-ar fi rău să sădim mesteceni pe uliţă? Stau casele ca nişte muşuroaie pe deal! Iaca, vezi, n-ai de ce râde!

Feodor Elizarovici spuse şi el că, într-adevăr, nu era nimic de râs, colhozul fiind dator să sprijine iniţiativele bune.

— Şi o să plătim zile-muncă? întrebă Ivan Potapovici.

— Nu-i nevoie de zile-muncă – îi răspunse Daşa. Totul se va face numai prin muncă voluntară şi în timpul liber; dar va trebui numai să ne daţi cai şi să organizam totul în aşa fel, încât să ia parte toţi colhoznicii!…

— Dar ce, caii noştri se plimbă? i-o tăie scurt Ivan Potapovici. Şi, apoi, dacă-i vorba să atragem oamenii, atrageţi voi pe cine are chef. Eu, cu asta, am isprăvit! Aţi înţeles? Iar tu, Daşa, nu te mai băga fără niciun rost în treburile copiilor!

— Ia, stai, Ivan Potapovici, se amestecă moş Fedea. Nu zic ba, caii într-adevăr nu se plimbă. Să nu-i dăm, că aşa spune legea?! Bi-i-ne! Dar dacă stăm şi judecăm mai de aproape, vedem că dacă nu-i dăm, greşim! Altă dată, oamenii trăiau doar ca să le treacă ziua şi s-ajungă până în seară, o întindeau cu pâine goală şi cu cvas. Acum o ducem bine, n-avem de ce ne plânge, dar din pricina blestematei de vieţi din trecut, am rămas cu vederea cam scurtă! Nu ne uităm decât în jos, când noi ar trebui să ridicăm capul şi să privim înainte! Din pământul ăsta, scoatem, scoatem mereu, şi-i tot cerem, dar eu cred c-ar fi timpul să ne gândim să-l mai împodobim şi pe el, mai ales că, aşa, ne-am împodobi şi viaţa noastră! Vorbeai adineaori de copii! Desigur, ce-au trăit ei până acum e o nimica toată, dar viitorul e al lor şi-l privesc fără frică. Sunt copii, dar sunt şi mici cetăţeni, de aceea se amestecă în orice pot şi vor să ia parte la orice lucru. Aşa că eu zic că nu-i bine să-i îndepărtăm! Dimpotrivă, ar trebui să ne bucurăm de nerăbdarea cu care aşteaptă viitorul!

Până la urmă, Ivan Potapovici se dădu bătut!

Se luă hotărârea să se înfiinţeze „Comitetul pentru plantaţii” şi în comitetul ăsta au fost numiţi moş Fedea, Zahar

Vasilievici şi, bineînţeles, Daşa.

Seara, când fetele şi flăcăii se adunară, ca de obicei, să mai petreacă, Daşa le vorbi despre „Comitetul pentru plantaţii” şi-i îmbie să ia parte şi ei. La început o cam luară în râs, dar după ce Daşa le spuse că în apropierea casei de lectură vom sădi pomi în jurul unui teren anume pentru joc şi că în parc o să punem bănci şi că, oricum, e mai plăcut să petreci în parc decât lângă lemne, pe izlaz, Niuşca strigă cea dintâi că se învoeşte, iar după ea se luară Ivan Lepiohin şi toţi ceilalţi.

Şi iată că venise iar vremea să muncim cu toţii laolaltă pentru o cauză obştească!

Brigada pentru plantarea arborilor pe uliţe, din care făcea parte şi Vasca Scerbatâi, începu sădirea de la sediul administraţiei colhozului. Când prima groapă fu gata, Ivan Potapovici veni să vadă cum merge treaba, şi nemaiputând răbda, luă lopata din mâna lui Vasia Malenchi şi începu să sape a doua groapă. I se alătură curând şi tatăl lui Paşca; până la urmă l-am atras şi pe taică-meu şi pe Maria Osipovna.

Munca fu împărţită egal, dar a noastră se nimeri totuşi mai grea. Pe uliţă, pământul era gol şi sterp şi, deşi bătătorit, se săpa mai uşor; noi însă lucram în locuri cu iarbă, şi doar cu

toporul de puteam răzbi.

Cu toate acestea Daşa născoci un mijloc ca să ne fie munca mai cu spor; flăcăii o luară înainte şi făcură „ochiuri” în iarbă, iar noi băieţii şi fetele pornirăm în urma lor şi săpărăm gropile. Aleile le însemnasem de mai înainte, cu ţăruşi.

Fireşte că n-am isprăvit toată treaba într-o singură duminică.

Maidanul era mare şi am mai trebuit să săpăm după amiezile, după şcoală, două zile la rând.

Pe urma, brigada noastră cu Groznâi, şi brigada uliţei cu Zviozdocica, am cărat puieţi din păduricea de mesteceni şi i-am sădit.

Moş Fedea şi Zahar Vasilievici au avut atunci multă bătaie de cap; ei trebuiau să vadă dacă îi sădim la adâncimea cuvenită şi dacă nu îndoim rădăcinile. Altfel din toată munca noastră nu s-ar fi ales nimic.

De-a lungul drumului ce ducea la casa de lectură, am sădit brazi tineri, cam cât mine de înalţi, şi ne-am dat îndată seama ce frumos o să fie când nu numai brazii, dar şi toţi ceilalţi copaci vor înverzi. Deşi acum pe tot locul acela nu se zăreau decât nişte nuieluşe întunecate de mesteceni, arse parcă de foc,

fără nicio frunză, îi şi vedeam în gând gata înfrunziţi, auzeam freamătul voios al frunzelor şi-mi închipuiam cum se vor deschide la culoare beţele acestea până când vor ajunge nişte mesteceni albi şi mlădioşi…

Ivan Potapovici fu de părere să se treacă la gazeta de perete numele celor care lucraseră mai bine. Daşa însă îi răspunse c-ar trebui să-i trecem pe toţi, fiindcă toţi munciseră cu spor şi brigăzile înaintaseră la fel. Atunci, Ghenca nu se mai putu stăpâni şi spuse că n-am lucrat pentru gazeta de perete, dar dacă-i vorba de dreptate, apoi noi sădisem cu douăzeci şi cinci de puieţi mai mult.

— Minţi! strigă Fimca.

— N-ai decât să-i numeri – îi răspunse liniştit Ghenadii.

De necaz Vasca se înroşise atât de tare, încât îi ardeau urechile ca două felinare!

Daşa numără puieţii şi, bineînţeles, a ieşit că Ghenca avusese dreptate: brigada noastră fusese învingătoare. Eu credeam că la sădirea pomilor muncisem la fel şi noi şi ei şi că astfel o să se isprăvească odată cu povestea asta cu „sălbaticii”, dar lucrurile ieşiseră şi mai prost. Vasca se simţi jignit, ceea ce era o mare prostie, că doar nu-l împiedicase nimeni să sădească

tot atâţia copaci câţi sădisem noi! Toată duşmănia asta începuse să mă plictisească atât de rău, că mă întrebam dacă n-ar fi mai bine ca băieţii să se bată odată zdravăn ca să se sfârşească şi cu istoria asta!

Până la urmă, tot s-au bătut, dar asta s-a întâmplat mult mai târziu.

1). Sarafan – rochie tradiţională de vară, fără mâneci, cu cordon şi bretele. (N. R.)

19. PREMERGĂTORII

Ne înţelesesem să donăm şcolii colecţia noastră de minerale. Paşca i-ar fi vrut s-o expunem la casa de lectură, ca s-o vadă toată lumea şi să-şi aducă aminte de expediţia noastră, dar Ghenca socoti c-ar fi o prostie, pentru că în casa de lectură colecţia s-ar acoperi numai de praf, pe câtă vreme la şcoală va folosi ca material didactic. Şi apoi, de ce era nevoie să-şi aducă aminte lumea de noi? Doar nu făcusem colecţia ca să ne lăudăm cu ea, ci ca s-aâucem un folos.

Ghenca se schimbase cu totul. Nu mai era ca altă dată, şi nici noi nu-l mai făceam mincinos. De scornit mai scornea el şi

acum câte una de rămâneai cu gura căscată, însă scornelile lui erau nu numai interesante, ci şi folositoare.

Aveam puţine cărţi şi le citisem de mult pe toate, dar Ghenca, urmând sfatul Daşei Culomzina, le adună pe toate câte se aflau în sat, ca să le păstreze la casa de lectură. Afară de tasta, când se duse odată tata la raion, ne aduse o grămadă de cărţi noi-nouţe, şi ne-am înjghebat o adevărată bibliotecă. Caterinca a fost aleasă bibliotecară şi a început să împartă cărţi tuturor celor care doreau să citească.

Ghenadii îl îndemnă pe Paşca să facă un cuiere dar nu unul de lemn, ci din coarne de cerb, aşa cum văzusem într-o poză. Paşca se ţinu scai de Zahar Vasilievici şi nu se lăsă până nu plecă cu el în taiga, de unde se întoarse cu două perechi de coarne vechi, de cerb, lepădate, din care făcu un cuier foarte frumos şi foarte încăpător. Şi mie-mi dăduse Ghenca o însărcinare: să însemn într-un registru tot ce se întâmpla la casa de lectură, ca să ţinem un fel de jurnal al activităţii noastre.

Într-un cuvânt, Ghenca ajunsese un adevărat conducător şi se străduia să semene în totul cu Anton. Când vorbea, dădea din mâna stângă, întocmai ca el!

Într-o bună zi neiam adus colecţia la şcoală şi i-am dat-o

lui Savelii Maximovici, dar el ne spuse că nu aşa se prezintă o colecţie, şi dacă vrem să facem din ea într-adevăr material didactic trebuie să ducem treaba până la capăt. O săptămână întreagă am rămas după lecţii la şcoală, lipind la toate probele nişte cartonaşe cu explicaţii, pe care Maria Sergheevna le controla şi le corecta, de câte ori era nevoie. Sâmbătă, după şcoală, am convocat o adunare „a tuturor şcolarilor şi l-am făcut din nou o dare de seamă, numai că de data asta n-am mai citit-o din caiet, ci am vorbit, povestind cum se întâmplaseră lucrurile. Cred că n-am vorbit destul de curgător, dar, oricum, mie mi-a plăcut şi toţi m-au ascultat cu interes ba, când am ajuns cu istorisirea la peripeţiile noastre, au râs cu poftă.

Avusesem de gând să vorbesc de toate pe rând, dar când să ajung la sfârşit şi când tocmai mă pregăteam să povestesc cum am prins puiul de căprioară şi cum stinsese Caterinca focul din taiga, am băgat de seamă că Vasca Scerbatâi, alb ca varul, se uită ţintă la mine. Când văz, a că mă uit la el, îşi feri privirile şi tresări, iar eu… m-am încurcat… şi n-am mai pomenit nimic de toată întâmplarea cu ei. N-am scos o vorbă despre felul cum îi prinsesem, despre cum îi adusesem în sat. Paşca holbase ochii la mine, mirat că săr tocmai peste ce e mai interesant, dar, fără să

mă vadă nimeni, i-am arătat pumnul şi n-a mai zis nici piş.

La sfârşit am. Fost aplaudat şi asta m-a bucurat mult, dar mai târziu, când mi-am adus aminte cum s-au petrecut toate, cel mai mult m-a bucurat faptul că dădusem, la timp cu ochii de Vasca şi că nu mai spusesem nimic despre braconaj.

Ce ruşine ar fi păţit, altfel, Vasca!

După mine vorbi Ghenadii. Ei, bine, el făcu un adevărat raport ştiinţific, vorbind despre minerale cam în felul în care vorbise unchiul Mişa; chiar m-am mirat: când învăţase atâtea? Mi-ai târziu mi-a mărturisit că-i dăduse Savelii Maximovici nişte cărţi şi că-i explicase acolo unde fusese mai greu.

Luă şi Savelii Maximovici cuvântul. Ne vorbi despre hotărârea sovietului raional şi despre premii. Ne spuse că un lucru odată început nu trebuie lăsat în părăsire, şi că desigur e bine să ne ocupăm şi de-acum încolo de geologie şi de colecţii de minerale, dar să facem şi colecţii de botanică şi de zoologie, fiindcă au o mare valoare ştiinţifică. Iar munca asta, adăugă el, putem s-o începem îndată, urmând oa în vacanţa de vară să dăm avânt activităţii noastre şi să căutăm să atragem toţi copiii la studiul bogăţiilor din raionul nostru. Copiii însă strigară că nu-i nevoie să fie atraşi, fiindcă ei z erau gata să lase totul şi să plece

chiar atunci în taiga şi în munţi. Dar bineînţeles că nimeni nu se învoi la aşa ceva, fiindcă excursiile sunt excursii, şi şcoala, şcoală!

Colecţia a fost expusă în clasa noastră, iar deasupna, pe un carton mare, am scris cuvintele lui Lomonosov, pe care mi le însemnase unchiul Mişa.

La început, toţi copiii se uitau la noi cu invidie şi ne tot întrebau mereu cum fusese cu expediţia, dar nu se putea vorbi întruna numai şi numai despre expediţie! Unde mai pui că ni se dădeau atâtea lecţii acasă şi aveam atâta de învăţat, încât n-a trecut mult şi am uitat şi noi de ea. Numai Paşca nu pierdea niciodată prilejul să povestească oum găsise vizuina bursucului şi cum prinsese peştele cel mare. Asta până în ziua în care Savelii Maximovici îi spuse odată la lecţie (preda acum istoria şi în clasa a şasea):

— E foarte frumos să prinzi bursuci şi peşti în-taiga, dar spune-mi, te rog, ce rost are să vânezi şi câte un doi?

Paşca se făcu foc şi toată recreaţia mare încercă să ne dovedească, mie şi Caterincăi, ce nedrept fusese Savelii Maximovici cu el! x

— Ei, şi ce-i dacă n-am talent la istorie? Ce-i aia să

buchiseşti despre tot felul de Corovingieni şi Motopingieni?

— Merovingieni şi Capeţi, îl îndreptă Caterinca.

— După mine, fie şi Merovingieni! Ce nevoie am să învăţ despre ei? Au luptat, au domnit… treaba lor!… Dace-mi pasă mie de ei? Nu, nu-i drept! Copiii ar trebui să înveţe numai după specialitate! Fiecare – ce-i place I Uite, dacă svaf frivaa la noi despre maşini, ehei, asta mai zic şi eu!

— Trebuie să înveţi, ca să fii un om cult! răspunse cu asprime Caterinca. Ce fel de tehnician stau de inginer o să iasă din tine, dac-ai să fii un incult?

— Ciu, incult?… Când nimeni nu ştie mai m, uită fizică ca mine?

— Ba ştiu şi eu tot atâta!

— Ai fi ştiind tu, davorba-i că nu te pricepi s-o aplici… Nu! Cred că l-am să mă las de şcoală şi-am să mă duc undeva să învăţ numai mecanică!

— Că numai pe tine te aşteaptă!… Ca s-ajungi un fel de neisprăvit de-al lui Fonvizin,3 un Mitrofanuşca…

La asta, bineînţeles, Paşca se supără şi plecă, dar, pe cât se pare, nu şi-a schimbat gândurile – între timp!…

Aveam şi eu necazurile mele. Eu nu visam să urmez numai ce-mi place, ca Paşca – că doar trebuie să ai cultură – şi-mi dădeam toată silinţa să învăţ bine, dar la matematicăenu mergea deloc. La istorie, la limba rusă şi la geografie aveam numai cinci, dar geometria nu-mi intra în cap şi piace! îmi venea să plâng de necaz! Nu ştiu, poate nu eram în stare… învăţam mereu, dar până la urmă nu-mi rămânea în minte decât un fel die talmeş-balmeş de unghiuri, perpendiculare şi tangente. Şi cu balamucul ăsta în cap trebuia să te duci la şcoală şi să te aştepţi oricând să fii scos la tablă! Şi apoi, nu ştiu de ce, dar totdeauna se întâmpla aşa: în ziua în care n-ai învăţat, tocmai atunci te asculta, dar când ştiai lecţia, Mihail Petrovici nici măcar nu se uita spre tine 1 De frică, nici nu mai puteam să fiu ntent la explicaţie! Mă treceau căldurile şi roşeam de emoţie, fiindcă trăiam cu groaza în suflet să nu aud din clipă în clipă spunând: „Berezin, treci la tablă!”

Când ieşi la tablă, uiţi şi ce mai ştii! Unde mai pui e.fi încep, care mai de care, să-ţi sufle din toate părţile! mai ales Caterinoa! Stă în banoa întâiia, şi-i destul să mă încurc puţin, că începe să-mi sufle, ba. Îmi mai face şi semne cu degetele!

---

[3] **Fonvizin - - autor rus de piese satirice din sec. XVIII. (N. R.)**

Numai că eu nu pot să sufăr când mi se suflă 1 Ori ştiu lecţia, şi atunci n-am nevoie să-mi mai sufle nimeni, ori n-o ştiu, şi atunci nu vreau să mint. Din pricina asta m-am şi certat cu era.

— Bine, daeu voiam să te ajut! făcu Caterinca mirată, când i-am spus să nu-mi mai sufle.

- Ce fel de ajutor e ăsta? Ce-s eu, papagal? N-am nevoie de un astfel de ajutor!

De atunci, dacă nu ştiam lecţia, îi spuneai dinainte lui Mihail Petrovici ca să nu mai roşesc şi să holbez ochii, degeaba. Cred că-i mai bine aşa, decât cum face Costia Corjov, băiatul preşedintelui, care, ori de câte ori e scos la lecţie, se îndreaptă liniştit spre tablă şi începe să îndruge verzi şi uscate. Mihail Petrovici îl ascultă şi pe urmă îl îndreaptă şi-i spune cum s-ar fi căzut să răspundă.

— Păi… tot aşa am zis şi eu… se grăbeşte să spună Costia, şi dă-i iar cu bazaconiile!

Mihail Petrovici îl corectează din nou. Tiostia e de aceeaşi părere, şi uite aşa o ţine tot timpul, de ţi se pare că el răspunde bine şi că Mihail Petrovici dă din cap aprobativ şi-l lascultă.

La urmă însă, Mihail Petrovici rosteşte:

— Ce zici, Corjov, nu-i aşa că pe ziua de azi am schimbat rolurile? Eu am răspuns şi tu m-ai întrebat! Foarte bine! Mie n-o să-mi pun notă, dar ţie n-am încotro…

Şi-i trânteşte un doi cât toate zilele!

Noi, bineînţeles, izbucnim în râs, dar Costia… n-aude, nu vede!

După cearta noastră, Caterinca nu vorbi câteva zile cu mine, dar până la urmă tot ea făcu primii paşi:

— Ştii ce?… N-am să mai suflu niciodată. Nimănui! Ai avut dreptate, asta n-aduce niciun folos… Nu cumva suferi de amigdale?

— Ce-i aia amigdale?

— E ceva care creşte în gât… Ia deschide gura!… Că la noi, la Dnepropetrovsk, era o fată oare spunea că nu poate să înveţe din pricina amigdalelor. Cred însă că minţea. Ce legătură să aibă amigdalele cu răspunsul la lecţie!… Ştii ce părere am eu? Poate că ai uitat sau că n-ai învăţat bine de la început… Şi doar la matematici, zise ea, dacă nu înveţi un lucru, nu le mai poţi pricepe nici pe celelalte… Eu vreau să mai repet câte ceva… că se apropie examenele. Vrei să învăţăm împreună?

Am primit. Lia început m-am simţit cam prost, ba mi-a

fost şi ruşine, că ea pricepea şi. Ţinea minte, totul, dintr-odată, pe câtă vreme eu… Totuşi, încetul cu încetul am înţeles din ce în ce mai uşor, iar apoi a început chiar să-mi placă matematica şi rezolvam singur problemele, aproape tot aşa de repede ca şi Caterinca. Numai uneori rămâneam iar, foarte puţin, în urma ei. Aşa dar nu fusese vorba de inteligenţă, ci de obişnuinţă şi de seriozitatea cu care înveţi. Şi dacă te-ai apucat de învăţătură, apoi să nu dai îndărăt până nu izbuteşti.

Ghenca nu avea necazuri de-astea. Şi el, şi Caterinca aveau numai cinci la toate materiile! Ghenca îşi făcea repede lecţiile şi pe urmă citea tot timpul cărţi de geografie şi de geologie. De când cu raportul lui, prinsese atâta patimă de ştiinţe, încât acuma, nu numai că citea, dar scotea şi notiţe din cărţi, ba făcea desene, planuri şi hărţi! Savelii Maximovici îl învăţase să facă toate acestea şi-i dădea cărţi, iar Ghenca se ducea acum mereu lia el. Într-o zi mă luă şi pe mine.

— Ce s-a-întâmplat, Berezin, te interesează şi pe tine geologia? mă întrebă Savelii Maximovici când dădu cu ochii de mine. Hai, intraţi şi. Aşezaţi-vă, de ce staţi îm uşă?… Uite, o să luăm îndată şi ceaiul!

În timp ce Savelii Maximovici pregătea ceaiul, iar

Ghenca răsfoia nişte cărţi, eu m-am uitat curios în jur, dornic să văd totul. Era o cameră obişnuită, foarte curată şi plină de cărţi şi de ziare. Pe pereţi atârnau. Mai multe portrete: Lenin cu Stalin, Maxim Gorchi şi un tânăr locotenent. Ghenca îmi spuse că-i fiul lui Savelii Maximovici – care fusese pilot în timpul războiului şi murise în luptele din preajma oraşului Breslau.

Savelii Maximovici începu apoi să discute cu el despre cărţile pe care le citise, dar pe mine nici nu mă băga în seamă, de parcă nici n-aş fi fost acolo. Abia mai târziu mi-am dat seama că făcea asta dinadins, ca să mă deprind cu el şi să nu mă mai sfiesc. Într-adevăr, la început nu mă simţeam deloc la largul meu, că doar nu-i aşa de uşor să te duci în vizită la director!…

— Lui Frolov ştiu că-i place geologia. Dar tu pentru ce ai aplicare? mă întrebă, în sfârşit, Savelii Maximovici, întorcându-se spre mine.

— El e „cronicarul” nostru! răspunse Ghenca.

„Ce i-a venit să spuie asta!? gândii eu. Acum o să râdă Savelii Maximovici de mine!”

— Cronicar? A, dar asta e foarte interesant! Şi ce fel – ’de cronică scrii?

— Nu mai scriu; începusem – dar m-am lăsat, că n-am ce

scrie…

Şi a trebuit să-i povestesc totul cu de-amănuntul. Savelii Maximovici m-a ascultat cu mare luare arriinte.

— Nu văd ce e de râs în asta – zise el, în sfârşit. Ideea ta e foarte bună, numai că, desigur, nu va trebui să scrii o cronică, ci ceva mult mai simplu. Să povesteşti, de pildă, despre oamenii de seamă şi despre evenimentele mai importante delia noi…

— Ar trebui, dar dacă n-avem oameni de seamă 1 Doar pe unul Sandro, dar a murit şi el de mult.

— Sandro Vasadze? (Se vede că Auzise şi directorul de Sandro!) Da, şi Sandro… Dar greşeşti dacă crezi că numai în trecut au trăit oameni de seamă. Sunt şi acum. Dar dacă tu nu-i recunoşti, nu-i vina lor, ci numai a ta. N-ai învăţat încă să vezi şi să înţelegi lucrurile aşa cum trebuie.

Priveşte cu luare aminte în jurul tău, să vezi câţi oameni minunaţi o să găseşti! Uite, ce ştii tu, de pildă, despre Lapşin? Ştii numai că-i ciung de-o, mână! Dar, auzit-ai vreodată unde şi cum şi-a pierdut-o? Într-o luptă! Lapşin era în turela unui tanc şi a fost grav rănit la braţ, dar cu toate că-l durea îngrozitor, n-a încetat focul… Apoi, la voi în sat trăieşte un vânător, Zahar Dalguşin…

— Zahar Vasi lie viei?

Da. Ştie multe! El o să-ţi povestească atâtea despre fiare şi despre taiga! Multe lucruri care, deocamdată, nu sunt scrise în nicio carte! mai este la voi în sat şi Feodor Elizarovici Rubley…

— Bine, dar Feodor Elizarovici nu-i decât un fierar…

— Nu-i numai fierar. Ia încearcă odată să vorbeşti cu el mai serios… E drept însă că nu-i place să vorbească despre el şi de viaţa lui. Uite, când o să vii rândul viitor pe aici, am să-ţi povestesc ceva despre el, dar, acum e târziu, şi ar fi bine să plecaţi acasă. Mai am şi eu de lucru…

Totuşi, Savelii Maximovici nu se ţinu de cuvânt. Fusesem la el într-o sâmbătă şi, în drum spre casă, ne apucă ploaia. A plouat şi duminică şi luni, apa s-a revărsat pe dâmb şi nu ne-am mai putut duce la Coltubî. Iar marţi, când am ajuns la şcoală, am aflat că Savelii Maximovici era grav bolnav şi n-am putut intra să-l vedem. Maria Sergheevna, cu ochii roşii de nesomn şi de plâns, ne istorisi cum se petrecuseră lucrurile.

Turnase cu găleata două zile şi două nopţi la rând şi ploaia pricinuise o grămadă de pagube. Rezervorul de apă al uzinei electrice era de obicei plin, dar prisosul de apă se scurgea prin pompa de evacuare. În partea de sus a văii, unde se afla

rezervorul uzinei, era un lac mic, despărţit de vale printr-un istm, dar apa îl mâncase din amândouă părţile şi istmul se subţiase tot mai mult; acuma, de când se porniseră şuvoaie de apă de pe coamele munţilor, istmul fusese cu desăvârşire mâncat, iar lacul se revărsase în vale.

Nivelul apei din rezervor se ridicase atât de mult, încât pornise cia un val întins peste stăvilar.

Astea toate se întâmplaseră seara târziu. Nimeni nu-şi dădea seama de primejdia care ne ameninţa, iiar Anton, care era de serviciu la uzina electrică, se pomeni deodată izolat de sat şi nu avea cum să vestească oamenii de nenorocirea ce sta să se deslărţuie, şi cu atât mi-ai puţin s-o preîntâmpine. Găsi totuşi un mijloc de scăpare: întrerupse contactul şi satul se cufundă în – întuneric. Apoi dădu iar drumul curentului, şi-l mai întrerupse încă odată…

Primii care au priceput că se întâmplase ceva au fost Savelii Maximovici şi Lapşin Dădură alarma şi în curând tot satul, cu mic cu mare, fără să ţină seama de ploaia torenţială şi rece ca gheaţa, se adună la stăvilar.

De uzină nu era chip să te apropii; valul turbure şi de nestăvilit curgea clocotind vijelios, de-a-latul cumpenei apelor.

În spatele şuvoiului se înălţa în noapte uzina electrică, spintecând reţeaua deasă a stropilor cu mănunchiurile ei de raze. Dar cât putea oare ţine piept? Poate că torentul clocotitor se strecurase sub temelia uzinei şi smulgea acum, una după talta, lespezile puternice. Clădirea aceea albă avea să se prăbuşească dintr-odată şi întunericul rece şi jilav va înghiţi atunci luminile care se aprinseseră în taiga!

— Stăvilarul de la Crivoi Log! strigă Savelii Maximovici, acoperind zgomotul cascadei.

Era singura nădejde! Lângă Crivoi Log, la jumătate de kilometru de Coltubî, se ridica un stăvilar din piatră şi pământ, care zăgăzuia iapa la cea de a doua ieşire din iaz. Stăvilarul era aşezat mai sus de gâtul de piatră pe care se înălţa uzina, dar prin el putea să se scurgă prisosul de apă, înainte de a apuca să se unească cu apia din rezervor.

Peste câteva clipe, douăzeci de oameni înarmaţi cu răngi şi târnăcoape, urmaţi de Savelii Maximovici, porniră în goiană spre Crivoi Log.

În graba mare uitaseră să-şi ia felinarele, şi nici timp să facă focul nu aveau. Şi apoi, cum l-ar fi putut aprinde pe o ploaie ca asta! Trebuiau să muncească aproape pe întuneric.

Răngile şi târnăcoapele zăngăneau, bulgării se rostogoleau sub loviturile lor şi pietrele se prăvăleau cu un zgomot. Înfundat. Stăvilarul nu avea un metru înălţime, dar fusese durat trainic, gospodăreşte. Nu mai era timp de dat porunci, pentru că apa ajunsese până sus, şi ici, colo, şuviţe înguste se prelingeau, plescăind, de cealaltă parte. În fie –, clare clipă apa se putea revărsa peste stăvilar şi n-ar mai fi fost chip nici să te apropii de el ca să salvezi uzina.

Muncind din răsputeri, oamenii răsturnau pietrele şi în întunericul nopţii nu se auzea decât răsuflarea lor grea şi înfundată şi zăngănitul răngilor, iar de după stăvilar plescăitul ameninţător al apelor negre, zăgăzuite încă de stăvilar. Cu fiece clipă oamenii care săpau în noapte se aşteptau ca apa să se năpustească furioasă asupra lor, măturându-i din calea ei…

Deodată, de sub o rangă ţâşni un şuvoi de apă –, urmat de altul şi de altul… Scrâşnind şi scârţâind bolovanii de la temelia stăvilarului începură să se surpe.

— Feriţi-vă! strigă Lapşin, şi toţi cei de-acolo săriră pe o moviliţă.

O coloană de apă ţâşni spumegând, smulse pietrele de la temelia zidului şi-l trânti pe Corjov, Care zăbovise acolo. Abia

apucaseră oamenii să-l tragă la o parte, că bolta stăvilarului se nărui, şi în spărtura ei năvăli, mugind, râul negru, năvalnic. Într-o clipă spălă toate urmele zăgazului, de parcă acesta ar fi fost de carton, şi se întinse spumegând şi clocotind în toată valea.

Uzi până la – piele şi plini de pământ di. N cap până în picioare, oamenii alergau istoviţi îndărăt spre uzină.

Savelii Maximovici nu mai putea însă alerga! Se clătină deodată pe picioare şi căzu jos, ca un se Abia atunci îşi aduseră ceilalţi aminte că suferea de inimă şi că nu avea voie nu numai să alerge sau să dea cil ranga, dar nici măcar să meargă mai repede!

Caseiada care se revărsase peste stăvilar începu să scadă repede şi se potoli. Uzina fusese salvată. Numai pe la colţurile temeliei apa smulsese câteva pietre.

Dar Savelii Maximovici căzu la pat, greu bolnav.

Tot satul era cuprins de îngrijorare. Până şi copiii încetară să se mai zbengue în recreaţie, pentru că ferestrele lui Savelii Maximovici dădeau – în curtea şcolii, iar Maria Sergheevna le spusese că zgomotul face rău bolnavului. Oamenii din sat îi aduceau atâta miere, unt, smântână, plăcinte şi gogoşi, încât ai fi

crezut că n-are ce mânca, sau că trebuie hrănit întruna, de dimineaţă până seara! Dar Pelaghia Luchianovna (ea îi vedea de gospodărie) nu primea nimic şi nu lăsa pe nimeni să intre la bolnav, spunând că mâncare are destulă şi că nu trebuie să fie turburat. Maria Sergheevna şi Maxim Porfirievici, felcerul din Colţ ubî, îl îngrijeau pe rând.

Maxim Porfirievici spuse că starea bolnavului era serioasă, şi Corjov dădu de ştire la raion. Când află despre cele întâmplate, Obrucev telefonă chiar el, iar Costia, băiatul preşedintelui, povesti mai târziu că Obrucev îl certa se pe taică-său că n-avusese grijă de Savelii Maximovici.

— Da, sunt vinovat că n-am avut destulă grijă de el! spunea amărât Corjov. Dar cine poate să-l păzească 1 Parcă ascultă de cineva? Totdeauna sare primul la munca cea mai grea! Şi, uite, acum ce nenorocire s-a abătut peste noi 1

Obrucev trimise îndată medicul la Savelii Maximovici, şi telefonă zilnic, întrebând de sănătatea bolnavului.

Şi lia noi, la Tâja, toată lumea era necăjită de boala lui Savelii Maximovici. Tata, Ivan Potapovici şi mulţi alţii, oare la vremea lor fuseseră şi ei elevii lui, nu pierdeau niciun prilej să se ducă să-şi vadă bătrânul dascăl. Şi după cum am aflat, q

făceau nu numai fiindcă stătuseră cândva pe băncile clasei lui! Abia după ce am vorbit cu Feodor Elizarovici, am aflat cine-i într-adevăr Savelii Maximovici şi ce înseamnă el pentru toţi.

Feodor Elizarovici plecă duminică la Coltubî să-l vadă, şi Ghenca şi cu mine ne-am ţinut scai de el, nădăjduind că ne putem strecura şi noi până la bolnav. Dar degeabia ne-am rugat de Pelaghia Luchianovna, că n-a vrut să audă! Nici lui moş Fedea nu i-ar fi dat drumul dacă nu-i recunoştea Savelii Maximovici glasul şi nu-l chema înăuntru.

Feodor Elizarovici stătu un răstimp la el, vorbi cu doctorul şi ieşi amărât şi întunecat la faţă.

— Îi merge rău, copiii! ne spuse el. Nici doctorul nu ştie cum o să se isprăvească cu boala asta. I-a slăbit inima de tot! Şi când te gândeşti ce puternic a fost! Ca un şoim! A muncit cât zece, şi la el nu s-a gândit niciodată. Şi o maşină se strică, dar mi-te inima… Doar sufletul rămâne acelaşi.

Am început atunci să-i punem fel şi fel de întrebări şi Feodor Elizarovici ne-a răspuns la început scurt, dar pe urmă se luă cu vorba şi începu să povestească fără să mai aştepte întrebări. Cu cât ne povestea mai mult, cu atât Savelii Maximovici creştea în ochii noştri.

Am aflat că se cunoşteau de pe vremea războiului civil. Feodor Elizarovici, încă foarte tânăr pe atunci, nimerise în plutonul pe care-l comanda Savelii Lozovoi, om bun, tare vesel, mare iubitor de cântece şi un suflet neînfricat. Detaşamentul Ei. O.N.-ului în care se încadrase plutonul lui Lozovoi se lupta cu cetele de bandiţi alcătuite din chiaburimea locală şi din rămăşiţele armatei lui Colceac.

Într-un rând fuseseră răniţi amândoi într-o bătălie, şi în timp ce aşteptau să li se tămăduiască rănile, plutonul lor l-a prins la Catanda pe vestitul bandit Caigorodov, iar ceata lui a fost nimicită, aşa că nu mai aveau de luptat cu nimeni. –

Numai că Savelii Lozovoi gândea cu totul altfel. Îşi dăduse seama că în Altai oamenii trăiau în beznă, copleşiţi de lipsuri, şi socotea că abia acum începea lupta cea mai grea şi cea. Mai îndelungată, Lupta pentru fericirea omului.

Apoi câţiva ani nu se mai văzură. Feodor Elizarovici se întorsese la fierăria lui şi se însurase, iar Savelii Lozovoi plecase la învăţătură, întâi la Biisc, apoi la Novosibirsk când îşi isprăvi studiile, se înfiinţă o şcoală elementară la Coltubî şi. Savelii Maximovici a fost numit acolo director.

Nici el, nici tânăra lui soţie, şi ea tot învăţătoare, n-au fost

primiţi prea prietenos. Chiaburii şi slugile lor vedeau în ei pe duşmanii lor şi la început, chiar şi oamenii mai săraci, din pricină că erau înapoiaţi, se uitau chiorâş la ei, spunând parcă: „Au venit să ne înveţe carte! Aşa cum am trăit până. Acuma fără învăţătură, – am putea să trăim şi mai departe…”

Savelii Maximovici se dovedi însă dârz şi curajos. Nu se sperie de nimic. Nu se dădu bătut nici măcar atunci când duşmanii, care nu se mulţumiră numai să-l sperie, au tras în el!

Asta s-a întâmplat mai târziu, în vremea în care se iapropia colectivizarea, şi chiaburimea simţindu-şi pieirea căuta să bage spaima 4n toţi cei pe care-i socotea duşmanii ei. Pe atunci, sărăcimea începuse să se strângă în jurul lui Savelii Maximovici. Venise şi Corjov, iar Savelii Maximovici îl atrăsese şi pe moş Fedea, cu care era vechi tovarăş de luptă.

Siavelii Maximovici n-a fost după cum se vede un simplu învăţător, ci şi un îndrumător pentru oamenii din întreaga regiune. Toţi cei care încercau vreo durere sau vreo greutate alergau la el după sfat şi ajutor. Numai că suferinţa şi lipsurile nu se pot cârpi, ele trebuie stârpite din rădăcină. Atunci se înfiinţă colhozul, mic şi sărac la – început, dar tot mai mare şi mai bogat pe măsură ce trecea vremea, şi treaba merse strună,

fiindcă statul ne-a ajutat cu maşini şi cu împrumuturi pe termene lungi.

În colhoz se înfiinţă o celulă de partid, iar Savelii **Ma**ximovici ajunse secretarul ei. Intrase în partid încă de pe când locuia la oraş. Conducea şi astăzi organizaţia de bază. Au vrut să-l treacă la altă muncă, să-i dea o funcţie mai înaltă, dar n-a primit. Şi asta, nu din pricină c-ar fi prins la noi rădăcini, sau că I-ar fi părut rău să plece din colţişorul în care se obişnuise, ci fiindcă era încredinţat că aceasta era datoria şi ţinta vieţii lui: trezise la viaţă colţul acesta îndepărtat şi trebuia să muncească înainte, atâta vreme cât va mai avea putere. Numai că nu s-a cruţat deloc… A muncit tot timpul cât zece…

Orice făceau oamenii, orice iniţiativă bună se lua, Savelii Maximovici venea totdeauna cu un sfat bun şi sprijinea la timp pe oricine avea nevoie de ajutorul lui.

— Şi-i mare lucru să sprijini omul la vreme, adăugă Feodor Elizarovici. Numai că Siavelii Maximovici de mult ar fi trebuit să iasă la pensie. Boalia de ininua şi moartea feciorului său l-au dobor, îl cu totul. Pe urmă, i-a murit şi nevasta şâia rămas văduv. Fata lui e măritată la Tomsc, are o casă îmbelşugată şi tare mult iar vrea să-l vadă la ea. Odată a venit

aici cu gândul să-l iia pe sus, dar n-a izbutit. N-a vrut să plece şi pace îşi eu m-am străduit să-l înduplec:

— „Trebuie să-ţi mai vezi de sănătate, Savelii Maximovici – i-am spus. E timpul să te odihneşti. Ai muncit destul. Ai acum dreptul la o binemeritată odihnă…u

— „Asta – mi-a răspuns el – nu e răsplată, ci o pedeapsă! Pentru mine, cea mai bună răsplată e să rămân la postul meu. De ce vreţi să-mi luaţi fericirea asta?”

Când mă gândesc la viaţa noastră din trecut şi o asemui cu cea de astăzi, nici nu-mi vine să cred! Savelii Maximovici lua parte la orice muncă, la orice iniţiativă nouă el era în frunte şi-i trăgea după el şi pe ceilalţi… Cât de dragi trebuie să-ţi fie oamenii şi cât curaj trebuie să ai, ca să fii mereu în fruntea lor şi să-i conduci. Da, aşa-i copii… Şi voi care credeţi că el e numai un dascăl de şcoală…

Feodor Elizarovici tăcu. Tăceam şi noi, mişcaţi.

Iată, cine ena Savelii Maximovici al nostru, bătrânelul cu păr cărunt, Savelii Maximovici/care pare ursuz şi veşnic nemulţumit, dar care, de fapt… Nici nu găsesc cuvinte să vă spun ce fel de om e, cu toate că m-am gândit mult la asta.

Mă mai gândesc şi la firul acela nevăzut, – întins de la

Sandro şi de la înaintaşii lui până la Savelii Maximovici, iar de la el la Feodor Elizarovici şi la Anton. Firul acesta creşte, se întinde, cuprinde tot, ţara întreagă, pătrunzând în fiecare colţişor. Pesemne că pretutindeni se găsesc oameni ca Sandro, ca Savelii Maximovici, ca moş Fedea sau să anton. Ei merg în frunte, deschid cărările care se lărgesc şi pe care merg apoi din ce în ce mai mulţi oameni, străduindu-se cu toţii s-ajungă la cauza pentru care a pătimit şi a murit Siandro şi pentru care luptă, fără să-şi cruţe puterile, oameni ca Savelii Lozovoi. Ce minunat e să mergi înainte şi să fii deschizătorul drumurilor pe care vor păşi ceilalţi I

19 SUNTEM ARTIŞTI

Savelii Maximovici s-a făcut bine, îngrijorarea noastră s-a risipit, iar şcoala a prins iar viaţă. În recreaţii se stârneşte iar larma plină de voie bună, şi cei mici umplu din nou curtea cu strigătele lor ascuţite. Asta nu fiindcă ar fi neapărat nevoie, ci fiindcă nu pot altfel; şi apoi, după ce stau un ceas liniştiţi, le place să alerge, să se desmorţească şi să se încredinţeze că nu le-a pierit glasul, răsunător ca un clopoţel… Chiar şi S avei iii Maximovici se bucura s-audă iar gălăgia din curte. Cui să-i placă liniştea plină de tristeţe, care o aduce cu sine boala?!

Numai că Savelii Maximovici, care şi aşa se mişca încet şi vorbea mai mult în Şoapte, se mişca acum şi mai încet şi mai cu băgare de seamă, de parcă se temea să nu i se rupă ceva şubred în trup, dacă se întorcea prea repede sau dacă vorbea ceva mai tare. Ştiam că orice supărare îi primejduieşte viaţa şi ne sileam din răsputeri să nu facem nimic care să-l supere.

Cu toate că fusese atât de rău bolnav, muncea ca şi înainte şi nu-şi mai găsea astâmpăr. Veneau la el tot felul de oameni din Colţuhî şi de prin satele vecine şi, ca şi în trecut, ştia tot ce se petrece în regiune, izbutea să-şi ţină toate lecţiile, ba găsea chiar timpul şi puterea s-o ajute şi pe Maria Sergheevna în munca ei cu pionierii. Lua parte la mai toate adunările noastre şi deseori numai prin câteva cuvinte reunea să ne îndemne la o muncă nouă şi de seamă.

Aşa s-a întâmplat, de pildă, în timpul pregătirilor pentru 7 Noiembrie. Oricât ne-am gândit noi, dar în afara gazetei de perete, a discuţiilor pe clase şi a unei adunări generale, n-am fost în stare să propunem nimic.

— Ar fi bine, copii, să pregătiţi un concert, sau chiar un spectacol – ne spuse Savelii Maximovici.

Un spectacol? La şcoală? La clubul din Coltubî, cercul de

artă dramatică organiza uneori spectacole, dar acolo era cu totul altceva, ei aveau o scenă, decoruri, şi apai erau oameni în toată firea. Pe când la Noi? La noi, nici tu scenă, nici tu cortină, nimic! Şi… apoi cine să joace? Că doar nu ştia nimeni!

— Scena o s-o facem noi într-un fel, iar de jucat, o să jucaţi voi! Ce-i dacă nu ştiţi? O să învăţaţi! Că doar n-o să aducem artişti de la Moscova!

La anceput, gândul acesta ne înspăimânta şi ni se părea cu neputinţă de îndeplinit, dar până la urmă ne-a plăcut tot mai mult şi ne-am înflăcărat într-atât, încât n-am mai avut altă dorinţă decât să organizăm un adevărat spectacol şi să facem totul oa într-un teatnu adevărat… Dar ce să jucăm? Ne dădusem seama de la bun început că o piesă mare ar fi. Fost peste puterile noastre: trebuiau decoruri multe, costume şi, cu toate că amatori care să joace iaveam berechet, era totuşi cu neputinţă să aduni chiar aţâţi actori câţi ar fi trebuit. Pe de altă parte, nu mai era mult până în Octombrie, şi artiştii n-ar fi avut timp să înveţe roluri prea mari. După ce ne-am sfătuit îndelung, am rămas la propunerea Mariei Sergheevna: cei mici să joace „Povestea peştişorului de aur”, iar cei mai mari câteva fragmente din „Boris Godunov” şi „Taras Bulbau.

Numai că, înainte de toate, trebuia să vedem ce facem cu scena. Am alergat, bineînţeles, la Anton! Caire altul putea să ne ajute mai bine decât el! Planul nostru îi plăcu grozav şi veni la şcoală, ca să vadă la faţa locului cum vom organiza totul.

— E foarte simplu! spuse el după o scurtă chibzuială. Sala-i mare. Luăm trei sau patru rânduri de bănci, punem nişte scânduri peste ele, şi gata scena! În cancelarie facem cabinele artiştilor. Scânduri o să ne dea Lapşin, că mai are unele lungi de trei metri…

— Nu-i bine! se împotrivi Savelii Maximovici. Cum aşa?! Să bateţi cuie în bănci?

— Nici gând să batem cuie! Facem o podea neîn cheiată. De altfel, credeţi voi că Lapşin ne-ar da scânduri dac-ar fi să i le stricăm cu atâtea cuie?… Nu-i nimic, merge" şi aşa. Cortina şi decorurile o să le luăm de la clubul nostru. Ce fel de decoruri vă trebuie? /

— Pentru „Taras Bulba" – stepă şi pădure. Din „Boris Godunov" o să jucăm is-cenia de La mână ştirea Ciudovoşi de lâffgă havuz. Iar pentru basm, o izbă mare şi un palat…

— Asta-i prost! făcu Anton răsucindu-şi moţul roşcat din creştet. De unde să luăm un palat? Pădure şi izbă da, asta avem,

numai că decorurile noastre nici n-ar intra aici. Şi nici costume potrivite nu-s…

Când l-am auzit, ni s-a tăiat şi graiul de supărare!

— Ei, nu vă mai necăjiţi, copii – ne îmbărbătă Savelii Maximovici. Ne-om descurca noi. Am citit undeva că în loculdecorurilor se pot folosi diapozitive. O să desenăm totul pe o sticlă, pe care-o s-o introducem apoi în aparatul de proiecţie, şi gata. Aparat: avem, pictoriţă de asemenea.

Apoi, întorcându-se spre Maria Sergheevna, adăugă: De altfel, pentru basm, procedeul e cel mai nimerit, fiindcă va trebui să schimbăm tablourile repede. Scena de la mănăstire se poate juca şi fără decoruri. Sau să desenăm tot aşa, pe sticlă, o chilie de călugăr. Pentru „Taras Bulba” şi pentru scena de lângă havuz o să luăm „pădurea” de la club. Ce ziceţi? A mai rămas scena de lângă havuz. Ei, acum e acum! De unde să lum havuz?

— Să-l facem! rosti Paşca.

— Aşa-i, Pavel! – răspunse Anton, scuturându-şi moţul. Dac-am ridicat noi uzina electrică, apoi n-o să facem un havuz?… Uite, o să vorbesc cu ajutorul meu şi-o să-l facem împreună cu el.

Paşca dădu din cap, încercă să-şi ia o mutră gravă dar

degeaba, că se vedea cât e de fericit şi de măgulit de spusele lui Anton.

A doua zi, după orele de şcoală, Maria Sergheevna ne citi toate scenele pe care trebuia să le jucăm, iar Savelii Maximovici ne vorbi îndelung despre timpurile acelea, despre eroii pe care-i vom interpreta şi despre obiceiurile de atunci. Cu toate că – mai citisem pe Puşkin şi pe Gogol şi că învăţasem asta şi la istorie, cele spuse de Savelii Maximovici ne lămuriră foarte multe lucruri, fără de care ne-ar fi venit greu, fiindcă una e să citeşti, şi alta să joci pe scenă!

Dar până la scenă mai era. Încă mult! Când a fost cu împărţirea rolurilor, numai că nu ne-am luat La ceartă! Cu basmul a fost uşor: rolul pescarului a fost dat lui Vasia Malenchi, al bătrânei – Liubuşcăi, iar rolul peştişorului de aur, Olei Sedâh, o fetiţă dintr-a patra. Cu Puşkin a fost un adevărat chin. Maria Sergheevna era de părere că textul autorului trebuia să-l citească cel care va prezenta spectacolul. El urma să fie grimat ca să semene cu Puşkin, să stea de o parte, pe scenă, şi să povestească totul. Dar de unde să luăm noi un Puşkin? Am tot căutat unul mai potrivit şi până la urmă ne-am hotărât pentru

Serghei Lujin (dim clasa noastră), care recita cel mai

frumos.

Cu „Boris Godunov” a ieşit foarte prost, şi asta numai şi numai din pricina mea.

Caterinca era o fată frumoasă, şi de la bun început am fost de părere c-ar fi cea mai potrivită pentru rolul Marinei Mnişec. Într-adevăr, celelalte fete de la noi sunt aşa de voinice şi de roşii la faţă, încât puteai să le tăvăleşti în făină din cap până-n picioare, că tot n-ar fi fost mai palide şi n-ar fi semănat cu aristocratele. Cu Caterinca altfel stăteau lucrurile: era slăbuţă, palidă şi (fusese la teatru, aşa că ştia ce are de făcut.

Pentru rolul lui Pimen m-au propus pe mine.

— Grozav! se bucură Caterinca. Tot e el cronicar! Cine altul ar putea juca mai bine decât el?

…Asta-i bună! Şi eu care nădăjduiam, că ea va dori să joc rolul falsului ţar! Mie de la început îmi plăcuse rolul ăsta: e un rol mai mare, falsul ţar e tânăr, costumul trebuie să fie frumos, şi apoi… apoi, aş fi jucat împreună cu Caterinca… Oare până când o să-mi tot scoată ochii cu nenorocita aia de cronică? Eu roluri de bătrâni nu voiam şi nici nu puteam să joc… Decât aşa, mai bine nu joc deloc!

Dar Maria Sergheevna fu de altă părere:

— Ascultă, Berezin – spuse ea – degeaba faci mofturi, ca un copil! Niciunul dintre noi nu-şi cunoaşte rolul. Al lui Pimen e foarte frumos, dar e greu. Poate chiar mai greu decât al falsului ţar. Ţi-l dăm ţie, fiindcă socotim e o să te descurci bine…

Până la urmă, ce să mai spun! M-au convins! Rolul falsului ţar l-au dat lui Costia Corjov. Dacă n-aş fi vrut eu să joc în rolul ăsta, aş fi recunoscut că i se potrivea de minune pentru că, nu-i aşa, Costia e un îngâmfat de n-are pereche şi minte de stinge apele! Leit falsul ţar! Ba, la un timp, începu să spună că semăna într-adevăr cu acesta: acelaşi nas cârn şi acelaşi neg ca şi falsul Dmitrii!

De carn, era carn, ce-i drept, dar negul îl născocise – că nu avea decât o zgârietură ca toate zgârieturile.

Cu „Taras Bulba” cât pe ce să nu iasă nimic. Toţi fuseseră de părere că Ghenca e foarte potrivit pentru Bulba, dar pe Andrei nimeni nu voia să-l joace. Maria Sergheevna tot căuta să ne lămurească, dar până la urmă se supără:

— Ce-i cu voi? De ce nu vrea nimeni să fie Andrei?

— Cum să vrei! E doar un trădător! Şi-a trădat patria…

Maria Sergheevna se chinui mult, până ce izbuti să-l convingă pe Fimca al nostru că nimeni nu-l va socoti trădător

dacă va juca rolul lui Andrei.

Ne-am copiat rolurile, le-am învăţat şi au început repetiţiile.

Băncile ne-au servit drept decoruri, harta emisferelor terestre – drept orizont, iar becul din tavan era când soarele, când luna, sau un capăt de lumânare, după cum se cerea. În patima jocului ne-am înflăcărat într-atât, încât n-am mai văzut nimic din jurul nostru. Parcă nici nu mai eram noi! Ne frământam şi sufeream într-adevăr! În faţa noastră nu mai era Caterinca, fetiţa cu ochii mari şi cu rochiţa scurtă, ci Marina Mnişec, mândra şi vicleana intrigantă! Nu mai era Ghenca cel de totdeauna, ci Bulbatatăl, un aspru cavaler de cazacinu mai era nepăsătorul de Fimca, ci Andrei, cel copleşit de ruşine! La drept vorbind, toate astea se întâmplară mai târziu, fiindcă la început am făcut atâta gălăgie şi ne-am spus replicile atât de repede, de parcă ni s-ar fi înghesuit vorbe e în gât şi trebuia să le aruncăm iute, ca să nu ne lânnecăm!

Ceilalţi copii erau grozav de curioşi şi încercau să vină şi ei la repetiţii, dar n-am primit pe nimeni: întâi, ca să nu ne împiedice, şi apoi că să nu-şi piardă interesul. Pentru că, nu-i aşa, dacă ştii tot de mai înainte; nu te mai interesează atât de

mult…

Repetam mereu, şi nu numai în clasă, ci şi în recreaţie, acasă, sau în drum spre şcoală. De câte ori nu auziră brazii îngheţaţi şi acoperiţi de zăpadă „ultima povestire” a lui Pimen… Sau cuvintele mândre şi dispreţuitoare ale Marinei!

Într-un rând mama, auzindu-mă bolborosind:

„Iar pentru ale lor păcate şi greşeli, smeriţi, vor cere domnului iertare/4 se sperie:

— Da’ ce-i cu tine de-ai început să spui rugăciuni? De unde ai mai luat-o şi pe asta?

— Nu e rugăciune, mamă, repet un rol!

— Ce rol? Las’ că te spun eu tatii. Învăţaţi, învăţaţi şi tot oa buruienile creşteţi! Du-te la baba L-uşa şi bolboroseşte cu ea!… Ce-au să zică la şcoală când or auzi una ca asta?

Dar, la urmă, aflând despre ce era vorba, râse şi ea de spaima ei.

Co, ştia Corjov, pe de altă parte, nu făcea un pas fără să spună fraze întregi din1 rolul falsului ţar. Odată îl strânse atât de puternic în braţe pe prietenul său Serghei Lujin, încât bietul băiat ţipă de durere. Dar el declamă:

— „O, glas fermecător! În sfârşit! Marina, tu? Tu singură

cu mine…?”

Când greşea o problemă, se apuca cu mâinile de cap şi exclama disperat:

„Dar ce-am făcut?

Unde m-a dus pornirea unei clipe/?

Mi-am năruit, prosteşte, viitorul Pe care l-am urzit atât de greu 1”

Până şi la ora lui Savelii Maximovici, odată, când nu-şi învăţase lecţia, se îndreptă spre hartă, spunând:

!

„Nu sunt sfios din firea mea. Nu!…”

Rămase acolo câteva clipe, încercând zadarnic să-şi amintească lecţia, apoi zâmbi ruşinat, iar în locul vorbelor obişnuite, rosti deodată cuvintele falsului ţar:

„Dar ceasul a sosit şi nu mai ştiu nimic…4*

Până la urmă sosi şi ceasul nostru: se apropia ziua de 5 Noiembrie şi odată cu ea ziua în care trebuia să aibă loc serbarea de la şcoală. Ea fusese anume hotărâtă pentru ziua de 5, fiindcă la 6 Noiembrie aveam o şedinţă solemnă la club.

De la lecţii n-am mai avut când să tragem o fugă până acasă, fiindcă serbarea începea la şase şi am ’rămas la şcoală.

Fimca se duse la Costia Corjov, iar pe noi ne opri Maria Sergheevna la ea, să ne dea de mâncare. Dar, parcă am putut pune gura pe ceva? De mâncare ne ardea nouă acuma? Numai Piaşca înghiţi ca un hămesit tot ce i se puse dinainte. După aceea alergă la Anton. Paşca trebuia să fie mecanicul nostru: el avea grijă de cortină, el trebuia să tragă cu «puşca şi să aşeze havuzul, aşa că ştia că va avea treabă până peste cap.

Pe de altă parte eram şi noi grăbiţi să ne întoarcem la şcoală. Numai Caterinca rămase acolo, să-i potrivească Maria Sergheevna costumul – o rochie veche de mătase de-a Mariei Osipovna, din care făcuseră rochia de bal a Marinei Mnişec.

La şcoală, numai râsete şi voie bună. Până la începutul serbării mai erau câteva ceasuri, dar copiii se şi adunaseră şi-l ajutau de zor pe Anton, cărând scândurile şi mutând băncile din clase. Primele patru rânduri de bănci ţineau loc de scenă. Celelalte au fost puse în sală, ca să stea spectatorii în ele. Câţiva copii se şi aşezaseră în primele bănci, hotărâţi să nu se mişte de acolo până la începutul spectacolului, ca nu cumva să-şi piardă locurile!

Anton, ajutat de doi băieţi, potrivea în grabă scena; întinse sârma cortinei sus, lângă tavan, de la un perete la altul, şi

prinse scripeţii, Paşca trase apoi de sfoară, inelele zornăiră şi cortina se închise. Din când în când câte cineva o îndepărta puţin şi răsărea când un cap, când altul! Şi uite aşa până la începutul spectacolului! Degeaba îi alungam! Copiii erau prea curioşi să ştie ce se face după cortină!

Sus, lângă marginea scenei, Anton montă câteva becuri pe o sârmă, încercă a, poi aparatul de proiecţie, prinse cortina de tavan şi înţepeni copacii desenaţi pe pânză de sac. Erau însă prea înalţi pentru scena noastră şi a trebuit să-i îndoim de jos, dar asta n-avea nicio Msemnătate fiindcă râu i se băga de seamă din sală. Pe urmă, Anton şi Paşca înjghebară havuzul – deocamdată nu pe cel adevărat, ci numai aşa de probă, fără să aşeze pietrele.

Paşca îi ceruse de mai înainte lui Savelii Maximovici toate tuburile de cauciuc din dulapul cu aparatele de fizică şi mai găsise la Anton şi la uzina electrică câteva bucăţi, care fuseseră folosite la izolare. – împreunară amândoi toate tuburile şi făcură un maţ lung de cauciuc. Prinseră” un capăt de o scândurică din mijlocul scenei, iar pe celălalt îl întinseră pe podea până în culise, unde puseseră pe un scaun o căldare mare, plină cu apă. Dar apa nu ajunse în bazin, până când nu supse

Paşca aerul din maţul de cauciuc. După aceea începu să se prelingă într-un firicel subţire.

— Mai pune un scaun deasupra! strigă Anton.

Într-adevăr, apa veni atunci mai cu putere.

— Mai pune unul!

De data aceasta apa ţâşni ca dintr-o adevărată fântână arteziană. Şuvoiul se ridică la un metru şi jumătate, dar secă curând. Anton strânse tubul pe scândurică, apăsându-l puţin cu o sârmă, şi şuvoiul se îngustă. Acum, apa din căldare avea să ajungă pentru tot timpul cât o va ţine scena.

— Paşca, ai grijă de toate, că eu mă duc să grimez artiştii. Cirezi că ai să poţi? îl întrebă Anton.

— Sigur! răspunse Paşca, făcând pe grozavul.

Făcuse ce făcuse, se murdărise din cap până-n picioare şi era ud leoarcă, dair se simţea fericit şi era sigur că dacă n-ar fi el, totul s-ar prăbuşi!

— Pot să sun prima oară? întrebă el.

— Aşteaptă, că mai e până atunci!

Cum veniră Maria Sergheevna. Şi Cateirinca, începurăm şi noi să ne îmbrăcăm. Un colţ din cancelarie fusese despărţit cu un cearceaf. Acolo se îmbrăcau fetele, işuşotind şi râzând.

Pe Vasia Mialenchi a fost uşor să-l costumăm. La drept vorbind nu avea nevoie decât de nişte obiele albe, o şapcă, o cămaşă – şi gata costumul! Erau toate cam mari pentru el. A trebuit să-i prindem pantalonii de subţiori şi să-i îndoim jos; cămaşa îi ajungea până la călcâie, dar ce mare lucru să i-o legăm cu un brâu, ca totul să fie aşa cum se cuvine! Şi cu Liubuşca am scăpat uşor. Costume de ţarină şi de boieroaice n-aveam, dar ne-a scos Maria Sergheevna din încurcătură: când Liubuşca o să joace pe boieroaica, o să-şi pună pe cap basmaua înflorată a Pela-ghiei Luchianovna, iar când o să fie ţarină, o să ia basmaua de mătase cu ciucuri lungi ia Mariei Sergheevna şi un „cocoşnic" de carton.

Cu noi însă, a mers mai greu. Maria Sergheevna ne făcuse două tichii negre, una mie şi una lui Costia, care-l juca pe Grigorii Otrepiev, dar n-aveam de unde să luăm anterie de preot. Le-am înlocuit cu halatele cafenii ale sanitarelor din ambulatoriul lui Maxim Porfirievici. Păcat numai că aveau buzunare *şi* se legau la spate cu două bentiţe; de aceea a trebuit să le coiasem. Maria Sergheevna îmbrăcă fetele. Anton încercă să-i ajute la cusut, dar se înţepă de câteva ori la deget; pe urmă îşi pierdu acul şi până la urmă, mşimat, se lăsă păgubaş.

— Nu merge, coase mai bine dumneata singură.

Eu şi Costia ne-am îmbrăcat unul pe altul cu halatele, şi pe urmă am ajutat şi celorlalţi. Lui Ghenca i-am legat o pernă pe burtă.

— Şalvari n-avea, dar şi-a tras pantalonii de călărie ai tatălui lui Costia şi cum Corjov e foarte înalt, pantalonii lui erau atât de mari şi de largi, încât păreau într-adevăr nişte şalvari. Savelii Maximovici îi dădu o căciulă de astrahian, dar n-avea caftan. E drept că la club era o haină verde, căzăcească, dar de ea aveau nevoie falsul ţar şi Andrei. Singura soluţie era ca, după ce vom ieşi noi din scenă, să scurtăm repede halatele şi să le întrebuinţăm în loc de caftane.

Pentru Serghei Lujin nu ne trebuia cine ştie ce costum, fiindcă şedea tot timpul jos. Avea o haină neagră şi la gât o basma neagră, ca să piară un „jabo”, cum zicea Mania Sergheevna. Anton îi adusese o perucă neagră adevărată şi favoriţi şi, după ce-l grimă, dacă nu te uitai decât la capul lui, era leit Puşkin!

— Ei, cum merge? Gata-s artiştii? întrebă Savelii Maximovici intrând.

— Nu, nu! am strigat noi înspăimântaţi.

— E timpul să începem! Publicul, îşi pierde răbdarea.

În sală era o larmă de nedescris şi tot mai des se auzeau aplauze şi tropăituri. Ce lipsă de disciplină! De ce să bată din picioare? Doar trebuia să ne pregătim şi noi, nu-i aşa?…

— Putem începe, Savelii Maximovici! întâi e conferinţa; până după pauză, o să fim gata î zise Anton.

Savelii Maximovici plecă, clopoţelul sună şi se făcu linişte în sală.

Anton începu atunci să ne lipească bărbile şi mustăţile. Păr nu aveam, şi am folosit câlţi. După ce ne lipi câlţii, An. Ton ne pudră bine, pe Vasia Malenchi, pe Ghenca şi pe mine, iar lui Ostap îi mânji mustăţile cu funingine ca să rit negre. Cele mai frumoase ieşiră mustăţile lui Ghenca: îl atârnau pe obraji în jos, ca două bucăţi de cârnat I Eu **iveam** o barbă până la burtă şi mustăţile îmi acopereau tontă gura. Aşa cerea rolul, numai că-mi intrau câlţii în gură, mă gâdilau şi mă înţepau! Anton îmi lipi şi o pereche de sprâncene lungi şi stufoase. După părerea mea (arătam ficum ca o adevărată dihanie, ca un fel de balaur, dar ceilalţi erau de părere că eram foarte bine, că păream un adevărat bătrân! Leit cronicar! Ca şi cum ar fi văzut vreodatli cronicari!

Anton ne mai trase nişte linii albe pe nas, şi ne dădu obrajii cu roşu. Mie-mi mai făcu câteva zbârcituri castanii, dur nu prea multe. Pe Liubuşca însă o mânji aşa de tare, încât părea mai degrabă un indian tatuat. Dar pesemne c-nşa trebuia şi că de pe scenă se vor vedea ca nişte zbârcâturi adevărate.

Din sală se auziră aplauze. Conferinţa se isprăvise şi venise rândul nostru. Dar Maria Sergheevna tot o mai gătea pe Caterinca! Câtă vreme îi trebuia oare ca s-o îmbrace? În cele din Urmă, Anton luă fardurile şi trecu după cearceaf, s-o fardeze şi pe Marina, în timp ce Maria Seryhcevna mai cosea de zor câte ceva.

Nu mai aveam răbdare! Ne foiam de colo-colo şi ne –nvfirtcam prin cancelarie ca frunzele purtate de vânt. Când llv căutai, alergam pe scenă şi iar ne întorceam în cancelarie. Fardurile miroseau a grăsime râncedă, feţele ni se tmbrobonaseră de sudoare, de parcă atunci am fi ieşit din baie, câlţii ne gâdilau obrazul şi ne tot venea să ne scărpinam. Asta însă nu era nimic, dar ce-o să fie mai târziu? kliina îmi tresări şi începu să-mi bată repede.

Gata, poftim, patina Mnişec! auzirăm noi de după cearceaf glasul lui Anton.

Caterinca se ivi şi… Oare Caterina era? Rochia ei viorie (le mătase strălucitoare strânsă cu un cordon cădea în falduri până la călcâie, foşnind la fiece pas. Purta pe cap **o** cosiţă, înaltă ca o cunună, în care mi se părea că scânteiază briliante. Avea în j. Urul. Gâtului un guler înalt, faţa îi era palidă, mândră şi nemiloasă, cu cearcăne! vineţii sub ochi. Ridicându-şi trena rochiei, care foşnea, Caterinca străbătu mândră camera trecând prin faţa noastră, care arătam ca vai de noi în halatele cele lungi. Până la urmă tot nu se putu stăpâni şi, învârtindu-se într-un picior, se întoarse spre noi:

— Ei, ce ziceţi?

— Grozav! strigă Costia încântat. „Marina, tu? Tu singură cu mine…? u

Atunci m-a cuprins o invidie cum nu mai încercasem: de ce era Costia falsul ţar şi nu eu? Caterinca mi se părea atât de frumoasă, încât mi s-a oprit inima în piept!

— Savelii Maximovici a spus să sun a doua oară. Mai aveţi mult? întrebă Paşca mânios şi dispreţuitor, vârându-şi capul pe uşă, şi în cancelarie năvăliră valurile zgomotoase ale aplauzelor şi vuietul sălii.

— Hai, hai – ne zori Maria Sergheevna – intraţi în scenă!

Serghei se aşează la o măsuţă acoperită cu o pânză de culoare închisă ca să nu i se vadă picioarele; la dreapta, în culise „se aşează Liubuşca – bătrâna – cu furca în mână, iar la stânga Olea, care avea o scufiţă galbenă pe care era desenat un cap de peşte. Vasia Malenchi aruncă o pliasă de tifon verde lângă peretele din fund. Anton se postă la aparatul de proiecţie, iar Maria Sergheevna la stânga, în culise, cu cartea în mână, ca să ne sufle.

— Sună a treia oară! zise ea lui Paşca.

Paşca scutură disperat de clopoţel, de parcă luase foc ceva şi, muşcându-şi buzele, trase de – sfoară. Cortina se dădu la o parte şi Serghei Lujin, luminat acuma de o lanternă mică pe care o îndrepta Paşca asupra lui din culise, semăna şi mai mult cu Puşkin. Rezemat în coate, se uită liniştit în sală până ce se făcu tăcere şi apoi începu:

„A fost cândva o babă şi un moşneag.

Care trăiau pe malul unei mări albastre… /’.

Pe peretele din fund se ivi marea albastră, albastră de tot (Maria Sergheevna desenase totul foarte bine), iar Valla Malenchi, albastru şi el în lumini lanternei, îşi azvârli pinsa. Când s-o arunce a treia oară, n-o mai azvârli spre pero.te, ci

în culisele din stânga, o prinse de cap pe Olea – peştişorul şi, mergând de-a-ndărătelea, o trase după el pe iccnă.

— Lasă-mă în apa mării, moşule!… se rugă Glea cu gitisul ei subţirel, piţigăiat şi tremurând de emoţie.

Totul merse strună. Nimeni ntse încurcă şi nici nu-şi Uliii **rolul. Liubuşca, punându-şi mâinile în şolduri îl luse în ceartă pe bătrân, iar moşul. Juca cum nu se poate mai lilnv. E drept că Maria Sergheevna îi spusese lui Vasia să sto. I mai cocoşat,: ca bătrânii, dar Vasia nu izbutea decât ftfi umble aplecat de Parcă l-ar ’fi durut burta. Nu ridica ovilii din pământ, nu se uita în sală şi nici la cei cu care Juni, ci privea foarte stăruitor undeva la picioare. La un moment dat trebuia să-şi scoată. Şapca în faţa bătrânei ţărluv, dar când se descoperi cei din sală începură să râdă: Vasia n-avea perucă, aşa că barba şi mustăţile îi erau cărunte, iar părul negru! Publicul râse puţin, e drept, dar lotul ia mers ca pe roate.**

Când se lăsă cortina, sala vui de aplauze şi de fluierături (nu fluierau fiindcă jucaserăm prost, ci dimpotrivă, tocimil pentru că le plăcuse). Liubuşca, Olea şi Serghei ieşiră *ti mulţumească, dar pe Vasia, ia-l de unde

nu-i! Se ascun08P în fundul cancelariei. Şi în ruptul capului nu voia să în ti I iasă de-acolo! x

— Ce faci aici, Vasia? Când i se aplaudă, trebuie să ieşi pe scenă!

— De ce? întrebă el foarte serios (Vasia nu mai fusese niciodată, la teatru şi nu ştia cum se petrec lucrurile).

— Spectatorii aplaudă, ca să mulţumească artiştilor, cure la rândul lor mulţumesc spectatorilor.

Vasia rămase pe gânduri şi tăcu.

Urmă o mică pauză, după care venea rândul nostru. Când sună a treia oară, mi se făcu inima cât un purice, şi colac peste pupăză, când să pornim spre scenă răsună chiar sub călcâiul meu o împuşcătură; săr într-o parte – altă împuşcătură!

Pocnise o capsă sub picioarele mele. Pentru scena – din „Taras Bulba" făcusem rost de o puşcă adevărată, dar Savelii Maximovici nu ne dăduse voie s-o folosim nici cu cartuşe oarbe, nici cu pocnitori şi când Bulba îl omora pe Andrei, Paşca trebuia să pocnească din culise nişte capse. Luasem revolverul-jucărie al unui elev dintr-a doua, dar n-avea decât cinci capse: două le stricasem eu, iar a treia, se rătăcise nu se ştie pe unde şi nu s-a mai aflat, aşa că rămaseră numai două. Paşca, disperat, mă

înjură de mama focului. Noroc că ne potoli Maria Sergheevna, spunându-ne că Venise timpul să intrăm în scenă!

M-am aşezat într-o bancă din care făcuseră un fel de altar sau de pupitru* şi mi-am desfăcut sulul de hârtie.

— Dar pana? Unde-i pana?

Ghenca dădu fuga în cancelarie şi aduse un toc şi călimară.

— Bine, dar trebuie-o pană de gâscă! strigă Maria Sergheevna, grozav de necăjită. Pe vremea lui Bulba nu existau peniţe de oţel. Vai, cum de am uitat!

După prima clipă de zăpăceală Paşca dăd-u o fugă după Pelaghia Luchianovna – doar o văzuse de atâtea ori curăţindu-şi maşina de gătit cu un mănunchi de pene de gâscă

— Şi se întoarse cu pana sub haină (ca să n-o vadă spectatorii). Era o pană destul de murdară şi de jerpelită, dar oricum, era totuşi o adevărată pană de gâscă!

Costia Corjov se întinse pe laviţă cu spatele spre sală. Eu stam la locul meu; lângă mine ardea o lumânare. Cortina se dădu în lături şi adâncul întunecos al sălii îmi luă orice urmă de curaj. Cu mâna tremurătoare muiam de zor pana în călimară şi mă făceam că scriu cu ea pe hârtie, dar de scos nu eram an stare

să scot o vorbă.

— „O povestire, încă una”… îmi tot sufla Mariat Serghcevna din culise.

Nu, nu puteam rosti niciun cuvânt!

— Da Asta cine-i? se auzi un glas în sală, şi m-am bucurat că datorită bărbii aceleia stufoase de căiţi nu mă recunoscuse nimeni; au să lase cortina şi am să fug de pe cenă, am să fug din şcoală, am să fug din sat, am să fug unde oi vedea cu ochii, numai să se isprăvească mai repede cu ruşinea asta!…

— „O povestire, încă una…” îmi repeta de zor Maria Sergheevna. Hai, începe odată!

Am făcut o sforţare supraomenească, am chiţcăit ca un ţoarece şi până la urmă am şoptit cu un glas răguşit şi nefiresc:

— „O povestire, încă una, cea din urmă…”

— Mai tare! strigară cei din sală.

Clipa cea mai grea trecuse. Rostisem primele cuvinte şi «icuma vorbeam mai tare şi mai sigur:

— „… Şi letopiseţul eu nu l-am încheiat…”

— Asta-i Colia Berezin! răsună un strigăt voios în

sală.

Mă recunoscuseră! Degeaba aş mai fugi!…

NTa fost în van că Cel-de-Sus m-a hotărât

Atâtor fapte martor, ani şi ani de zile.

Şi darul cronicarului mi-a hărăzit…”

Deodată, auzii nişte sunete ciudate, chiar în spatele meu:

— Hrrr, hrr, hrr!

Era Costia, care se făcea că doarme! Ca să pară şi mai firesc, începuse să sforăe. În sală se stârni un râs uşor, dar Co. Ştia dă-i şi dă-i cu sforăitul mai departe!

— Costia, nu mai sforăi! şopti indignată Maria Serylii wma.

— Cost… cât pe ce să repet şi eu, dar îmi înghiţii vorba în gfit şi-mi reluai rolul:

Atunci urmaşii pravoslavnicilor vor afla

Ursita din trecut a tării părinteşti…”

Uf I În sfârşit, îmi isprăvisem monologul şi acuma trebuia să scriu iar.

— Ha – au! răsună în spatele meu un fel de răget înăbuşit: era Grigorii – Costia pare se trezise, se întindea şi căsca!

Îi venise lui rândul să vorbească şi atunci m-am încumetat să mă uit în sală. Din bezna adâncă năvăleau zeci de feţe galbene… Nu! mai bine să nu mă – uit, dacă n-ai vreaiu să mă – a-puce iar frica şi să mi se usuce gura de tot!

Dar lui Costiia parcă-i păsa de ceva? Juca firesc, chiar prea firesc şi vorbea dând ba dintr-o mână, ba din cealaltă: încetul cu încetul mi-a venit şi mie inima la loc şi cu toate că n-am fost în stare să dau ca el din mâini (fiindcă-mi tremurau), l-am vorbit mai cu îndrăzneală şi totul a mers foarte bine până la ultima replică.

— „Dă-mi cârja să mă duc, Grigorii” – i i-am zis eu atunci, dar chiar în clipa aceea am îngheţat de groază: cârja rămăsese în cancelarie!

«Costia sări în picioare şi începu s-o caute prin toate colţurile, dar ia-o de unde nu-i! Costia o mai căută de zor în timp ce eu stam ca prostul în loc, fără să ştiu ce să fac.

— Ieşi, ieşi! îmi şoptea Maria Sergheevna, dar eu nu mă puteam mişca de la locul meu: cum să umblu fără cârjă?

— Nu-i nicio cârjă! spuse Costia într-un sfârşit, chinuit de zadarnica şi îndelungata lui căutare.

Nu mai aveam cum să rămân în scenă!

— Atunci, lasă, i-am spus eu cu glas tremurător şi, uitând de vârsta lui Pimen, am ieşit aproape alergând în culise! Stricasem totul! Mă făcusem de râs. Unde să fug acum ca să-mi ascund ruşinea asta?

Nici n-am băgat de seamă când şi-a terminat şi Costia rolul. Cortina se lăsă şi se dădu iar în lături. Din sală se auzi ropotul aplauzelor.

— Ieşi în scenă! Ieşi! auzii eu din toate părţile şi fui din nou împins pe scenă.

Sala vui de aplauze şi Costia se înclină nestingherit dar eu rămăsesem ca o stană de piatră. Deodată izbucniră hohote zgomotoase, însoţite, de aplauze tot mai puternice. Sigur că râdeau de mine… M-am întors cu gândul să fug, din tun dat cu ochii de Vasia Malenchi. Voia pesemne să-şi îndrepte greşeala şiieşise şi el pe scenă, chemat de aplauze, numai că mustaţa i se dezlipise 1 Şi-o ţinea cu mâna, se lllvllna plecându-se până la pământ, iar sala râdeia în hohote şi aplauda…

— Bravo! Aţi jucat bine! ne spuse Savelii Maximovici ttl-imcând o privire în cancelarie.

— Adevărat? l-am întrebat eu neîncrezător. Dar…

CArJa?…

— Ei, cârja! Fleacuri! Principalul e că în totul aţi judi l bine şi cu sentiment.

Începură să discute cu toţii, luându-şi unul altuia vorba din gură şi găsiră că scena fusese bine jucată şi că mie llirtinile şi glasul îmi tremuraseră ca ale unui adevărat bătl’ An. Încetul cu încetul, frica mi se risipi şi-mi veni iar Inima la loc. Începeam să cred că poate într-adevăr totul mersese destul de bine şi mă bucuram că nimeni nu ştia că llirtinlle şi glasul îmi tremuraseră numai de frică…

În timpul ăsta l-am gătit în grabă pe Costia cu un caftan verde cu biandenburguri galbene şi cum n-am găsit nit-Io căciulă potrivită, Maria Sergheevna i-a dat bereta ei uea albă de fetru, de care a prins un smoc de pene albe de «filntl.

Am alergat pe scenă să văd cum se aşază decorurile. Acolo, Paşca se afla în mare fierbere. Era convins că havuIIII lui e lucrul de căpetenie, de parcă anume pentru havulut iccla se dădea reprezentaţia! Voia neapărat să-l aşeze Olllar l/îngă cortină, dar Anton îi arătă un loc de lângă perp, ca să nu împiedice jocul actorilor. Încercă el, Paşca, *ts împotrivească, dar până la urmă mută havuzul lângă M» l etc. Acesta era

simplu de tot: de un scăunel era prinsă o scândurică cu un tub de cauciuc, iar în faţa scăunelului.

Paşca aşezase o grămadă de pietre. Părea că ţâşnitura de apă iese chiar din mijlocul lor. Credeai că e o adevărată fântână arteziană!

— Nu, nu e bine aşa! strigă deodată Anton, ce, vrei să se inunde toată scena? Trebuie să punem ceva dedesubt!

Paşca alergă după Pelaghia Luchianovna şi se întoarse cu un lighean.

— Să nu cumva să-l strici, că-i smălţuit! strigă Pelaghia Luchianovna, venind în urma lui. Dar când văzu de ce-i trebuia, se linişti şi se întoarse în sală.

La început, căzând în lighean, şuviţa de apă sună cum sună de obicei apa când cade pe o tablă, dar când se adună mai multă pe fundul lui, începu să murmure ca un pârâiaş. Până una alta, Paşca astupă capătul tubului cu un dop.

În spatele meu gâfâi a cineva. Mă întorsei şi o văzui pe Caterinca: stătea cu ochii larg deschişi şi-şi apăsa palmele pe piept.

— Vai, ce frică mi-e – şopti ea, strângând aproape disperată din pleoape.

— Nu-i nimic, o să vezi c-o să meargă totul bine. Astăzi eşti laşa de…

Dar Caterinca mi-mi dădu irăgaz să isprăvesc:

— Ce-ţi pasă. Ţie, tu ţi-ai isprăvit rolul… Vai, mi-e frică! Vai, ce frică mi-e!

— Costia, treci pe scenă! începem – îl zori Maria Sergheevna.

Costia Corjov intră în scenă, Anton dădu drumul lanternei cu sticlă galbenă-verzuie şi pe scenă se revărsă o lumină străvezie. Ai fi jurat că e o rază de lună! Paşca scoase dopul din tub şi fugi spre cortină.

Prin salq trecu un murmur de uimire: în lumina verzuie ţâşnitura de apă ardea parcă, jucăuşă ca argintul viu. Costia intră voios în scenă.

— Aici e locul unde trebuie să vină – zise el – şi, spre mai mare siguranţă, îl arătă cu mânia.

Încercă să-şi vâre mâinile în buzunare, numai că nu avea niciun buzunar la caftan şi nici nu putea să-şi ridice poalele ca să-şi bage mâinile în buzunarele pantalonilor!

I În timp mâinile îl cam încurcară, fiindcă nu ştia ce să facă vii ele, dar până la urmă începu să dea din ele 4n toate pfii

tile şi iar se simţi sigur de el şi în largul lui.

— „Ţarevici!" se auzi glasul Ciaterincăi.

— „Ea…" Costia tresări ca lovit de trăsnet – 'aşa îşi «riiţa el turburarea – şi şopti speriat:

— „… Sângele mi s-a oprit…" "

În lumina verzuie a lunii, faţa Caterincă! părea şi mai pnlidă, iar ochii ei mai mari şi mai negri. Pe chip i se citea n 1.1 la mândrie şi atâta siguranţă de sine, încât pentru nimic în lume n-ai fi crezut că doar cu o clipă în urmă strânsese illii p coape şi tremurase de frică. Şi ce frumoasă era! Ehei, Hit **îţi fost eu falsul ţar! Dar Costia ce, parcă juca? răcnea ţi. iijtâta tot!**

„Marina – spuse el, şi se bătu atât de tare cu pumn111 **ftn piept încât se auzi „Marinah"! Să nu vezi în mine…"**

Wiai, cum juca Costia! Eu să fi fost în locul lui… Nu jiiitva oare să vorbească frumos şi cu sentiment, cu pasiune, Mvn cu în îl învăţase Maria Sergheevna? Dar parcă înţelege (Ostia ce-i aia pasiune; el holbează ochii, vorbeşte răguşit, în* parcă l-ar strânge cineva de gât, şi aleargă pe scenă ca lin nebun.

Marina, frumoasă şi mândră, mă cucerea tot mai

mult, rliir lucru curios, simpatia publicului se îndrepta spre falsul ţnr.

— „… Mi-e ruşine… – exclamă el şi o trase pe Marina (p mână, aşa cum o trăsese cândva Vasca acolo, lângă nllvo de lemne, de o zăpăcise de tot – să mă – njosesc în înn unei poloneze trufaşe!…”

•Dă-i, Costia! strigă cineva din sală. Dă-i, să nu se mul mândreascâ…

Scctia se isprăvi cu bine, fără nicio greşeală şi fără nicio încurcătură. Bravo lor! Nu ne puteam compara cu ei… Sala aplaudă îndelung şi zgomotos. Costia se înclină, dând mereu din mâini, dar Caterinca nu putea să-şi plece capul din pricina gulerului tare care o strângea sub bărbie. Iată de ce păruse atât de mândră!

Cortina se lăsă, Caterinca fugi în cancelarie şi căzu istovită pe un scaun. Câteva clipe ţinu ochii închişi, dar pe urmă îi deschise şi zâmbi fericită – totul mersese doar aşa de bine!… Şi nu ştiu zău când fusese mai frumoasă: acum când râdea veselă, sau acolo pe scenă, când păruse atât de mândă şi rece!

— Ştii, Caterinca – am început eu din nou când am rămas singuri – astăzi eşti aşa de…

— Cum sunt? întrebă ea cu gândul aiurea, şi fără să m-asculte strigă lui Corjov: Costia! De ce m-ai tras aşa de tiare? Am crezut c-o să-mi smulgi capul din loc şi c-o să-mi scrânteşti mâna…

Şi retrăiră emoţiile abia încercate. Eu m-am îndepărtat. Ce rost aveam acolo, de vreme ce ei nici nu-i păsa de părerea mea? N-avea decât! Numai că-mi era sufletul trist turbunat…

— De-ac; um încolo să te descurci singur! îi spuse Anton lui Paşca. Mă duc în sală, să văd cum arată de-acolo!

Paşca se umflă în pene şi începu să ţipe la rioi toţi. Înainte aş fi râs, dar acuma nici măcar m-am zâmbit.

Scena lui Taras Bulba cu fiii lui şi cu mama merse strună. Ghenca era minunat: îşi netezea –. Aşa de mândru, când mustaţa, când perna de pe burtă, de parc-ar fi fost un adevărat general. Iar Xenia Volcova, în rolul mamei, se văicărea şi plângea cu lacrimi adevărate! Până şi Fimca se ţinea drept, fără să se mai legene în mers ca o raţă, cum făcea de obicei.

Dar când veni ultima scenă, se întâmplă o tragedie!…

Bulba îşi ajunse din urmă fiul criminal, pe trădătorul Andrei.

— „Şi ce-o să facem acum?” întrebă ameninţător Tanas,

uitându-se în ochii lui Andrei, care nu putea îndura **privirea părintelui său şi lăsa capul în jos. „Ce-i, fiule, (nu ajutat leşii tăi?”**

Andrei nu scotea nicio vorbă şi tremura.

- **„Vasăzică ai trădat? Ţi-ai trădat credinţa? I-ai trădint pe ai tăi**

În sală, tăcere de moarte.

- **„Stai şi nu mişca”, zise cu glas îngrozitor Ghenca.**

— „Eu ţi-am dat viaţă, tot eu am să ţi-o iau!”

Şi, făcând un pas îndărăt, luă arma din perete, o propti illi patul de umăr şi ochi…

Ochi îndelung, dar împuşcătura nu venea. Se auzi în tulise o vorbă înnăbuşită şi mânioasă, urmată de un zgomol; împuşcătura însă tot nu se auzi. Prin sală trecu un murmur de veselie.

Ghenca lăsă arma în jos, se uită buimăcit spre culise şi lru:”) u din nou:

- **Da, Andrei! Nu te-au ajutat leşii tăi? Eu ţi-am dat Vlnim, tot eu am să ţi-o iau!**

Şi iar ridică puşca şi iar ochi îndelung, dar împuşcăturii nu se auzi nici de data aceasta. Spectatorii

râdeau iiciini în hohote. Deznădăjduit, Ghenca pocni odată cocoşul enncl şi-i şopti furios lui Fimca:

- **Da* cazi odată! Ce mai aştepţi 1**

Fimca aruncă o privire în culise, înţelese semnul pe ohm 1 – 1 făcea Maria Sergheevna, luă o mutră îngrozită, ilflilu ochii peste cap şi căzu cu zgomot pe podea. Numai îi se aruncă cu atâta râvnă, încât îi bufni capul pe scânduri. Ghenca lăsă arma în jos şi se uită cu jale la el. Partea prmistu **e că tocmai atunci Fimca, care murise, îşi aduse inilnle că în cădere ar fi trebuit să-şi ducă mâna la inimă acum, aşa cum stătea acolo întins pe podea, se apucă deodiută de coasta stângă.**

— Nu te mişca! îi şopti Maria Sergheevna.

— Nu te mişca I urlă Ghenca, zăpăcit cu desăvârşire.

În timpul acesta răsună din culise şi mult aşteptata detlllâtură. Cei din sală izbucniră în râs. Noi în culise, ce să trial vorbesc, că ne stricam de râs, nu alta. Se vedea că Paşca vârâse cu atâta nădejde capsa în arma care fusese pesemne cam udă, încât nu luase foc! Roşu ca racul de ruşine şi de sforţare, o scosese – până la urmă cu un cui, dar era prea târziu.

Sala se cutremura de râsetele spectatorilor. Ghenca râdea

şi el, ferindu-şi faţa, dar îl trăda perna legată pe burtă. Şi pe Fimca, ce sta nemişcat, îl apucase râsul. Până la urmă, nemaiputând răbda, se întoarse cu spatele la spectatori, care tot vedeau cum i se scutură umerii de râs.

— Cortina! strigă Maria Sergheevna.

Paşca, necăjit la culme, trase din răsputeri de sfoară, dar sfoara alunecă de pe scripete şi cortina rămase nemişcată. Până lia urmă, Costia şi cu mine am fost siliţi s-o tragem cu mâna

Ghenca era amărât, dar sala vuia de aplauze şi actorii au fost nevoiţi să iasă la rampă. Lia sfârşit începură toţi să strige „Maria Sergheevna!”, aplaudând ca nebunii, şi atunci intră şi Maria Sergheevna în scenă şi se înclină, zâmbind voioasă.

După spectacol, Anton ne luă să dormim La el, iar Caterinca se duse la Maria Sergheevna. Anton încerca să-i convingă pe Paşca şi pe Ghenca că totul mersese foarte bine şi că n-aveau de ce ’să se necăjească şi Ghenca se mai linişti, dar Paşca tot bosumflat rămase.

A doua zi nu se vorbea în sat decât de reprezentaţie. Copiii erau încântaţi de talentul nostru. Dintre toţi, cel mai mult le plăcuse Costia – falsul ţar – şi Ghenca – Taras Bulba. E drept, jucaseră mai bine ca noi toţi, deşi, după părerea mea, Caterinca

le fusese mult superioară.

La 8 Noiembrie am dat din nou spectacolul şi atunci veniră şi cei din Tâja: Maria Osipovna, Ivian Potapovici, tata, precum şi mulţi oameni din Coltubî. De data aceasta a mers totul strună. Nu s-a întâmplat nicio încurcătură; până şi revolverul lui Paşca a pocnit Va vreme, aşa că de astă dată n-a avut de ce să intre în pământ de ruşine.

N-am mai încercat să-i spun Caterincăi ce frumoasă era. De altfel, ea uitase de asta. Pe urmă a început iar şcoala şi moţia din ziua aceea nu s-a întors, dar de câte ori îmi nijiintesc de ea, mi se turbură sufletul şi-mi pare rău că nu i-am spus nimic atunci…

20 CAPCANA

În anul acela ploile de toamnă nu mai conteneau. Apoi ho **lăsă un ger năprasnic, un ger uscat, fără zăpadă, şi din Ir-odată un covor pufos acoperi într-o noapte pământul şi taigaua.**

Zahar Vasilievici se întristase: venise vremea cea mai potrivită pentru vânătoare, dar el, chinuit de reumatism, lin mai trecea de marginea satului. II vedeai acum tot mai ilvs pe la Caterinca.

La Caterinca era Naidia, căprioara cu ochii negri, vietatea aceea mlădioasă ca o coardă. Zahar Vasilievici îi mai titiduse Caterincăi o pereche de veveriţe, iar ceva mai târziu ghsise nu ştiu unde un corb cu aripa ruptă. Fata îi puse numele de Cuzma şi avea grijă şi de el. Caterinca ar fi vrut la şi un mieluşel să-l crească, dar de data aceasta Maria Osipovna **nu-i mai dădu voie. Şi aşa, când toate vietăţile tuosusa o plictiseau, Maria Osipovna spunea supărată:**

- **Ce înseamnă asta! Aici nu mai e casă, ci menajerie t fi ameninţa c-o să le dea afară pe toate.**

Zahăr Vasilievici se ducea la „menajeria" Caterincăi, iwa «e şi noi, băieţii, făceam destul de des.

Sunea şi Anca – cele două veveriţe – se certau toată Ut Un ŢErau grozav de caraghioase când se băteau pe câte 0 oonja de pâine. După ce se împăcau, se luau la întrecere l alergau ca nebunele prin toată casa. Naida se făcuse rtirti de frumoasă, iar Cuzma avea atâta haz, că nu ţi se iii îi **niciddată cu ei. Dar dintre toate vietăţile astea., cel mai llliill făceam haz de Cuzma. Se ţinea ţeapăn şi mândru şi în**torcea capul încet în toate părţile, iar când începea Caterinca să-şi facă lecţiile, se aşeza pe maldărul de cărţi şi moţăia, zburlindu-şi

penele.

Dacă Sanca şi Anca făceau prea multă gălăgie, ridica pliscul şi croncănea, dojenindu-le parcă. A-poi adormea iar. Avea şi el un cusur: fura. Degeaba îl ocăra Caterinca, pentru că nu era chip să lase pe masă nicio peniţă nouă şi strălucitoare, că îndată pierea-şi n-o mai găsea nicăieri.

Lui Cuzma nu-i plăcea lumina şi de câte ori se aprindea becul electric, sărea nervos în sus, desfăcându-şi iaripile şi, scoţând un fel de şuierat, se uita chiorâş la globul strălucitor de sticlă. Într-un rând – asta după ce i se vindecase aripa – încercase să-l spargă cu ciocul, ziua în amiaza mia re, dar se speriase şi zburase drept pe prichiciul ferestrei unde se învârtise îndelung, desfăcându-şi mânios aripile şi căscând pliscul în tăcere.

Zahar Vasilievici se aşeza lângă sobă şi, pufăind tacticos din lulea, se uita la zbenguiala S-a ne ai şi ia Ancăi, se gândea la Cine ştie ce şi ofta. Când isprăveam cu lecţiile, ne aşezam şi noi lângă el. Cuzma se ducea în colivia lui, iar noi îl întrebam pe Zahar Vasilievici despre vânătoare şi despre tot felul de întâmplări din taiga.

Într-o seară de iarnă, ne veni şi nouă gândul să ne apucăm

de vânătoare. Desigur, nu puteam porni la o adevărată vânătoare; în primul rând nu ne-ar fi lăsat părinţii şi apoi n-aveam nici puşti, nici cartuşe, fără de care nu poţi vâna fiare. Ghenca ne spuse însă că asta n-avea nicio însemnătate, că doar nu vom vâna pentru vânzare, ci ca să facem colecţie: o să împuşcăm felurite fiare, o să le împăiem şi o să le donăm şcolii, iaşa cum făcusem şi cu colecţia noastră de minerale. Şi apoi, nu-i nevoie neapărat să vânezi cu puşca, fiindcă Zahar Vasilievici o să ne înveţe să facem capcane. Dacă ştii să le aşezi, poţi prinde în capcane tot felul de fiare.

Când auzi Zahar Vasilievici asta, nu mai putu de bucurie şi începu să ne explice câte feluri de capcane există, cum trebuie să le facem şi cum să le aşezăm. Am aflat atunci că pe la noi nu mai sunt samuri, şi că pentru reni şi capre sălbatice capcanele trebuie aşezate departe de sat. Ne-am hotărât să facem două potecuţe scurte de un kilometru. Fiecare şi să aşezăm pe ele capcanele.

Dintre toate, capcana-ladă ne plăcea mai mult „fiindcă capcana „gât de! ebădă” era greu de făcut în pădure şi mai ales era greu de cărat, pe câtă vreme capcâna-ladă era uşor de făcut oriunde, dacă aveai topor. Până la urină. Însă Ghenca şi cu mine

ne-am făcut câte o capcană „gât-de-lebădă” şi peste câteva zile l-am auzit pe Paşca spunând că o să facă o capcană şi mai şi, în care fiara să fie strivită de un percutor legat de coarda unui arc. Noi însă nu l-am aşteptat să-şi isprăvească capcana, şi-am pornit-o. Adică, numai Ghenca şi cu mine, fiindcă pe Caterinca n o lăsă maică-sa să vină, spunând că n-are ce căuta iarna prin taiga, dacă nu vrea să răcească.

Prima potecă am făcut-o dincolo de coama dealului, spre miazănoapte. Pe urmă am cotit spre apus şi după ce am mers un kilometru am croit a doua potecă de întoarcere. La cotituri am aşezat câte un „gât-de-lebădă” iar pe drum am pus din loc în loc câte patru capcane-ladă cu gândul să mai punem dacă n-or fi de ajuns. Ca momeală am pus ciuperci uscate, fiindcă voiam să prindem mai ales veveriţe.

După două zile, când ne-am dus să le vedem, toate capcanele erau goale. Jumătate fuseseră acoperite de zăpada ce se scuturase de pe crengi; celelalte stăteau frumos la locul lor fără nicio pradă, dar şi fără momeală! Ghenca fu de părere că le golise cineva înaintea noastră. Le-am încărcat din nou şi întorcându-ne acasă, i-am povestit lui Zahar Vasilievici cele întâmplate.

— Poate că aţi înţepenit prea tare arcul!? Veveriţa a mâncat momeala, iiar arcul nu s-a mişcat. Trebuie să vedeţi dacă nu cumva s-a înţepenit.

Avusese dreptate Zahar Vasilievici. Am potrivit arcul în aşa fel, încât să sară la cea mai uşoară atingere. La al doilea „gât-de-lebădă” Ghenca o păţi. Încercând arcul, nu-l atinse cu un beţişor, ci cu mâna, şi acesta îl lovi aşa* de tare peste degete, încât bietul Ghenca gemu de durere. Dar pe urmă se bucură:

— Ei, vezi – zise el – capcana merge bine. Aici nu-i vorba de arc, ci de un hoţ… Şi-am să-l prind!

Am cotit pe a doua potecă, spre celelalte capcane, când deodată Ghenca se opri şi se piti după o tufă. Fără să vreau l-am făcut şi eu la fel: în faţa noastră scârţâi zăpada şi se auzi foşnetul tufelor date la o parte. După câteva clipe, de după copaci se ivi un omuleţ. Mergea fără să se ascundă şi părea foarte grăbit. L-am văzut numai din spate. Avea căciula ninsă. Ghenca îmi făcu un semn din cap şi pornirăm după el să-l urmărim. Omuleţul se îndrepta spre sat, dar nu pe poteca noastră, ci pe delături. După ce ajunse pe culme, se opri în loc, se aplecă şi meşteri ceva, dar n-am putut vedea ce anume din pricina tufelor. Pe urmă, se îndreptă din şale şi coborî dealul, de-a-curmezişul,

spre drumul ce duce la Coltubî, dând tot timpul, nu ştiu de ce, din mâna pe care o ţinea întinsă spre spate. Am aşteptat până când nu se mai văzu şi-am alergat într-acoâo.

Lângă fântână era o capcană mică făcută ca vai de capul ei şi pe jumătate acoperită cu omăt. În capcană zăcea o veveriţă îngheţată. Urme de om nu se vedeau – în locul lor se întindea o fâşie largă de zăpadă răscolită.

— Vezi! spuse Ghenca. Şi-a şters urmele cu o creangă!… El e hoţul!

— Bine, dar n-a luat nimic! Veveriţa-i tot colo! i-am răspuns eu.

Dar Ghenca era bine încredinţat că avea dreptate şi nu fu chip să-l fac să-şi schimbe gândul.

— Ei şi ce? Poate că nici nu s-a prins o veveriţă, ci o hermelijia sau un samur!

Ei, dar asta schimbă cu totul lucrurile. Desigur, aveam atunci de-a face cu un hoţ viclean, dacă pentru a nu da de bănuit lăsa în cursă prada ieftină şi o lua pe cea scumpă…

Am şters şi noi urmele pe care le lăsasem şi am coborât pieziş dealul.

Când am ajuns jos, am înţeles totul. Omuleţul coborâse pe

drumul ce ducea spre Coltubî, cotise apoi spre sat şi intrase în casa lui Vasca Scerbatâi!…

N-am spus nimănui nimic despre descoperirea noastră dar ne-am hotărât să-l urmărim pe Vasca, să-l prindem la locul crimei şi să-l învăţăm minte odată pentru totdeauna, ca să-i piară pofta de pradă uşoară. Degeaba îmi fusese milă de el la adunarea aceea, când nu mai pomenisem despre furtișagurile lui. Dacă vorbeam atunci, poate că acuma n-ar mai fi. Cotrobăit prin capcane străine…

Râzând în hohote, Caterinca ne povesti că Paşca îşi Isprăvise capcana şi că voise s-o încerce în sat – fuseseră văzute urme de dihor pe lângă grajd. Aşezase capcana, dar nu căzuse dihorul în ea, ci motanul lor, pe care. Tatăl lui Paşca l-a scos de acolo ca vai de el, pe jumătate mort. Capcana o stricase şi-o azvârlise, iar Paşca şedea în casă şi nu ieşea nicăieri de ruşine.

Nouă însă, nu de Paşca ne ardea acum. Ne străduiam să nu-l scăpăm din ochi pe Vasca; cum ne întorceam de la şcoală, ne şi apucam să-i pândim casa. Dar el nu se ducea nicăieri. Numai duminica îl văzu Ghenca că-şi ia schiurile, cât iese în drumul spre Coltubî şi că se face nevăzut în pădure. Noi am fost d» e părere să ne luăm după el, dar Ghenca n-o spuse că n-ar fi

bine, fiindcă ne-ar zări şi ca mai nimerit nr fi să ne ascundem undeva prin jurul capcanei, unde era filgur c-o să vină până la urmă şi el.

Am urcat coama dealului pe partea cealaltă. Capcana un goală. Nu ne-am apropiat de ea, dar ne-am uitat de depnrte, ascunşi pe după tufe, ca să nu ne vadă nimeni, dar ca noi, în schimb „să vedem tot. Ba Ghenca mai scutură şi o creangă pe deasupra noastră, şi îintr-adevăr niu se mai cunoscu nimic. Am aşteptat mult şi, drept să vă spun, începeam să îngheţ întrebându-mă ce rost avea să păzim zadarnic o capcană goală, când desluşirăm zgomot de paşi…

Ca deunăzi, Viasca se apropie de capcană, se aplecă deasupra ei şi beţişorul ciocăni înnăbuşit. Când începu să-şi mături urmele, am şi sărit de după tufe şi ne-am repezit la el. Nu se aşteptase la aşa ceva. Scăpă schiurile din picioare şi se prăbuşi în zăpadă. Noi, peste el!

— Ce-i cu voi, aţi înnebunit? strigă Vasoa când ne recunoscu.

— Las’ că afli tu acuma ce-i cu noi! îl luă în batjocură Ghenca, adunând zăpadă. Las’ că te învăţăm noi minte, să umbli prin capcane străine… Braconierule!

— Am umblat eu în capcana ta? strigă Vasca, încercând să scape. Hai, dă-mi drumul!

— Nu te las. Ai umblat şi în capcanele noastre, şi în celelalte. Stai că te dezbăr eu de năravul ăsta!

Dar când s-a smucit Vasca o diată, am căzut în zăpadă. Numai că noi ne-am ridicat şi ne-am zvârlit din nou asupra lui; el însă era atât de dibaci, încât, deşi noi eram doi şi el singur, tot nu izbuteam să-l ţinem. Mereu ne înfundam în zăpadă. Ne călcam căciulile în picioare, ne intrase zăpada pe mâneci şi pe după guler, uitasem şi de capcană şi de vânat. Nu mai voiam decât un lucru; să-l învăţăm minte pe Vasca, odată pentru totdeauna.

Când era însă lupta mai aprigă şi când ne încleştam noi mi-ai cu foc, auzirăm un gl-aş obijduit şi mirat de copil:

— Ei, băieţi! De ce vă jucaţi aici? O să speriaţi toate veveriţele…

Ne-am ridicat cu toţii, deodată: în faţa noastră stătea Vasia Malenchi, pe jumătate cufundat în zăpadă, cu privirile încruntate, aţintite asupra noastră.

— Datu ce cauţi aici? îl întrebă Ghenca.

— Eu? Eu am treabă – ne răspunse Viasia grav. Dar voi

de ce vă bateţi aici? N-aţi mai găsit alt loc? Şi se îndreptă spre capcană.

— Asta-i capcana ta?

— Daa cui?

— Vasăzică – se înfurie din nou Ghenca, întorcându-se spre Vasca – furi pe unul mai mic decât tine!

— Ce, m-ai prins? se împotrivi posomorât Vasca.

— De, ce spui c-a furat? întrebă Vasia Malenchi. N-a furat nimic. Uite, veveriţa-i acolo!

Şi ridicând beţişorul, scoase de coadă o veveriţă cenuşie, moartă.

Am rămas toţi cu gura căscată. Când oare se prinsese? Că nu intrase în cursă cât timp ne bătusem noi, şi înainte văzusem amândoi că fusese goală! Deodată un gând nedesluşit ce-mi veni în minte mă făcu să roşesc. Pesemne că şi Ghenca se gândise la acelaşi lucru, fiindcă şi el se îmbujoră la faţa.

— Înseamnă că tu… bâigui eu.

— Nu înseamnă nimic!… Nu-i treaba voastră, m-aţi înţeles? spuse Vasca. Nu vă vârâţi nasul unde nu vă fierbe oala, c-o **să** vă pară rău… Şi atât vă spun: ţineţi-vă gura! Hai, Vasia.

Ne-am ţinut gura, pentru că ne **era** ruşine. N-am spus

nimănui nimic, doar Caterincăi, care împreună» du-şi palmele, exclamă:

— Vai, daproşti mai sunteţi, băieţi! Ce-i de mirare că Vasca îl wjută? Doar Vasia Malenchi e mic ţi nepriceput! Vasca îi pune veveriţele în ascuns, fiindcă altfel n-ar Intra niciuna în capcana lui… Mi-atino acum aminte că mi-a spus **Vmsla** c-o să prindă veveriţe ca să-şi facă o căciulă nouă, că aiia veche i-ia năpârlit de tot… Frumos din partea lui Vasca, dacă a făcut el aşa ceva! Şi nouă, să ne fie ruşine că l-am bănuit!…

La început mi s-a părut o prostie că Vasca pune una câte urna veveriţele în capcana lui Vasia. Aşa, abia la primăvară o s-adune câte i-ar trebui pentru căciulă. Credeam c-ar fi fost mai bine să le prindă şi să i le dea pe toate odată. Pe urma însă mi-am dat seama că dacă Vasia credea că prinde el vânatul, căciula îi va fi mult mai dragă.

Cu cât stam şi mă gândeam, cu atâta mi se adâncea respectul faţă de Vasca şi cu atât mă simţeam mai vinovat de greşeala noastră. Mai ales ne ruşinam la gândul că nu noi, ci Vasca Scerbatâi îl ajutase pe Vasia Malenchi.

Băieţelul acela dolofan, cu părul bălai, ne era drag tuturor. Avea nişte pâslari prea mari pentru el, un cojocel care-i

ajungea până la călcâie şi purta aceeaşi căciulă veche de viţel, care-i cădea întruna peste ochi. Se ţinea dârz şi se căznea în zadar să se încrunte; vorbea despre tot felul de treburi gospodăreşti, nu se văicărea şi nu se plângea niciodată. Nu se plângea nici mătuşa lui, o femeie slabă şi bolnăvicioasă, care îi ţinea loc de mamă, de când murise maică-sa şi de când traică-său pierise pe front. II luase pe Vasia la ea şi toţi găsiseră că asta era frumos şi drept. Mătuşa muncea în rând cu toţi, dar o duceau greu fiindcă era mai mult bolnavă şi n-avea pe nimeni care s-o ajute în gospodărie.

Noi în timpul ăsta, prinşi cu treburile noastre şi cu cele obşteşti, care ni se păreau foarte însemnate, uitasem aproape de Vasia Malenchi…

Daparcă era singurul? Uite şi Liubuşca umbla cu cojocelul rupt. Fimca era tot timpul îngheţat, fiindcă nu prea aveau lemne, iar soba lor veche dădea mai mult fum decât căldură.

Cu cât ne gândeam mai mult la acestea, cu atâta ne simţeam mai ruşinaţi. Deodată, Ghenca se înflăcără şi propuse să punem de două ori mai multe capcane, dar nu pen**tru colecţie, ci ca să dăm toate pielicelele lui Vasia Malenchi şi**

Liubuşcăi. În capcanele noastre începuseră să se prindă veveriţele şi aveam şaptesprezece pielicele, întinse de Zahar Vasilievici la uscat. Până aici totul mergea bine, totuşi erau preia puţine! Ca de obicei, ne-am dus atunci să cerem sfatul Daşei Culomzina.

— Bine, copii – ne spuse ea – lucraţi aşa şi mai departe. Feodor Elizarovici mi-a vorbit şi el despre asta…

Pe urmă am aflat că încă mai de mult conducerea colhozului ţinuse o consfătuire în care moş Fedea şi Daşa ridicaseră problema ajutorării orfanilor ce sufereau încă de pe urma războiului. S-a mai pus şi problema celor care muncesc cu sârg dar duc lipsă de unele lucruri şi nu pot s-o scoată singuri la capăt. La propunerea lui moş Fedea, conducerea hotărî ca mama Liubei să primească piei de oaie pe socoteala colhozului, să se refacă soba din casa lui Fimca, iar mătuşei lui Vasia Malenchi să i se acorde un împrumut.

Daşa vorbi cu moş Fedea despre planurile noastre şi când ne-am dus la el după sârmă pentru arcuri, ne-a spus că suntem de lăudiat că am luat-o pe calea cea bună şi că «şa se şi cuvine.

Nu ştiu cum de află şi Fimca despre toate acestea. De

atunci, când ne întâlneam nu se mai strâmba la noi. Într-o seară, veni singur la mine.

— Voi aţi spus despre sobă? Ştiu tot!

— Ei, şi ce-i cu asta?…

— Nu-i nimic, numai să nu mai faceţi pe grozavii, că m-aş fi descurcat şi singur…

— Noi facem pe grozavii? N-ai decât să crezi ce pofteşti.

El tăcu, lăsă ochii în pământ, iar pe urmă zise:

— Nu mai cred nimic! Ştii, m-am să vă mai spun niciodată „găinuşe”…v

Peste două zile ne adunasem cu toţii la Caterinca* şi făleam haz de Cuzma, care furase o lingură lucioasă, dar care, băgând de seamă că-l văzusem, îi dăduse drumul şi acuma făcea pe niznaiul, ca şi cum nu-l interesase decât o crenguţă de pe perviazul ferestrei. Tocmai când era hazul mai. Mare, numai ce ne pomenim cu Fimca, care intră şi ne întinde – din prag – o pielicică de cârtiţă:

— Poftim, luaţi-o! Ştiu că faceţi o colecţie…

Cu alte cuvinte, trecuse în tabăra noastră! După el veni şi Senca. Pe Fimca îl atrăgea mi-ai ales aparatul de radio şi se ţinea

ca scaiul de Paşca, cel mai de seamă radiotehnician din casa de lectură.

Numai Vasia Scerbatâi nu ne putea ierţia – încă pentru că-l făcusem braconier. Eram sigur că această nouă jignire închisese cu desăvârşire calea spre împăcare.

Încercă Ghenca să vorbească deschis cu el, dar n-o scoase la capăt. Viasca îl ascultă posomorât, nu spuse nimic şi plecă.

În curând, Vasia Malenchi se arătă cu o căciulă nouă de veveriţă şi, deşi pielicelele erau prost lucrate şi trosneau la orice atingere, de parcă i-ar fi fost căciula de tablă şi nu de blană, băieţelul nu mai putea de mândru şi fericit ce era.

Vânătoarea noastră n-a fost prea bogată, dar tot am adunat treizeci şi şapte de veveriţe, cinci samuri şi doi dihori. Din cele mai bune pielicele am făcut animale împăiate şi le-am donat şcolii, iar pe celelalte le-am dat Mariei Osipovna. Cu pielicelele de veveriţă ea a împodobit pialtonul Caterincăi şi scurteica Liubuşcăi, iar din pielicelele de samur le făcu nişte căciuliţe care ieşiră foarte frumoase.

22 VISCOLUL

Toată luna Decembrie suflă un vânt pătrunzător şi aspru. Adeseori se desprindeau avalanşe bogate de zăpadă şi un văl alb

şi uşor acoperea cerul şi taigaua. Drumul spre Coltubî pierise sub nămeţi şi de fiecare dată când mergeam la şcoală, făceam câte o pârtie nouă, ocolind zăpada viscolită. Chiar şi pe ghiata lucie ca oglinda a iazului se adunau nămeţi şi, oricât îi dădeam la o parte, se iveau din nou.

Pe la sfârşitul lui Decembrie, a fost o zi foarte luminoasă. Soarele lucea aşa de tare, înc, ăt spre amiază zăpada începu chiar să se topească. Nămeţii sclipeau la soare şi prinseseră o pojghiţă subţire care trosnea sub picioarele noastre. Deoarece se grăbea, Paşca o porni spre casă cu alţi copii, în timp ce noi aim dat o fugă la patinaj. Anton se ţinuse de cuvânt: pe gihiaţa eleşteului, comsomoliştii făcuseră un loc pentru patinaj, şi după şcoală, ne duceam adesea acolo pentru un ceas-două.

De data aceasta am patinat mai mult ca de obicei. Deodată ne pomenim că tot cerul se acoperă cu nori, că se stârneşte vântul şi că partea întunecată a păpurişului se învăluie parcă în fum. Dincolo de Coltubî vântul se înteţi şi mă. I tare. Începu să ningă.

— Poate c-ar fi, bine să ne întoarcem la şcoală! şopti Caterinca turburată.

— N-avea grijă, că nu ne rătăcim! răspunse Ghenca.

Bineînţeles, de rătăcit nu ne puteam rătăci! Sârmele dectrice se ntindeau aproape tot timpul de-a lungul drumului şi chiar dacă drumul era troienit, stâlpii tot se vedeau.

Vântul bătea cu furie şi firele gemeau sub răbufnelile lui. Uneori bătea cu atâta duşmănie, încât trebuia să ne lilsăm la pământ, ca să nu cădem. Cel puţin de-ar fi suflat din spate şi nu aşa, drept în faţă! Zăpada tăioasă ne biciuia obrajii, se strecura prin mâneci şi ni se furişa pe sub cojoc. Mai ales Caterinca o păţi rău de tot: n-avea cojocel, d doar un palton vătuit. La început umblam unul după nilul; mergeam când eu, când Ghenca în frunte şi Caterinca între noi. Dar pe urmă Caterinca ne spuse că aşa ntvam putea rătăci unul de altul şi că mai bine ar fi să ne tinem de mâini.

Umblam aproape aplecaţi la pământ, cu ochii închişi din Ui uza vântului şi a zăpezii, fără să vedem nimic, auzind numai undeva pe sus, deasupra noastră, şuierul firelor electrice. Pârtia pe care o făcusem dimineaţa se ştersese de mult. Şi în vârtejul acela albicios nu se mai deosebea nimic. Pierdusem drumul şi mergeam de-ia-dreptul prin nămeţi. La drept vorbind nu mergeam, ci – mai degrabă ne căţăram, prăbuşindu-ne la fiece clipă în zăpada afânată, acoperită *tu* o pojghiţă de gheaţă din

care ieşeam anevoie, şi ne afundam iar în dâmburi.

Pe lângă toate acestea se lăsa şi întunericul. Nu ştiam dacă străbătusem o jumătate, o treime sau un sfert din drum şi nici nu ne puteam – da seama unde ne aflăm, fiindcă nu se vedea nimic. Vântul şi oboseala ne sileau să ne oprim tot mai des şi să ne întoarcem cu spatele la vânt, ca să ne mai tragem răsuflarea. Dar cum ne opream, îngheţam aşia de rău, că începeam să tremurăm ca scuturaţi de friguri!

Prima obosi Caterinca. Nu numai fiindcă era mai slabă, ci fiindcă avea în picioare nişte pâslari mult prea mari pentru ea, cumpăraţi încă de pe timpul când erau la Barnaul. Pe drum bun era greu să umbli cu ei, dar mi-te prin zăpada aceea! Caterinca nu mai putea. Se aşeză pe zăpadă şi îşi acoperi faţia cu mâinile, spunând că nu mai are putere să meargă mai departe şi că-i e tot una dacă o să îngheţe acolo sau altundeva. Am căutat noi s-o convingem şi s-o certăm, dar degeaba!

— Ei drăcie! m-am mâniat eu până la urmă. Dar – bolşevicii cum mergeau cu moş Zahar?

Când auzi asta, Caterinca se ridică – cu greu, e drept – o luarăm de subţiori şi aşa o purtarăm după noi. În curând am obosit şi ne-am oprit, să ne odihnim. Caterinca nu mai vorbea.

Dârdâia toată. Şi la un timp, când mi-am apropiat mâna de obrajii ei am simţit că-i curgeau lacrimile. Ghenca fu de părere să lăsăm drumul şi s-o luăm spre pădure, dar tot el se răzgândi pentru că pe viscol e mai primejdios în taiga decât în loc deschis; rădăcinile arborilor nu sunt prea temeinic înfipte în stratul de pământ; subţire şi vântul îi

Poate smulge uşor. De altfel dacă ascultai cu luare aminte, desluşeai prin urletele viscolului trosnetul copacilor care cădeau.

Caterinca dârdâia de frig şi peste câtva timp mă apucă şi pe mine tremuratul. Începeam să cred că o să îngheţăm într-adevăr, dar mă gândeam la asta oarecum cu nepăsare şi fără teamă, de parc-ar fi fost vorba de un fleac, de ceva ce nu era deloc îngrozitor. Dar tocmai nepăsarea asta mă sperie: aflasem din povestiri că oamenilor, când îngheaţă, nu le mai pasă dacă vor trăi sau vor muri; nu vor altceva decât să nu se mai mişte din loc.

Am sărit în sus şi, ridicând-o şi pe Caterinca, ara pornit mai departe. Dar nu apucarăm bine să facem vreo douăzeci de

paşi, că mă poticnii deodată de ceva şi, pipăind cu mâna, ţipai îngrozit: lucrul acela se mişca!…

Ce altceva putea fi decât un duh rău?

Dar „duhul rău” nu se ridică în două labe, nu urlă, ci întrebă cu glas înăbuşit, de om:

— Cine-i acolo?

— Datu cine eşti? strigarăm noi, bucuroşi.

— Eu! răspunse mogâldeaţa ridicându-se.

— Vasca? Ce faci aici?

— Ehei, de mult am fi ajuns, dacă nu îngheţam. M-am mai necăjit şi cu el – ne răspunse Vasca. Ghemuit sub poalele cojocului lui, îl zărirăm pe Vasia Malenchi!

— Cum, toţi copiii sunt aici? întrebă îngrijorat Ghenadii.

— Nu. Ceilalţi or fi ajuns înainte de viscol. Noi am ieişit mai târziu… Vasia nu mai poate merge. Se înfundă în zăpadă şi trebuie să-l duc în cârcă…

Eram tare bucuroşi că ne-am mi-ai întâlnit cu cineva, fie şi cu Vasca. Când eşti cu mai mulţi, nu-ţi mai este frica atât de mare.

Vasia Malenchi îngheţase bocnă, nu mai putea scoate nicio vorbă. Dar parcă Caterinca stătea mai bine?! Nici măcar

nu se mirase când dădusem peste Scerbatâi şi Vasia. Izbutise doar să îngaime clănţănind din dinţi:

— Măcar o clipă… Să ne adăpostim undeva!…

— N-avem unde! Trebuie să mergem mai departe – îi răspunse Vasca.

— De-am şti măcar cât mai avem de mers! am spus eu. Orbecăiam aşa, ca orbii…

— Suntem la jumătatea drumului…

— De unde ştii? îl întrebă Ghenadii.

— Ştiu, că am numărat stâlpii… Mai avem puţin şi ajungem la stâlpul ancorat, şi ăsta-i chiar la jumătatea drumului.

Vasca îl luă pe Vasia în cârcă, şi, încovoindu-se sub povară, o porni înainte. Peste câteva minute ajunserăm într-adevăr în dreptul stâlpului ancorat. Pe Caterinca, sleită de puteri, aproape c-o duceam în braţe.

— Staţi, copii! ne strigă deodată Ghenadii. Staiţi! Pe aici trebuie să fie şi peştera noastră! Hai s-aşteptăm acolo până când o mai sta vântul.

Într-adevăr, acolo ne puteam feri şi de viscol şi de zăpadă, fiindcă peştera nu era în bătaia vântului. Vasca, care nu ştia nimic de ea, nu ne crezu.

— Ce-ţi mai trece prin cap?! zise el. Trebuie să mergem.

— N-ai decât! Dacă vrei să îngheţi şi să-l omori şi pe băiatul ăsta…

Vasia nu mai mişca şi amuţise de tot. Şi de bună scamă că numai din cauza lui rămase Vasca cu noi în ziua «ceea.

— O s-o găsim oare? am întrebat, cu îndoială.

— O găsim! Uite, de la stâlpul ancorat drept spre stânga! îmi răspunse Ghenca, hotărât.

Deodată, ne-am simţit mai bine. Nu mai aveam vântul în faţă, ci în dreapta şi chiar dacă întorceam capul, puU'tim să răsuflăm; apoi şi zăpada era mai mică decât pe cifrare. Dincolo de stânci, viscolul se potoli şi mai mult nu ajungeau până la noi decât irăbufnelile lui. Ghenca se opri o clipă, se uită înapoi şi urcându-se pe un troian se făcu nevăzut. După câteva clipe, ne strigă:

— Veniţi încoace, copii! Am găsit-o!

De sus, de – pe troian, am ajuns de-a rostogolul drept în peşteră. Înăuntru era întuneric beznă. Doar la intrare se mai desluşea câte ceva în lumina palidă a zăpezii.

Scerbatâi începu să-l zgâlţie pe Vasia Malenchi şi nu se lăsă până nu-l auzi mormăind: „

— Nu m-atinge, c-am îngheţat…

Îngheţasem şi noi, şi de ce trecea vremea, de ce era mai rău. E drept că peştera ne adăpostea de zăpadă şi de vânt, dar nu ne puteam nici încălzi, nici dezgheţa. Caterinca se făcuse toată ghem şi gemea încetişor.

— Ce-i cu tine?

— Nu-mi mai simt picioarele… ne răspunse ea, clănţănind din dinţi şi bâlbâindu-se.

Şi numai în clipa aceea mi-a trecut prin minte gândul că pâslarii ei trebuie să fie plini până sus cu zăpadă.

— Descalţă-te! i-am spus eu.

Dar ea nici nu se mişcă.

Fără să-i mai aştept răspunsul, am întins mâinile şi i-am tras pâslarii din picioare. Avusesem dreptate! înăuntru, pe carâmbi, se pusese un strat gros de zăpadă bătută care începea să se topească, iar ciorapii erau uzi leoarcă. I-am scos şi ciorapii, dar Caterinca, cred, n-a simţit nimic. Cu mâinile înmănuşate am luat un pumn de zăpadă şi i-am frecat picioarele cu atâta putere, încât m-am încălzit şi eu.

— Vai, lasă-mă! Mă doare… izbuti Caterinca să rostească într-un sfârşit.

Încercă să mă dea la o parte, dar eu nu m-am lăsat şi am început să-i frec picioarele numai cu mânuşa. Apoi mi-am scos pâslarii şi ciorapii de lână şi am încălţat-o cu ei. De astă dată nu se mai împotrivi şi nu mai scoase nicio vorbă; plângea numai încetişor… Pe când îi frecam şi-i încălzeam şi cel de al doilea picior, mi se desfăcură obielele şi începură să-mi îngheţe şi mie picioarele. M-am încălţat atunci cu cişmele Caterincăi, după ce le-am scuturat în grabă de zăpadă. La început, Ghenca tropăi din picioare şi se bătu cu mâinile, să se mai încălzească, Pe urmă se aşeză lângă noi.

— Ce faci acolo? mă întrebă el.

— Mi-am schimbat încălţările – i-am răspuns eu.

— Degeaba! Ah, de-am putea face un pic de foc!

— Ei, şi tu, foc! Cum. Să-l faci? Nu vezi că totul e acoperit cu zăpadă? Nu găseşti nicio creangă în toată neaua asta! zise Vasca Scerbatâi.

— Dar pe-aiici cresc o grămadă de copăcei! Partea proastă e că n-avem chiibrituri!

— Ba am eu! Hai să mergem după lemne, c-ia îngheţat Vasia de tot… 1

Ghenadii şi Vasca se pierdură în vârtejurile turburi ale

viscolului. Ar fi trebuit să merg şi eu, dar Caterinca se agăţase de mine îngrozită că plecăm cu toţii şi că vom pieri în taigaua înzăpezită, şi atunci că ar rămâne singură cu Vasia, care era pe jumătate îngheţat. M-am apropiat de băiat şi l-am zgâlţâit cu putere, până când m-a întrebat somnoros de ce-l bat. Apoi a tăcut iiar. L-am luat în braţe, l-am aşezat între noi şi lipindu-ne strâns unul de nitul, am aşteptat întoarcerea lui Vasca şi ia lui Ghenca.

— Ştii, Colea, pâslarii tăi sunt călduroşi ca o sobă. Picioarele mi s-au desmorţit de tot… Numai că mă dor! îmi spuse Caterinca vorbind, nu ştiu de ce, în şoaptă.

— Ai răbdare! În curând n-au să te mai doară, i-am rrtspuns eu, încercând să-mi stăpânesc clănţănitul dinţilor.

Pe măsură ce timpul trecea, picioarele îmi îngheţau tot mai rău. Nu scosesem din pâslarii Caterincăi toată zăpada, 1 meum se topise şi obielele mi se prefăcuseră în nişte adevttrate prişniţe de gheaţă. Din tălpi, frigul se urca sus, tot nmi sus şi* mi se părea că şi inima începe să-mi îngheţe.

M-am străduit din răsputeri să-mi stăpânesc tremurul, ca să nu mă simtă Caterinca şi să nu-mi ceară înapoi pâslarii ei îngheţaţi.

Dar Caterinca îşi întorcea mereu capul spre ieşire şi asculta urletele viscolului. Eram şi eu îngrijorat, stăpânit de o teamă apăsătoare. Eram sigur că băieţii se rătăciseră şi nu mai nimereau drumul la peşteră. Tocmai mă pregăteam să ies afară, să-i strig, când deodată peştera se adumbri şi Ghenadii şi Vasca intrară zgomotoşi, tropăind.

— Ei, ce-i cu voi? N-aţi îngheţat? ne strigă Ghenca. A fost cât pe ce să ne rătăcim! O-of! Ce chin! Am dat sau peste copaci verzi, sau peste arbori cu ramuri prea groase, pe care n-aveam cum să le rupem! Hai mai repede, Vasca!

— Stai puţin, să-mi dezgheţ mâinile, că mi-au înţepenit degetele de tot!

Peştera se umplu de trosnetul sec al vreascurilor uscate; apoi am auzit un zgomot de hârtie ruptă şi am ghicit că băieţii jertfeau caietul lui Vasca sau al lui Ghenca. În curând în căuşul întunecat al degetelor lor învineţite, se aprinse o luminiţă.

Cred că emoţia pe care am încercat-o văzând lumina electrică n-a fost nimic faţă de încântarea ce ne cuprinse atunci. Era însă o încântare tăcută, fiindcă ne temeam să nu stingem cu răsuflarea noastră flăcăruia aceea slabă şi tremurătoare.

Hârtia se aprinse foşnind uşor, se aprinseră şi crenguţele,

apoi începură să ardă şi lemnişoarele mai mari. Focul fumega şi peştera era luminată de Flăcările jucăuşe ale focului, care ba se înteţea, ba se domolea. Fumul se ridica în sus, spre ieşire, dar vântul îl împingea înapoi; am început să tuşim şi să lăcrămăm, dar nu ştiu bine dacă lăcrămam din cauza fumului sau a bucuriei.

Fericiţi, am întins mâinile spre blânda mângâiere a flăcărilor, şi gestul nostru avea ceva solemn. Ai fi zis că facem un legământ sfânt în faţa focului salvator.

— Oricum, suntem nişte proşti! făcu Ghenca trist şi dus pe gânduri.

Apoi tăcu şi niciunul dintre noi nu-l ţinu de rău şi nu-l întrebă de ce. Cred că găsisem fiecare în sinea noastră răspunsul la tristele lui cuvinte. Ghenca se gândea poate cât de nechibzuiţi fusesem când zăbovisem la platinaj, lăsându-ne prinşi de viscol. Se gândea poate la nesăbuita duşmănie care mai dăinuia încă între noi şi Vasca, cugeta poate la prietenia noastră pe care n-o preţuisem îndeajuns până atunci, cum nu ne preţuisem de ajuns niciunul pe altul.

Focul se înteţise, şi acum începeam să ne ferim puţin de el. Vasia Malenchi se trezise din toropeală, obrajii i se

îmbujoraseră şi-şi lăsase pe ceafă căciulia de veveriţă, descoperindu-şi năsucul mic cât un nasture…

— Vai, ce bine-i! zise el strângând din ochi şi adăugă grijuliu: Ce frică mi-a fost! Dacă îngheţam, ce se făcea mătuşa fără mine?

Am uscat ciorapii Caterincăi la foc. Ea ar fi vrut să se (lescalţe. De ciorapii mei, dar n-am lăsat-o. I-am spus că dacă-i scoate, o să-i îngheţe iar picioarele.

Nu mai ningea şi vântul se potolise, dar ne-am hotărât să mai aşteptăm puţin acolo, în „Peştera salvatoare" cum o numise Caterinca.

Când am ieşit afară, arseseră. Şi ultimele crengi. Vântul se potolise de tot. Doiar când şi când, de Pe vârfurile dâmburilor, mai ebura praful sticlos de zăpada îngheţată. Acuma se puteau desluşi stâncile învăluite în mantii pufoase de zăpadă, trunchiurile negre ale copacilor şi stâlpii reţelei electrice, uriaşi, cu picioarele răşchirate ca ale unor compasuri. Pătura grea a porilor era sfârtecată şi printre spărturi licăreau acum steluţele care se uitau curioase în jos l. I noi.

Ne străduiam să ocolim troienii prea mari, dar şi pe drum drept ni se afundau picioarele până la genunchi şi de fiecare dată

îmi intra, zăpada în pâslari. Deodată, nici eu nu ştiu de ce, m-au trecut fiorii, am început să tremur şi în a apucat durerea de cap. M-am străduit din răsputeri să mă stăpânesc, ca să nu se vadă că nu mai pot. Caterinca nu mi-ar fi fost de niciun ajutor, iar Vasca şi Ghenca mergeau cu rândul înainte – unul deschidea pârtia, iar celălalt îl purta pe Vasia Malenchi în spinare…

Străbătusem poate cale de un kilometru, când în faţa noastră; luci o lumină şi auzirăm lătrat de câini. Peste câteva clipe se apropie de noi, înotând prin nămeţi şi lătrând bucuros, un ghemuleţ puifos cu coada ca un covrig. Era Belaia, căţeaua lui Zahar Vasilievici. Desluşirăm apoi încă o lumină care se apropia repede. Apoi răsăriră din noapte doi călăreţi cu felinare în mâini şi o sanie trasă de un cal. Erau tata şi Ivan Potapovici care veneau călare, urmaţi în sanie de Zahar Vasilievici. Ceilalţi şcolari ajunseseră acasă înainte de viscol, numai noi lipseam şi deşi crezuseră cu toţii că aşteptam în Coltubî să treacă viscolul, porniseră totuşi să ne caute, de frică să nu ne fi înzăpezit totuşi cumva pe drum.

Ivan Potapovici îl luă pe Vasia Malenchi cu el, iar noi ne întinserăm în sanie. Eu dârdâiam tot mai tare şi cădeam mereu într-un fel de toropeală. Uneori mă trezea scârţâitul zăpezii de

sub tălpigi şi mă uitam la tata şi la Ivan Potapovici care mergeau călări pe de lături; mă uitam la pădurea înzăpezită, şi parcă iar mă prăbuşeam în gol… x

Sania începu iar să hurducăie, lumina mă lovi în ochi şi înţelesei că ne apropiam de sat. Vasca se întoarse şi spuse încetişor:

— Ştii, Ghenca, să isprăvim odată… Vrei?

Sania hurducăia din nou şi n-am mai auzit răspunsul lui Ghenca. Atât am mai apucat să văd: chipul palid al mamei şi ochii speriaţi ai Soniei…

23 INIMI LUMINATE

Când mi-am venit în fire, tot de ochii Soniei am dat în primul rând. Sta lângă pat şi mă privea lung, cercetător. Pe urmă, bucuroasă şi bătând din picioruşe, strigă de răsună toată casa:

— A deschis ochii, mămico, a deschis ochii!

— De ce ţipi, prostuţo? am întrebat-o eu.

Dar glasul meu era atât de slab, încât nici eu, nici Sonia nu l-a auzit.

Mama alergă bucuroasă din bucătărie. După ea răsări şi tata în prag.

— Ţi-ai venit în fire, voinicule? mă întrebă el.

Păreau fericiţi amândoi, deşi aveau o înfăţişare jalnică.

Mama era galbenă şi trasă la faţă, iar în colţurile gurii, tata nvea două cute adânci. Se vede că zăcusem de o boală lungă şi grea, dacă grijile lăsaseră urme aşa de adânci pe chipurile lor… Deodată, îmi adusei aminte de tot, şi de viscol, şi de „Peştera salvatoare”.

— Daunde-i… am început eu, şi apoi tăcui.

Mama, care mai mult ghici decât auzi, îmi răspunse zâmbind:

i

— E aici, aici… Trebuie să vină îndată.

Într-adevăr, am auzit pe cineva bătând la uşa din tindă şi Caterinca intră.

— Ah! zise ea, punându-şi mâinile la piept şi făcând ochi mari. Te-ai trezit?

Zâmbea. Zâmbeam şi eu, şi nu ştiu dacă eram mai voios de bucuria ei, decât de-a mea.

— Ei, şi cum te simţi? mă întrebă Caterinca. Eu… noi… ne-a fost aşa frică!…

Nu spunea de ce anume se temuseră cu toţii, dar ochii i l

străluceau şi am înţeles.

— Trag o fugă până la copii, să-i vestesc!…

Şi, învârtindu-se într-un picior, zbură spre uşă.

În curând veniră ceilalţi. Plini de bucurie şi gâfâind, se îngrămădiră lângă patul meu. La început, n-au fost în stare să-mi spună nimic. M-au întrebat numai aşa, lucruri neînsemnate. Când până la urmă Ghenadii încercă să-mi spună câte ceva, mama nu-l lăsă, ca să nu mă obosească. Vedeam Bine că Paşca abia se ţine să-mi povestească ceva. Se umflase şi gâfâia tot, dar abia la plecare îmi şopti:

— Fă-te repede bine… şi-am să-ţi instalez un radio, ai să vezi!

Spre seară, Caterinca veni iar, de astă diată cu maică-sa. Se aşeză mai la o parte, iar Maria Osipovna veni lângă patul meu şi mă întrebă cum mă simt şi dacă n-am nevoie de ceva. Stătu numai puţin şi la plecare îmi spuse:

— Multă sănătate, Colia! Eşti un băiat curajos! Ai s-ajungi un adevărat bărbat…

Apoi se duse în bucătărie şi atunci Caterinca se apropie de mine şi-mi puse o întrebare, care sună însă ca un lucru sigur şi de mult ştiut de ea:

— Şi tu te-ai fi azvârl. Lit în apă, ca Sandro… Nu-i aşa?

Eu m-am făcut roşu şi-am tăcut, iar Caterinca, fără să-mi aştepte răspunsul, fugi după maică-sa.

Auzii apoi din bucătărie glasurile mamei şi ale Mariei Osipovna, râsete şi vocea supărată a Caterincăi:

— Vai, mamă, cum poţi să spui aşa ceva?!…

A doua zi Maxim. Porfirievici, felcerul din Coltubî, mă ascultă la plămâni dând din mustăţi ca un gândac uriaş, pufăi tare şi-i spuse mamei, care se uita la el îngrijorată:

— Criza a trecut, totu-i în regulă! Acum flăcăul ăsta o să trăiască o sută de ani… Până una alta, însă, să facă bine şi să mai stea culcat! Am să mai viu să-l văd…

Şi, încetul cu încetul, m-am făcut bine.

Paşca se ţinu de cuvânt. Atât ce-l bătu pe Anton la cap, că până la urmă îi dădu o sârmă de la un motor stricat şi căşti, iar Paşca trase un fir de la casa de lectură până la noi. Acum, când dădeau drumul la radio, îmi puneam casca la urechi şi ascultam şi eu. Mai bine zis ascultam şi eu şi Sonia. Fetiţa se cocoţa pe pat, lângă mine şi ascultam la aceeaşi cască, eu cu o ureche şi ea cu cealaltă.

Tot ea mă învăţă să umblu din nou. Când fusese mică, îi

întindeam degetul meu arătător şi ea, agăţându-se cu toată puterea de el, izbutea să străbată de la un cap la altul încăperea aceea atât de mare pentru ea. Acum, de îndată ce mă ridicam din pat, mă lua de deget şi, ţinându-mă strâns, mă ducea după ea prin odaie. Şi avea, mititica, o mutrişoară atât de încordată şi, serioasă, încât ai fi zis că face cine ştie ce ispravă mare. Nu-mi dădea voie să umblu singur. Era sigură că fără ea am să cad.

Când am mai prins putere şi m-am dat jos din pat Ghenca îmi spuse:

— Ei, acuma gata! Ajunge cât ai făcut pe leneşul. A venit vremea să mai înveţi şi tu, dacă nu vrei să rămâi în urmă…

Şi de atunci băieţii au venit pe rând la mine să-mi povestească ce-au mai învăţat şi să-mi ajute la lecţii. Parcă nici nu lipseam de la şcoală.

Într-un rând, pe când învăţam împreună, Ghenca amuţi deodată şi căzu trist pe gânduri.

— Ce ai? l-am întrebat eu.

— Ştii face mă gândesc? îmi răspunse el. Dacă atunci noi l-am fi ajutat tot aşa şi pe Vasca, poate că n-ar mai fi rămas repetent…

Avea dreptate şi mi-a fost ruşine, deşi era prea târziu.

Oare tovarăşii se poartă aşa cum ne purtasem noi, care-l pttrăsisem şi o luasem singuri înainte?…

— Ei, dar voi cum staţi acum?

— Foarte bine. Ne-am împăcat de tot. De acum încolo lot ce vom face, o să facem împreună! îmi răspunse Ghenca.

Dar nu-mi lămuri ce anume aveau de gând să facă cu Vasca Scerbatâi…

De cele mai multe ori Caterinca venea la mine de-a-dreplui de la şcoală şi ne apucam să facem îndată lecţiile. Pe urină vorbeam de câte – n lună şi – n soare. Dar, ca şi cum ne-am fi înţeles, nu pomeneam niciodată nimic nici de viscol, nici de „Peştera salvatoare”.

Uneori simţeam asupra mea privirile ei îngândurate şi întrebătoare parcă, dar când ochii ni se întâlneau, Caterinca se întorcea sau mă întreba cine ştie ce fleac.

În sfârşit, veni şi ziua cea mare în care Maxim Porfirievici îmi dădu voie să ies din casă.

M-am îmbrăcat la repezeală şi am ieşit în stradă. Dar, fie că eram încă prea slab, fie că mă îmbătă aerul tare de afară, mă apucă ameţeala şi începură să-mi tremure picioarele. M-am întors atunci repede. În curte şi m-am aşezat pe prispă.

Văzusem de atâtea ori toâte acestea, şi, deşi nimic nu se schimbase, totul mi se părea neobişnuit de luminos şi de nou. Priveam cu nesaţ toate locurile acelea cunoscute şi descopeream, turburat, că erau lucruri pe care nici măcar nu le bănuisem mai înainte şi pe care abia acum le vedeam.

De pe acoperişuri se prelingeau, cu un clinchet argintiu, picurii: pe la colţurile casei crescuseră ţurţuri de gheaţă, iar zăpada era zgrunţuroasă şi murdară. Fumul albăstrui se ridica alene în aerul nemişcat, iar troienii păreau de sticlă: şirul armonios al stâlpilor reţelei electrice se întindea până hăt, departe, iar ramurile brazilor atârnau istovite, sub povara lor de nea. Era linişte şi în sat şi în taiga.1

Primăvara era încă departe dar mi se părea că deslușesc murmurul zorit al pâraielor pe sub zăpadă, auzeam – parcă zgomotoasa învolburare a puhoaielor dezgheţului, trosnetul vreascurilor şi foşnetul taigalei ce se trezeşte la viaţă. Ieşind în întâmpinarea primăverii care rătăcea încă prin nemărginirea stepelor, vedeam în gând întinderea de smaragd a ierburilor, aşternându-se, stăpână, pe povârnişuri şi prin văi, descătuşată de tăcerea aceea moartă, înţepenită, care mă speriase atunci, în expediţie. Azi, Balşaia Cern nu mai era de recunoscut. Din toate

părţile porneau şi se întretăiau în pădure drumurile străjuite de stâlpii puternici ai reţelei electrice, iar prin desişuri treceau drumuri drepte ca o coardă, pe care alergau ca vântul maşinile…

Undeva, în depărtare, miji un chip cunoscut. Cu fiece clipă, omul se apropia tot mai mult şi deodată se întoarse. Zâmbind prietenos, îmi făcu semn cu mâna. Bine, dar era… unchiul Mişa! Şi în urma lui veneau oameni necunoscuţi, care cu toţii semănau cu el. Erau mulţi, tot mai mulţi 1 înaintau apoi sprinteni, tinereşte, flăcăi voinici care aduceau cu Anton. În pas cadenţat venea o coloană de fete, cu priviri hotărâte, şi nu ştiu de ce toate îmi aminteau de Daşa Culomzina. Pe urmele lor alerga zorită, ca să nu rămână în urmă, o droaie de copii cu păr bălai… Şi larma voioasă a glasurilor, a muncii şi a cântecelor străpungea depărtările încremenite, încât până şi veveriţele prin frunzişuri se ridicau în vârful lăbuţelor, iar cerul se înălţa mirat şi îmbrăcă o haină mai albastră ca de obicei…

Caterinca şi toţi ceilalţi spuneau că m-am schimbat. Tata era de părere că crescusem, dar mama spunea c-am slăbit din pricina bolii. Eu însă ştiam că nu era vorba nici de boală, nici de înălţime. După ce m-am făcut bine, m-am gândit mult ţi. cu stăruinţă la toate, şi încetul cu încetul am priceput că şi eu, şi toţi

ceilalţi, ridicasem capul şi priveam acum depdrtarea aceea atât de ademenitoare încât niciodată n-o să lio mai plecăm ochii în pământ.

Şi nu mai înţelegeam cum de putusem noi dori cândva *11 plecăm de aici. Unde mai puteam găsi taiga ca a noasutrfl, munţi atât de albaştri, lacuri străvezii ca cerul, locuri fi oameni ca pe la noi? Oare cine i-ar putea înlocui, cine l-nr putea smulge din inima mea? Nu „nu voi mai pleca nicrtferi de aici. Şi, chiar dacă va fi să plec la învăţătură, tot nici am să mă întorc!

Cuprins de duioşie, mi-am adus aminte de unchiul Mişa. Do unchiul Mişa care ne arătase poteca aceea care, aidoma unul pârâu ce se varsă în râu, ne scosese la drumul cel mare.

Pe unde-o fi acum unchiul Mişa, cel cu zâmbetul pe buze şi cu inima atât de caldă? Ce rău îmi părea că nu şt, ia nimic despre schimbările de la noi.

!

!

Într-un rând, Ghenca veni să mă ia, şi cu toată împbtrivirea mamei, care credea că sunt încă prea slab şi care ar fi fost bucuroasă să nu mă lase nicăieri, ne-am dus amân – doi la casa de lectură, unde adusese Anton un lector.

Până acuma se ţinuseră patru conferinţe şi noi fusesem la toate. Cred de altfel că nu lipsise nimeni! Casa de lectură era totdeauna ticsită.

La masă, Anton şi Ivan Potapovici stăteau de vorbă cu lectorul, un tovarăş cu ochelari îmbrăcat în nişte haine de stofă cu dungi înguste. Când lumea se aşeză, Ivan Potapovici bătu cu creionul în masă.

— Tovarăşi – începu el – lectorul care a venit astăzi la noi, ne va vorbi acum despre feluritele stele de ipe cer şi despre planete.

Lectorul se ridică, îşi potrivi haina şi se pregătea să înceapă, când moş Sava sări de la locul lui. Nu lipsea de la nicio conferinţă şi de la nicio adunare, şi se aşeza totdeauna în rândul întâi, ca să audă mai bine

— Fie-mi cu iertare, tovarăşe – zise moş Sava. Dar n-ai putea dumneata să ne vorbeşti despre altceva?

Amuţirăm cu toţii încurcaţi, temându-ne să nu iasă cine ştie ce scandal. Anton se ridică îngrijorat, dar Ivan Potapovici îl opri şi se adresă lui moş Sava:

— Ce-i-cu dumneata, moş Sava, nu ţi-e bine sau ai băut un păhărel mai mult?

— Nu mă lua în râs, Ivane, şi dă-mi şi mie cuvântul… făcu supărat moşul. Spun asta, tovarăşi – adăugă el întorcându-se către ascultătorii care aşteptau cu sufletul la gură

— Fiindcă, uite, eu ascult totdeauna conferinţele, dar până acum tot despre planete şi despre stele ni s-a vorbit. Ce dumnezeu, vor să ne facă pe toţi astronomi, să stăm cât îi noaptea cu ochii la cer până ne-o înţepeni ceafa?

Ascultătorii din faţă îşi mai stăpâniră zâmbetul, dar cei din fund râdeau din toată inima. Avea dreptate moş Sava, că nu ştiu cum se brodise, dar toţi lectorii de până atunci parcă se înţeleseseră între ei şi numai despre origina pământului şi despre viaţa de pe alte planete ne vorbiseră!…

Lectorul se zăpăci şi spuse râzând şi înroşindu-se:

— Nu ştiam că sunt pe aici atâţia specialişti în astronomie!

— Purtarea dumitale nu-i o purtare de om civilizat, moş Sava! se amestecă din nou Ivan Potapovici.

— Ia lasă-mă, Ivane! O să vorbeşti şi dumneata mai târziu – răspunse moş Sava, bosumflat. Iar dumneata, tovarăşe – şi se întoarse către lector – să nu te superi pe mine, om bătrân. Dar nouă ne-ar place să mai auzim ceva şi despre viaţă. Cât despre

stele, dă-le încolo şi lasă-le să lumineze singure!… Dacă însă dumneata te pricepi să povesteşti numai despre lucruri cereşti, mă rog, n-avem ce face; dar tare ne-ar place ca măcar, acum la început, să ne spui ceva şi despre viaţă. Pe urmă, te-om asculta noi şi despre stele, că doar acum ne-am deprins… Ei, n-am eu dreptate, oameni buni? încheie moşul în hohotele de râs ale sălii.

Râdeau cu toţii: şi lectorul, şi Anton, ba chiar şi Ivan Potapovici, cu toate că încerca să facă pe seriosul.

— Bine, dar despre ce să vă vorbesc? întrebă lectorul, când se făcu linişte.

— Eu aş crede aşa – zise moş Sava, ridicându-se iar în picioare. Să luăm de pildă victoria Roastră, care a fost o victorie nemaivăzută şi la care am ajuns printr-o vitejie nemaiauzită. Avem şi eroi care n-au luptat pe front, nu-i aşa, dar care şi-au făcut cu prisosinţă datoria şi-au ajuns i-roi. Uite, despre ei am vrea să auzim câte ceva. Vorbeşte-ne dumneata despre aceşti oameni minunaţi…

— Dacă-i aşa, tovarăşi, zise Anton, o să trebuie să ne îndreptăm greşeala pe viitor, şi o să ne străduim s-o facem.

Dar acum s-ascultăm ce-o să spună tovarăşul lector. Că doar n-o să-l silim să ne vorbească pe nepregătite! Să-l lăsăm să

ne povestească despre lucrurile pe care le cunoaşte bine. Cât despre propunerea dumneavoastră, o să ne mai gândim la ea…

La început lectorul fu cam stingherit şi se uita cu teamă la moş Sava, dar pe urmă se aprinse şi ne vorbi foarte frumos despre felul cum se crease lumea. Noi. Mai citisem şi mai învăţasem câte ceva şi la şcoală despre asta, dar ceea ce ne povestea el era minunat ca un basm. Îndeosebi ne minuna depărtarea aceea aşa de mare dintre stele care nici nu se măsoară în kilometri, ci în ani-lumină – adică distanta pe care o străbate lumina într-un an. Am aflat că între stele sunt mii de ani lumină, aşa că lumina stelelor care ajunge azi la noi datează din vremuri străvechi. Nouă ni se pare că acum s-a aprins o stea, dar, de fapt, ea s-a aprins într-o vreme când pe pământ nici nu se ivise omul. Şi poate că multe alte stele s-au stins de veacuri şi veacuri, dar lumina lor tot mai răzbate pe pământ şi va mai răzoate multă vreme, după ce niciunul dintre noi nu va mai fi. M-apuca ameţeala când încercam să-mi închipui nesfârşitele întinderi îngheţate din univers străbătute de razele de lumină ale puzderiilor de stele, aşa de depărtate de noi…

Până şi moş Sava fu mulţumit. La sfârşit se rugă multă vreme de lector să nu fie supărat pe el, că de data aceasta

povestea cu stelele îi plăcuse şi lui foarte mult. De atunci, nimeni nu i-a mai* zis lui moş Sava altfel decât „astronomul”.

Anton nu-şi uită făgăduiala. După trei zile veni din nou la noi însoţit de Maria Sergheevna, care de mult voia să vadă cum o ducem în satul nostru. Ea se duse pe la toţi elevii, iar seara ne adunarăm cu toţii la casa de lectură.

Maria Sergheevna desfăcu un pachet pe care-l adusese cu ea şi din care scoase câteva cărţi.

— Tovarăşi, aţi organizat o casă de lectură – începu ea – v-adunaţi aici, ascultaţi radio şi conferinţe. Foarte bine. Numai că într-o casă de lectură trebuie în primul rând să se citească… Desigur, voi citiţi şi la şcoală, şi acasă, dar de ce să nu citiţi şi aici? Cartea-i cel mai bun prieten şi dascăl, ea dezvăluie omului lumea, îl ajută s-o înţeleagă şi-i arată care e calea prin care o poate face tot mai bună. Vă îndemn deci să începeţi prin lecturi colective, pe care să le asculte nu numai copiii, dar şi oricine vrea… O să vedeţi că citită cu glas tare, cartea sună cu totul altfel şi ne dezvăluie lucruri pe care nu totdeauna le băgăm în seamă când citim singuri… Vreţi să încercăm?

Puteam oare să nu primim? Numai că se punea întrebarea cu ce să începem. Fiecare propunea ceea ce-i plăcuse mai mult,

dar aici avu şi Anton o vorbă de spus. El alese o carte dintre cele pe care le adusese Maria Sergheevna şi ne-o puse în faţă.

— V-aş sfătui să începeţi cu cartea asta. Poate că mulţi dintre voi aţi mai citit-o, dar nu-i nimic, e o carte aşa de bună, încât face s-o recitiţi. Eu am citit-o de trei ori până acum şi am s-o mai citesc încă… A fost scrisă de un om care «cum e mort şi care. Şi-a povestit în ea chiar viaţa lui… Trebuie însă să vă spun că viaţa lui n-a fost o viaţă ca toate celelalte, ci o adevărată vâlvătaie. Omul acesta avea o inimă aşa de înflăcărată, încât ea a luminat calea tuturor celor care l-au urmat. Cartea asta a ajuns acum un fel de îndreptar al vieţii pentru toţi tinerii şi, cu toate că inima aceea tf-a stins, ea ne luminează şi astăzi calea…

— Ca stelele stinse – rosti Caterinca.

— Nu! răspunse Anton, după o scurtă clipă de gândire Stelele sunt moarte şi, oricât ar lumina, nu vor aprinde niciodată inimile oamenilor. O inimă de om, numai omul o poate înflăcăra!

Paginile foşneau zgomotos; flăcările şi exploziile războiului civil ajungeau parcă până la noi. De la începutul şi până la sfârşitul cărţii, am retrăit împreună cu Pavca Corcea ghin toată strălucita şi minunata lui viaţă. L-am ajutat pe Juhrai

să fugă, am intrat în Armata Roşie, am primit cu o mână tremurătoare carnetul de comsomolist, i-am zdrobit pe albi. Am muncit goi şi flămânzi, i-am nimicit pe bandiţi, am îndurat chinuri groaznice şi, scrâşnind din dinţi, am mers înainte, mereu înainte!

Cuvântul „sfârşit”, tipărit în josul ultimei pagini, ni s-a părut însă cel mai greu. Nu voiam şi nici nu ne puteam opri. Pavca nu murise: ca şi odinioară ne îndemna să mergem mai departe. Într-adevăr, alţii trebuiau să ducă mai departe făclia aprinsă de el…

Şi au dus-o!

Seară după seară ne-am adunat iar la casa de lectură şi glasul Daşei, când întretăiat de turburare, când puternic şi sonor, ne-a purtat pe străzile liniştite ale Crasnodonului. Furia şi durerea ne-au strâns inimile, iar bucuria şi biruinţa ne-au înaripat. Împreună cu Serioja am dat foc şcolii ocupate de fascişti, am ascultat înflăcăratele cuvinte ale lui Oleg şi ne-am răzbunat pe fasciştii odioşi, pentru moartea eroilor.

Bineînţeles, ne-am răzbunat numai în gând – Crasnodonul e doar departe şi războiul s-a isprăvit de mult. Dar fără îndoială că acum ceva se schimbase în noi. Focul mistuit nu se va stinge

şi tot va mai rămâne ceva din el. Flacăra lui luminează parcă acum totul, şi în pâlpâirea ei tremurătoare ne vedem în altă lumină. Şi câte lucruri care n-ar trebui să fie, găsim în noi! Ce departe suntem de Pavca şi de copiii aceia de pe Don! ghicindu-ne parcă gândul, Daşa rosti:

— Să semeni cu ei – ce-ar putea fi oare mai frumos?

Ne-am gândit multă vreme, am discutat, ba ne-am şi certat. Apoi ne-am gândit din nou.

Dacă era cu neputinţă să fim la fel ca eroii aceştia, măcar să le semănăm câtuşi de puţin. Doar nici ei nu s-au născut aşa, dintr-odată, eroi! Au intrat în Comsomol şi…

24. INIMI LUMINATE (continuare)

Ca totdeauna, Ghenca ne-o luă înainte. Împlinise de mult paisprezece ani. Caterinca şi cu mine împlineam aceeaşi vârstă în curând. Numai Paşca trebuia să mai aştepte un an.

Cu ce invidie ne uitam la insigna şi la carnetul pe care Ghenca ne lăsase să-l ţinem o clipă în mână, dar pe care-l ascunsese în urmă, îndată. Începuse chiar să se uite la noi cam de sus: sunteţi mici şi nu vă puteţi întovărăşi cu cei mari. Dar

asta nu ţinu multă vreme.

Maria Sergheevna ne spuse, Caterincăi şi mie, că vorbise cu Anton şi că ea va prezenta adeziunile noastre pentru intrarea în Comsomol. Organizaţia de pionieri o să dea referinţe. Pe mine mă recomandă şi Anton, iar pe Caterinca, Daşa Culomzina. Învăţasem aproape pe de rost statutul, dar tot tremuram de frică ca nu cumva să ne întrebe ceva şi să nu ştim. Caterinca îmi spuse că n-ar putea să îndure una ca asta. Dar când am întrebat-o ce-o să facă dacă n-o să ştie, s-a supărat şi nu mi-a răspuns…

Cu Caterinca lucrurile au mers ca pe roate. Şi nici nu e de mirare, cu autobiografia ei: a trăit la Dnepropetrovsk, taică-său a fost muncitor şi a murit pe front ca un erou; ea s-a evacuat împreună cu maică-sa şi pe drum au fost atacate de avioanele fasciste. Dac-ar fi rămas pe loc, a spus Caterinca, s-ar fi dus la partizani sau ar fi lucrat în ilegalitate.

Dar eu ce autobiografie aveam? M-am născut şi am învăţat – atâta tot. Oricât m-aş fi străduit, n-aveam ce istorisi mai mult. ’M-am zăpăcit, am tăcut şi a în simţit că mă înroşesc. Şi, colac peste pupăză, începu şi Anton cu glumele lui!

— Ia seama, Berezin! înainte mă înroşeam şi eu. Acum

tusa, s-a zis cu rumeneala mea! Numai părul mi-a rămas roşcat…

Râseră cu toţii, dar eu mă înroşii şi mai tare.

— Ei – zise Anton – am râs destul! Acum gata… De ce şi pentru ce intraţi în Comsomol?

Na-ţi-o bună! Chiar el mă recomandase şi acum, poftim ce mă întreba…

— Doar am spus-o: ca să activez…

— Mi-ai spus-o mie, e drept, dar nu eu te primesc, ci organizaţia. Când ai intrat în organizaţia de pionieri, ai rostit angajamentul solemn. La Comsomol nu se mai rosteşte angajamentul, dar tovarăşii trebuie să ştie de ce intri şi dacă eşti vrednic de această cinste… Da, cinste! Fiindcă a fi comsomol ist e o mare cinste. Comsomolul e o treaptă de pregătire pentru intrarea în partid. Dar în ce constă pregătirea? Să înveţi să fi comunist şi să dovedeşti prin faptele tale că doreşti şi poţi sluji cauzei lui Lenin şi Stalin. Pentru cauza aceasta şi-au jertfit viaţa mulţi comunişti din vechea generaţie, luptând împotriva ţarismului. Pentru cauza aceasta şi-au vărsat sângele părinţii noştri în timpul războiului civil. Pentru cauza aceasta au luptat comuniştii şi comsomoliştii, fără să-şi cruţe puterile, pe

şantierele primelor planuri cincinale. Pentru cauza aceasta s-a ridicat tot poporul, apărând-o cu pieptul lui, în timpul Marefui Război pentru Apărarea Patriei… Eşti primit într-un detaşament de rezervă al marii armate de luptători comunişti. Nu eşti nici primul, nici singurul, dar noi trebuie să ştim dacă înţelegi ce înseamnă asta! înţelegi tu oare că va trebui să fii ajutor de nădejde şi să înlocuieşti oameni neînfricaţi, cu suflet mare, gata să-şi dea puterile şi viaţa pentru victoria comunismului, pentru ca noi să putem desăvârşi această măreaţă operă?!

@Anton vorbea cu privirile lui serioase aţintite asupra mea şi ascultându-l, cei din sală nu se uitau la Anton, ci la mine. Mi se părea că nu mă priveau numai ei – vechii mei cunoscuţi, Anton, Daşa şi ceilalţi – ci că mă priveau cu luare aminte şi cercetător ochii blânzi ai lui Stalin, de acolo din portretul de pe perete, că strălucea plină de înflăcărare privirea lui Sandro Vasadze, că mă privea cu băgare de seamă Pavca Corceaghin şi că în spatele lui se iveau privirile îndrăzneţe şi luminoase ale lui Oleg, sau privirea blândă dar hotărâtă şi pătrunzătoare a lui Savelii Maximovici… Mă cuprinse o adâncă emoţie. Ce să le răspund acestora toţi? Putea-voi oare? Şti-voi să le răspund?

M-am ridicat şi am simţit aţintiţi asupra mea ochii tovarăşilor. Am rostit un singur cuvânt, dar cuvântul acela însemna pentru mine mai mult decât orice făgăduială, decât orice legământ:

— Da!

Şi deodată mi s-a părut că privirile tuturora sunt mai prietenoase, mai zâmbitoare, mai duioase şi mai vesele.

— Bine! zise Anton. Cine vrea să ia cuvântul?

— Totul e limpede! Să vorbească Anton! strigară ceilalţi de la locurile lor.

Anton luă cuvântul şi vorbi despre felul cum am ajutat noi la organizarea casei de lectură, cum am lucrat la strângerea recoltei, la construirea reţelei electrice şi la sădirea arborilor. Mai spuse că începusem cu bine anul şcolar şi încheie adăugând că dacă vom urma pe drumul pe care pornisem, vom. Ajunge adevăraţi comsomolişti. La urmă spuse că el, personal, îmi dă votul.

Cât a ţinut drumul de la Coltubî acasă, şi eu şi Caterinca n-am făcut decât să retrăim tot ce se petrecuse la adunare. I-am mărturisit tot ce-am simţit atunci, şi că-mi părea rău că nu spusesem, aşa cum ar fi trebuit, că-mi iau angajamentul să fiu un adevărat comsomolist. Caterinca mă linişti –, asigurându-mă că vorbele n-au nicio însemnătate şi că totul e s-o dovedeşti prin fapte.

Cum am primit carnetul de comsomolist, l-am şi arătat tatii.

— Ei, nevastă! strigă el. Ia vino încoace…

Luară cu grijă carnetul nou-nouţ, cercetându-l cu luare aminte, apoi se uitară la mine de parcă n-aş fi fost tot eu, ci un altul!

— Iată ce băiat am crescut noi! Ce zici? rosti tata. Te

felicit, fiule. Numai vezi, ai grijă: carnetul ăsta nu-ţi dă drepturi, ci îndatoriri; caută să ţi le îndeplineşti. Îţi dai şi tu seama că acum te-ai făcut mare. Nu-i aşa? Te felicit! Şi zicând acestea, îmi strânse cu putere mâna.

Mama nu spuse nimic, dar i-am citit bucuria şi mândria din priviri.

În vremea din urmă, purtarea lor faţă de mine se schimbase. Poate că mă înşelam sau poate că eu mă schimbasem şi priveam cu totul altfel lucrurile! Dar mi se părea că tata şi mama vorbeau şi se purtau altfel cu mine. Înainte nici nu le-ar fi trecut prin minte să se sfătuiască cu mine. Acum însă, discutam împreună orice lucru şi nu-mi mai spuneau că sunt mic şi că rostul meu e s-ascult şi să iau aminte. Înainte, tata nu-mi strângea niciodată mâna. Mă săruta uneori şi atâta tot. Acum însă mi-o dădea, ca unui om mare, şi asta-mi făcea mai multă plăcere decât orice laudă sau dezmierdare, fiindcă strângerea lui de mână îmi spunea, fără cuvinte, că nu mai eram copil…

N-a trecut mult şi am căpătat o însărcinare: am fost numit instructor la clasele inferioare, deşi m-am împotrivit şi l-am spus Mariei Sergheevna că nu ştiu să mă port cu cei mici şi că nu ştiu ce trebuie să fac. Şi într-adevăr, la început m-am amărât destul

cu ei.

La prima adunare organizată de mine – la ordinea de zi era o discuţie asupra disciplinei – lucrurile n-au mers prea bine; nici ei, nici eu n-aveam tragere de inimă. Am stat şi ne-am uitat unii la alţii ca proştii. Dar a doua zi, în recreaţia mare, fetele din detaşamentul meu veniră în goană să-mi spună că Stucov şi Paniuşchin s-au încăierat. Am ieşit îndată în curte; într-adevăr, băieţii se băteau ca chiorii. Unuia îi curgea sânge din nas, iar celălalt avea o zgârietură mare de-a lungul obrazului. Abia am izbutit să-i despart.

— Ce s-a întâmplat? Ce aveţi de împărţit? i-am întrebat eu, aspru.

Tăcură amândoi, smiorcăindu-se şi ştergându-şi nasurile.

— Cum de nu vă e ruşine, băieţi! Chiar ieri am discutat despre disciplină, iar astăzi să faceţi una ca asta!

Le vorbeam, dar îmi dădeam seama că nu se ruşinau deloc. De altfel, n-am apucat bine să mă îndepărtez, că s-au încăierat din nou.

— De ce vă bateţi?

Iar tăcere.

— Eu ştiu! zise Olga Sedâh, fetiţa aceea care jucase rolul

Peştişorului de aur şi care făcea acum parte şi ea din detaşamentul meu.

Amândoi bătăuşii îi aruncară pe sub sprâncene priviri ameninţătoare.

— Nu! m-am împotrivit eu. Lasă să spună ei singuri, că doar nu sunt laşi! Sau vă e frică, cumva!

— De ce să ne fie frică? El… începu mânios Paniuşchin, dar se întoarse spre Olga: Şi tu să nu pârăşti, că-ţi arăt eu… Apoi îmi spuse mai departe: Nu ne-am bătut numai aşa… ci principial… Din cauza Armatei Roşii…

— Bine, dar tot nu pricep de ce!

— Vreau să-i fac educaţia…

Tocmai în clipa aceea sună clopoţelul, vestind sfârşitul recreaţiei.

— Uite ce, copii, le-am spus eu. Intraţi acum frumos în clasă, şi după ore să mai rămâneţi să descurcăm lucrurile împreună!… Dar până atunci să nu cumva să vă mai luaţi la bătaie, c-o să aveţi timp destul să vă încăieraţi şi pe urmă.

— Bine, făcu grav Paniuşchin.

Până la sfârşitul lecţiilor, m-a tot frământat gândul de ce s-or fi bătut ei pentru Armata Roşie, dar n-am putut să mă

dumiresc. Mai ales că Paniuşchin şi Stucov erau prieteni la cataramă. Paniuşchin – un băieţel cârn, cu faţa bucălată şi păr creţ – era foarte vioi şi zburdalnic, lucru de care mi-am dat seama îndată. Stucov era cuminte şi liniştit dar, pare-se, foarte supărăcios şi foarte încăpăţânat. După cât ştiam, amândoi stăteau în aceeaşi bancă şi erau cam totdeauna împreună. Şi deodată, uite ce istorie!

După lecţii am mai zăbovit un pic, dar copiii m-au aşteptat. Şi nu numai cei cu pricina, ci toată clasa. Nu m-au aşteptat însă în clasă, ci pe sală. Se vede că-i interesa pe toţi problema aceia „principială" delia care se ajunsese la bătaie şi voiau să afle cum se vor sfârşi lucrurile.

— Să intrăm în clasă, copii! le-am spus eu, deşi nu ştiam încă dacă voi fi în stare să rezolv problema şi-mi era teamă să nu mă fac de râs în faţa pionierilor. Ei, bătăuşilor, ia povestiţi cum a fost.

— Am discutat… începu Stucov.

— Las' să spun eu! îl opri Paniuşchin. Totdeauna îi zic: de ce eşti tu aşa, să nu te atingă nimeni nici măcar cu degetul? Parcă ai fi o fată!

— Ia stai puţin! Ce legătură are asta cu Armata Roşie?

— Păi asta spun! Am vorbit despre Armata Roşie… Şi i-am spus că pe el n-au să-l primească în Armata Roşie că-i prea slab şi că acolo nu intră decât cei puternici şi îndrăzneţi…

— Ei, dar ce, eu sunt fricos? sări Stucov.

— Eşti, fiindcă ţi-e frică să te baţi! Şi i-am mai spus „Am să te bat, până o să te-nveţi să dai şi tu”. Şi el mi-a răspuns: „Încearcă numai să pui mâna pe mine!”. Şi atunci… am pus!

— Las’ că şi tu ai încasat vreo câteva! îi tăie vorba Stucov.

— Ce încasat! făcu Paniuşchin dispreţuitor. Mai trebuie să înveţi să te baţi, nu aşa!…

Îmi povestiseră totul şi mă priveau acum, aşteptând să afle din gura mea care din ei doi avea dreptate. Şi eu aş fi vrut să ştiu care e soluţia problemei, dar n-o găsisem încă…

– Aşa nu mai merge, copii! am început eu. Mai întâi, Paniuşchin, trebuie să ştii că educaţia nu se face cu pumnii. În al doilea rând…

Dar ce trebuia să le spun „în al doilea rând”? În sfârşit, îmi veni un gând:

— În al doilea rând, dacă vă rupeţi nasul unul altuia, asta nu înseamnă că vă pregătiţi pentru intrarea în Armata Roşie! În

Armată e nevoie de oameni îndrăzneţi ieşi puternici, asta e adevărat, dar armata noastră n-a alungat duşmanul cu pumnii! Ea a învins prin dârzenie, tehnică şi ştiinţă, Şi dacă-i vorba să ne pregătim pentru. Armată, să ne pregătim într-adevăr, nu să ne batem aşa, ca proştii!

— Bine, dar cum?

— Cum? Foarte simplu! Să organizăm jocuri de teren!…

— Bine, dar ăştia-i joacă! răspunse dezamăgit Paniuşchin.

— Ba nu-i joacă, deloc, pentru că asta cere antrenament; şi la urmă o să ne luptăm într-adevăr, cu cercetaşi şi cu mitraliere.

Propunerea mea fu pe placul tuturor şi copiii Strigară că trebuie să ne punem îndată pe lucru, chiar de a doua zi! Eu i-am sfătuit însă să mai aştepte puţin, ca să ne pregătim şi să ne facem un plan…

La drept vorbind, nici nu ştiam cum se organizează asemenea jocuri de teren şi am tras o fugă până la Anton, să-i cer sfatul.

Anton fu de acord cu proiectul nostru, dar spuse că i-ar fi bine să ia parte la joc câteva clase, nu una singură. Cum aflară copiii din celelalte clase despre ce era vorba, voiră şi ei să ni se

alături şi în curând toată şcoala fu atrasă la acţiunea noastră. Savelii Maximovici ne lăudă iniţiativa, dar spuse că trebuie să lucrăm după toate regulile; să ne rugăm de unul din foştii militari să ne îndrumeze, pentru ca să nu fie numai o joacă, ci şi o învăţătură.

— Da’ pe cine să-l rugăm?

— Uite, rugaţi-l pe Anton Gorelov, sau pe Lapşin.

— Dar credeţi c-o să primească Lapşin? E doar preşedinte…

— Încercaţi şi voi. Poate că i-o face şi lui plăcere să-şi aducă aminte de tinereţe…

Împotriva aşteptărilor noastre, atât Anton cât şi Lapşin se învoiră să-şi amintească de „tinereţe”. Au fost numiţi comandanţi ai detaşamentelor şi din ziua aceea, ori de câte ori îi întâlneau, copiii îi salutau milităreşte, ca nişte adevăraţi soldaţi.

Sub îndrumarea lui Anton, copiii făcură pocnitoarele care trebuiau să ţină locul mitralierelor, iar fetele cusură genţile sanitare. Ne-am pregătit apoi câteva zile pentru marş şi, în sfârşit, veni şi ziua cea mare.

Am ales o zi mai călduroasă şi senină, ca să nu răcească copiii. Ne înţelesesem de mai înainte ca detaşamentul lui Anton

să ocupe dealul de dincolo de Crivoi Log, detaşamentul lui Lapşin având misiunea să alunge pe duşmani de pe poziţie şi să cucerească culmea. După o jumătate de oră am plecat însoţit de cei mici, cu detaşamentul lui Lapşin. Paniuşchin, comandantul plutonului de cercetaşi (îşi alesese numai băieţi voinici şi deştepţi), pornise mai din timp. Înainte de asta însă, Lapşin vorbise multă vreme în taină cu Stucov, îi dăduse un ceas de mână, pe care-l controlase cu ceasul lui de buzunar, şi băiatul plecase – nimeni nu ştia unde – însoţit de un grup mare de copii cu schiuri.

Camuflându-ne după toate regulile militare, ne apropiarăm în ascuns de „obiectiv” – cum spunea Lapşin. Paniuşchin şi ai lui, pitiţi după tufe şi copaci, înaintau în sus, dar nu ajunseră prea departe, că de pe coamă începură să ţăcăne mitralierele: duşmanul ne descoperise. Lapşin dădu ordin oa grosul trupelor să se culce la pământ, iar cercetaşii să caute şi să descopere punctele de foc. Anton îşi aşezase însă oamenii în aşa fel, încât tot povârnişul era sub bătaia focului şi această „recunoaştere prin luptă” ne costă scump: aveam întruna şi „răniţi”, îşi „morţi”. Ce-i drept, şi „răniţii şi morţii” se împăcară anevoie cu soarta asta şi numai după îndelungate certuri, dar

jocul e joc şi trebuia să ne supunem regulilor. Prinzând câţiva cercetaşi de-ai duşmanului, care încercaseră, fără să izbutească, să pătrundă în spatele liniilor noastre, am aflat că toate punctele de foc şi forţele de căpetenie ale inamicului se aflau în tabăra aşezată ceva mai jos de vârful dealului.

Copiii se plictisiră tot aşteptând şi începură să bombăne că degeaba stăm pe loc şi că ar trebui să luăm culmea cu asalt, ca să vedem clare pe care, dacă nu vrem să ne „ucidă” pe toţi. Lapşin însă râse încetişor şi se uită la ceas.

La o oră şi jumătate după plecare, dădu ordin câtorva grupe mai mici de pe flancuri să simuleze un iatac şi să caute să ţină piept până la unul. Zis şi făcut. Se iscă p larmă şi un ţăcănit, de mitraliere de-ai fi crezut că-i o luptă adevărată!

Observatorul nostru, care se urcase într-un cedru înalt, ne strigă că au pornit dinspre culme mari detaşamente inamice spre flancurile noastre. Ţipetele duşmanului şi ţăcănitul „mitralierelor” dinspre flancuri se înteţiseră. Pe urmă, aceiaşi observator ne strigă îngrozit că flancurile noastre iau fost nimicite şi că duşmanul intenţionează să ne atace din spate! Lapşin dădu atunci mlulţumit din cap. Copiii erau foarte uimiţi, ba chiar indignaţi: oare ce avea de gând comandantul? Să-i lase

până s-or pomeni încercuiţi? După câteva minute însă, Lapşin se mai uită odată la ceas şi ordonă:

— Aruncătorii de granate, înainte! Atacaţi punctele de foc ale inamicului!

Aruncătorii de granate, înarmaţi din vreme cu bulgări de zăpadă, se năpustiră spre culme, urmaţi de tot grupul nostru.

Totuşi, deşi „punctele de foc” inamice fură nimicite, ai noştri nu izbutiră să cadă pe neaşteptate asupra lui Anton. Acesta, temându-se de o stratagemă, îşi lăsase în rezervă grosul trupelor pe care le aruncă acum asupra noastră. Atacul nostru se poticni şi se opri. Văzând că stăm prost şi că n-o să-l putem alunga pe Anton de pe poziţie, copiii îşi pierdură moralul. Totuşi, Lapşin izbuti să le insufle din nou curaj şi reîncepu atacul. Ce-a. Mai fost! De când lumea hu mai auzise dealul acela atâtea strigăte şi atâtea pocnete! Detaşamentul lui Anton însă nu dădu niciun pas îndărăt.

Credeam cu toţii că lupta era pe sfârşite deoarece niciunul dintre detaşamente nu dădea îndărăt. Stăteau dârze unul în faţa celuilalt şi nu cedau nicio palmă de pământ. Deodată am auzit sus pe culme urale şi clănţănit de mitraliere.

— Înainte, tovarăşi! Ne-a venit Stucov în ajutor! strigă

Lapşin.

Atunci nu mai putură răbda nici „răniţii", nici „morţii” şi se aruncară şi ei la atac. Am pornit cu atâta avânt, iar detaşamentul lui Stucov presa aşa de puternic din spate, încât detaşamentul lui Anton fu zdrobit în câteva clipe, şi în strigăte de biruinţă, am ocupat tabăra duşmană. Anton şi tot statul lui major recunoscură că victoria noastră era bine meritată: ei nu-şi organizaseră o apărare circulară, şi acum îşi plăteau greşeala!

După o scurtă refacere, am plecat încolonaţi, cântând cu însufleţire, într-un glas cu foştii noştri duşmani.

Câteva zile în şir aventurile din timpul jocurilor de teren îi turburară încă pe copii, oare şi le aminteau retrăind toate amănuntele. Pe urmă, veniră alte jocuri noi, care întăriră tot mai mult unitatea şi tovărăşia dintre ei. De atunci Paniuşchin n-a mai încercat să-l „educe” pe Alioşa Stucov. Datorită ajutorului dat de acesta, lupta fusese câştigată şi Paniuşchin se încredinţase că Alexei nu era un fricos, deşi nu-i plăcea să se bată.

În detaşamentul meu am avut copii dornici să afle totul ţji foarte prietenoşi. Anton şi Lapşin asistară de câteva ori la adunările noastre şi ne vorbiră despre luptele, la care luaseră parte. Noi, ceilalţi copii, am citit împreună cărţi, am organizat

excursii şi ne-am făcut cu toţii patine. Asta fiindcă pe la noi nefiind până atunci patinoar, nu se aduseseră patine. De curând însă, se făcuse un patinoar minunat pe gheaţa netedă a rezervorului de apă, şi Anton ne învăţă să ne facem singuri patine. Era un lucru foarte uşor: luai două bucăţi triunghiulare – de lemn, vârai o fâşie de oţel în cele două vârfuri ascuţite, deasupra prindeai cureluşe de piele şi gata patina!

Ne mai înţelesesem dinainte cu Maria Sergheevna şi cu Maxim Porfirievici să pornim la vară cu pionierii pe câteva zile în taiga, după plante medicinale.

Excursia trebuia să aibă loc mai târziu. Până atunci am ţinut câteva adunări închinate exploratorilor ruşi, care descoperiseră pământuri noi. Cu cât nesaţ au ascultat copiii povestirile noastre despre marinari, despre călători, despre oamenii aceia îndrăzneţi şi plini de abnegaţie care vedeau rostul vieţii în slujirea ştiinţei şi patriei!…

Într-o bună zi Maria Sergheevna îmi spuse că am aplicaţie pentru pedagogie şi că ar trebui să urmez calea aceasta. Nu-mi dădeam încă seama despre ce fel de aplicaţie era vorba, dar adeseori privind chipurile însufleţite şi emoţionate ale copiilor care-mi sorbeau cu nesaţ fiecare cuvânt despre lucruri încă

necunoscute lor, mă gândeam ce fericire e să poţi împărtăşi şi altora ceea ce ştii şi să-i ajuţi astfel să afle ceea ce nu cunosc. Acuma începeam să înţeleg de ce Savelii Maximovici, deşi bătrân şi atât de greu bolnav, nu voia să părăsească şcoala. Cu ce ar fi putut oare înlocui ochii arzători de uimire şi încântare ai copiilor?

Pe măsură ce trecea timpul, prindeam şi mai mult patima cetitului, şi-mi plăcea grozav să-mi însemn toate cântecele pe care le auzeam. Aveam un caiet plin. Am compus şi eu câteva, şi toţi care le-au auzit spuneau. Că-s destul de bune…

Prin munca mea cu pionierii rămâneam deseori târziu la Coltubî şi nu mai luam parte atât de activă la întâmplările din Tâja. Acolo însă avuseseră loc mari schimbări. În timpul bolii mele, Nastenca şi Niuşca Tregubova, Ivan Lepiohin şi Feodor Reabâh fuseseră primiţi în Comsomol. Paşa cea cu ochi albaştri ajunsese comsomolistă încă de pe când era la raion, şi urma şcoala de apicultură. Aveam acum la Tâja o organizaţie de Comsomol, iar Daşa Culomzina fusese aleasă secretară.

La prima adunare m-am dus cu Ghenadii, care a venit să mă ia de acasă. Primul cu care am dat ochii când am intrat în sală, a fost Vasca Scerbatâi. Ne salută scurt şi părea cam

încurcat. Am crezut că se purta aşa din cauza vechii noastre duşmănii şi voiam să-i spun că venise vremea să punem odată capăt acestor copilării, că ne recunoaştem vina faţă de el, dar n-am apucat s-o fac. Daşa ne spuse că Vasilii Scerbatâi făcuse cerere de primire în Comsomol, fiind recomandat de ea şi de Feodor Elizarovici şi adăugă că oricine poate să pună întrebări sau să ia cuvântul.

Pe faţa lui Scerbatâi se iviră pete mari roşii. Apoi se îngălbeni şi se uită în jur, cuprins parcă de teamă ca nu cumva să se împotrivească cineva şi el să nu fie primit.

Într-adevăr, se ridică Ghenca. Îmi părea rău de Vasca, fiindcă eram sigur că Ghenca o să pomenească şi despre braconaj şi despre celelalte toate, şi că o să fie respins. Dar Ghenadii nu fu împotriva primirii lui Vasca. Povesti ce frumos muncise acesta la strânsul recoltei şi pe traseu şi cât de mult îl ajuta pe Vasia Malenchi. Chiar dacă înainte nu avusese o purtare exemplară, asta nu însemna nimic, mai spuse el, fiindcă de atunci Vasca se îndreptase şi acum era pe deplin vrednic să…

Am ridicat cu toţii mâinile „pentru”, şi faţa lui Vasca se acoperi iar de pete roşii, de data asta însă de bucurie.

Daşa arătă în raportul ei care sunt îndatoririle organizaţiei

noastre şi spuse că deoarece la noi, în Tâja, nu există organizaţie de partid – singurul comunist fiind Feodor Elizarovici – noi trebuie să-i fim ajutoare permanente în ceea ce priveşte aplicarea liniei partidului şi să luăm parte la toate muncile colhozului.

— Trebuie să ajutăm şi să controlăm munca oamenilor – zise Feodor Elizarovici. Dar nu ăsta-i lucrul de căpetenie, că doar nu suntem nici inspectori, nici controlori.

Voi ştiţi că partidul arată oamenilor calea pe care s-o urmeze. Ei, de pildă aici, la noi… Ce trebuie noi să urmărim, care e drumul pe care trebuie să-l arătăm oamenilor?

— Să muncim cu toţii ca stahanovişti, să depăşim normele… spuse Niuşca Tregubova. Să facem în aşa fel ca recolta să crească şi să ne îmbogăţim colhozul.

— Dar cum?

— Să muncim cu toţii cinstit şi conştiincios!

— Oare la noi munceşte cineva prost şi fără conştiinţă? v

Într-adevăr, la noi nu sunt leneşi. Oricât de pretenţios ar fi Ivan Potapovici, n-are de ce să se plângă de cineva! Dar nu s-ar putea oare munci şi mai bine?

— Sigur că s-ar putea! S-ar putea şi mai bine şi mai mult

– răspunse, Feodor Elizarovici; s-ar putea să ne depăşim întrucâtva normele. Tovarăşi, bine e şi asta, dar pe urmă ce o să mai facem? Să ne oprim? Că dacă toate vor merge aşa cum au mers până acum, o să ne oprim şi n-o să ne putem urni din loc. A fi stahanoviât nu înseamnă să munceşti până dai în brânci şi te îmbolnăveşti, ci cu to-

tul altceva. A fi stahanovist înseamnă să-ţi frământi creerii ca să foloseşti maşina din plin, să măreşti productivitatea muncii şi să-ţi uşurezi. Munca. De lucrul acesta are grijă şi statul şi o cer şi interesele noastre. La noi însă n-aş putea spune că aşa merg treburile. De ce? Fiindcă în condiţiile noastre nu putem trage toate foloasele din maşinile pe care le avem. Colhozul nostru e mic, ogoarele noastre sunt mici şi ele, şi în felul acesta maşinile mai mult stau şi se învârtesc în gol decât lucrează. E limpede? Acum să stăm şi să judecăm: uite, avem oi, vaci, cai şi mai avem şi ceva păsări… Dar astea toate aduc un venit de mai mare râsul, fiindcă şi fermele noastre sunt mici, şi din cauza asta munca noastră nu produce… În zadar economisim, în zadar adunăm ban cu ban, că nu putem face mare lucru. Populaţia prin părţile noastre e rară, şi oricât ne-am îndârji, deşi o scoatem noi la capăt cum o mai scoatem, mare lucru nu ne aşteaptă.

Cum să scăpăm? Dezlegarea ne-o poate da numai viaţa! Să luăm, de pildă, electrica. Mare lucru, electrica asta! Face din om uriaş… Acum avem şi noi parte de ea. Dar ştiţi şi voi că n-am putut să ne facem o uzină a noastră, că n-am avut nici putere nici bani. Doar cu ajutorul celor din Coltubî s-a aprins şi la noi în sat lampa lui Ilici. Ei, dar dac-am munci împreună nu numai în ce priveşte lumina, ci în toate treburile noastre gospodăreşti?… Colhozul nostru-i mic, cel din Ustalî nu-i nici el mai mare, iar cel de la Coc-su o nimica toată. Dar fiecare îşi vede de gospodăria lui, ca de o împărăţie deosebită… Să ne uităm, de pildă, la un deget – şi Feodor Elizarovici, ridicându-şi palma în dreptul ochilor, îşi răşchiră degetele.

— Degetul luat aşa, de unul singur, e slab. Dar ia strânge-le pe toate pumn, să vezi ce putere o să ai! Dacă ne-am uni cu vecinii noştri şi cu colhozul „Zarea” din Coltubî să ne gospodărim după acelaşi plan, ce mai putere am avea atunci! Am lua un avânt aşa de mare, încât nicio piedică n-ar fi în stare să ne mai oprească!

Dacă ne uităm, de pildă, nu numai la gospodăria noastră, dar şi la felul nostru de trai, ce vedem? Vedem că izbele noastre au rămas aşa cum le-am pomenit de la părinţii noştri şi atâta tot.

Pe de altă parte, n-avem puteri să ne gospodărim mai bine. Asta tocmai acum când tovarăşul Stalin spune că deosebirea dintre oraş şi sat trebuie să dispară! Pentru asta însă, tovarăşi, n-avem decât o singură cale: să ridicăm nivelul de trai al oamenilor noştri pe aceeaşi treaptă cu nivelul celor de la oraş, să prefacem satul nostru într-un oraş agricol. Este oare cu putinţă? Da, este.

Însă numai în alte condiţii: dacă vom avea mai multe braţe de muncă, mai mult pământ şi o gospodărie mai mare. Cum se poate ajunge la toate acestea? Prin unirea colhozurilor noastre, nu numai în vederea unei singure munci, aşa cum s-a făcut la instalarea electricii, de pildă, ci să ne unim cu totul, să contopim toate colhozurile mici şi slabe într-unul mare şi puternic. Atunci vom căpăta şi puteri noi şi posibilităţi noi. Şi vom vedea atunci că linia aceea electrică pe care am construit-o ne-a arătat drumul, ne-a arătat calea vieţii noastre întregi.

Trebuie însă să ne chibzuim bine şi să nu pornim la treabă cu picioarele, ci cu mintea şi cu multă prevedere… Uite, eu vi le-am spus pe toate, ca să le cântăriţi aşa cum se cuvine, să începeţi pregătirile, să lămuriţi oamenii arătându-le ce posibilităţi avem, care trebuie să fie calea vieţii noastre, pentru ca pe urmă să călcăm hotărâţi şi să înaintăm fără a mai privi

îndărăt…

La început, propunerea lui Feodor Elizarovici ne uimi şi se iscă o discuţie, dar cu cât discutam mai mult, cu atâta vedeam mai limpede că avea dreptate. Închipuirea noastră ne-o luă înainte şi urzi planuri atât de ameţitoare de viaţă şi de muncă nouă, încât Feodor Elizarovici fu silit să ne mai potolească avântul, spunându-ne că trebuie să pornim de îndată la treabă. Ne-am hotărât atunci să dăm Daşei Culomzina, lui Ivan Lepiohin şi Paşei – sarcina ca împreună cu Feodor Elizarovici să plece la Coltubî să se sfătuiască cu Savelii Maximovici, cu Corjov şi cu Anton, şi apoi să trecem la fapte după sfatul lor.

Pe urmă am discutat îndelung şi cu grijă planul de lucru al casei de lectură, ca de-acum încolo să fie un program interesant în fiecare seară.

După adunare am rămas acolo şi am ascultat multă vreme radio. Acum, în sala de lectură nu mai era aparatul pe care-l primisem noi, ca premiu – aceluia i se stricase bateria – ci altul nou adus de Ivan Potapovici de la raion. Era mult mai mare decât al nostru, îl puneam la priză şi dacă-l aşezam pe fereastră, răsuna tot satul!

Şi iar se auzi în cameră vocea sigură şi liniştită a

Moscovei! Din cutia lăcuită curgeau sunetele orchestrelor, glasul duios al viorilor şi acordurile argintii ale pianului; apoi foşniră undeva, foarte aproape, cauciucurile şi răsunară claxoanele automobilelor, în bătaia măreaţă a orologiului cel mare…

Abia atunci am închis aparatul de radio şi am plecat.

Satul adormise de mult. Sub greutatea paşilor noştri, pojghiţa subţire de gheaţă trosnea aşa de cristalin şi de sonor, încât zgomotul acela parcă nu venea de jos, de la picioarele noastre, ci de sus, dinspre puzderia de stele ce înfloriseră pe bolta albastră şi adâncă.

Eram veseli că nu ne mai despărţea nimic şi că pierise pe vecie umbra oricărei duşmănii dintre noi. Ne simţeam aşa de bine împreună, încât nu, ne mai venea să ne despărţim, deşi ştiam că aveam să ne vedem şi a doua zi. Dar aceasta era „a doua zi” şi ştiam că noaptea pe care o trăiam acum nu se va mai întoarce niciodată…

Venise totuşi vremea să ne luăm rămas bun. Ne-am dus pe la casele noastre şi, deasupra satului, ţinându-ne parcă tovărăşie, plutiră glasurile Nastencăi şi ale Niuşcăi, care cântau, aşa cum cântasem de mai multe ori, melodia auzită la radio, atât

de dragă tuturor:

„Stăm pe prag, îmbrăţişaţi.

Şi privim steaua Kremlinului…”

25. CĂILE NOASTRE

Primăvara veni dintr-odată; zburdalnica Tâja porni să clocotească din nou, taigaua îşi azvârli cojocul alb de zăpadă şi odată cu primul tunet de primăvară şi cu ploile cu soare, se petrecură în viaţa noastră lucruri noi.

Anca şi Sanca găsiră fereastra deschisă şi o şterseră din casa Caterincăi. Nu mult după aceea îşi luă zborul şi Cuzma. Nici la plecare nu-şi uită năravul şi-i fură Caterincăi pieptenele. Ne-am prăpădit de râs, spunând că-l luase ca amintire şi Caterinca nu fu prea supărată pe el.

— Le-aş fi dat eu singură drumul! zise ea. Ce viaţă aveau aici, închise în odaie?!

Caterinca se schimbase şi ea. Ochii i se făcură mai mari, iar cosiţele, acum două cozi groase, nu-i mai săltau în toate părţile, ci-i cădeau liniştite pe umeri. Era tot aşa de sprintenă şi de vioaie, dar se făcuse mai serioasă şi mai cumpătată.

Naida, care n-o părăsise, era acum o căprioară mare. Ar fi vrut să-i dea şi ei drumul în taiga şi chiar îl întrebă într-un rând pe Zahar Vasilievici că, nd ar fi timpul mai potrivit, dar el o sfătui să mai aştepte, fiindcă avea el un plan pregătit dinainte.

Într-un rând, pe când şedea pe prispă fumându-şi luleaua şi uitându-se suspinând la Naida, se apropie de el Ivan Potapovici:

– De ce oftezi, Vasilici?

— Mă doare inima, Ivane! Eu zic că s-a isprăvit cu vânatul în ce mă priveşte!

— Asta cam aşa e, că nu te mai ţin picioarele, moşule!

— Aşa e, dar acum am alte gânduri. Chiar voiam să trec pe la tine… Ce-ar fi să ne facem aici o crescătorie de animale sălbatice?

— Aha, vasăzică, dacă nu mai poţi merge tu după sălbăticiuni, vrei să le aduci pe ele la tine! făcu râzând Ivan Potapovici.

— Păi, se-nţelege!… Şi treaba asta-i mănoasă. Căprioara nu-i o vietate mofturoasă şi n-are nevoie de cine ştie ce îngrijire, dar aduce foloase şi se pot câştiga bani grei de pe urma ei. Apoi cei din Coltubî vor şi ei să înfiinţeze o crescătorie de căprioare.

— Am auzit şi eu…

— Numai că n-au loc potrivit. S-ar cere o îngrăditură mare, dar pentru asta au nevoie de multe braţe. D-aia cam stau în cumpănă… La noi însă, e locul acela unde se adunau vara

copiii… Am fost pe acolo şi-l ştiu. Iacă, l-am îngrădi numai dintr-o singură parte, şi gata treaba. Numai vezi, că noi nu putem face gardul, fiindcă n-avem bârne; ne-ar veni însă la socoteală atât nouă cât şi celor din Coltubî, să-l lucrăm în tovărăşie…

De data asta nu hotărârâ nimic. Dar Zahar Vasilievici nu se lăsă î Vorbi şi cu Feodor Elizarovici, şi cu tatăl meu, şi cu tatăl lui Paşca, şi atâta ce se ţinu de capul lui Ivan Potapovici, că până la urmă acesta se învoi. Plecară l-a Coltubî şi înţelegându-se cu cei din colhozul „Zarea", se hotărî ca amândouă colhozurile să facă deocamdată o crescătorie comună.

Crescătoria a fost numai un prim p. – aş spre îndeplinirea planului lui Feodor Elizarovici. Propunerea lui a fost aprobată de organizaţia de partid şi apoi de raion. Savelii Maximovici, Corjov, Feodor Elizarovici şi tatăl lui Ghenca plecară la raion, la tovarăşul Obrucev care veni şi el pe urmă la noi. Problema fu dezbătută la întrunirile colhoznice din Coltubî, din Tâja şi de prin satele vecine şi se stabili ca, îndată după seceriş, să se înfăptuiască şi unirea colhozurilor. Grajdul însă se putea face fără a mai aştepta toamna, şi ridicarea îngrăditurii a fost amânată pentru zilele dintre strânsul recoltei şi însămânţări, când oamenii

sunt mai liberi.

N-am putut lua parte la această construcţie, fiindcă începuseră examenele. Pregătirea lor ne lua toată vremea şi de aceea mergeam chiar la casa de lectură mai rar. Acolo, Liubuşca împărţea acum cărţile şi ziarele în locul Caterincăi. Ţinea cu străşnicie rânduiala şi se certa atâta cu cei care rupeau ziarele ca să-şi facă ţigări, încât distrugerea gazetelor încetă cu desăvârşire. De radio se ocupa acum Fimca. Nu se mai strâmba şi nici nu mai făcea mutre prosteşti, că doar radioul e lucru serios şi nu-ţi arde de glumă când îl ai în grijă.

Paşca se înscrisese mai de mult la şcoala profesională. Vara, în vacanţă, se întorcea acasă şi deşi ei, a cald, umbla tot timpul cu şapca şi cu tunica încheiată la toţi nasturii, ca să-l vadă toţi în uniformă. Ce-i drept, avea o uniformă foarte frumoasă. Nu inventase încă nicio maşină, dar spunea că are s-o inventeze neapărat!…

Îndată după examene, l-am însoţit pe Ghenca la Novosibirsk la unchiu-său, care lucra la uzină. Era hotărât că Ghenca va locui la el cât timp va urma cursurile şcolii tehnice de cercetări geologice. Încercase să ne convingă pe mine şi pe Vasca Scerbatâi să plecăm şi noi cu el, dar Vasca mai avea un

an de şcoală, iar eu îmi alesesem. O altă îndeletnicire.

Numai Caterinca n-a ştiut multă vreme face să se hotărască, până când odată, spre seară, veniră la Maria Osipovna Ivan Potapovici şi Feodor Elizarovici. (Noi şedeam pe sub ferestre şi am auzit tot.) La început vorbiră despre felurite lucruri, dar pe urmă Ivan Potapovici întrebă:

— Osipovna, ce-ai de Gând să faci cu Caterinca ta?

— Nu ştiu nici eu… Ar trebui s-o dau mai departe la învăţătură, dar nu. Ştiu unde, şi mă cam tem s-o Las să plece de lângă mine…

— De ce să te temi? Fata trebuie doar să înveţe… Uite, noi am vorbit între, noi despre asta. Feţei îi sunt dragi animalele. Cel mai nimerit ar fi s-ajungă ajutoarea lui Anisim. Numai că bineînţeles trebuie să se pregătească bine, fiindcă Anisim îşi cunoaşte meseria, dar mai mult din practică, iar fără învăţătură e greu, mai ales faţă de cum se munceşte astăzi. A venit timpul s-avem cadrele noastre atât în zootehnică, cât şi în celelalte ramuri. Şi dacă feţei îi place şi dumneata nu te împotriveşti, s-o trimitem la Gomb-Altaisc, la şcoala de zootehnie. Ei, ce zici? Aşa ai fi şi dumneata împăcată, fiindcă fata o să se întoarcă tot la dumneata, iar colhozul o să aibă cadre calificate.

Maria Osipovna începu să-i mulţumească, iar Caterincăi începură să-i curgă lacrimile.

— De ce plângi? – o întrebai eu. Ia te uită la ea! În loc să te bucuri, boceşti!

— Eşti un prost, Colea! Nu înţelegi niciodată nimic, îmi răspunse ea. Plâng de bucurie.

Şi aşa se hotărî soarta Caterincăi.

Şi eu plecam la Gorno-Altaisc, la şcoala pedagogică. Voiam de mult să mă fac învăţător şi să mă întorc apoi în satul meu. M-am înţeles deci cu Caterinca că, deşi aveam să învăţăm la şcoli diferite, să plecăm totuşi împreună şi să ne întoarcem tot împreună.

Făceam cu ea fel de fel de planuri, cum să învăţăm şi cum să muncim pe urmă, iar de fiecare dată planurile acestea deveneau tot mai vii şi mai atrăgătoare. Uneori ni se tăia răsuflarea şi ne opream întrebându-ne: „Aşa are să fie oare?” Apoi ne ziceam: „Da, sigur, aşa va fi!” Numai că… Ce bine-ar fi fost dacă n-ar fi existat plecările şi despărţirile. Oare – de ce tristeţea păşeşte totdeauna alături de bucurie, iar nevoite te ajung tocmai când ţi-e mai greu?

Iată că ne-am despărţit de Ghenca, şi poate pentru

totdeauna. Peste vară va pleca la practică, iar pe urmă o să iasă geolog, o să plece în călătorii, şi dacă o fi să înveţe mai departe, poate că n-o să se mai întoarcă niciodată la Tâja. Ghenadii era mulţumit – îşi împlinea în sfârşit visul său din copilărie de a călători, dar şi lui în venea greu să se despartă de noi. Ştia şi el că vom avea în viaţă mulţi prieteni noi, dar prietenie ca a noastră nu vom găsi niciodată: crescusem doar împreună, trăisem zi de zi alături. Fusesem nedespărţiţi şi asta nu se poate uita. De câte ori mai târziu n-o să ne amintim de Ghenca, cel cu închipuirea atât de bogată, pe care odinioară îl făceam mincinos pentru născocirile lui nebuneşti, de Ghenca, tovarăşul nostru curajos şi care, pe bună dreptate, ne fusese conducător! Dar pionierii mei! Încă înainte de examene, îmi încredinţasem detaşamentul Anuşcăi Lapşina, iar copiii începuseră s-o îndrăgească. În primele zile ale vacanţei i-a dus să strângă plante medicinale în excursia plănuită de atâta timp. I-am însoţit şi eu o bucată de drum. Copiii erau fericiţi, bucurându-se din plin, dar şi ei se întristară – când veni vremea să mă înapoiez din drum. Olea Sedâh începu chiar să plângă; până şi Paniuşchin, care nu prea se lăsa înduioşat, se uita într-un fel ce da de – bănuit, la vârfurile copacilor, deşi n-aveau nimic deosebit.

Cu puţin înainte de plecare şi pe Caterinca şi pe mine ne apucă deodată dorul de şcoală. Voiam să mai stăm puţin acolo, să ne mai uităm odată la ea şi atâta tot. La început, Pelaghia Luchianovna se cam supără, dar totuşi ne lăsă înăuntru.

Ni s-a părut atât de curios să privim băncile goale şi s-auzim ecoul sonor al paşilor şi al şoaptei noastre!

Rămas bun, şcoală dragă! Cred că nu ne vom mâi întoarce niciodată între zidurile tale şi nu ne vom mai aşeza niciodată în băncile noastre în care, odinioară, tremurând de frică, aşteptam să ne strige şi să ne scoată la lecţia neînvăţată sau în care, cu răsuflarea tăiată, stam şi tot ascultam, fără să băgăm de seamă c-a sunat clopoţelul şi fără să auzim zgomotele de pe sală… Nu noi, ci alţii vor sta acum în băncile acestea clasa va fi plină de larma altor glasuri, şi pe dinaintea altora se va înălţa; în veşnicul lui zbor avionul pe care l-a scrijelit Ghenca pe bancă…

Pe băncile clasei vor rămâne numai urmele ştrengăriilor noastre copilăreşti, şi nici asta pentru prea multă vreme, pentru că se vor face reparaţii şi totul va pieri. Numai în cancelarie va mai rămâne catalogul cu numele noastre şi cu notele de care ne-am bucurat sau ne-am întristat. În noi însă, şcoala va rămâne vie pentru toată viaţa. Oare cum să-ţi uiţi banca, prima carte

citită, prima bucurie pe care ţi-o dă cunoaşterea lumii? Cum să-i uiţi pe aceia care, cu dârzenie şi răbdare ne-au călăuzit pe noi, elevi neastâmpăraţi şi ştrengari, pe urcuşul spinos dar plin de bucurii al învăţăturii?! Dar zgomotoasele noastre adunări! Dar jocurile din recreaţie, dar minunata prietenie dintre noi, sinceră şi plină de – abnegaţie, care nu se va mai întoarce niciodată!… Dar reprezentaţia!… Vom vedea oraşe mari, vom vedea poate şi Moscova, vom merge la teatrele cele mai renumite, dar la ce spectacol vom trăi oare emoţii ca cele avute aici, în şcoala noastră atunci când. Am fost chiar noi „artişti”?!

Amintirile, unele duioase, altele vesele, altele caraghioase, ne copleşiră, şi multă vreme am stat aşa, amândoi, în bănci, căutând parcă să retrăim trecutul.

Băncile ni se păreau acum mai mici decât înainte. Desigur, rămăseseră aceleaşi, noi însă crescuserăm, ne schimbaserăm. Şi nu numai noi. Uite, pe fereastră, în depărtare se vedea clădirea verde a uzinei electrice de unde porneau

temeinic înfipţi în pământ stâlpii cu firele electrice, nu numai spre Tâja noastră, ci şi spre Ustalî. A doua turbină ne îngăduia să dăm curent în Ustalî, ba şi mai departe, la Coc-su. Anton nu mai lucra la uzina. Electrică, unde acum ajunsese şef fostul lui ajutor, iar acesta îl avea ca ajutor pe Costia Corjov, care voia să se facă electrician. Anton prinsese patimă de o nouă îndeletnicire şi sta zile şi nopţi de-a rândul la gaterul care fusese instalat pentru uşurarea transportului lemnelor, pe Tâja, la doi kilometri, mai la vale.

— Şi de ce-aş fi umblat acolo?… Totu-i doar în regulă… am auzit noi glasul Pelaghiei Luchianovna. Dar dumneata trebuie să stai întins, nu să te plimbi!…

— Ei, dacă ar fi după tine, nu mi-ai da voie nici să mă scol din pat! îi răspunse Savelii Maximovici. Ia te uită ce dezordine! De ce-i deschisă clasa?

— Au intrat copiii… Mi-au cerut să le dau voie.

— Care copii? şi Savelii Maximovici băgă capul pe uşă. Aha-a!… Aceştia nu mai sunt copii! Bună ziua, tinerilor!

Ne-am ridicat în picioare.

— Ce-i cu voi? Vă luaţi rămas bun de la şcoală? Şi” se aşeză cu băgare de – seamă în bancă cu noi. Uite şi eu… Vor să

mă lecuiască… Să mă trimită la băi! Dar la ce-mi pot ajuta băile? Munca îmi face mai bine decât orice! Cum o să plec de la treburile mele, n-o să mai fiu bun de nimic…

Încărunţise şi mai tare şi parcă se făcuse mai mic: numai ochii lui vioi şi pe jumătate închişi priveau cu luare aminte ca şi înainte. Ştiam că Obrucev îi trimisese lui Savelii Maximovici un bilet de tren pentru Chislovodsc şi că stăruia să-l vadă plecat.

Savelii Maximovici ne întrebă când pornim şi dacă ne-am trimis actele; până să-i răspundem, intră în grabă Maria Sergheevna, foarte turburată:

— Savelii Maximovici! Cum se poate aşa ceva? Doctorul spune una, iar dumneata faci alta… Dar înţelege odată că n-ai dreptul să nu te păzeşti!…

— Destul, destul, Maşenca!… Cum? Nu mai am voie nici măcar să ies din odaie? Şi aşa mă ţineţi voi închis în casă! uite, stau puţin de vorbă cu copiii… şi apoi mă întorc… Mai bine te-ai uita ce repede au crescut! Ca aluatul!

Am stat ce am mai stat de vorbă, apoi l-am însoţit pe Savelii Maximovici până în casă. Maria Sergheevna şi Caterinca l-au luat fiecare cu băgare de seamă de câte un braţ, iar el când făcea pe supăratul, când râdea, zicând că-l duc ca pe un copil!

N-a fost însă chip să-l facem să intre în casă. Rămase în pridvor.

La plecare, ne-am mai uitat de câteva ori înapoi. El era lot acolo şi privea în urma noastră. Când băgă de seamă vii ne tot întoarcem, ne făcu încetişor semn cu mâna.

Poate că de nimeni nu ne-am despărţit aşa de greu ca de el. Durerea aceasta era sporită de o teamă de care nu îndrăzneam să vorbim: ne întrebam dacă-i vor face bine băile, dacă se va însănătoşi, dacă-l vom mai revedea. Numai de s-ar însănătoşi! Cât despre noi, să n-aibă nicio grijă. Nu-l vom dezamăgi: n-am uitat şi nu-i vom uita niciodată învăţăturile. Nu în zadar ne-a dat nouă puterile lui din urmă. Oriunde vom fi şi orice vom face, ne vom strădui să-i semănăm.

Nici acasă nu mai erau toate ca înainte. Mama nu spunea nimic, dar îmi dădeam limpede seama că nu se gândea decât la plecarea mea. Nu ne despărţisem niciodată pentru prea multă vreme, şi ea se gândea acum la tot felul de grozăvenii care mi s-ar putea întâmpla. Tata o luă în râs, dar şi el se uita uneori la mine dus pe gânduri şi parcă întrebător: oare vor merge toate aşa cum trebuie?

Scumpii mei! De ce sunteţi atât de trişti şi de neliniştiţi? O să vedeţi că totul o să fie bine! Doară o să vă scriu şi am să

mai viu pe acasă, iar când voi isprăvi învăţătura, o să mă întorc aici la voi pentru totdeauna şi apoi nu ne vom mai despărţi decât pentru răstimpuri scurte. Şi numai când va fi nevoie. Cum aş putea oare să vă părăsesc pentru totdeauna?…

Şi din nou am simţit un nod în gât şi mi s-a tăiat răsuflarea…

Îmi aminteam de toate, de anul din urmă, care-a adus atât de multe lucruri noi. Dar ce s-a întâmplat? Toate erau doar aşa de obişnuite…

Da, erau, şi nu erau î în anul care trecuse, văzusem, auzisem şi înţelesesem atâtea, încât mă simţeam ea şi cum aş îi căpătat vedere nouă, auz nou şi încă un simţ pe care nu-l puteam lămuri, dar fără de care nu poţi trăi. Lumea cunoscută, lumea de toate zilele se deschisese din nou înaintea mea – şi câte nu aflasem! Ce oameni buni trăiau în jurul meu! Dar ăsta era doar începutul. Câte voi mai vedea şi voi mai cunoaşte, câţi oameni voi mai întâlni în calea mea, câţi îmi vor deveni dragi, cu câţi voi fi prieten! Da, viaţa e minunată! Înainte de plecare, m-am plimbat puţin cu Catia prin crângul de mesteceni pe care-l sădisem cu un an în urmă.

Catia începu să viseze:

— Ştii, Colia… (Până atunci îmi spusese numai Colea.) Ştii, Colia, când vom fi bătrâni… Adică, nu cred că vom îmbătrâni cândva, mai degrabă cred c-o să rămânem totdeauna tineri… Şi totuşi, vom îmbătrâni, nu-i aşa? Do.ar toţi îmbătrânesc… Numai că asta nu se va întâmplă aşa de repede… Atunci aici nu va mai fi sat, ci un oraş mare.

Dar crângul va rămâne. Copacii vor fi înalţi, cu trunchiuri groase. Şi vom veni amândoi aici, să ne plimbăm şi o să ne aducem aminte de vremea când eram mici şi în care totul era atât de frumos.

I-am spus că într-adevăr ne vom întoarce şi că într-adevăr va fi foarte plăcut să ne amintim de toate. Dar am adăugat că nu mai eram copii şi că ea se făcuse aşa de… Parcă era un mesteacăn tânăr. Catia se înroşi, dar nu-mi răspunse nimic. Pe urmă, am mai citit odată scrisoarea pe care o primisem în ajun de la unchiul Mişa. Pleca la Zapoliarie şi, luându-şi rămas bun, ne scria:

„M-am bucurat foarte mult de izbânzile voastre. Ghenadii să-mi scrie negreşit cum o duce cu învăţătura. Eu i-am fost doar primul dascăl şi-aş vrea să ştiu ce fel de geolog o să iasă din el. Dacă voi putea, o să-l ajut, la nevoie. Ţie, Colia, îţi plac cărţile

şi cântecele, şi asta-i bine! Dar nu uita că acestea nu există numai aşa în sine, ci pentru oameni. Ş.i când nu o citeşti, cartea e numai o hârtie mâzgălită. Învaţă, învaţă şi iubeşte oamenii, şi poate vei izbuti să scoţi nestemate din giuvaerul graiului nostru.

Îmi aduc aminte eu plăcere de expediţia noastră şi de chipurile voastre dragi (când veţi putea, trimiteţi-mi şi mie câte o «fotografie).

Ştiu ce dezamăgiţi aţi fost că n-am găsit smaragde. Dar oare totul e să dai peste pietre scumpe? Aţi găsit de atunci lucrul cel mai de preţ – munca, dragă fiecăruia din voi, cu care veţi sluji poporul. Asta înseamnă că v-aţi găsit adevăratul loc în viaţă şi ăsta-i lucrul de căpetenie.

Fiţi deci în toate, şi în lucrurile mari ca în cele mici, oameni care merg tot înainte! Vă doresc noroc şi izbândă…!”

Vântul legăna alene frunza mesteacănului şi soarele juca umbre verzui pe fila albă a scrisorii.

Ne-am ridicat. Venise vremea să plecăm. În jurul nostru crângul foşnea voios şi se despica parcă în două, deschizându-ne în faţă întinderea scăldată în soare şi depărtările învăluite în fum albăstrui…